

Kultur-sociale projekter

Omslag:

Gavl i Jernbanegade i Roskilde

"Hyldest til solen"
Gavludsmykning med helleristninger
fra forskellige steder i Norden,
sammensat så de tilsammen
fortæller en historie
om livet i oldtiden.

Kunstnerens og de unges fortolkning er:

Øverst hyldest til solen.
Nedenunder dette er livet skildret
fra fødsel til død
og midtfor rækker guden "El"
fra den ene ende af verden
til den anden.
Under ham ses underverdenen
eller gudeverdenen,
og sidst, men ikke mindst båden,
symbolet på den sidste rejse.

Kunstner: Henriette Fynbo
og Roskilde Produktionsskole.

Foto: Henriette Fynbo
Tilrettelægning: Kirsten Prange

**Britt Jensen
Steen Bengtsson**

Kultur-sociale projekter

**- evaluering af forsøgspuljen, §30 i lov om
kommunal aktivering**

**SOCIAL
FORSKNINGS
INSTITUTTET**

**København 1995
Rapport 95:13**

Socialforskningsinstituttets skrifter kan frit citeres, dog med tydelig angivelse af kilden. Publikationer, der omtaler, anmelder, henviser til, gør uddrag af eller gengiver dele af Socialforskningsinstituttets skrifter, bedes tilsendt instituttet.

Socialforskningsinstituttet
Borgergade 28
DK-1300 København K
Tlf.: 33 13 98 11

ISSN 0903-6814
ISBN 87-7487-519-1
Reproset, København

FORORD

I den foreliggende rapport præsenteres resultaterne af en evaluering af forsøgspuljen, jf. § 30 i lov om kommunal aktivering. Ordningen indebærer, at der i hvert af årene 1994 og 1995 fordeles 125 mio. kr. til kommunerne til støtte af beskæftigelse af kontanthjælpsmodtagere inden for kunst, kultur i øvrigt, idræt, folkeoplysning, det sociale område samt humanitært og kirkeligt arbejde. Evalueringen bygger på tre spørgeskemaundersøgelser omfattende henholdsvis kommuner, projekter og stipendiemodtagere samt på kvalitative interview i udvalgte kommuner og med projektledere og deltagere i projekter under forsøgspuljen.

Evalueringen er iværksat på anmodning af Socialministeriet, der også har finansieret den.

Til evalueringen har været knyttet en følgegruppe med repræsentanter fra Socialministeriet, Kulturministeriet, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune samt Frederiksberg Kommune. Vi vil gerne takke følgegruppen for en aktiv indsats og for mange gode råd og kommentarer.

Evalueringen er gennemført i perioden 1.11.1994-31.8.1995. I perioden 1.11.1994-31.1.1995 blev arbejdet varetaget af projektansat forsker Jørgen Anker, der forberedte de spørgeskemabaserede dataindsamlinger og udarbejdede spørgeskemaerne. I den resterende projektperiode er undersøgelsen gennemført af projektansat forsker Britt Jensen, der har udarbejdet rapportens kapitel 2 og 6, samt seniorforsker Steen Bengtsson, der har udarbejdet kapitel 3-5. Kapitel 1 er udarbejdet i fællesskab. Undersøgelsen er gennemført i forskningsleder Anders Rosdahls forskningsgruppe. Forskningslederen har redigeret kapitlerne 1-3 og 6. Edb-arbejdet er

udført af stud.polit. Michael Bo Pedersen og sekretærarbejdet af overassistent Jette Buntzen.

København, september 1995

Jørgen Søndergaard

INDHOLD

	Side
KAPITEL 1. Formål, sammenfatning og diskussion	11
1.1. Baggrund, formål og datagrundlag	11
1.1.1. Forsøgspuljen	11
1.1.2. Evalueringsens formål og data	12
1.2. Kommunerne og forsøgspuljen	13
1.2.1. Forbrug af puljemidler	13
1.2.2. Forsøgspuljens udbredelse	15
1.2.3. Kommunernes vurdering af forsøgspuljen	17
1.3. Forsøg/projekter	19
1.3.1. Den kommunale administration	19
1.3.2. Hvem er involveret i projekterne?	20
1.3.3. Typer af projekter	21
1.3.4. Målgrupper	21
1.3.5. Projekternes kvalifikationssigte	23
1.3.6. Forsøg/projekter der især er et resultat af forsøgspuljen	25
1.3.7. Forsøgenes/projekternes betydning for de aktiverede	26
1.4. Stipendieordningen	29
1.4.1. Administration	30
1.4.2. Stipendierne	30
1.4.3. Stipendiemodtagernes baggrund	31
1.4.4. Stipendiemodtagernes motiver, fremtidsplaner og vurderinger	33
1.5. Konklusion og diskussion	34
KAPITEL 2. Kommunerne og forsøgspuljen	38
2.1. Indledning	38
2.2. Forbrug af puljemidlerne	40

2.3.	Antal forsøg/projekter og stipendier	44
2.4.	Målsætninger	47
2.4.1.	Mål i forhold til vejledningens inddeling	47
2.4.2.	Aktiviteternes indhold	51
2.4.3.	Målgrupper	54
2.4.4.	Nye aktiviteter	58
2.5.	Administration af forsøg/projekter	60
2.5.1.	Organisatorisk forankring	60
2.5.2.	Idéudvikling, retningslinier og procedurer	63
2.6.	Administration af stipendier	68
2.6.1.	Organisatorisk forankring og information	68
2.6.2.	Procedurer og kriterier for tildeling af stipendier	70
2.7.	Kommunernes vurdering af forsøgspuljen	73
2.7.1.	Generel vurdering af forsøgspuljen	73
2.7.2.	Administrative problemer	75
2.7.3.	Vurdering af effekter	79
2.7.4.	Vurdering af forsøgspuljens betydning for de aktiverede	84
2.7.5.	Forsøgspuljens udbredelse	86
2.8.	Sammenfatning	88

KAPITEL 3. Projekter under forsøgspuljen 90

3.1.	Projekter i omrids	90
3.2.	Aktiverede og aktivering i projekterne	94
3.3.	Projekternes økonomi	96
3.4.	Hvem står for projekterne?	101
3.5.	Hvad drejer projekterne sig om?	104
3.6.	Målgrupper og indhold	108
3.7.	Projekter, der er et resultat af forsøgspuljen	112
3.8.	Sammenfatning	114

KAPITEL 4. Eksempler på projekter 117

4.1.	Indledning	117
4.2.	Metode	117
4.3.	Generelle betragtninger	119
4.3.1.	Filosofier	119

4.3.2.	Vurdering af forsøgspuljeprojekterne	123
4.4.	Oversigt over projekterne	127
4.5.	Kulturprojekter	131
4.5.1.	Børneteaterprojektet "Kapriol"	131
4.5.2.	Kvindemuseet i Danmark	134
4.5.3.	Klondike Film	136
4.6.	Samfundsnyttige projekter	139
4.6.1.	Kulturambulancen	139
4.6.2.	Uddannelsesprojektet i Projektbutikken	141
4.7.	Det kirkelige område	145
4.7.1.	Medborgerhuset i Skibby	145
4.8.	Projekter, der sigter til at aktivere personer det er vanskeligt at få aktiveret gennem de tidligere benyttede projekter	147
4.8.1.	Cykelprojektet i Greve	147
4.8.2.	Reden i Haslev	149
4.9.	Eksempel på et "universalprojekt" i en lille kommune .	151
4.9.1.	Projekt Nysted	151
4.10.	Projekter, der på én gang er kulturprojekter og samtidig tilrettelagt, så der kan aktiveres personer, det ellers har været vanskeligt at få aktiveret	154
4.10.1.	Kulturgyngen	154
4.10.2.	Opgang 2	157
4.11.	Projekter der først og fremmest er båret af en ide om udvikling af kontanthjælpsmodtageren	160
4.11.1.	Teatergruppen, udsmykningsgruppen og træ- bådsværkstedet	162
4.11.2.	Stoppestedet	164
KAPITEL 5. Deltagere i projekter		167
5.1.	Indledning	167
5.2.	Generelle indtryk af deltagerne	168
5.3.	Den verden deltagerne lever i	172
5.4.	Hvad gør projekterne for deltagerne?	174
5.5.	Konkrete eksempler på deltagere	177

5.5.1.	Personer, der fra starten har været klar over, at de ville arbejde med kunst og kultur, og som nu har fået lejlighed til dette gennem et projekt i forsøgspuljen	177
5.5.2.	Personer, som har været mere usikre, men alligevel har gået med en forestilling om, at noget kunstnerisk måske var dem, og som gennem deltagelse i et projekt er nået frem til en afklaring omkring dette	179
5.5.3.	Personer, som gennem deltagelsen i projektet har fundet ud af, hvad de gerne vil beskæftige sig med i fremtiden, eller som er på vej til at gøre det	181
5.5.4.	Personer, som måske har ideer om, hvad de engang vil, men det er ikke noget, de vil "lige nu"	183
5.5.5.	Personer, der på den ene eller anden måde signalerer asocial adfærd eller overhovedet ikke vil noget	185
5.5.6.	Personer, der kun kan fungere i et særlig trykt miljø	185
5.5.7.	Personer, fx i fyrerne, som fungerer som vejledere for yngre - eller ligefrem som projektledere	187

KAPITEL 6. Stipendiemodtagerne188

6.1.	Indledning	188
6.2.	Stipendierne	189
6.3.	Stipendiemodtagernes vej til stipendium	195
6.4.	Stipendiemodtagernes baggrund	198
6.4.1.	Ledighed, arbejde og uddannelse	198
6.4.2.	Kulturel baggrund	202
6.5.	Stipendiemodtagernes fremtidsplaner og vurdering af ordningen	209
6.6.	Sammenfatning	213

Litteratur215

Socialforskningsinstituttets udgivelser siden 1.1.1994216

KAPITEL 1

Formål, sammenfatning og diskussion

1.1. Baggrund, formål og datagrundlag

1.1.1. Forsøgspuljen

I henhold til § 30 i lov om kommunal aktivering er der i hvert af årene 1994 og 1995 afsat en forsøgspulje på 125 mio. kr. til at støtte beskæftigelse af kontanthjælpsmodtagere inden for kunst, kultur i øvrigt, idræt, folkeoplysning, det sociale område samt humanitært og kirkeligt arbejde. Puljen fordeles til kommunerne i forhold til deres andel af kontanthjælpsmodtagerne og antal aktiverede efter kapitel 3 i lov om kommunal aktivering. Det indebærer, at store kommuner gennemgående får større puljebeløb end små, og at der er stor spredning mellem kommunerne med hensyn til puljebeløbets størrelse.

Puljen kan anvendes til enkeltpersoner eller til at støtte projekter, institutioner eller grupper, der arbejder inden for ovennævnte områder, dvs. til **forsøg/projekter**. Endvidere kan midlerne anvendes til **stipendier** til enkeltpersoner til i en afgrænset periode at udføre kulturel virksomhed uden at skulle stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Der er ingen nærmere krav om, hvordan puljebeløbet skal fordeles på forskellige anvendelser i den enkelte kommune, men det forudsættes, at midlerne anvendes på aktiviteter, der ikke kan gennemføres inden for rammerne af kapitel 3 i lov om kommunal aktivering. Socialministeriet har udsendt en vejledning vedr. forsøgspuljen, hvor der bl.a. gives en række eksempler på den type aktiviteter, der kan gennemføres med puljemidler.

1.1.2. Evalueringens formål og data

Kommunernes frihedsgrader i forbindelse med forsøgspuljen betyder, at det er interessant at belyse, i hvilket omfang og hvordan puljemidlerne er blevet anvendt, hvilket er et af hovedformålene med den foreliggende evaluering af forsøgspuljen. I forlængelse heraf har det været formålet at give et indtryk af, hvilke grupper af kontanthjælpsmodtagere, der aktiveres med puljemidler, samt at beskrive konkrete eksempler på forsøg/projekter, der har opnået støtte fra puljen, og drøfte, hvilken betydning forsøg/projekter og stipendier har for kontanthjælpsmodtagerne.

Evalueringens datagrundlag er for det første en postspørgeskemaundersøgelse i foråret 1995 blandt kommunerne navnlig vedr. deres mål, midler og vurderinger i forbindelse med forsøgspuljen. Der foreligger svar fra 87 pct. af kommunerne. Det er primært helt små kommuner, der ikke har svaret. Resultaterne af denne delundersøgelse præsenteres i kapitel 2.

For det andet omfatter evalueringen en projektundersøgelse, hvor kommunerne skulle udfylde (eller sørge for udfyldelse af) et spørgeskema for hvert af de forsøg/projekter i kommunen, der havde fået midler fra forsøgspuljen. I foråret 1995 indkom 270 besvarelser, skønsmæssigt svarende til omkring 4/5 af de forsøg/projekter der var iværksat i 1994 og frem til foråret 1995. Resultaterne af denne delundersøgelse gengives i kapitel 3.

For det tredje er der gennemført en postspørgeskemaundersøgelse blandt samtlige kontanthjælpsmodtagere, der i 1994 og de første måneder af 1995 har fået et stipendium til udførelse af kulturel virksomhed. Der indkom i foråret 1995 svar fra 297 personer, svarende til omkring 4/5 af de udsendte skemaer. Resultaterne af denne delundersøgelse findes i kapitel 6.

For det fjerde er gennemført en kvalitativ interviewundersøgelse i 12 kommuner af forskellig størrelse og med forskellig geografisk beliggenhed. Der er gennemført interview med bl.a. ansatte i de kommunale forvaltninger (især aktiveringsafdelingen). Indtryk fra disse interview indgår bl.a. i kapitel 2. Desuden har den kvalitati-

ve undersøgelse omfattet besøg på en række projekter (i alt 16), hvor projektledere, projektmedarbejdere og deltagere er interviewet. Der er udvalgt projekter, som efter kommunernes vurdering er gode og perspektivrige. I kapitel 4 gives en beskrivelse af de konkrete projekter, mens kapitel 5 gengiver en række indtryk af deltagere i projekter. Det siger sig selv, at de kvalitative indtryk skal læses med de forbehold, der følger af det begrænsede antal kommuner, projekter og deltagere, der indgår.

I de følgende afsnit 1.2-1.4 sammenfattes undersøgelsens resultater, mens det sidste afsnit (1.5) indeholder en konklusion samt en diskussion af nogle af de problemstillinger, som undersøgelsen rejser.

1.2. Kommunerne og forsøgspuljen

1.2.1. Forbrug af puljemidler

I foråret 1995 var 45 pct. af puljebeløbet for 1994 brugt/bevilget til forsøg/projekter, mens 12 pct. var anvendt til stipendier. 43 pct. af puljebeløbet for 1994 var endnu ikke brugt/bevilget i foråret 1995. Af puljebeløbet for 1995 var 33 pct. brugt/bevilget til forsøg/projekter frem til foråret 1995, 4 pct. var anvendt til stipendier, mens 63 pct. endnu ikke var brugt/bevilget. Alt i alt var således noget under halvdelen af det samlede puljebeløb for 1994 + 1995 brugt/bevilget i foråret 1995. Herudover var der på dette tidspunkt planer for anvendelse af yderligere en del, men ikke hele det resterende beløb.

Både af fordelingen af det anvendte puljebeløb og af kommunernes direkte tilkendegivelser fremgår, at kommunerne generelt prioriterer forsøg/projekter højere end stipendier. Et par af de største kommuner prioriterer dog stipendier lige så højt som forsøg/projekter. Nogle kommuner er forbeholdne over for stipendieordningen, fordi kommunen ikke har nogen form for kontrol med kontanthjælpsmodtagere, der modtager stipendier.

Ifølge spørgeskemaoplysningerne havde i alt 324 forsøg/projekter fået støtte fra forsøgspuljen i 1994 og frem til foråret 1995, mens der var bevilget 341 stipendier. Halvdelen af projekterne aktiverer under 10 personer. Der er forholdsvis stor spredning i antallet af aktiverede pr. projekt.

Målt ved antal aktiverede er stipendieordningen en "lille" ordning: antal stipendiemodtagere udgør mindre end 10 pct. af det samlede antal personer, der er blevet aktiveret i forsøg/projekter under forsøgspuljen. I forhold til det samlede antal aktiverede under lov om kommunal aktivering udgør aktiverede under forsøgspuljen (skønsmæssigt godt 5.000 personer) en beskedent andel (skønsmæssigt i størrelsesordenen godt 10 pct.¹).

Puljemidlerne er i den første del af forsøgsperioden, som undersøgelsen omhandler, typisk blevet brugt til at medfinansiere projekter. 70 pct. af projekterne har fået midler også fra andre kilder. Det kan skønnes, at kun omkring 20 pct. af de puljemidler, der er bevilget til projekter, er bevilget til projekter, der alene er finansieret af forsøgspuljen. Den gennemsnitlige forsøgspuljebevilling pr. projekt ligger i størrelsesordenen 250.000-280.000 kr. Puljemidlernes andel af det enkelte projekts omkostninger varierer meget. I gennemsnit skønnes puljens finansieringsandel at være omkring 40 pct. Omkring 10 pct. af de puljemidler, der er bevilget til forsøg/projekter, er medgået til etableringsomkostninger. Omkring 40 pct. er anvendt til lønudgifter til professionelle (herunder projektledere). Andre driftsomkostninger og lønudgifter til aktive-

1. I 1994 blev 90.493 personer omfattet af lov om kommunal aktivering, hvoraf 39.887 deltog i en aktiverende foranstaltning, idet 50.606 modtog kontanthjælp til unge under 25 år før 1. aktiveringstilbud eller i venteperioder mellem aktiveringstilbud (Nyt fra Danmarks Statistik nr. 225, 1995). Antal stipendiemodtagere under forsøgspuljen er som nævnt 341, mens antal deltagere i de projekter, der foreligger oplysninger om i undersøgelsen, udgør knap 3.900 personer. Det betyder, at det samlede antal aktiverede under forsøgspuljen er noget højere end summen af disse to tal, måske godt 5.000 personer. Det skal understreges, at tallet er behæftet med nogen usikkerhed bl.a. som følge af en vis uklarhed med hensyn til afgrænsningen af den tidsperiode, som tallet omfatter.

rede kontanthjælpsmodtagere lægger hver især beslag på ca. 25 pct. af de bevilgede puljemidler til forsøg/projekter.

Omkring 40 pct. af kommunerne havde ikke iværksat forsøg/projekter under forsøgspuljen i perioden frem til dataindsamlings-tidspunktet i foråret 1995, omkring 30 pct. havde ét forsøg/projekt og omtrent samme andel mere end ét forsøg/projekt.

Der er altså stor spredning mellem kommunerne med hensyn til iværksættelse af projekter. Denne spredning er i endnu højere grad karakteristisk for stipendierne, idet landets 5 største kommuner tegner sig for 89 pct. af de udelte stipendier, og Københavns Kommune alene for 67 pct. Stipendieordningen er dermed tæt på at kunne kaldes en Københavnermodel. Fra forsøgspuljen er i gennemsnit bevilget skønsmæssigt 53.000 kr. pr. stipendium. Et stipendium varer i gennemsnit 7,5 måneder.

1.2.2. Forsøgspuljens udbredelse

En ordning som forsøgspuljen får ikke fuld gennemslagskraft fra den ene dag til den anden. Først skal kommunerne blive opmærksomme på forsøgspuljen, dernæst skal de overveje, hvordan den kan anvendes, hvorefter projekter mv. skal forberedes, planlægges og iværksættes. Alle disse aktiviteter tager tid, men undersøgelsen peger på, at det ikke er tilfældigt, hvilke kommuner der starter tidligt eller sent.

41 pct. af kommunerne begyndte at overveje anvendelsen af forsøgspuljen allerede i de første måneder af 1994, mens 21 pct. enten først var kommet i gang i 1995 eller ikke var startet endnu i foråret 1995. Jo tidligere kommunerne begyndte at overveje anvendelsen af forsøgspuljen, des større andel af deres puljebeløb havde de brugt/bevilget i foråret 1995.

Det er især kommuner med små puljebeløb (dvs. små kommuner), der er startet sent eller endnu ikke var kommet i gang i foråret 1995. Kommunernes svar tyder på, at navnlig tre indbyrdes sammenhængende forhold har været barrierer for anvendelsen af

forsøgsmidlerne især i de små kommuner: a) arbejdspresset på aktiveringsområdet, b) puljebeløbet er vanskeligt at bruge, fordi det er for lille, c) vanskeligt at finde egnede aktiviteter/målgrupper, der kan komme i betragtning under forsøgspuljen. Navnlig arbejdspresset på aktiveringsområdet nævnes som et problem i en del kommuner - et arbejdspress der har betydet, at der ikke har været ressourcer til at beskæftige sig med forsøgspuljen. Men også puljebeløbets størrelse har betydning. Begrundelsen for den manglende anvendelse i 1994 har ofte været, at man mente bedre at kunne få gavn af midlerne ved at overføre dem til 1995. Derimod peger kun meget få kommuner på uklarhed i reglerne omkring forsøgspuljen som et problem.

29 pct. af kommunerne oplyste, at de i forvejen (dvs. før forsøgspuljen) havde nogle af de aktiviteter, der er beskrevet i Socialministeriets vejledning vedr. forsøgspuljen. Det drejer sig især om de store og mellemstore kommuner. Disse kommuner har således haft mulighed for at anvende puljebeløbet på at understøtte igangværende aktiviteter i kommunen, hvilket formentlig er en del af forklaringen på, at denne type kommuner kom tidligere i gang med at overveje forsøgsmidlernes anvendelse end de øvrige kommuner. Det er altid lettere at støtte igangværende aktiviteter end at stable noget nyt på benene.

Omkring halvdelen af projekterne ville angiveligt "helt sikkert" (12 pct.) eller "formentlig" (35 pct.) være blevet gennemført, selv om forsøgspuljen ikke havde eksisteret. Det drejer sig især om projekter, der blev støttet tidligt i forsøgsperioden. Ofte var der tale om videreførelse af allerede igangværende eller planlagte aktiviteter. Derimod er de projekter, der startes senere i perioden, i højere grad en effekt af puljen i den forstand, at de ikke ville være blevet gennemført, hvis forsøgspuljen ikke havde eksisteret. De projekter, der er startet i 1995, er overvejende af denne type.

Det ser altså ud til, at forsøgspuljens betydning tiltager med tiden, der således er en væsentlig faktor. Det tager tid før en ny ordning slår igennem, og den foreliggende evaluering yder derfor ikke forsøgspuljeordningen fuld retfærdighed. Det egentligt nye

med forsøgspuljen viser sig formentlig først i fuldt omfang i løbet af 1995.

1.2.3. Kommunernes vurdering af forsøgspuljen

Det forhold, at en meget stor del af kommunerne (omkring 60 pct.) i løbet af cirka det første år i forsøgsperioden begyndte at anvende puljemidlerne, trods de nævnte barrierer, kunne tyde på, at puljen opfylder et (aktiverings-) behov i kommunerne og et behov for fornyelse. Det samme gør formentlig den omstændighed, at omkring 75 pct. af de midler, der er bevilget fra forsøgspuljen til forsøg/projekter, som nævnt er anvendt til projektudgifter og ikke til forsørgelse af deltagere. Kommunerne har typisk ikke ladet forsøgsmidler dække forsørgelsesudgifter til kontanthjælpsmodtagere i forsøg/projekter.

Få kommuner oplyser dog, at puljen er en ordning "man har savnet og haft et ønske om at få" (6 pct.), men 53 pct. mener, at forsøgspuljen er en "udmærket ordning, der medvirker til at skabe nye ideer på aktiveringsområdet". Nogle kommuner (14 pct.) peger som det væsentligste i deres generelle vurdering af forsøgspuljen på, at "den giver mulighed for finansiering af aktiviteter, vi også tidligere har haft".

Et mindretal af kommunerne (27 pct.) mener, at puljen er "lidt til besvær" eller "mest til besvær". Det er især kommuner, der også mener, at puljemidlerne ville være blevet bedre udnyttet, hvis de var blevet lagt ind under § 26 i lov om kommunal aktivering. I alt knap halvdelen af kommunerne - men navnlig de små - giver udtryk for dette synspunkt. Selv om den generelle indstilling til forsøgspuljen er positiv i flertallet af kommunerne, er der dog samtidig i en del navnlig mindre kommuner en skepsis over for en opdeling af aktiveringsmidlerne på flere puljer.

Forsøgspuljeordningen synes ikke specielt vanskelig at administrere. 20 pct. af kommunerne anfører, at administrationen er "nem", 19 pct. at den er "besværlig" og resten (62 pct.), at den er

"hverken nem eller besværlig". Det er især kommuner, der ikke har brugt af deres puljebeløb, der synes, at administrationen er besværlig.

Omkring 3/4 af de kommuner, der er begyndt at anvende puljemidlerne, giver udtryk for, at forsøgspuljen har medvirket til at skabe nye ideer omkring aktivering, og omkring halvdelen anfører, at det med forsøgspuljen er lykkedes at inddrage nye parter i forbindelse med aktivering af kontanthjælpsmodtagere. De nye parter synes især at være foreninger og organisationer mv. i lokal-samfundet, herunder kulturelle foreninger. Både disse og andre oplysninger i undersøgelsen tyder således på, at forsøgspuljen generelt har haft en fornyende effekt. Det gælder endda også i kommuner, der endnu ikke har anvendt nogen puljemidler: knapt halvdelen af disse kommuner mener, at forsøgspuljen har givet anledning til nye ideer på aktiveringsområdet. Også den kvalitative undersøgelse peger i denne retning. Nogle kommuner har fx hentet inspiration i Socialministeriets vejledning. Forsøgspuljen har virket som et signal om fornyelse i aktiveringsindsatsen, og signalet er understøttet med økonomiske midler. Det er indtil videre især de større kommuner, der har udnyttet mulighederne i forsøgspuljen, mens de mindre kommuner ikke har gjort så meget ud af denne ordning i dens første år. Det er indtrykket, at forsøgspuljen har medvirket til, at kommunerne kan udbyde et bredere spektrum af aktiveringstilbud til deres kontanthjælpsmodtagere, og dermed formentlig give nogle grupper bedre tilbud end ellers.

I det følgende skal vi se lidt nærmere på dels de forsøg/projekter, der har fået midler fra forsøgspuljen, dels på stipendieordningen.

1.3. Forsøg/projekter

1.3.1. Den kommunale administration

I næsten alle kommuner er aktiveringsafdelingen inddraget som hovedansvarlig i forbindelse med administrationen af forsøg/projekter. I 41 pct. af kommunerne er bistandsafdelingen også involveret på en eller anden måde, mens den afdeling, der beskæftiger sig med kultur, kun er inddraget i 16 pct. af kommunerne. Næsten ingen (6 pct.) kommuner oplyser, at der har været interessekonflikter mellem forvaltninger, når forsøgspuljen skulle anvendes.

Tværkommunalt samarbejde forekommer meget sjældent i forbindelse med forsøgspuljen. Kun 11 pct. af kommunerne oplyser, at de samarbejder med andre kommuner om etablering af forsøg/projekter. Ingen af de helt store kommuner deltager i et sådant samarbejde. Begrundelsen for manglende samarbejde er for de små kommuners vedkommende bl.a., at det er for besværligt og kan give problemer og uoverensstemmelser omkring den økonomiske betaling kommunerne imellem.

31 pct. af kommunerne har udarbejdet skriftlige retningslinier vedr. anvendelse af forsøgspuljen enten til intern brug eller til ekstern brug. Det er især de største kommuner, der har udarbejdet formaliserede retningslinier.

12 pct. af kommunerne uddeler hovedsagelig forsøgsmidler efter ansøgning, mens 34 pct. anfører, at de hovedsagelig selv igangsætter forsøg/projekter. Resten gør begge dele (1/6) eller havde endnu ikke fastlagt procedurer for uddeling af midler til forsøg/projekter (38 pct.). I mange kommuner har det således været muligt for personer/institutioner uden for den kommunale forvaltning at ansøge om midler til forsøg/projekter.

1.3.2. Hvem er involveret i projekterne?

Projekterne involverer en lang række institutioner enten som initiativtagere, som ansvarlige eller som samarbejdsparter. Det er som oftest de samme institutioner, der er initiativtagere, og som står for den praktiske gennemførelse. Ved halvdelen af projekterne står den kommunale aktiveringsafdeling for projektet, evt. sammen med andre institutioner mv. Kun meget få af projekterne har kommunens bistandsafdeling eller afdeling for kultur som ansvarlig. I alt 70 pct. af projekterne involverer institutioner uden for den kommunale forvaltning som dem, der (evt. sammen med den kommunale forvaltning) står for projektet.

Kommunens bistandsafdeling er involveret i 34 pct. af projekterne enten som initiativtager, som den der står for projektet eller som samarbejdspartner, mens afdelingen for kultur er involveret i 27 pct. af projekterne. Næsten halvdelen af projekterne involverer en eller flere af følgende institutioner: en kulturel forening (29 pct.), en idrætsforening (13 pct.), en humanitær/kirkelig forening (9 pct.) eller en privat virksomhed (9 pct.) Og godt 1/4 af projekterne involverer en produktionsskole (6 pct.) en daghøjskole (13 pct.), et oplysningsforbund (8 pct.), et voksenuddannelsescenter (6 pct.) eller et AMU-center (9 pct.)

Hovedindtrykket er således en stor spredning i projektbilledet med hensyn til involverede institutioner. Forskellige typer frivillige foreninger er ofte involveret ligesom forskellige typer uddannelsesinstitutioner.

I noget over halvdelen af projekterne er projektlederen en kommunal medarbejder (21 pct.) eller en medarbejder i den institution, der står for projektet (35 pct.). 13 pct. af projekterne ledes af en aktiveret kontanthjælpsmodtager og 17 pct. af en "professionel projektmager". Resten af projekterne oplyses at være ledet på en anden måde.

1.3.3. Typer af projekter

Under forsøgspuljen kan etableres forsøg/projekter inden for en lang række områder. Undersøgelsen viser, at især to områder er prioriteret af kommunerne i forbindelse med forsøgspuljen, nemlig projekter inden for det kulturelle område og inden for det sociale område. 66 pct. af forsøgene/projekterne er på en eller anden måde knyttet til området "kultur", mens 44 pct. er knyttet til "socialt arbejde". Turisme og folkeoplysning er også relativt vigtige områder. Derimod er få projekter knyttet til områderne: idræt, humanitært/kirkeeligt arbejde, byudvikling og miljøpleje. Forsøg/projekter inden for disse områder findes dog. Der er således en ret betydelig spredning med hensyn til typer af forsøg/projekter, ligesom det enkelte forsøg/projekt kan være knyttet til flere af de nævnte områder.

For langt de fleste af kommunerne spiller bredere lokalsamfundsmål en rolle i forbindelse med forsøgene/projekterne. Over 4/5 af kommunerne anfører således, at de med forsøgspuljen sigter mod at anvende kontanthjælpsmodtagernes ressourcer på en samfundsnyttig måde. Godt 2/3 anfører, at de med forsøgsmidlerne også sigter mod at udbygge de kulturelle aktiviteter i kommunen. Og næsten lige så mange anfører, at de med forsøg/projekter ønsker at inddrage kontanthjælpsmodtagere i aktiviteter på det sociale område.

1.3.4. Målgrupper

Kommunerne lægger vægt på at aktivere både under 25-årige og over 25-årige kontanthjælpsmodtagere i forsøg/projekter under forsøgspuljen. De under og over 25-årige er i godt halvdelen af kommunerne prioriteret lige højt. Blandt de øvrige kommuner er der højere prioritet til de over 25-årige end de under 25-årige. Knap 60 pct. af de aktiverede i forsøg/projekter i foråret 1995 var over 25 år. Halvdelen var kvinder.

Kontanthjælpsmodtagerne kan noget forenklet opdeles i en gruppe, hvis eneste problem er ledighed, og en gruppe, der har sociale eller andre problemer ud over ledigheden. Hovedparten (79 pct.) af kommunerne ønsker "i høj grad" eller "i nogen grad" at aktivere sidstnævnte gruppe under forsøgspuljen. Kun 20 pct. af projekterne har udelukkende deltagere, hvis eneste problem er ledighed (disse projekter omfatter kun 11 pct. af det samlede antal deltagere). 30 pct. af projekterne har udelukkende deltagere, der har problemer ud over ledighed, mens omkring halvdelen af projekterne aktiverer begge grupper. I halvdelen af projekterne lægges vægt på at aktivere personer, der ikke rigtig ved, hvad de vil, henholdsvis personer, der ikke kan finde sig til rette i de almindelige aktiveringstilbud. Ifølge den kvalitative undersøgelse ønsker en del kommuner især at aktivere grupper, der ellers er vanskelige at aktivere. Alt i alt kan man sige, at de uafklarede, dem med problemer ud over ledighed og personer, der ikke kan finde sig til rette i almindelige aktiveringstilbud, er væsentlige målgrupper for projekterne under forsøgspuljen - formentlig de mest centrale.

En yderligere kategori er kontanthjælpsmodtagere, der kun ønsker at udføre kulturel virksomhed. Dette er også en væsentlig målgruppe i en del tilfælde. For 40 pct. af projekterne oplyses, at denne kategori aktiveres i projekter (evt. sammen med andre grupper).

Omkring 75 pct. af kommunerne havde før forsøgspuljen et større eller mindre antal kontanthjælpsmodtagere, der udførte kulturel virksomhed. Det drejer sig om alle de store kommuner og næsten alle de mellemstore. Halvdelen af de kommuner, der kendte denne gruppe, oplyste, at et større eller mindre antal personer udførte kulturel virksomhed på kontanthjælp, men samtidigt oplyste 87 pct., at de også aktiverede denne gruppe. I de store og mellemstore kommuner blev de ofte aktiveret i kulturprojekter, hvilket derimod var sjældnere i de små kommuner. Forsøgspuljen har antagelig betydet, at et større antal kommuner - herunder også mindre kommuner - er begyndt at etablere kulturprojekter for bl.a. denne kategori af kontanthjælpsmodtagere. For såvel personer med

problemer ud over ledighed som de kulturelt interesserede gælder formentlig, at de hører til de kontanthjælpsmodtagere, der har vanskeligst ved at komme i beskæftigelse i forbindelse med det økonomiske opsving. Forsøgspuljen har således især rettet sig mod sådanne grupper.

1.3.5. Projekternes kvalifikationssigte

Projekternes sigte er hyppigst af personlighedsudviklende karakter, dvs. at skabe oplevelser, udvikling og vækst for kontanthjælpsmodtagerne. Omkring 4/5 af projekterne lægger i høj grad vægt på dette aspekt. Næsten 3/5 af projekterne lægger i høj grad vægt på at skabe tolerance, socialt engagement og forståelse for andre. Også dette kan tolkes som et personlighedudviklende mål.

Socialisering til arbejdslivet (komme til tiden, overholde aftaler m.m.) er et andet væsentligt sigte, som 2/5 af projekterne i høj grad lægger vægt på. Lige så mange projekter lægger vægt på at forbedre deltagernes muligheder for at få et ordinært job henholdsvis en ordinær uddannelse efter projektet.

Et egentligt uddannelsesmæssigt sigte i form af bibringelse af faglige eller almene kvalifikationer nævnes hver især for omkring 1/4 af projekterne.

Projekternes udtalte mål er altså især af personlighedsudviklende og socialiserende karakter, hvilket bl.a. skal ses på baggrund af, at målgrupperne som nævnt ofte er personer med problemer ud over ledighed. Et direkte arbejdsmarkedsrettet sigte i form af bestemte faglige kvalifikationer, der umiddelbart kan anvendes i evt. efterfølgende job, synes ikke typisk for projekterne.

Den kvalitative undersøgelse støtter dette indtryk, men nuancerer billedet. Nogle af projekterne sætter sig for at socialisere deltagerne til at kunne klare et almindeligt arbejdsliv med tiden, eller i al fald at bringe dem et stykke i denne retning. Andre synes derimod at sætte ambitionsniveauer, der er lovlig lave i forhold til de deltagere, de får. Andre igen henvender sig til personer, der

ikke kan stilles større krav til og har mere eller mindre karakter af opbevaring.

Socialiseringen i projekterne forudsætter, at der stilles krav, og at der er formelle eller uformelle sanktioner, hvis kravene ikke efterleves. Undertiden ses, at deltagere gang på gang kommer for sent eller udebliver, men sanktionerne er meget forskellige. Nogle steder sker der fradrag i løn, andre steder håbes det blot, at de så arbejder lidt mere en anden dag. Undertiden flyttes deltageren over på et andet projekt, måske et sådant der blandt deltagerne går under navnet "straffeprojekt". Kommunernes muligheder for økonomiske sanktioner over for forsømmelige deltagere er dog begrænsede af Bistandsloven.

Den socialiserende betydning af projekterne kan imidlertid også ligge i den sociale sammenhæng, som deltagerne i projektet indgår i, dvs. på det mere uformelle plan. Der er mange eksempler på, at der udvikles en følelse af forpligtigelse over for projektet og de øvrige deltagere. I den forbindelse peger den kvalitative undersøgelse også på, at det kan være en fordel at indbefatte såvel velfungerende som mindre velfungerende deltagere i samme projekt, samt at inddrage deltagerne i forbindelse med tilrettelæggelsen af arbejdet i projektet.

Nogle projekter stiller høje krav til deltagerens arbejdsindsats, og der er eksempler på projekter, hvor deltagerne arbejder betydeligt mere og længere tid, end de formelt skal. I andre tilfælde er den arbejdsindsats, der kræves, forskellig fra, hvad der er tilfældet i det almindelige arbejdsliv. I nogle projekter er man tilfreds med, at folk kommer og deltager i den almindelige hygge på arbejdsstedet, og prøver med dette udgangspunkt at motivere til, at de så også arbejder lidt. I projekter med værestedskarakter kan det være nok, at folk kommer og tænker på andet end kriminalitet og vold. Andre steder håber man, at deltagerne får struktur på deres hverdag og dermed mulighed for at komme videre.

De virkemidler, der tages i brug, og som man tror på i projekterne, er således meget forskellige.

1.3.6. Forsøg/projekter der især er et resultat af forsøgspuljen

Som tidligere nævnt ville en del af de forsøg/projekter, der har fået puljemidler, "helt sikkert" (12 pct.) eller "formentlig" (35 pct.) være blevet gennemført under alle omstændigheder. De projekter, hvor dette ikke er tilfældet, kan opfattes som projekter, som forsøgspuljen direkte har givet anledning til. Gennemgående er der ikke så store forskelle mellem de to typer af projekter med hensyn til de træk, der er beskrevet ovenfor. Dvs., at de beskrevne træk ved projekterne generelt giver et indtryk af hvilke typer af projekter, der er blevet flere af med forsøgspuljen.

På visse punkter er der dog en forskel mellem de to grupper af projekter. Disse forskelle er udtryk for, hvad der særligt karakteriserer de projekter, der må formodes at være en effekt af forsøgspuljen, sammenlignet med de øvrige støttede projekter. Det er dog kun en indikator, hvorfor de følgende udsagn om, hvad der især karakteriserer disse projekter, overvejende bør opfattes som begrundede antagelser. Endnu en årsag hertil er, at evalueringens data som fremhævet flere gange primært vedrører første del af forsøgsperioden.

De projekter, der synes at være et resultat af forsøgspuljen, er hyppigere projekter, hvor puljemidlerne spiller den relativt største rolle i finansieringen. Samtidigt er det de mindste projekter, både målt ved antal aktiverede og projektets varighed.

Herudover er der relativt ofte tale om projekter, hvor nogle kontanthjælpsmodtagere står for aktiveringen af andre kontanthjælpsmodtagere, dvs. projekter hvor en kontanthjælpsmodtager er leder af projektet. Projektet skal hyppigere resultere i et "kulturprodukt". Målgruppen for projektet er oftere personer, der kun ønsker at beskæftige sig med kulturel virksomhed, og deltagerne er sjældnere personer, der alene deltager for at bevare retten til kontanthjælp. Derimod synes der ikke at være forskel med hensyn til deltagerens alder, og om de tilhører stærke eller svage grupper.

Men deltagerne er oftere personer, der er motiverede for projektet og for kulturel virksomhed.

Den type projekter, der i forsøgspuljens første periode er blevet relativt flere af, omfatter således (i forhold til de øvrige støttede projekter, der alligevel ville være blevet gennemført) formentlig mindre projekter med et kulturelt indhold, hvor kontanthjælpsmodtagere står som leder af projektet. Det er interessant, at der samtidigt er tale om projekter, hvor kommunens bistandsafdeling sjældnere er involveret. Formentlig er der tale om forholdsvis sårbare og "uetablerede" projekter. Nogle af projekterne er antagelig af den type, der i det følgende afsnit omtales som "primært-kulturelle".

1.3.7. Forsøgenes/projekternes betydning for de aktiverede

64 pct. af kommunerne mener, at projekterne under forsøgspuljen "i høj grad" (15 pct.) eller "i nogen grad" (49 pct.) vil øge deltagerne chancer for at blive selvforsørgende. I den kvalitative undersøgelse er spørgsmålet om projekternes betydning for deltagerne taget op til lidt nærmere diskussion. Den kvalitative undersøgelse omfatter som nævnt et mindre antal projekter, der af kommunerne var udpeget som "gode og perspektivrige". De projekter, der blev udvalgt, omfatter for en stor dels vedkommende projekter, der var i gang inden forsøgspuljen kom - altså projekter med træk som generelt minder om de tidligt støttede projekter i forsøgsperioden.

Som nævnt er projekterne under forsøgspuljen af meget forskellig karakter. Spændvidden er stor. En af de typer projekter, som særligt fremhæves i den kvalitative undersøgelse er, hvad der benævnes **kultur-sociale projekter**, dvs. projekter med et kulturelt indhold af den ene eller den anden slags, men hvor det sociale sigte over for deltagerne (aktiveringen og den personlige udvikling) er dominerende, snarere end sigtet om at frembringe et

kulturprodukt. Til forskel herfra kan identificeres en anden gruppe kulturelle projekter, de **primært-kulturelle**, der også sigter mod aktivering, men hvor frembringelsen af et kulturprodukt spiller en mere fremtrædende rolle, og hvor deltagerne ofte omfatter personer, der er særligt motiveret for netop kulturel virksomhed. De primært-kulturelle projekter stiller høje kunstneriske og personlige krav til deltagerne, som formentlig minder om stipendiemodtagerne, jf. det følgende afsnit.

De kommuner, vi har talt med, har fremhævet, at de i forbindelse med forsøgspuljen prioriterer de kultur-sociale projekter, og ikke hvad der er benævnt de primært-kulturelle. Kommunerne opfatter aktiveringssigtet som det centrale indhold i puljen snarere end støtte til kulturel virksomhed som sådan.

I det følgende drøftes de kultur-sociale projekters betydning for deltagerne. På grund af det begrænsede antal deltagere og projekter, der indgår i den kvalitative undersøgelse, bør det følgende betragtes som begrundede antagelser snarere end dokumenterede kendsgerninger.

Navnlig to grupper af deltagere i de kultur-sociale projekter fremhæves i undersøgelsen. For det første en gruppe, som har **psykiske problemer** af den ene eller den anden slags formentlig med rod i deres barndom. De hører til de vanskeligt aktiverbare kontanthjælpsmodtagere, fx personer der er skadet følelsesmæssigt. Nogle mangler forudsætninger for at deltage i sammenhænge med andre mennesker med hensyn til deres sociale adfærd eller elementære skolekundskaber. For det andet en gruppe, der kan benævnes **flakkere**", dvs. personer som har deltaget i mange slags hver for sig kortvarige aktiviteter, fx projekter, afbrudte uddannelser, kortvarige job, lidt frivilligt arbejde mv. De har måske ikke psykiske problemer nu, men nogle af dem præges af en rodløshed, som man kan forestille sig kan føre til psykiske problemer senere. Nogle af disse personer har en forestilling om en uddannelse eller et arbejde, de vil have, "det er bare ikke noget, de vil lige nu". Mange af disse personer mener ikke selv, at de har problemer med

at falde til på arbejdsmarkedet, men de mangler vedholdenhed, og deres "fremtidsplaner" virker ofte luftige.

Den kvalitative undersøgelse peger i retning af, at begge grupper kan aktiveres i kultur-sociale projekter med et godt resultat i den forstand, at de pågældende bliver engageret i en aktivitet og integreret i en social sammenhæng i en periode. Deltagerne føler, at de kan bruge projekterne til noget, og de vil hellere deltage end blot modtage deres kontanthjælp. Projekterne giver struktur på hverdagen og "noget at stå op til". Mange af deltagerne lærer også noget og udvikles personligt.

Det kan dog diskuteres, hvor meget aktiveringen gavner den gruppe, der er benævnt "flakkerne". Bliver projektet - uanset hvor interessant og lærerigt det er - ikke blot endnu en del af det klude-tæppe, som deres liv udgør? Hvis de bliver så engagerede i projektets aktiviteter, at de ikke kan forestille sig at lave andet de næste 10 år, er de i de fleste tilfælde dårligt hjulpet, så vidt vi kan skønne. Man skal være ret talentfuld og energisk for at kunne skabe sig en levevej med kulturelle aktiviteter af den slags, som projekterne byder på. Den gruppe, der - som vi ser det - har lullet sig ind i en forestilling om, at de "engang" skal begynde en uddannelse eller et arbejde, synes efter vores vurdering heller ikke at blive bragt væsentligt videre med et kortvarigt projekt. Deres "luftige" fremtidsplaner har den funktion at give disse deltagere en identitet, som de ikke kan finde i de mere konkrete sider af deres tilværelse. Og det kan diskuteres, hvor meget projektet bidrager til, at de pågældende forholder sig realistisk til deres fremtid.

For de mindst velfungerende (dvs. den første gruppe med psykiske problemer) er det imidlertid vores vurdering, at projekterne kan have en særdeles værdifuld funktion. Der er eksempler på, at projekterne giver dem omgivelser, som de er i stand til at fungere indenfor, eller når ambitionerne måske ikke er så store, men problemerne til gengæld er det, at projekterne i det mindste giver dem en struktureret hverdag, som er et bedre alternativ for dem end bare at være hjemme eller strejfe om på må og få. Selv "Brian", som sidder med kasketten nede over det meste af ansigtet

under interviewet og vender sig halvt væk, møder op det meste af tiden i projektet. Han vil hellere være med i projektet end gå hjemme og bare få pengene, og er langt fra opgivet af projektlederen, som tålmodigt prøver at forklare ham sammenhængen mellem, at han demonstrerer pligtopfyldelse i projektet, og at han dermed opnår noget af det, han selv vil. Vi ser også eksempler på deltagere, der trænger til en menneskelig udvikling, og projekter, der sætter sig som mål at give dem dette og søger at møde deltagerne på det punkt, hvor de er, for at starte processen her. De helt passive og isolerede bliver vækket til live og får igen mod på at ønske sig noget og forestille sig noget.

Erfaringen fra de kultur-sociale projekter, vi har set, og de deltagere, vi har talt med i projekterne, peger således på, at sammenknytningen af kulturaktiviteter og aktiviteter for vanskeligt aktiverbare personer er en god idé. Kultur-sociale projekters værdi ligger formentlig i, at de er i stand til at møde de enkelte, hvor de er, og med dette udgangspunkt give dem nye perspektiver, ny viden og dermed nye behov og ønsker.

1.4. Stipendieordningen

Stipendieordningen er en decideret nyskabelse med forsøgspuljen. Ordningen indebærer, at en kontanthjælpsmodtager i en periode udfører kulturel virksomhed uden at skulle stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Ydelsen under stipendiet er som oftest højere end kontanthjælpen, typisk 1.000 kr. højere (pr. måned). Det er helt overvejende de største kommuner, der har tildelt kontanthjælpsmodtagere stipendium, herunder især København, som alene tegner sig for omkring 2/3 af samtlige stipendiemodtagere. I 1994 og frem til begyndelsen af 1995 er uddelt omkring 340 stipendier.

1.4.1. Administration

Stipendierne uddeles næsten udelukkende efter ansøgning, men der anvendes typisk ikke noget ansøgningsskema. Ordningen administreres overvejende i kommunernes aktiveringsafdelinger. Den kulturelle forvaltning er typisk ikke involveret i sagsbehandlingen. Det er ikke generelt en forudsætning for at få stipendium, at der foreligger en individuel handlingsplan. Knap halvdelen af de over 25-årige stipendiemodtagere oplyser, at de har fået udarbejdet en individuel handlingsplan, hvor stipendiet indgår. Nogle stipendiemodtagere (41 pct.) blev opfordret af kommunen til at søge et stipendium, mens de øvrige selv havde roreslået det. En betydelig del (godt 60 pct.) fik rådgivning af kommunen i forbindelse med ansøgningen.

Ved vurderingen af, om et stipendium evt. skulle tildeles, synes det typisk at være indgået i beslutningsgrundlaget, om den pågældende var i gang med en kunstnerisk løbebane. Det kan formentlig tolkes på den måde, at kommunen har lagt vægt på, om den pågældende evt. senere ville kunne skabe sig en levevej inden for det kulturelle område. Derimod ser kunstnerisk kvalitet i de fleste tilfælde ikke ud til at være indgået som vurderingskriterium, ligesom der typisk ikke stilles krav om udførelse af en formidlingsopgave som betingelse for at få stipendium.

1.4.2. Stipendierne

Stipendierne varer typisk 6 måneder (58 pct.) eller 12 måneder (19 pct.). 87 pct. af stipendierne varer 6-12 måneder. Gennemsnittet er 7,5 måneder. Hovedparten (68 pct.) af stipendiemodtagerne tjener ud over stipendiet ikke penge ved deres kulturelle virksomhed i stipendieperioden, mens 32 pct. oplyser, at de gør det.

Det enkelte stipendium kan omfatte flere former for kulturel virksomhed. Det er karakteristisk, at den kulturelle virksomhed i

stipendierne spænder vidt. Opdelt på nogle hovedgrupper drejer det sig om følgende former:

Billedkunst mv.	61 pct.
Musik	26 pct.
Skrivende virksomhed	11 pct.
Teater/film	15 pct.
Andet	17 pct.

Det største område er således billedkunst mv., mens det næststørste er musik. Det er især de over 25-årige og de kvindelige stipendiemodtagere, der beskæftiger sig med billedkunst mv., mens mændene og de under 25-årige hyppigere arbejder med musik.

Stort set alle stipendiemodtagere (94 pct.) oplyser, at stipendiet skal munde ud i en eller anden form for formidling af resultatet af den kulturelle virksomhed, fx en udstilling eller en koncert, selv om udførelse af en formidlingsopgave som nævnt typisk ikke er en betingelse for at få et stipendium, jf. ovenfor.

Knap 60 pct. af stipendiemodtagerne oplyser, at de har mulighed for at få en eller anden form for faglig vejledning i stipendieperioden, men det er næsten udelukkende noget, de selv (og ikke kommunen) sørger for.

Til forskel fra forsøg/projekter er stipendieordningen en mere "individuel" ordning. I forsøg/projekter deltager de aktiverede sammen med andre aktiverede, men det er ikke typisk for stipendierne. Nogle former for kulturel virksomhed fordrer dog samarbejde (fx musik og teater), og omkring halvdelen af stipendiemodtagerne oplyser, at de i stipendieperioden arbejder sammen med andre, der beskæftiger sig med samme kulturelle område.

1.4.3. Stipendiemodtagernes baggrund

34 pct. af stipendiemodtagerne er under 25 år, 19 pct. mellem 25 og 30 år og resten (knap halvdelen) er over 30 år. Kun få (15

pct.) er 40 år og derover. 37 pct. af stipendiemodtagerne er kvinder, mens 63 pct. er mænd.

Stipendiemodtagerne har en forholdsvis god uddannelsesmæssig baggrund. 77 pct. har som højeste uddannelse enten en studentereksamen (31 pct.) eller en erhvervsuddannelse (46 pct), hyppigst en videregående uddannelse. 21 pct. af stipendiemodtagerne har en lang videregående uddannelse.

37 pct. af stipendiemodtagerne har en kunstnerisk eller kulturel uddannelse. Det er helt typisk forholdsvis langvarige uddannelser (mindst 3 år), der er tale om. Halvdelen af de over 30-årige stipendiemodtagere har en kunstnerisk eller kulturel uddannelse. Herudover har mange stipendiemodtagere deltaget i kurser, højskoleophold eller anden form for undervisning med forbindelse til det kulturelle indhold i stipendiet. I alt 78 pct. af stipendiemodtagerne har enten en kulturel/kunstnerisk uddannelse eller har deltaget i anden form for undervisning inden for det kulturelle område.

Af de stipendiemodtagere, der ikke havde nogen kulturel uddannelse, havde halvdelen søgt om optagelse ved en sådan uddannelse inden for de sidste 3 år. Uddannelsesmotivationen er især udbredt blandt de under 25-årige, hvor næsten 2/3 havde søgt om optagelse ved en sådan uddannelse.

Kunstnerisk/kulturel virksomhed ser ud til at stå centralt i stipendiemodtagernes tilværelse, idet 81 pct. oplyste, at de tidligere (dvs. før stipendiet) havde udført kulturel virksomhed i mindst 4 år. 40 pct. havde udført kulturel virksomhed i mindst 10 år. Blandt de over 30-årige drejer det sig om 63 pct. Undersøgelsen tyder på, at stipendiemodtagerne ofte har udført kulturel virksomhed i en betydelig del af deres voksne tilværelse. 78 pct. har i kortere eller længere tid udført kulturel virksomhed på kontanthjælp. Nogle (21 pct.) har udført kulturel virksomhed som led i projekter/tilbud for ledige. Det drejer sig især om de unge.

Godt 70 pct. af stipendiemodtagerne havde før stipendieperioden tjent penge i større eller mindre omfang ved deres kulturelle virksomhed. Næsten alle (94 pct.) stipendiemodtagere har tidligere

medvirket ved (givet et personligt bidrag til) en eller flere typer formidlingsaktiviteter i forbindelse med kulturel virksomhed, fx udstillinger eller koncerter. Kun meget få betragter deres kulturelle virksomhed som en "hobby".

Hovedparten (81 pct.) af stipendiemodtagerne har haft ordinært arbejde. For manges vedkommende ligger dette arbejde dog et godt stykke tilbage i tiden. Over halvdelen af stipendiemodtagerne havde ikke haft ordinært arbejde i mindst 3 år eller havde aldrig haft det. 86 pct. af stipendiemodtagerne havde været uden arbejde i mindst et år. Umiddelbart før stipendieperioden havde 68 pct. af stipendiemodtagerne modtaget kontanthjælp i mindst et år, omkring 20 pct. i over 3 år. Omkring halvdelen havde været aktiveret i kurser, projekter eller andre tilbud for ledige.

1.4.4. Stipendiemodtagernes motiver, fremtidsplaner og vurderinger

Undersøgelsen tyder på, at stipendiemodtagerne generelt må karakteriseres som meget motiverede for kulturel virksomhed og som forholdsvis afklarede herom. De vigtigste motiver for at søge stipendium var, at man gerne ville koncentrere sig om den kulturelle virksomhed, og at man gerne ville lave en produktion, som kunne sælges eller fremvises på en eller anden måde. En mindre gruppe nævner som motiv, at de havde brug for erfaring, point, et produkt eller lignende for at kunne blive optaget ved en kunstnerisk eller kulturel uddannelse. Meget få nævner et behov for personlig afklaring som motiv.

Langt de fleste (90 pct.) stipendiemodtagere ønsker at fortsætte med at udføre kulturel virksomhed efter stipendieperioden, og målet for så godt som alle er at komme til at leve af kulturel virksomhed. Omkring 40 pct. vil søge optagelse ved en kunstnerisk eller kulturel uddannelse. Under 10 pct. vil søge optagelse ved en anden slags uddannelse og næsten lige så få vil søge arbejde uden for det kulturelle område. Billedet er således meget klart:

Stipendiemodtagerne er primært motiveret for at beskæftige sig med kulturel virksomhed.

82 pct. af stipendiemodtagerne oplyser, at de i stipendieperioden har klart bedre muligheder for at udføre kulturel virksomhed end før. Det hænger formentlig sammen med, at stipendiet giver en form for arbejdsro og legitimitet i forbindelse med den kulturelle virksomhed samt måske med, at ydelsen under stipendiet typisk er højere end kontanthjælpen.

76 pct. af stipendiemodtagerne vurderer, at stipendiet i høj grad (40 pct.) eller i nogen grad (36 pct.) vil forbedre deres muligheder for at få arbejde eller uddannelse inden for det kulturelle område. De unge stipendiemodtagere har den mest positive bedømmelse af stipendiets betydning i denne henseende, ligesom den mest positive vurdering findes blandt dem, der havde modtaget kontanthjælp i kortest tid. Endelig er den positive vurdering mest udpræget hos dem, der havde fået tildelt de længste stipendier.

På baggrund af ovenstående kan det ikke undre, at stipendiemodtagernes generelle vurdering af ordningen er overordentlig positiv. 60 pct. finder, at det er en "virkelig god" ordning, mens 34 pct. synes, at ordningen er "god". De unge er glædest for ordningen, men den positive vurdering er dog også helt dominerende blandt de over 30-årige.

1.5. Konklusion og diskussion

Hovedkonklusionen af undersøgelsen er, at forsøgspuljen har medvirket til at skabe nye ideer omkring aktivering og formentlig bidraget til, at kommunerne kan udbyde en bredere vifte af tilbud til kontanthjælpsmodtagerne, og dermed formentlig også bedre tilbud. Nye parter er blevet involveret i aktiveringsindsatsen i mange kommuner, herunder foreninger og organisationer mv. i lokalsamfundet.

Undersøgelsen viser samtidig, at det tager tid før en ny ordning udbredes og bruges i kommunerne. Den foreliggende evaluering

drejer sig primært om det, der er sket i første del af den 2-årige forsøgsperiode. Det er især de større kommuner, der har udnyttet forsøgspuljens muligheder i denne periode, men evalueringen tyder bl.a. på, at kulturaktivering har bredt sig til flere kommuner end før, herunder også til mindre kommuner.

Mange mindre kommuner har, bl.a. på grund af beskedne puljebeløb, haft vanskeligt ved at bruge midlerne og har overført 1994-midlerne til 1995. Der er navnlig i de mindre kommuner en vis skepsis over for opdelingen af aktiveringsmidlerne på flere puljer.

Blandt det nye, der er skabt med forsøgspuljen, er stipendieordningen umiddelbart det mest iøjnefaldende. Stipendiemodtagerne omfatter to grupper: dels en gruppe med en kunstnerisk/kulturel uddannelse, dels en gruppe af kulturelt interesserede og aktive. For begge grupper står kulturel aktivitet som noget centralt i deres tilværelse, og de er primært motiverede for at udføre kulturel virksomhed.

De projekter/forsøg, der især er en direkte effekt af forsøgspuljen, omfatter - sammenlignet med de øvrige støttede projekter - hyppigere projekter, der skal resultere i et kulturprodukt, og hvor deltagerne er personer, der primært er motiveret for kulturel virksomhed.

Det ser således ud til, at forsøgspuljen blandt andet har forøget andelen af tilbud til kulturelt interesserede og kulturelt aktive kontanthjælpsmodtagere. Stipendiemodtagerne er meget glade for ordningen og føler, at den gavner dem også ud over stipendieperioden.

Forsøgspuljen ser også ud til at have medvirket til, at de "stærke" kontanthjælpsmodtagere har fået en mere aktiv rolle som ledere af forsøg/projekter for andre kontanthjælpsmodtagere. Andelen af projekter af denne type synes at være blevet forøget. Det er dog alt i alt kun en meget begrænset del af forsøgene/projekterne, der ledes af kontanthjælpsmodtagere.

Herudover har forsøgspuljen - som det mest centrale - generelt understøttet og fremmet aktivering af de grupper i kommunerne,

der betegnes som vanskeligt aktiverbare. De uafklarede - de der ikke rigtigt ved, hvad de vil - og kontanthjælpsmodtagere med problemer ud over ledighed ser ud til at være de væsentligste målgrupper for forsøgene/projekterne, der dog i begrænset omfang også aktiverer de mere velfungerende.

Undersøgelsen henleder opmærksomheden på det, der er benævnt **kultur-sociale** projekter, altså projekter hvor en kulturel aktivitet kombineres med aktivering af de vanskeligt aktiverbare. Undersøgelsen giver en række eksempler på, at denne type projekter er værdifulde for nævnte gruppe. Erfaringen fra de kultur-sociale projekter, vi har set, og de deltagere, vi har talt med i projekterne, peger på, at sammenknytningen af kulturaktiviteter og aktiviteter for vanskeligt aktiverbare personer er en god idé. Kultur-sociale projekters værdi ligger formentlig især i, at de er i stand til at møde de enkelte, hvor de er, og med dette udgangspunkt give dem nye perspektiver, ny viden og dermed nye behov og ønsker.

Vi ser i undersøgelsen eksempler på, at kultur-sociale projekter på én gang kan give deltagerne noget i deres situation og samtidig give samfundet, aktiviteterne foregår i, en ekstra dimension ved at skabe et miljø for de dele af befolkningen, som ellers mangler dette. Samtidigt skaber projekterne ofte kulturprodukter, som er af interesse for bredere kredse.

Det er undersøgelsens vurdering, at de kultur-sociale projekter navnlig har en værdifuld funktion for de vanskeligt aktiverbare, dvs. personer med psykiske problemer. Det drejer sig fx om personer, der er skadet følelsesmæssigt samt personer, der har vanskeligt ved at fungere i en social sammenhæng, eller som helt mangler elementære skolekundskaber. Selv i en situation med fortsat stigende beskæftigelse, vil der være behov for en bred vifte af tilbud til denne gruppe, og her kan man bygge videre på erfaringerne fra forsøgspuljen.

En anden gruppe, der også er blevet aktiveret i projekter under forsøgspuljen, benævnes "flakkere", dvs. personer der har deltaget i mange hver for sig kortvarige aktiviteter, fx projekter, kortvarige

job, afbrudte uddannelser, lidt frivilligt arbejde mv. Selv om disse personer også kan aktiveres i kultur-sociale projekter med godt resultat i den forstand, at deltagerne engageres i en aktivitet og integreres i en social sammenhæng i en periode, kan man alligevel diskutere, om denne gruppe ikke var bedre tjent med tilbud af mere direkte uddannelses- og arbejdsmarkedsrettet karakter. En fortsat stigende beskæftigelse kan for denne gruppe betyde, at de kan komme til at flakke fra job til job. Et par joberfaringer skader naturligvis ikke, men den gruppe, der ikke får en uddannelse - restgruppen - eller i det mindste ikke bider sig fast i en bestemt arbejdsmarkedssammenhæng, kan let risikere at blive vanskeligt stillet på fremtidens arbejdsmarked.

En tredje gruppe af aktiverede under forsøgspuljen er som nævnt de kulturelt interesserede og aktive, der ikke har kunnet blive selvforsørgende inden for det kulturelle område, eller som ikke har haft mulighed for at påbegynde en uddannelse inden for dette område. Der er antagelig ofte tale om personer, der ikke har problemer ud over ledighed. En del af dem har en kunstnerisk eller kulturel uddannelse, heraf nogle en videregående uddannelse. Selv om de pågældende er glade for stipendieordningen og formentlig også for de kulturelle projekter, som nogle af dem deltager i, kan man alligevel spørge, om kulturaktivering på længere sig løser problemerne for denne gruppe, der næppe af sig selv vil forsvinde med en fortsat stigende beskæftigelse. Kulturaktiveringen kan antagelig bringe nogle videre i retning af selvforsørgelse, men for andre kan den måske betyde, at de fastholdes i en branche, hvor det er vanskeligt at overleve. For en del er kulturaktiveringen formentlig kun en midlertidig løsning på deres manglende muligheder for selvforsørgelse på det kulturelle område. Der er således fortsat behov for at overveje denne gruppe ud fra både aktiverings- og kulturpolitiske synspunkter.

KAPITEL 2

Kommunerne og forsøgspuljen

2.1. Indledning

I henhold til § 30 i lov om kommunal aktivering er der i hvert af årene 1994 og 1995 afsat en forsøgspulje på 125 mio. kr. til at støtte beskæftigelse af kontanthjælpsmodtagere inden for kunst, kultur i øvrigt, idræt, folkeoplysning, det sociale område samt humanitært og kirkeligt arbejde. Puljen kan anvendes til enkeltpersoner eller til at støtte projekter, institutioner eller grupper, der arbejder inden for ovennævnte områder. Der kan ydes støtte til etablerings- og driftsomkostninger samt i begrænset omfang til aflønning og løntilskud. Der stilles ikke krav om aflønningsform eller løntilskuddets størrelse. Endvidere kan midlerne anvendes til stipendier til enkeltpersoner til i en afgrænset periode at udføre kulturel virksomhed uden at skulle stå til rådighed for arbejdsmarkedet eller deltage i anden aktivering.

Puljen fordeles til kommunerne i forhold til deres andel af kontanthjælpsmodtagerne og antal aktiverede efter kapitel 3 i lov om kommunal aktivering. Det indebærer, at store kommuner gennemgående får større puljebeløb end små. Samtidig betyder det, at der er en meget stor spredning mellem kommunerne med hensyn til puljebeløbets størrelse. 28 pct. af kommunerne fik under 100.000 kr. i puljebeløb for 1994. Lidt under halvdelen af kommunerne fik under 150.000 kr. Godt 1/3 af kommunerne fik mellem 150.000 kr. og 600.000 kr., mens omkring 1/6 fik mere end 600.000 kr. Fordelingen af det samlede puljebeløb for 1994 + 1995 er omtrent den samme bortset fra, at de nævnte kronebeløb, der angiver intervallerne, skal gøres dobbelt så store.

Kommunerne kan inden for lovgivningens rammer, og de er forholdsvis vide, selv bestemme, hvordan midlerne fra forsøgspuljen skal anvendes. Det forudsættes, at puljen anvendes til aktiviteter, som ikke kan iværksættes inden for de regler og rammer, der er angivet i kapitel 3 i lov om kommunal aktivering. Socialministeriet har udarbejdet en vejledning vedrørende forsøgspuljen, hvor der bl.a. gives eksempler på den type aktiviteter, som kan iværksættes med støtte fra puljen. Der er ingen nærmere krav om, hvordan puljebeløbet skal fordeles på forskellige anvendelser i den enkelte kommune.

Disse vide rammer betyder, at det er interessant at belyse, i hvilken grad og hvordan kommunerne har anvendt forsøgspuljen. I dette kapitel belyses en række aspekter af dette spørgsmål, ligesom kommunernes mål, midler og vurderinger i forbindelse med forsøgspuljen behandles. Kapitlet bygger primært på spørgeskemasvar fra kommunerne. Spørgeskemaerne blev udsendt i begyndelsen af 1995, og i løbet af foråret havde 238 kommuner besvaret skemaet (svarende til 87 pct.). Det er udelukkende små kommuner, der har undladt at svare. Ud over dette spørgeskema skulle kommunerne også udfylde (eller sørge for udfyldelse af) et spørgeskema for hver af de projekter, der havde opnået støtte fra forsøgspuljen. Resultaterne af denne spørgeskemaundersøgelse præsenteres i kapitel 3. Herudover er også gennemført en spørgeskemaundersøgelse af kontanthjælpsmodtagere, der har fået tildelt et stipendium til udførelse af kulturel virksomhed. Resultaterne af denne delundersøgelse præsenteres i kapitel 6.

Spørgeskemaundersøgelserne er suppleret med kvalitative interview, hvor vi har interviewet kommunale beskæftigelseskonsulenter, socialchefer og politiske udvalgsformænd og rådmænd fra de helt store kommuner¹. Den kvalitative interviewundersøgelse har

1. Der er gennemført 16 interview i 11 kommuner. Både små, mellemstore og store kommuner indgår, ligesom der ved udvælgelsen blev lagt vægt på en geografisk spredning (herunder land/by) og at få repræsenteret kommuner med forskellige politiske flertal og forskellige strategier i forhold til forsøgspuljen.

suppleret spørgeskemaundersøgelsen bl.a. i forhold til den politiske opmærksomhed omkring forsøgspuljen i kommunerne - et aspekt som ikke var med i spørgeskemaet.

2.2. Forbrug af puljemidlerne

Lov om kommunal aktivering - og dermed forsøgspuljeordningen - trådte i kraft 1. januar 1994, og af nedenstående tabel 2.1 fremgår det, at 41 pct. af de kommunale forvaltninger begyndte at overveje anvendelsen af forsøgspuljen allerede i de første måneder af 1994. I slutningen af 1994 havde 78 pct. af landets kommuner overvejet anvendelsen af forsøgspuljen. 15 pct. af kommunerne havde dog i foråret 1995 tilsyneladende endnu ikke overvejet, hvad forsøgspuljen skal anvendes til. Det er primært små kommuner, der mangler at afklare, hvad forsøgspuljen skal bruges til.

Tabel 2.1. Kommuner fordelt efter, hvornår de begyndte at overveje anvendelsen af forsøgspuljen. Særsilt for kommunestørrelse. Procent.

	Kommunestørrelse*				Alle kom. vægtet med puljebeløbs størrelse**
	Små kom.	Mellem- store kom.	Store kom.	Alle kom.	
Januar-april 1994	36	61	60	41	62
Maj-august 1994	23	26	20	24	21
September-december 1994	14	9	20	13	9
Januar-februar 1995 . .	8	0	0	6	2
Endnu ikke	19	4	0	15	6
I alt	100	100	100	99	100
Procentgrundlag	184	46	5	235	235

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

** De enkelte kommuners svar er her vægtet med puljebeløbets samlede størrelse i kommunerne i 1994 og 1995. Svar fra kommuner med store puljebeløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

Af tabel 2.2 fremgår, hvor stor en del af de samlede puljebeløb, der ifølge kommunernes spørgeskemaoplysninger er bevilget til henholdsvis forsøg/projekter og stipendier.

Af puljebeløbet for 1994 er 45 pct. brugt/bevilget til forsøg/projekter, mens 12 pct. er brugt/bevilget til stipendier. 43 pct. af beløbet for 1994 er i foråret 1995 tilsyneladende endnu ikke brugt/bevilget. Af puljebeløbet for 1995 er 33 pct. brugt/bevilget til forsøg/projekter og 4 pct. til stipendier, mens 63 pct. ikke er brugt/bevilget på dataindsamlingstidspunktet i foråret 1995.

Tabel 2.2. Det samlede puljebeløb fordelt efter anvendelse. 1994 og 1995. Procent.

	Puljebeløb 1994	Puljebeløb 1995
Stipendier	12	4
Forsøg/projekter	45	33
Endnu ikke brugt eller bevilget*	43	63
I alt	100	100
Procentgrundlag	118.045 mio. kr.	117.914 mio. kr.

* Forår 1995.

Det vides ikke hvor mange forsøgsmidler, der er overført fra 1994 til 1995, men en del kommuner har over for os givet udtryk for, at de med fordel har kunnet overføre midlerne og planlægge forsøg/projekter i 1995. Det er især kommuner med små puljebeløb, der vælger at overføre forsøgsmidlerne til 1995 for at få en bedre udnyttelse af ressourcerne.

Af samtlige kommuner, hvorfra der foreligger oplysninger i spørgeskemaundersøgelsen, havde 14 pct. brugt/bevilget hele deres puljebeløb for 1994+1995 på dataindsamlingstidspunktet i foråret 1995. 11 pct. havde brugt/bevilget 67-99 pct. af beløbet, dvs. at alt i alt omkring en fjerdedel af kommunerne havde brugt/bevilget mindst 2/3 af deres forsøgsmidler i foråret 1995. 23 pct. af kommunerne havde brugt/bevilget 33-66 pct. af puljebeløbet, mens 15 pct. havde brugt/bevilget under 33 pct. 37 pct. af kommunerne havde i foråret 1995 slet ikke brugt/bevilget forsøgsmidler over-

hovedet. Der er således meget stor spædning mellem kommunerne med hensyn til brugen af midlerne.

Kommunerne blev spurgt, om de havde forslag til eller planer for brugen af de resterende puljemidler. Godt halvdelen af de kommuner, der ikke havde brugt hele puljebeløbet, svarede "nej". 28 pct. svarede, at de havde planer for alle de resterende midler, mens 21 pct. angav, at de havde planer for en del af midlerne. Jo større andel af puljebeløbet, kommunerne i forvejen havde brugt/bevilget, des oftere havde de planer for brugen af de resterende midler. Omkring 4/5 af de kommuner, der havde brugt/bevilget over 2/3 af puljebeløbet oplyste, at de helt eller delvis havde planer for brugen af de resterende midler. Det samme var kun tilfældet for under 30 pct. af de kommuner, der slet ikke havde brugt/bevilget nogen puljemidler.

Samlet betyder ovenstående, at omkring 1/4 af samtlige kommuner ikke havde brugt/bevilget nogen forsøgsmidler i foråret 1995 og heller ikke havde planer herfor. Denne andel var 31 pct. blandt de små kommuner, 10 pct. blandt de mellemstore kommuner, men 0 pct. blandt de store kommuner. Også disse oplysninger viser således, at det navnlig er de små kommuner (med små puljebeløb), der i foråret 1995 endnu ikke var kommet i gang med at anvende eller planlægge anvendelse af forsøgspuljen.

På grundlag af undersøgelsens oplysninger kan skønnes, at alt i alt noget under halvdelen af det samlede puljebeløb for 1994 + 1995 var brugt/bevilget i foråret 1995. Der var planer for anvendelse af yderligere 1/10 af beløbet og delvis planer for yderligere knapt 1/3, mens der slet ikke var planer for anvendelsen af omkring 1/6 af puljebeløbet. Der skal på grund af oplysningernes karakter tages et vist forbehold over for disse tal, der dog peger i retning af, at noget mere end halvdelen af den samlede forsøgspulje enten var brugt/bevilget i foråret 1995 eller planlagt anvendt.

Ifølge de kommuner, som vi har talt med, har forsøgspuljen gennemgået en normal politisk behandling i kommunerne, og beslutninger omkring forsøgspuljemidlernes anvendelse træffes som hovedregel af kommunalpolitikerne i social- og beskæftigelsesud-

valg efter indstilling fra de kommunale fagforvaltninger. Kommunalpolitikerne følger som hovedregel de indstillinger, som fagforvaltningerne har omkring anvendelsen af forsøgspuljen i forhold til områder og muligheder. Kommunalpolitikerne er som oftest blevet gjort opmærksom på puljen fra forvaltningernes side. Kommunalpolitikerne er efterfølgende meget interesseret i forsøgspuljens resultater.

Forsøgspuljen har ifølge de kommuner, som vi har talt med, ikke fået nogen særbehandling eller særstatus i kommunerne (fx i form af temadebatter eller borgermøder), og der er som hovedregel ikke planlagt en politisk opfølgning ud over en jævnlig orientering af kommunalpolitikerne i social- og beskæftigelsesudvalgene.

Kommunalpolitikernes manglende viden om forsøgspuljen på forhånd er ikke overraskende. Forsøgspuljen er en relativt lille pulje i de kommunale budgetter, og kommunalpolitikerne er optaget af mange større områder, men kommunalpolitikerne i social- og beskæftigelsesudvalgene er gennemgående meget optaget af den samlede aktiveringsindsats over for kontanthjælpsmodtagere. Aktiveringsindsatsens og forsøgspuljens politiske prioritering i flere kommuner kan dog være meget personafhængig og fx afhænge af, hvilke politiske sager/problemer den enkelte social- eller beskæftigelsesudvalgsformand er optaget af.

Skibby Kommune er et godt eksempel på en kommune med stor politisk opmærksomhed omkring aktiveringsindsatsen og forsøgspuljen. Skibby er en lille kommune i Frederiksborg Amt med 6.000 indbyggere. I Skibby er aktiveringsindsatsen og dermed også forsøgspuljen underlagt økonomiudvalget, men når der skal træffes beslutninger omkring aktiveringsindsatsen (forsøgspuljen), inviterer økonomiudvalget arbejdsmarkedets parter til at deltage i økonomiudvalgets møder, og man træffer herefter beslutning om beskæftigelsesindsatsen i samarbejde. Skibby Kommune og de involverede parter giver udtryk for tilfredshed med dette system, idet de oplever, at aktiveringsindsatsen intensiveres og bliver mere målrettet, når det lokale arbejdsmarked er involveret.

Den politiske opmærksomhed omkring aktiveringsindsatsen er også betydelig i flere store kommuner med magistratsordning, hvor politisk valgte ledere har mulighed for at sætte aktiveringsindsatsen på den politiske dagsorden. I disse kommuner har forsøgspuljen fået en betydelig prioritering, hvilket bl.a. kan hænge sammen med den struktur, som magistrater har, hvor det politiske niveau og administrationen er mere sammenflettet og samspillet mere udbredt.

2.3. Antal forsøg/projekter og stipendier

Forsøgspuljeordningen giver som nævnt kommunerne mulighed for at vælge mellem forskellige anvendelser af midlerne. Kommunerne kan vælge at iværksætte **forsøg/projekter** for kontanthjælpsmodtagere og/eller give **stipendier** til kontanthjælpsmodtagere, der selv vil arbejde inden for et kulturelt område.

Tabel 2.3 viser, hvordan kommunerne generelt har valgt at prioritere mellem stipendier og forsøg/projekter. Over halvdelen (54 pct.) af kommunerne havde endnu ikke overvejet prioriteringen mellem stipendier og forsøg/projekter nærmere. Af de kommuner, som har overvejet prioriteringen, har langt de fleste, svarende til 37 pct. af samtlige kommuner, valgt at prioritere forsøg/projekter højest. Det er de færreste kommuner (2 pct.), der har valgt at prioritere stipendier højere end forsøg/projekter. Det er primært i de store kommuner (40 pct.), at man prioriterer stipendier til enkeltpersoner lige så højt som forsøg/projekter. I de små og mellemstore kommuner prioriteres forsøg/projekter højere end stipendier. Denne forskel mellem små og store kommuner skyldes formodentlig, at de store kommuner har procentvis flere kunstnere og kulturelt aktive på kontanthjælp og derfor et større behov for at afprøve nye metoder til at aktivere disse mennesker inden for deres interesseområde.

Tabel 2.3. Kommuner fordelt efter deres prioritering af forsøgspuljen til henholdsvis stipendier og forsøg/projekter. Særsklit for kommunestørrelse. Procent.

Prioritering af stipendier og forsøg/projekter	Kommunestørrelse*				Alle kom. vægtet med puljebeløbets størrelse**
	Små kom.	Mellemstore kom.	Store kom.	Alle kom.	
Kommunen prioriterer stipendier til enkeltpersoner højere end forsøg/projekter	2	0	0	2	0
Kommunen prioriterer stipendier til enkeltpersoner lige så højt som forsøg/projekter	5	13	40	7	30
Kommunen prioriterer forsøg/projekter højere end stipendier til enkeltpersoner	33	57	20	37	35
Kommunen har ikke nærmere overvejet . . .	60	30	40	54	35
I alt	100	100	100	100	100
Procentgrundlag	184	46	5	235	235

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

** De enkelte kommuners svar er her vægtet med puljebeløbets samlede størrelse i kommunerne i 1994 og 1995. Svar fra kommuner med store puljebeløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

Knap 19 pct. af kommunerne har direkte besluttet ikke at uddele stipendier. Denne beslutning bygger ifølge nogle kommuner på, at de vil have mest muligt ud af forsøgspuljemidlerne og ønsker at få aktiveret så mange kontanthjælpsmodtagere som muligt. Af den kvalitative interviewundersøgelse fremgår det også, at nogle kommuner ikke bryder sig om stipendieordningen, fordi kommunerne ikke har nogen former for kontrol med stipendiemodtagerne, når et

stipendium er uddelt. Det er udelukkende små og mellemstore kommuner, der har valgt stipendieordningen fra.

Tabel 2.4 og 2.5 viser bl.a. hvor mange forsøg/projekter og stipendier, der er givet bevilling til i 1994 og frem til foråret 1995.

Tabel 2.4. Antal forslag til forsøg/projekter, antal behandlede forslag og antal bevilgede forsøg/projekter under forsøgspuljen i 1994 og frem til foråret 1995.

Antal forslag til forsøg/projekter	672
Antal behandlede forslag til forsøg/projekter	576
Antal afslag på forslag til forsøg/projekter	143
Antal bevilgede forsøg/projekter fra forsøgspuljen	324

Tabel 2.5. Antal ansøgninger om stipendium og antal bevilgede stipendier i 1994 og frem til foråret 1995.

Antal ansøgninger	421
Antal bevilgede stipendier 1994 og 1995	341

Af tabel 2.4 fremgår det, at der har været 672 forslag til forsøg/projekter, heraf er der 143 afslag og 324 projektbevillinger. 41 pct. af kommunerne oplyser, at de frem til foråret 1995 ikke havde bevilget midler til forsøg/projekter. 30 pct. af kommunerne angav, at de havde ét projekt, 14 pct. havde 2 projekter og resten af kommunerne (14 pct.) mere end 2 projekter.

Det fremgår af tabel 2.5, at der tilsvarende har været 421 ansøgninger om stipendium, og der er bevilget 341 stipendier. 16 pct. af kommunerne har bevilget stipendier. Der drejer sig primært om store kommuner. De 5 største kommuner har, ifølge kommunernes besvarelser, uddelt i alt 263 stipendier, og de fordeler sig således: København 198, Århus 21, Odense 8, Ålborg 19 og Frederiksberg 17. De fem største kommuner tegner sig således for 89 pct. af alle stipendier, og Københavns Kommune står alene for 67 pct. af de uddelte stipendier. Stipendieordningen er dermed tæt på at kunne kaldes en Københavnermodel. Stipendiemodtagernes fordeling på de store kommuner og specielt Københavns Kommune

er med til at underbygge en antagelse om, at store byer tiltrækker mange kategorier af mennesker, herunder også kontanthjælpsmodtagere, der ønsker at udføre kulturelle aktiviteter.

Med udgangspunkt i tabel 2.4 og 2.5 og oplysninger fra spørgeskemaerne om kommunernes forbrug af puljemidlerne kan beregnes, at den gennemsnitlige forsøgspuljebevilling pr. projekt er 281.000 kr. Et gennemsnitsstipendium varer i 7,5 måneder og koster knap 53.000 kr. inkl. midler til forsørgelse (kontanthjælp) og materialer mv.

2.4. Målsætninger

2.4.1. Mål i forhold til vejledningens inddeling

I Socialministeriets vejledning vedrørende forsøgspuljen (Vejledning, 1994) er anført en række eksempler på aktiviteter, som forsøgspuljen kan anvendes til. Bortset fra stipendier drejer det sig om de kategorier, der er anført i figur 2.1 og tabel 2.6². Kommunerne blev spurgt om, i hvor høj grad de sigtede mod at bruge forsøgspuljen til de typer af forsøg/projekter, der er nævnt i Socialministeriets vejledning.

Omkring 2/3 eller flere af kommunerne anfører, at de i høj grad eller i nogen grad sigter mod at anvende forsøgspuljen til hver af følgende typer af forsøg/projekter:

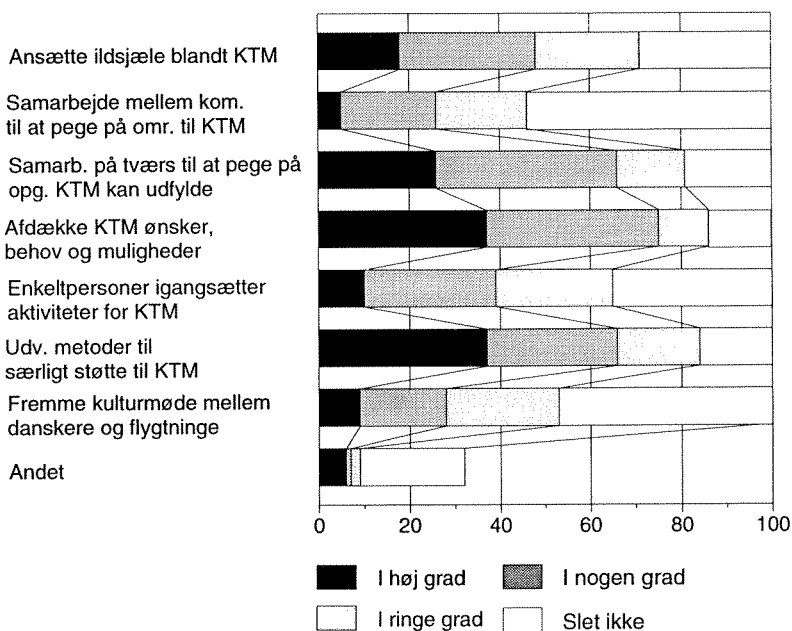
- a. Forsøg/projekter hvor formålet er at afdække kontanthjælpsmodtagernes ønsker, behov og muligheder (75 pct.).
- b. Forsøg/projekter hvor der udvikles eller anvendes metoder med henblik på at yde særlig støtte til personer, der har svært ved at leve op til kravene i eksisterende tilbud (66 pct.).

2. En af kategorierne i vejledningen er opdelt i to grupper i figur 2.1 og tabel 2.6. Kategori nr. 2 og 3 i figuren og tabellen er én kategori i Socialministeriets vejledning.

- c. Forsøg/projekter hvor man søger at etablere et samarbejde på tværs af sektorer, foreninger og organisationer i kommunen eller lokalområdet for at pege på opgaver, som kontanthjælpsmodtagerne kan udfylde (66 pct.).

Disse typer forsøg/projekter er således dem, kommunerne prioriterer højest. Af tabel 2.6 ses, at kategori c især prioriteres af de mindre og mellemstore kommuner, mens de to andre kategorier særlig hyppigt prioriteres af de største kommuner. Vægtet kommunernes svar med puljebeløbets størrelse i den enkelte kommune (jf. sidste søjle i tabel 2.6) fremgår det klart, at kategorierne a og b er de højest prioriterede. Det må således antages, at det især er denne type projekter, puljemidlerne anvendes til.

Figur 2.1. Kommuner fordelt efter i hvor høj grad de sigter mod at anvende forsøgspuljen til forsøg/projekter med forskelligt formål. Procent.

Tabel 2.6. Andel af kommuner, der angiver, at de "i høj grad" sigter mod at anvende forsøgspuljen til forsøg/projekter med forskellige formål. Særsklit for kommunestørrelse. Procent.

	Kommunestørrelse*				Alle kom. væglet med puljebe- løbets størrelse**
	Små kom.	Mellem- store kom.	Store kom.	Alle kom.	
Ansættelse af ildsjæle blandt kontanthjælpsmodtagere til at udvikle og etablere aktiviteter for kontanthjælpsmodtagere eller andre	19	16	0	18	11
Etablering af samarbejde mellem kommuner med henblik på at pege på opgaver og funktioner, som kontanthjælpsmodtagere kan udfylde . . .	6	2	0	5	2
Etablering af samarbejde på tværs af sektorer, foreninger og organisationer i kommunen eller lokalområdet for at pege på opgaver og funktioner, som kontanthjælpsmodtagere kan udfylde . . .	25	32	0	26	19
At afdække kontanthjælpsmodtageres ønsker, behov og muligheder	35	39	100	37	58
At enkeltpersoner igangsætter aktiviteter for kontanthjælpsmodtagere	11	7	20	10	10
Udvikling eller anvendelse af metoder med henblik på at yde særlig støtte til personer, som har svært ved at leve op til kravene i de eksisterende tilbud	36	38	75	37	57

fortsættes

Tabel 2.6 fortsat.

	Kommunestørrelse*				Alle kom. vægtet med puljebelø- bets størrelse**
	Små kom.	Mellem- store kom.	Store kom.	Alle kom.	
At fremme kulturmødet mellem danskere og flygt- ninge/indvandrere	6	20	0	9	9
Andet	6	4	20	6	29
Maksimalt procent- grundlag	174	46	5	225	225

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

** De enkelte kommuners svar er her vægtet med puljebeløbets samlede størrelse i kommunerne i 1994 og 1995. Svar fra kommuner med store puljebeløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

Hvor formålet er at afdække kontanthjælpsmodtagernes ønsker, behov og muligheder (ressourcer), er det udtryk for, at kommunerne ønsker, at projektets udgangspunkt og formål skal række længere end blot en almindelig vejledningssituation. Nogle kommuner planlægger fx længere kurser for at hjælpe kontanthjælpsmodtagerne frem til en større afklaring, og i flere kommuner bruges bl.a. daghøjskoler til sådanne forløb.

I de kommuner, hvor et af formålene er at udvikle metoder til at yde særlig støtte til personer, som har svært ved at leve op til kravene i eksisterende tilbud, kan det være udtryk for, at kommunerne etablerer særlige projekter med tilknyttede ekstra ressourcer (personer) til at støtte kontanthjælpsmodtagerne. Kontanthjælpsmodtagerne kan bl.a. have sociale problemer, misbrugsproblemer eller indlæringsproblemer, der er opdaget for sent. Disse kontanthjælpsmodtagere støttes med henblik på, at de på et senere tidspunkt kan få almindelig beskæftigelse eller kan følge et almindeligt aktiveringsforløb.

Den type forsøg/projekter, der prioriteres lavest i forbindelse med forsøgspuljen, er forsøg/projekter, der indebærer samarbejde mellem flere kommuner, og forsøg/projekter med henblik på at fremme kulturmødet mellem danskere og flygtninge/indvandrere. Under 1/3 af kommunerne sigter i høj grad eller i nogen grad mod at anvende forsøgspuljen til disse typer forsøg/projekter.

To typer forsøg/projekter prioriteres hverken særlig højt eller særlig lavt. Det drejer sig dels om forsøg/projekter, der indebærer, at ildsjæle blandt kontanthjælpsmodtagere ansættes til at udvikle/etablere aktiviteter for kontanthjælpsmodtagere eller andre, dels om forsøg/projekter hvor enkeltpersoner igangsætter aktiviteter for kontanthjælpsmodtagere. Henholdsvis 48 pct. og 35 pct. af kommunerne sigter i høj grad eller i nogen grad mod at anvende puljemidlerne til disse typer projekter.

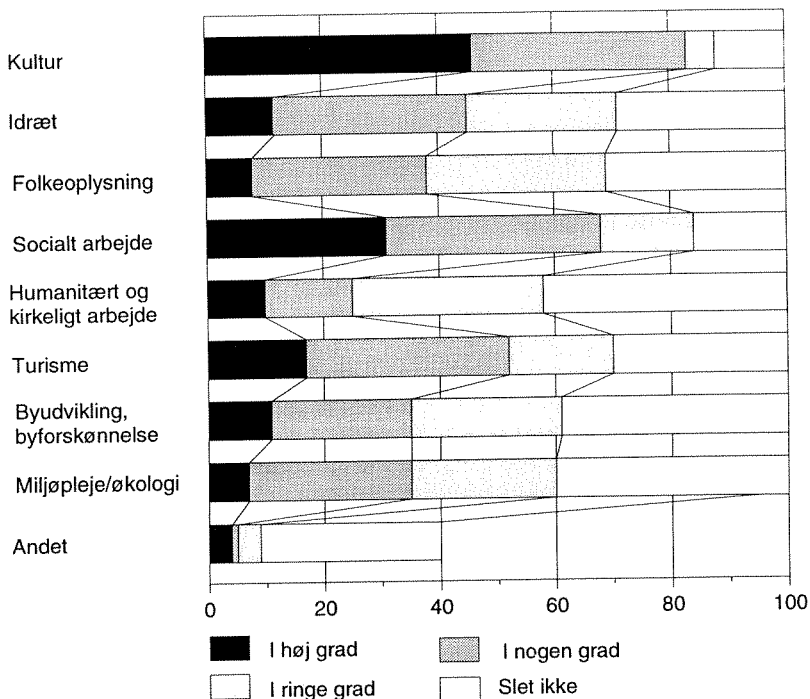
2.4.2. Aktiviteternes indhold

Kommunernes prioriteringer i forbindelse med forsøgspuljen kan også belyses på en anden måde, nemlig med hensyn til hvilket aktivitetsmæssigt område (kultur, socialt arbejde mv.), man sigter mod at bruge puljemidlerne på, jf. figur 2.2 og tabel 2.7.

Det fremgår, at forsøg/projekter inden for områderne "kultur" og "socialt arbejde" prioriteres højest. Over 2/3 af kommunerne sigter i høj grad eller i nogen grad mod at bruge puljemidlerne til forsøg/projekter inden for disse to områder. Også når kommunernes svar vægtes med puljebeløbets størrelse, er områderne "kultur" og "socialt arbejde" klart de højest prioriterede (jf. sidste kolonne i tabel 2.7). Set i forhold til puljebeløbets størrelse er den indbyrdes prioritering af de øvrige områder nogenlunde den samme. Opgjort på basis af de uvægtede svar fremgår det dog af figur 2.2, at turisme er det tredje vigtigste område, som godt halvdelen af kommunerne i høj grad eller i nogen grad sigter mod at bruge forsøgspuljen til, mens humanitært/kirkeligt arbejde er det lavest

prioriterede felt, som kun 1/4 af kommunerne i høj grad eller i nogen grad sigter mod at bruge midlerne til.

Figur 2.2. Kommuner fordelt efter i hvor høj grad de sigter mod at bruge forsøgspuljen til forsøg/projekter inden for forskellige områder. Procent.

De nævnte aktivitetsområder, som kommunerne prioriterer i forbindelse med forsøgspuljen, tyder på, at aktiviteterne under forsøgspuljen ofte ikke blot tjener et aktiveringsmæssigt formål, men også bredere mål i lokalsamfundet. Andre svar fra kommunerne bekræfter en sådan formodning. Over 4/5 af kommunerne anfører således, at de i høj grad (39 pct.) eller i nogen grad (44 pct.) sigter mod at bruge forsøgspuljen med henblik på at udnytte kon-tanthjælpsmodtagernes ressourcer på en samfundsnyttig måde. Og

godt 2/3 oplyser, at de med forsøgsmidlerne i høj grad (25 pct.) eller i nogen grad (44 pct.) sigter mod at udbygge de kulturelle aktiviteter i kommunen. Over 60 pct. anfører tilsvarende, at de i høj grad (19 pct.) eller i nogen grad (43 pct.) ønsker at bruge forsøgspuljen til at få inddraget kontanthjælpsmodtagere i aktiviteter på det sociale område.

En del kommuner sigter også mod at bruge forsøgsmidlerne til at øge ansvarlighed blandt borgere, virksomheder og foreninger mv. i kommunen med henblik på at finde løsninger på arbejdsløshedsproblemet. Over 40 pct. af kommunerne lægger i høj grad (14 pct.) eller i nogen grad (29 pct.) vægt herpå.

Tabel 2.7. Andel af kommuner, der "i høj grad" sigter mod at bruge forsøgsmidlerne til forsøg/projekter inden for forskellige områder. Særskilt for kommunestørrelse. Procent.

	Kommunestørrelse*				Alle kom. vægtet med puljebeløbets størrelse**
	Små kom.	Mellem- store kom.	Store kom.	Alle kom.	
Kultur	46	47	40	46	47
Idræt	10	20	0	12	12
Folkeoplysning	9	8	0	8	5
Socialt arbejde	29	40	25	31	41
Humanitært/kirke-					
arbejde	9	15	0	10	11
Turisme	17	15	0	17	10
Byudvikling/-forskønnelse	11	13	0	11	8
Miljøpleje/økologi	7	8	0	7	6
Andet	5	2	0	4	6
Maksimalt procentgrundlag	176	46	5	227	227

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

* De enkelte kommuners svar er her vægtet med puljebeløbets samlede størrelse i kommunerne i 1994 og 1995. Svar fra kommuner med store puljebeløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

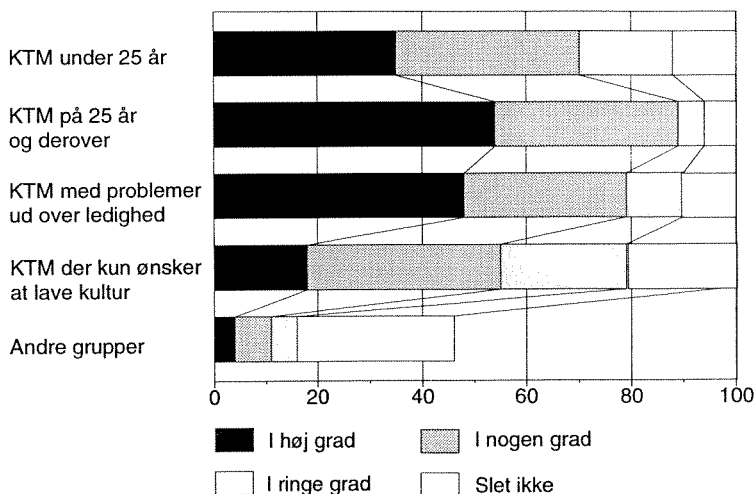
2.4.3. Målgrupper

Næsten alle kommuner sigter i et eller andet omfang mod at bruge forsøgspuljen i kombination med aktivering efter kap. 3 i lov om kommunal aktivering.

Kommunerne blev spurgt om, i hvor høj grad de sigtede mod at aktivere henholdsvis under 25-årige og over 25-årige kontanthjælpsmodtagere i projekter under forsøgspuljen. Flertallet af kommunerne sigter i høj grad eller nogen grad mod at aktivere begge grupper. De over 25-årige prioriteres dog hyppigere højt end de under 25-årige, jf. figur 2.3. En analyse af kommunernes prioriteringer af de to grupper (ej medtaget i tabelform) viser, at halvdelen (52 pct.) af kommunerne giver samme prioritering til under og over 25-årige. 11 pct. prioriterer de under 25-årige højere end de over 25-årige, mens godt 1/3 (37 pct.) prioriterer de over 25-årige højest. Det er især de største kommuner, der giver samme prioritet til de to aldersgrupper. En analyse, hvor kommunernes svar vægtes med puljebeløbets størrelse, viser, at 75 pct. af kommunerne/puljebeløbet giver samme prioritet til over og under 25-årige. 4 pct. prioriterer de under 25-årige højest, mens 21 pct. prioriterer de over 25-årige højest. Hovedindtrykket er således, at der målt i forhold til puljebeløbet typisk gives samme prioritet til under og over 25-årige, men de over 25-årige prioriteres dog samlet i en del tilfælde højere end de under 25-årige.

Kontanthjælpsmodtagerne kan noget forenklet opdeles i en gruppe, hvis eneste problem er ledighed, og en gruppe med (sociale eller andre) problemer ud over ledigheden. Hovedparten af kommunerne ønsker i høj grad (48 pct.) eller i nogen grad (31 pct.) at aktivere sidstnævnte gruppe i projekter under forsøgspuljen. Prioriteringen af denne kategori er især markant i de kommuner, der særlig lægger vægt på at aktivere de over 25-årige kontanthjælpsmodtagere under forsøgspuljen.

Figur 2.3. Kommuner fordelt efter i hvor høj grad de sigter mod at bruge forsøgspuljen til aktivering af forskellige grupper. Procent.

Ifølge den kvalitative undersøgelse mener en del kommuner, at forsøgspuljens væsentligste formål er at få aktiveret de grupper af kontanthjælpsmodtagere, der med kommunernes egne ord er "tunge", dvs. personer, der har sociale problemer ud over ledigheden (herunder stofmisbrugere, alkoholikere, bogligt svage og personer med psykiske lidelser). Det er især sådanne grupper, der ikke er kommet i beskæftigelse i forbindelse med det økonomiske opsving. Flere kommuner giver udtryk for, at de vil aktivere de "tunge" kontanthjælpsmodtagere med nogle aktiviteter, som den enkelte kontanthjælpsmodtager føler giver livskvalitet og gavner fremtidige muligheder for selvforsørgelse. En del kommuner mener således, at forsøgspuljen tjener sit formål bedst, hvis den anvendes til forsøg/projekter for særligt "tunge" kontanthjælpsmodtagere, som det hidtil har været vanskeligt at få i gang på arbejdsmarkedet.

En speciel gruppe af kontanthjælpsmodtagere, der er særlig relevant i forbindelse med forsøgspuljen, er kontanthjælpsmodtagere, der kun ønsker at udføre kulturelle aktiviteter. Kommunerne blev

bedt om at angive, hvordan de prioriterede denne gruppe i forbindelse med anvendelsen af forsøgspuljen. Over halvdelen af kommunerne ønsker enten i høj grad (18 pct.) eller i nogen grad (37 pct.) at aktivere denne gruppe under forsøgspuljen. Prioriteringen af denne kategori er således lavere end de øvrige nævnte grupper, men det hænger sandsynligvis sammen med, at denne kategori udgør en forholdsvis begrænset del af kontanthjælpsmodtagerne sammenlignet med de øvrige nævnte grupper. Forsøgspuljen giver uden tvivl bedre muligheder for at aktivere kontanthjælpsmodtagere, der primært ønsker at beskæftige sig med kultur.

Kommunerne blev også spurgt, hvad de før forsøgspuljen gjorde med kontanthjælpsmodtagere, der lavede kulturel virksomhed. En fjerdedel af kommunerne anførte, at de ikke havde kontanthjælpsmodtagere i denne kategori. Det må således omvendt betyde, at denne gruppe af kontanthjælpsmodtagere kendes i langt hovedparten af kommunerne. Alle de største og næsten alle de mellemstore kommuner havde i større eller mindre udstrækning denne type kontanthjælpsmodtagere, men "kun" 69 pct. af de små kommuner. Kommunerne kunne i spørgeskemaet angive en eller flere af følgende muligheder med hensyn til, hvad man før forsøgspuljen gjorde med kontanthjælpsmodtagere, der lavede kulturel virksomhed (jf. også tabel 2.8):

1. De udførte deres kulturelle virksomhed på kontanthjælp (55 pct.).
2. De blev aktiveret i "kulturprojekter" (31 pct.).
3. De blev aktiveret på anden måde (79 pct.).
4. Enten 2 eller 3 (87 pct.).

Procenterne i parenteserne angiver den andel af kommunerne, der valgte de pågældende svar (i pct. af de kommuner, der havde kontanthjælpsmodtagere, der lavede kulturel virksomhed).

Langt hovedparten oplyser således, at den pågældende gruppe af kontanthjælpsmodtagere blev aktiveret, hvilket dog ikke nødvendigvis er udtryk for, at alle blev aktiveret. Knap 1/3 af kom-

munerne oplyste, at de pågældende blev aktiveret i "kulturprojekter". På dette punkt er der meget store forskelle mellem kommunerne. 19 pct. af de små kommuner, 59 pct. af de mellemstore kommuner og 80 pct. af de største kommuner oplyste, at de brugte aktivering i kulturprojekter. Alle de største kommuner anførte, at de tidligere havde kontanthjælpsmodtagere, der udførte kulturel virksomhed på kontanthjælp, mod kun godt halvdelen af de øvrige kommuner. Det skal understreges, at disse oplysninger ikke siger noget om, hvor mange kontanthjælpsmodtagere, der udførte kulturel virksomhed på kontanthjælp, og hvor længe de gjorde det.

Tabel 2.8. Kommuner fordelt efter, hvad de før forsøgspuljen kom gjorde med kontanthjælpsmodtagere, der lavede kulturel virksomhed. Særskilt for kommunestørrelse. Procent*.

	Kommunestørrelse**				Alle kom. vægtet med puljebeløbs størrelse***
	Små kom.	Mellem- store kom.	Store kom.	Alle kom.	
De udførte deres kulturelle virksomhed på kontanthjælp	54	54	100	55	74
De blev aktiveret i "kulturprojekter"	19	59	80	31	65
De blev aktiveret i andre aktiveringsforløb	80	76	80	79	83
Maksimalt procentgrundlag	127	46	5	178	178

* Procenterne summer til mere end 100, fordi det var muligt at give flere svar. Kommuner, der oplyser, at de ikke havde kontanthjælpsmodtagere, der lavede kulturel virksomhed, indgår ikke i tabellen.

** Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

*** De enkelte kommuners svar er her vægtet med puljebeløbets samlede størrelse i kommunerne i 1994 og 1995. Svar fra kommuner med store puljebeløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

2.4.4. Nye aktiviteter

Kommunerne blev spurgt, om de i forvejen havde nogle af de aktiviteter, der er beskrevet i Socialministeriets vejledning om forsøgspuljen. 29 pct. af kommunerne svarede bekræftende på dette spørgsmål, jf. tabel 2.9. Over halvdelen af de mellemstore og store kommuner oplyste, at de i forvejen havde nogle af de typer aktiviteter, der er angivet i Socialministeriets vejledning. Hvis kommunernes svar vægtes med puljebeløbet (jf. sidste kolonne i tabellen) fås, at over halvdelen af det vægtede antal kommuner i forvejen havde den omhandlede type aktiviteter. Det har altså i mange tilfælde været muligt for kommunerne at anvende puljebeløbet til at understøtte igangværende aktiviteter i kommunen.

Tabel 2.9. Kommuner fordelt efter om de inden forsøgspuljen allerede havde igangsat nogle af de aktiviteter, som er beskrevet i Socialministeriets vejledning om forsøgspuljen. Særskilt for kommunestørrelse. Procent.

Havde før forsøgspuljen aktiviteter beskrevet i vejledningen?	Kommunestørrelse*				Alle kom. vægtet med puljebeløbets størrelse**
	Små kom.	Mellemstore kom.	Store kom.	Alle kom.	
Ja	23	52	60	29	54
Nej	77	48	40	71	46
I alt	100	100	100	100	100
Procentgrundlag	184	46	5	235	235

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

** De enkelte kommuners svar er her vægtet med puljebeløbets samlede størrelse i kommunerne i 1994 og 1995. Svar fra kommuner med store puljebeløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

Kommunerne blev direkte spurgt, om de overvejende bruger forsøgspuljen til nye forsøg og projekter, til at understøtte igangværende aktiviteter, eller om der er tale om et både/og, jf. tabel 2.10.

60 pct. af kommunerne svarede, at de overvejende bruger midlerne til nye forsøg og projekter, mens 11 pct. anførte, at puljen overvejende bruges til at understøtte igangværende aktiviteter. 26 pct. svarede "både/og", mens 3 pct. svarede "ved ikke".

Tabel 2.10. Kommuner fordelt efter, om forsøgspuljen overvejende bruges til at understøtte igangværende aktiviteter i kommunen eller til nye forsøg og projekter på aktiveringsområdet. Særskilt for kommunestørrelse. Procent.

	Kommunestørrelse*				Alle kom. vægtet med puljebeløbs størrelse**
	Små kom.	Mellem- store kom.	Store kom.	Alle kom.	
Forsøgspuljen bruges overvejende til at under- støtte igangværende ak- tiviteter	12	7	20	11	13
Forsøgspuljen bruges overvejende til nye for- søg og projekter	60	64	40	60	50
Forsøgspuljen bruges både til igangværende og nye aktiviteter	24	29	40	26	37
Ved ikke	4	0	0	3	0
I alt	100	100	100	100	100
Procentgrundlag	170	45	5	220	220

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

** De enkelte kommuners svar er her vægtet med puljebeløbs samlede størrelse i kommunerne i 1994 og 1995. Svar fra kommuner med store puljebeløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

De kommuner, der i forvejen havde aktiviteter som beskrevet i Socialministeriets vejledning, anførte sjældnere (48 pct.), at de overvejende brugte puljemidlerne til nye forsøg og projekter, end de kommuner, der ikke i forvejen havde den pågældende type ak-

tiviteter (66 pct.). Under 10 pct. af de kommuner, der anførte, at de i forvejen ikke havde den type aktiviteter, der er beskrevet i vejledningen, angav, at de overvejende brugte forsøgspuljen til at understøtte igangværende aktiviteter.

På grundlag af undersøgelsens oplysninger kan desuden skønnes, at knapt halvdelen (48 pct.) af det forbrugte/bevilgede puljebeløb (indtil foråret 1995) er anvendt af kommuner, der i forvejen havde aktiviteter som beskrevet i vejledningen. 43 pct. af puljebeløbet er brugt på overvejende nye aktiviteter og 8 pct. på både nye og igangværende aktiviteter i kommuner, der i forvejen ikke havde aktiviteter af den nævnte type. Kun 1 pct. af puljebeløbet er blevet anvendt til at understøtte igangværende aktiviteter i kommuner, der i forvejen ikke havde aktiviteter som beskrevet i Socialministeriets vejledning. Puljebeløbet er altså typisk blevet brugt til både nye og igangværende aktiviteter i kommuner, der i forvejen havde aktiviteter som beskrevet i vejledningen, og på fortrinsvis nye aktiviteter i kommuner, der ikke i forvejen havde denne type aktiviteter.

Samlet peger de anførte oplysninger derfor på, at puljebeløbet ikke er blevet anvendt på en måde, der går imod intentionerne i forbindelse med forsøgspuljen.

2.5. Administration af forsøg/projekter

2.5.1. Organisatorisk forankring

I de fleste kommuner (over 9/10) er hovedansvaret i forbindelse med forsøg/projekter under forsøgspuljen placeret i den afdeling i kommunen, der har at gøre med aktivering. I 16 pct. af kommunerne er bistandsafdelingen også inddraget som hovedansvarlig, mens andre afdelinger kun er involveret som hovedansvarlige i under 5 pct. af kommunerne.

Flere afdelinger end de(n) hovedansvarlige kan imidlertid være involveret i sagsbehandlingen i forbindelse med forsøg/projekter. I

41 pct. af kommunerne er afdelingen for social bistand inddraget i sagsbehandlingen. Der er ikke forskel på små og mellemstore kommuner, men i fire af de 5 største kommuner (dvs. 80 pct.) er afdelingen for social bistand inddraget.

I alt 16 pct. af kommunerne oplyser, at den afdeling, der beskæftiger sig med kultur, er inddraget i sagsbehandlingen vedrørende forsøg/projekter. Opdelt på kommunestørrelse drejer det sig om 13 pct. af de mindste kommuner, 20 pct. af de mellemstore og 60 pct. af de største kommuner.

Andre afdelinger end de nævnte er kun involveret i 5 pct. af kommunerne.

I knap halvdelen af kommunerne (48 pct.) er det alene afdelingen for aktivering, der er inddraget, hvorimod det er yderst sjældent, at det alene er en anden afdeling, der er involveret.

I den kvalitative undersøgelse giver de fleste kommuner udtryk for, at det er naturligt, at forsøgspuljen er placeret i aktiveringsafdelingen, men at muligheden for et samarbejde med andre fagforvaltninger omkring forsøgspuljen naturligvis foreligger. Et stort antal kommuner har en aktiveringsafdeling, og disse kommuner har oftest en fysisk adskillelse mellem aktiverings- og bistandsafdelingerne, fordi der lægges vægt på, at mange kontanthjælpsmodtagere ikke nødvendigvis har et socialt problem, men blot mangler beskæftigelse. Forsøgspuljen har ikke ændret denne opfattelse. I øvrigt giver de fleste kommuner i den kvalitative interviewundersøgelse udtryk for, at de ikke har haft problemer med at afgøre hvilken forvaltning/afdeling, som skulle administrere forsøgspuljen.

Forsøgspuljens vægt på aktivering inden for kulturelle, sociale og humanitære områder kan lægge op til samarbejde på tværs af forskellige forvaltninger fx mellem aktiveringsafdelinger og kulturelle forvaltninger. Den kvalitative interviewundersøgelse viser, at det er meget få steder, at fagforvaltningerne samarbejder, og det sker primært i de store kommuner. I kommuner, hvor kultur- og socialforvaltning er placeret i samme hovedafdeling, er det nem-

mere at etablere et samarbejde mellem beskæftigelseskonsulenter og "kultur-medarbejdere".

I de kommuner, hvor forvaltningerne samarbejder, har der sjældent været interessekonflikter mellem forvaltningerne. Af samtlige kommuner oplyser kun 6 pct., at der har været modstridende interesser mellem forskellige forvaltningsregier, når anvendelsen af midlerne fra forsøgspuljen skulle diskuteres. Et par af de største 5 kommuner (dvs. 40 pct.) oplyser, at der havde været interessekonflikter. Den kvalitative interviewundersøgelse tyder på, at der primært er opstået interessekonflikter mellem fagforvaltningerne på grund af forskellige forvaltningstraditioner og måder at arbejde på. Kultur- og aktiveringsafdelinger ser fx ofte vidt forskelligt på en problemstilling. Det er vores indtryk, at et forvaltningssamarbejde i forbindelse med forsøgspuljen fx mellem kultur- og socialforvaltninger har betydning for det koncept, som "outputtet" får. Aktiviteter, der også involverer kulturforvaltninger, får et mere kulturelt præg. Desuden bliver aktiviteterne mere alsidige, og tilgangen til kontanthjælpsmodtagerne bliver mere betonet af at møde kontanthjælpsmodtagerne "som ligemænd" og af den opfattelse, at kontanthjælpsmodtagerne ikke blot skal "arbejde for føden", men også have noget "med hjem" (fx uddannelsesmæssigt).

Som tidligere nævnt har mange små kommuner fået relativt små puljebeløb, som det umiddelbart kan være svært at anvende, og den kvalitative interviewundersøgelse viser, at de små kommuner har nedprioriteret forsøgspuljen og overført forsøgspuljemidler fra 1994 til 1995 for bedre at kunne få gavn af midlerne. En anden mulighed, som forsøgspuljen "uformelt" lægger op til, er tværkommunalt samarbejde, hvor to eller flere kommuner lægger deres puljebeløb sammen med henblik på dels at spare på udgifter i forbindelse med administration dels at skabe mulighed for flere og mere perspektivrige forsøg med aktivering af kontanthjælpsmodtagere.

Det tværkommunale samarbejde i forbindelse med forsøgspuljen er imidlertid ikke udbredt. Kun 11 pct. af kommunerne oplyser, at de samarbejder med andre kommuner om etablering af

forsøg/projekter under forsøgspuljen. Det er især de små kommuner, der deltager i et sådant tværkommunalt samarbejde, men kun 13 pct. af de små kommuner oplyser dog, at de samarbejder omkring forsøgspuljen. Ingen af de helt store kommuner deltager i et tværkommunalt samarbejde i forbindelse med forsøgspuljen.

Ifølge den kvalitative interviewundersøgelse har flere store kommuner ikke behov for et samarbejde med andre kommuner. De har selv midler og ideer til aktiviteter, og samtidig havde flere store kommuner igangsat kulturaktivering inden forsøgspuljen kom. De har derfor også et administrationsapparat, der er gearet til kulturaktivering.

Ifølge den kvalitative interviewundersøgelse er det ofte økonomiske uoverensstemmelser mellem kommunerne omkring betaling og afregning hinanden imellem, der kan besværliggøre et samarbejde og afholde små kommuner herfra. De steder, hvor kommunerne har fundet en model for at samarbejde, fungerer samarbejdet godt, ifølge den kvalitative undersøgelse, og giver en bredere vifte af aktiveringstilbud til den enkelte kontanthjælpsmodtager. I fx Skibby og Jægerspris findes et udmærket tværkommunalt samarbejde. Kommunerne har en aftale om at benytte hinandens tilbud og regner så med, at det økonomisk "går lige op".

2.5.2. Idéudvikling, retningslinier og procedurer

Kommunerne blev spurgt, om de havde forsøgt at få ideer og forslag til forsøg/projekter under forsøgspuljen fra en række forskellige typer af personer og institutioner mv., jf. tabel 2.11, og hvilke kommunikationsmetoder de havde brugt i denne forbindelse, jf. tabel 2.12. Det ses af tabel 2.11, at 60 pct. af kommunerne har inddraget forvaltningens egne medarbejdere, men et stort antal kommuner har også involveret andre. De hyppigst nævnte er kontanthjælpsmodtagere (30 pct.) og kulturelle foreninger (28 pct.). Hver af de øvrige anførte institutioner mv. nævnes af omkring 15 pct. af kommunerne eller færre. Der er således en meget

Tabel 2.11. Andel af kommuner, der har forsøgt at få ideer og forslag til forsøg/projekter under forsøgspuljen fra forskellige institutioner mv. Særskilt for kommunistørrelse. Procent.

	Kommunistørrelse*				Alle kom. vægtet med puljebeløbs størrelse**
	Små kom.	Mellem- store kom.	Store kom.	Alle kom.	
Forvaltningers egne medarbejdere	55	75	80	60	64
Offentlige institutioner***	11	26	20	14	17
Kontanthjælpsmodtagere	27	45	20	30	43
Frivillighedscentral . . .	4	11	0	5	7
Boligselskab	3	23	40	8	32
Privat erhvervsvirksomhed	3	17	0	5	8
Idrætsforening	12	30	20	16	20
Kulturelle foreninger . .	25	38	40	28	36
Andre frivillige foreninger	13	21	20	15	32
Ældrerådet	4	13	0	6	7
Lokalrådet	1	13	0	3	7
Fagforening	2	13	40	5	16
Erhvervsråd	3	11	0	5	7
Oplysningsforbund . . .	2	23	20	6	19
AMU-center	3	9	0	4	5
Produktionsskole	8	17	0	10	10
Daghøjskole	9	23	0	11	14
Andre****	12	15	20	13	14
Mindst én institution mv.	76	83	100	78	89
Maksimalt procentgrundlag	186	47	5	238	238

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

** De enkelte kommuners svar er her vægtet med puljebeløbets samlede størrelse i kommunerne i 1994 og 1995. Svar fra kommuner med store puljebeløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

*** Offentlige institutioner omfatter bl.a. kulturforvaltning, amt, andre kommuner og daginstitutioner.

**** Andre omfatter kulturforvaltning, amt, andre kommuner og politiske udvalg.

stor spredning. Der er en tendens til, at de små kommuner sjældnere end de mellemstore har involveret de anførte institutioner mv., og en række af de anførte institutioner involveres tilsyneladende sjældnere i de store kommuner end i de mellemstore. For de små kommuners vedkommende kan det hænge sammen med, at de er kommet senere i gang med anvendelsen af forsøgspuljen, mens det for de store kommuners vedkommende måske hænger sammen med, at de oftere har ressourcer til selv at udvikle ideer.

Kommunernes kontakt med andre parter i forbindelse med idéudviklingen har hyppigst taget form af diskussion i udvalg mv. (15 pct. af kommunerne) eller møder i øvrigt (29 pct.), dvs. i form af en direkte personlig kontakt, jf. tabel 2.12. Omkring 1/5 af de små og mellemstore kommuner har benyttet henvendelser pr. brev, telefon, besøg eller lignende. Generelt informationsmateriale (fx pjecer) er kun benyttet i 6 pct. af kommunerne (og især i de store kommuner), mens annoncering i lokale medier har været benyttet af 9 pct. (især i de mellemstore kommuner, hvor godt 1/4 har brugt annoncering). Langt hovedparten af de store og mellemstore kommuner har anvendt mindst én af de i tabel 2.12 anførte metoder, men kun halvdelen af de små - endnu et udtryk for, at en del små kommuner enten ikke er kommet i gang eller er kommet senere i gang med at anvende forsøgspuljen.

Socialministeriets vejledning vedrørende forsøgspuljen lægger op til, at kommunerne udarbejder retningslinier vedrørende anvendelsen af puljen. Knap 1/3 af kommunerne oplyser, at de har udarbejdet sådanne retningslinier enten alene til intern brug (18 pct.), alene til eksternt brug (4 pct.) eller både til intern og eksternt brug (9 pct.). Det er helt klart især de større kommuner, der har udarbejdet formaliserede retningslinier vedrørende anvendelsen af forsøgspuljen. Alle de fem største kommuner har udarbejdet retningslinier, godt halvdelen af de mellemstore kommuner og kun knap en fjerdedel af de små kommuner. Vægtes kommunernes svar med puljebeløbets størrelse fås, at der i over 2/3 af det vægtede antal kommuner er udarbejdet retningslinier for anvendelsen af forsøgspuljen. Det må indebære, at en betydelig del af forsøgs-

midlerne i hvert fald på det formelle plan administreres med udgangspunkt i nedskrevne retningslinier.

Tabel 2.12. Andel af kommuner, der har brugt forskellige metoder for at få ideer og forslag til forsøg/projekter under forsøgspuljen. Særsilt for kommunestørrelse. Procent.

	Kommunestørrelse*				Alle kom. vægtet med puljebeløbs størrelse**
	Små kom.	Mellem-store kom.	Store kom.	Alle kom.	
Direkte henvendelse pr. brev, telefon e.l.	18	21	0	18	13
Annoncering i lokale medier	5	26	0	9	13
Generelt informationsmateriale (pjecer mv.)	5	9	40	6	28
Diskussion i eksisterende eller nyoprettede råd og udvalg	13	21	20	15	24
Møder i øvrigt	28	32	20	29	52
Andet***	7	11	20	8	24
Mindst én af metoderne	50	75	80	56	79
Maksimalt procentgrundlag	185	47	5	237	237

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

** De enkelte kommuners svar er her vægtet med puljebeløbets samlede størrelse i kommunerne i 1994 og 1995. Svar fra kommuner med store puljebeløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

*** Andet omfatter møder med kontanthjælpsmodtagere og private organisationer/foreninger.

Kun meget få kommuner (3 pct.) har udarbejdet ansøgningsskemaer til brug ved ansøgning om midler til forsøg/projekter. Også her er andelen stigende med kommunestørrelse (fra 1 pct. af de små

kommuner, 4 pct. af de mellemstore og 60 pct. af de 5 største kommuner).

38 pct. af kommunerne oplyser, at de endnu ikke (i foråret 1995) har fastlagt procedurer for uddeling af forsøgsmidlerne, jf. tabel 2.13.

Tabel 2.13. Kommuner fordelt efter, om de uddeler forsøgsmidler til projekter/forsøg efter ansøgning eller selv igangsætter forsøg/projekter. Særskilt for kommunestørrelse. Procent.

	Kommunestørrelse*				Alle kom. vægtet med puljebeløbs størrelse**
	Små kom.	Mellem- store kom.	Store kom.	Alle kom.	
Kommunen uddeler hovedsageligt forsøgsmidler efter ansøgning .	11	9	60	12	36
Kommunen igangsætter hovedsageligt selv forsøg/projekter	35	36	0	34	22
Kommunen uddeler både midler efter ansøgning og igangsætter selv projekter/forsøg	9	40	20	16	27
Kommunen har endnu ikke fastlagt procedurer for uddeling af forsøgsmidler	45	15	20	38	15
I alt	100	100	100	100	100
Procentgrundlag	177	47	5	229	229

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

** De enkelte kommuners svar er her vægtet med puljebeløbets samlede størrelse i kommunerne i 1994 og 1995. Svar fra kommuner med store puljebeløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

Af de kommuner, der har fastlagt en procedure for uddeling af forsøgspuljemidler til forsøg/projekter, igangsætter kommunerne hovedsageligt selv forsøg/projekter (34 pct. af alle kommuner).

Kun 12 pct. af kommunerne uddeler hovedsagelig forsøgsmidler efter ansøgning, og det er især de helt store kommuner, der gør det. Af tabellen ses også, at det især er de små kommuner, der endnu ikke har fastlagt procedurer.

2.6. Administration af stipendier

19 pct. af kommunerne oplyste, at de havde besluttet ikke at uddele stipendier. De følgende oplysninger om de administrative forhold omkring stipendierne drejer sig alene om de øvrige 81 pct. af kommunerne.

2.6.1. Organisatorisk forankring og information

I 78 pct. af kommunerne er afdelingen for aktivering inddraget som hovedansvarlig i forbindelse med administrationen af stipendier, mens bistandsafdelingen og afdelingen for kultur kun er inddraget som hovedansvarlig i henholdsvis 14 pct. og 3 pct. af kommunerne. Andre afdelinger er yderst sjældent (under 3 pct.) inddraget som hovedansvarlig.

Ligesom det var tilfældet med forsøg/projekter kan flere afdelinger end den hovedansvarlige imidlertid være involveret i sagsbehandlingen. I 30 pct. af kommunerne er afdelingen for social bistand på en eller anden måde involveret, mens afdelingen for kultur er involveret i 7 pct. af kommunerne. Det er især i de største kommuner, at flere afdelinger er involveret.

Da antallet af stipendiemodtagere varierer meget kraftigt mellem kommunerne og især er koncentreret i de største kommuner, jf. ovenfor, kan det være relevant at vægte kommunernes svar med antallet af ansøgere om stipendium. Resultatet af en sådan beregning er, at aktiveringsafdelingen i alle tilfælde er inddraget, mens afdelingen for social bistand er inddraget i 3/4 af det vægtede antal kommuner. Derimod er afdelingen for kultur kun inddraget i

16 pct. af tilfældene. Herudover viser undersøgelsen, at et kunstnerråd kun er involveret i 2 (små) kommuner. Konklusionen må således være, at det primært er aktiveringsafdelingen og afdelingen for social bistand, der er involveret i sagsbehandlingen af stipendier.

Kommunerne blev spurgt, om de havde informeret kontanthjælpsmodtagerne om muligheden for at få stipendium. Knap 1/4 (23 pct.) svarede bekræftende hertil. Alle de største kommuner havde informeret om ordningen, 39 pct. af de mellemstore og kun 16 pct. af de små kommuner.

Informationen er typisk givet via medarbejdere i aktiveringsafdelingen (86 pct. af de 43 kommuner, der havde informeret) eller bistandsafdelingen (65 pct.). Nogle kommuner havde givet information via annoncering i lokale medier (21 pct.), informationsmateriale fx pjecer, plakater mv. (14 pct.) og/eller henvendelse til kulturelle foreninger mv. (5 pct.).

Hovedindtrykket er således, at kommunerne typisk ikke har informeret kontanthjælpsmodtagere om muligheden for at få stipendium. Hvor der er givet information, er det typisk sket gennem medarbejderne i den kommunale forvaltning. De store kommuner afviger imidlertid fra dette generelle billede. Her er typisk givet information og informationen er oftere givet via forskellige typer informationsmateriale i tillæg til information via medarbejdere i forvaltningen.

En ting er, om kommunerne informerer om muligheden for at få stipendium. Noget andet er, om kommunerne ligefrem opfordrer kontanthjælpsmodtagerne til at søge stipendium, eller om kontanthjælpsmodtagerne selv må foreslå det. 40 pct. af kommunerne svarede "ved ikke" til et spørgsmål herom. 26 pct. svarede, at kontanthjælpsmodtagerne i de fleste tilfælde selv må foreslå det. 10 pct. anfører, at kommunerne i de fleste tilfælde opfordrer den enkelte til at søge, mens 24 pct. angiver, at "nogle opfordres af kommunen, mens andre selv foreslår det". Hovedindtrykket af disse svar er, at kommunerne typisk ikke opfordrer kontanthjælpsmodtagere til at søge stipendium, idet et "ved ikke" svar forment-

lig også må opfattes som udtryk herfor. Det harmonerer med, at kommunerne typisk heller ikke informerer om muligheden for stipendium. En vægtning af svarene med antallet af ansøgninger om stipendium i den enkelte kommune viser, at det helt typiske (90 pct.) er, at "nogle opfordres, mens andre selv må foreslå det", dvs. at billedet er blandet.

Flere kommunale forvaltninger opfatter det ifølge den kvalitative undersøgelse ikke som deres opgave at informere og opfordre de enkelte kontanthjælpsmodtagere til at søge et stipendium. Mange kommuner oplever det mere som deres opgave at give kontanthjælpsmodtagerne forskellige individuelle muligheder for aktivering. Hvis kommunerne skønner, at et stipendium er egnet for bestemte kontanthjælpsmodtagere, så informeres de pågældende om ordningen.

2.6.2. Procedurer og kriterier for tildeling af stipendier

Næsten alle kommuner (93 pct.) oplyser, at de ikke uddeler stipendium uden, at der foreligger en skriftlig ansøgning. Det gælder for samtlige store kommuner, mens det i små og mellemstore kommuner i få tilfælde kan forekomme, at der uddeles stipendier uden skriftlig ansøgning.

Kun få kommuner (4 pct.) har dog udarbejdet et ansøgningsskema. Vægtet kommunernes svar med antal ansøgninger om stipendium fås, at kun 17 pct. af det vægtede antal kommuner har udarbejdet et ansøgningsskema. Det tyder på, at der ved hovedparten af stipendieansøgningerne ikke har været anvendt ansøgningsskemaer.

Næsten ingen kommuner (3 pct.) har fastsat tidsfrister for ansøgning om stipendium. Hvis kommunernes svar vægtes med antal stipendieansøgninger fås, at kun 5 pct. af det vægtede antal kommuner har tidsfrister. Kommunerne må således siges at være fleksible på dette punkt.

De kommuner, der havde modtaget ansøgninger om stipendier (43 kommuner i alt), blev spurgt om, hvilke kriterier der blev lagt til grund ved afgørelsen om tildeling af stipendium.

Halvdelen (55 pct.) af disse kommuner anførte, at det i de fleste tilfælde var en betingelse for at få stipendium, at der foreligger en individuel handlingsplan, mens 17 pct. anfører, at dette i nogle tilfælde er en betingelse. Resten (29 pct.) oplyser, at det ikke er en betingelse. Vægtes svarene med antal stipendieansøgere, bliver de respektive andele henholdsvis 29 pct., 61 pct. og 11 pct. Konklusionen må derfor være, at det typiske er, at det i nogle tilfælde er en betingelse for modtagelse af et stipendium, at der foreligger en individuel handlingsplan. Det er ikke en gennemgående betingelse i de fleste tilfælde, hvilket formentlig hænger sammen med, at stipendieordningen også henvender sig til under 25-årige, for hvem der i lovgivningen ikke er krav om udarbejdelse af en individuel handlingsplan.

De øvrige kriterier, som kommunerne blev adspurgt om, vedrører den kunstnerisk/kulturelle aktivitet, som stipendiet drejer sig om.

Kun få af kommunerne (21 pct.) stiller krav om, at stipendiemodtagerne skal være i gang med en kunstnerisk løbebane, men 62 pct. anfører, at en bedømmelse af dette forhold indgår i vurderingen af ansøgningerne. 17 pct. anfører, at det ikke indgår i vurderingen. Vægtes disse svar med antal stipendieansøgninger, bliver billedet endnu tydeligere. Kun 2 pct. af det vægtede antal kommuner anfører, at spørgsmålet om en kunstnerisk løbebane ikke indgår i vurderingen af ansøgningerne, 24 pct. anfører, at en kunstnerisk løbebane er et krav, mens 74 pct. angiver, at det indgår i vurderingen af ansøgningerne. Det må vel tolkes på den måde, at den typiske stipendieansøgning bl.a. er vurderet ud fra, om ansøgeren evt. senere kan komme til at leve af kunstnerisk/kulturel virksomhed.

Chancen for at dette på sigt kan lade sig gøre, må bl.a. afhænge af den kunstneriske kvalitet af det, som stipendiemodtageren frembringer eller vil frembringe. 21 pct. af kommunerne anfører, at de

i de fleste tilfælde lægger vægt på kunstnerisk kvalitet, mens 26 pct. svarer, at det gøres i nogle tilfælde. Godt halvdelen (52 pct.) anfører, at de ikke gør det. Det er især de største kommuner, der lægger vægt herpå. Vægtes kommunernes svar med deres antal ansøgninger om stipendium, fås et billede, der tyder på, at spørgsmålet om kunstnerisk kvalitet typisk ikke er indgået i vurderingen af stipendieansøgningerne. 76 pct. af de vægtede antal kommuner anførte dette svar, mens 17 pct. angav, at kunstnerisk kvalitet i de fleste tilfælde indgik og 7 pct. at det i nogle tilfælde indgik ved vurderingen af ansøgningerne.

Endelig blev kommunerne spurgt, om der blev stillet krav om, at stipendiemodtageren udførte en formidlingsopgave i stipendieperioden. 1/3 svarede nej, godt 1/3 "ja, i de fleste tilfælde", mens knap 1/3 svarede "ja, i nogle tilfælde". Vægtes disse svar med antal stipendieansøgninger fås, at 74 pct. af det vægtede antal kommuner svarer "nej", mens 19 pct. svarer "i de fleste tilfælde" og 7 pct. "i nogle tilfælde".

Hvor der stilles krav om formidlingsopgaver, er der ifølge den kvalitative undersøgelse ofte tale om opgaver, som et bredt udsnit af borgere i kommunerne kan få glæde af. Formidlingsopgaverne er fx dramatikundervisning og teaterforestillinger på kommunale institutioner, gavlmalerier og bøger om kommunen. En del kommuner har prioriteret at anvende forsøgspuljen til området turisme, og flere kommuner har uddannet kontanthjælpsmodtagere som turistguider og kulturformidlere.

Sammenfattende tyder ovenstående oplysninger på, at det i forbindelse med behandlingen af stipendieansøgninger typisk er indgået i vurderingen, om ansøgeren var i gang med en kunstnerisk løbebane. Spørgsmålet om kunstnerisk kvalitet ser gennemgående ikke ud til at være inddraget, ligesom der typisk ikke stilles krav om udførelse af en formidlingsopgave som betingelse for at få stipendium.

2.7. Kommunernes vurdering af forsøgspuljen

2.7.1. Generel vurdering af forsøgspuljen

Kommunerne fik stillet et generelt spørgsmål om, hvordan forsøgspuljen passer til kommunens ønsker og behov i forbindelse med aktivering, jf. tabel 2.14. Kun få kommuner (6 pct.) giver udtryk for, at forsøgspuljen er et "vigtigt redskab, som vi har savnet og har haft et ønske om at få". 53 pct. anfører, at "puljen er en udmærket ordning, som sætter gang i udviklingen af nye ideer inden for aktiveringsområdet". 14 pct. angiver, at forsøgspuljen er en ordning, som er "lidt til besvær, men som vi selvfølgelig bruger når den nu er der". 9 pct. angiver, at puljen egentlig er "mest til besvær". Den generelle vurdering af forsøgspuljen må således betegnes som positiv i de fleste kommuner. Vægtes kommunerne med puljebeløbets størrelse fås, at 70 pct. af det vægtede antal kommuner har en positiv vurdering (dvs. valgte den første eller den anden af de nævnte svarmuligheder). Det er udtryk for, at det især er kommuner med store puljebeløb (dvs. større kommuner), der har en positiv vurdering.

Det ses også af tabel 2.14, at den mest forbeholdne indstilling til forsøgspuljen findes i de små kommuner, hvor 30 pct. mener, at puljen er "lidt til besvær" eller "mest til besvær". Af de kommuner, der havde fået under 200.000 kr. i samlet puljebeløb for 1994+1995 vælger næsten halvdelen et af disse to svar.

Af de kommuner, der mente, at puljen var "lidt" eller "mest" til besvær, anførte 4/5, at puljemidlerne efter deres opfattelse ville blive bedre udnyttet, hvis de blev lagt sammen med puljen efter § 26 i lov om kommunal aktivering (den generelle aktiveringspulje). Kun 1/3 af de øvrige kommuner havde denne opfattelse. En af grundene til, at nogle kommuner har en forbeholden indstilling over for forsøgspuljen, må således antagelig være, at det opleves at skabe besvær, når aktiveringsmidlerne er opdelt på flere puljer. I alt knapt halvdelen (47 pct.) af kommunerne gav udtryk for, at puljemidlerne ville blive bedre udnyttet, såfremt de var blevet lagt

Tabel 2.14. Kommuner fordelt efter deres vurdering af forsøgspuljen. Særskilt for kommunestørrelse. Procent.

Vurdering af forsøgspuljen	Kommunestørrelse*				Alle kom. vægtet med puljebeløbets størrelse**
	Små kom.	Mellemstore kom.	Store kom.	Alle kom.	
Puljen er et vigtigt redskab, som vi har savnet og haft et ønske om at få	6	6	0	6	4
Puljen er en udmærket ordning, som sætter gang i udvikling af nye ideer inden for aktiveringsområdet	49	66	60	53	66
Puljen giver mulighed for finansiering af aktiviteter, som vi også tidligere har haft	14	15	20	14	18
Puljen er en ordning, som er lidt til besvær, men som vi selvfølgelig bruger, når nu den er her	21	9	0	18	7
Puljen er egentlig mest til besvær, og vi ville faktisk hellere være foruden	9	4	20	9	5
I alt	99	100	100	100	100
Procentgrundlag	182	47	5	234	234

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

** De enkelte kommuners svar er her vægtet med puljebeløbets samlede størrelse i kommunerne i 1994 og 1995. Svar fra kommuner med store puljebeløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

ind under § 26 i lov om kommunal aktivering, 29 pct. er uenige i dette synspunkt, mens resten (24 pct.) svarer "ved ikke" til spørgsmålet herom. Selv om den generelle vurdering af forsøgspuljen er positiv i flertallet af kommunerne, er der dog i et betydeligt antal

kommuner en vis skepsis over for opdeling af aktiveringsmidlerne i flere puljer. Denne skepsis er mest udbredt i kommuner med små puljebeløb.

2.7.2. Administrative problemer

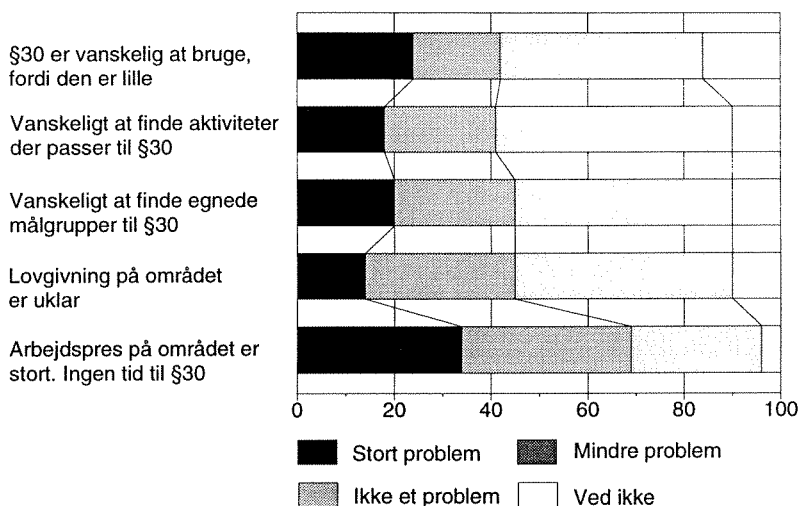
Kommunerne blev spurgt, om administrationen af forsøgspuljen overvejende var "nem", "besværlig" eller "hverken nem eller besværlig". Kun 19 pct. af kommunerne anfører, at administrationen er "besværlig". 20 pct. anfører, at administrationen er "nem", mens de fleste (62 pct.) anfører, at den hverken er nem eller besværlig. Der er ingen klar forskel mellem forskellige kommunestørrelser på dette punkt. Hovedindtrykket er således, at forsøgspuljeordningen generelt ikke er vanskelig at administrere. Ligeledes giver de fleste kommuner i den kvalitative interviewundersøgelse udtryk for, at de ikke har haft problemer med at administrere forsøgspuljen, heller ikke forståelsesmæssige problemer i selve lovformuleringen og den tilhørende vejledning. Vægtet kommunerne med det forbrugte/bevilgede puljebeløb fås, at kun 8 pct. af det vægtede antal kommuner finder ordningen "besværlig" at administrere. Det er altså især de kommuner, der har brugt små puljebeløb eller slet intet, der anfører, at ordningen er vanskelig at administrere.

Kommunerne blev spurgt, om forskellige konkrete forhold var et problem i forbindelse med administrationen af forsøgspuljen, jf. figur 2.4 og tabel 2.14. Af de mulige problemer, som kommunerne kunne tage stilling til, peger flest på, at "arbejdspresset på aktiveringsområdet er så stort, at der ikke har været tid til at beskæftige sig med forsøgspuljen". 34 pct. af kommunerne anfører, at dette har været et stort problem.

Det næstvigtigste problem, som omkring 1/4 af kommunerne peger på, er, at "puljen er vanskelig at bruge på projekt/forsøgsvirksomhed, fordi puljebeløbet er så lille". Endelig anførte omkring 1/5 som et stort problem, at "det er vanskeligt at finde ak-

tiviteter, der kan passe under forsøgspuljen", og samme andel pegede på, at "det er vanskeligt at finde egnede målgrupper". Kun få kommuner (14 pct.) nævner uklarhed i lovgivningen som et stort problem i forbindelse med administrationen af forsøgspuljen. Med undtagelse af sidstnævnte problem er det især de små kommuner, der rapporterer om problemer.

Figur 2.4. Kommuner fordelt efter om de forskellige forhold er et problem i forbindelse med administration af forsøgspuljen. Procent.

De nævnte problemer er af ret forskellige typer. Det hyppigst nævnte problem (arbejdspres på aktiveringsområdet) drejer sig egentlig ikke om forsøgspuljen som sådan. Tre af problemerne (at puljebeløbet er for lille, og at det er vanskeligt at finde egnede aktiviteter eller målgrupper) vedrører mest direkte forsøgspuljen og er problemer, der hæmmer anvendelse af puljen. I alt 38 pct. af kommunerne pegede på mindst ét af de tre nævnte forhold som et stort problem, mens flertallet (62 pct.) ikke nævnte nogen af de tre forhold som et stort problem. Ingen af de store kommuner nævnte

ét af de tre anførte problemer, 17 pct. af de mellemstore, men 44 pct. af de små kommuner.

Sammenfattende tyder oplysningerne på, at et ikke ubetydeligt antal navnlig små kommuner har haft vanskeligheder med at bruge puljebeløbet af tre formentlig i vidt omfang indbyrdes sammenhængende årsager: a) arbejdspresset på aktiveringsområdet, b) for lille puljebeløb, c) svært at finde aktiviteter og/eller målgrupper. Få kommuner (6 pct.) peger på det sidste problem uden samtidigt at pege på mindst ét af de to andre.

I den kvalitative undersøgelse giver flere kommuner udtryk for, at der i forbindelse med arbejdsmarkedsreformen blev lagt for meget administrativt arbejde ud til de kommunale forvaltninger uden tilsvarende tilførsel af administrative ressourcer. Selv om forsøgspuljen er en god idé, har den ifølge flere kommuner været ét af de områder, der på grund af manglende ressourcer er blevet nedprioriteret i forbindelse med den samlede arbejdsmarkedsreform. Efter flere kommuners opfattelse kan dette have hæmmet ideudviklingen. Flere kommuner beklager sig over arbejdspresset, men "glemmer" måske, at forsøgspuljen netop giver mulighed for at lade personer, foreninger m.m. uden for den kommunale forvaltning overtage nogle af kommunens opgaver i forbindelse med aktiveringen. Endvidere mener den overvejende del af de kommunale forvaltninger i den kvalitative undersøgelse, at der har været for kort tid til at udvikle nye ideer og forsøg til aktivering samtidig med de andre tiltag, som arbejdsmarkedsreformen medførte. Nogle kommuner udtrykker ønske om, at forsøgspuljen først var kommet 1-2 år efter arbejdsmarkedsreformen og om, at forsøgspuljen fortsætter i en længere årrække end de nuværende 2 år, fordi mange kommuner først i foråret 1995 er kommet i gang med aktiviteter.

Selvom kommunerne som nævnt helt overvejende ikke har fundet, at der var væsentlige problemer i forbindelse med forståelse af reglerne vedrørende forsøgspuljen, tyder den kvalitative undersøgelse på, at Kulturministeriets pjece "Kultur er også arbejde" gav nogle utilsigtede problemer (interessekonflikter) for de

Tabel 2.15. Andel af kommuner der angiver, at forskellige forhold er et stort problem i forbindelse med administrationen af forsøgspuljen. Særligt for kommunestørrelse. Procent.

	Kommunestørrelse*				Alle kom. vægtet med puljebeløbs størrelse**
	Små kom.	Mellem- store kom.	Store kom.	Alle kom.	
Puljen er vanskelig at bruge til forsøgs- eller projektvirksomhed, fordi puljebeløbet er så lille .	30	4	0	24	6
Det er vanskeligt at finde aktiviteter, der kan passe under forsøgspuljen . .	20	11	0	18	9
Det er vanskeligt at finde egnede målgrupper, der kan komme i betragtning under forsøgspuljen . .	24	7	0	20	7
Lovgivningen på området er uklar	14	13	0	14	8
Arbejdspresset på aktive- ringsområdet er så stort, at der ikke har været tid til at beskæftige sig med forsøgspuljen	37	26	20	34	20
Maksimalt procentgrundlag	178	46	5	229	229

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

** De enkelte kommuners svar er her vægtet med puljebeløbets samlede størrelse i kommunerne i 1994 og 1995. Svar fra kommuner med store puljebeløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

kommunale forvaltninger. Nogle kommuner kalder sågar pjecen for "informationsstøj". På baggrund af pjecen troede mange (kulturforvaltninger, institutioner, foreninger, enkeltpersoner m.m.), at forsøgspuljen var øremærket til kultur og ikke til aktivering af kontanthjælpsmodtagere inden for både kulturelle, sociale og hu-

manitære områder mv. Forsøgspuljens brede anvendelsesmuligheder fremgik ifølge nogle kommuner ikke tydeligt nok af pjecen. De fleste kommuner, som vi har talt med, brokker sig over pjecen, men mange kommuner har alligevel brugt den som inspiration.

2.7.3. Vurdering af effekter

Et af formålene med forsøgspuljen har været at bidrage til fornyelse på aktiveringsområdet. Kommunerne blev spurgt, om forsøgspuljen har medvirket til at skabe nye ideer omkring aktivering af kontanthjælpsmodtagere. Flertallet (67 pct.) af kommunerne mente, at dette i høj grad (19 pct.) eller i nogen grad (48 pct.) var tilfældet, mens 33 pct. svarede nej. Andelen, der svarede nej, er højest (38 pct.) i de små kommuner, hvilket kan hænge sammen med, at de små kommuner oftere end de større ikke er kommet i gang med overvejelserne vedrørende forsøgspuljen på dataindsamlingsstidspunktet i foråret 1995. Af tabel 2.16 fremgår, at forsøgspuljen har medvirket til at skabe nye ideer i omkring 4/5 af de kommuner, der i foråret 1995 havde brugt mindst 1/3 af deres puljebeløb. Men også i knapt halvdelen af de kommuner, der endnu ikke havde brugt/bevilget puljemidler, har forsøgspuljen efter kommunernes egne angivelser givet anledning til nye ideer omkring aktivering.

Godt 1/3 (39 pct.) af kommunerne oplyser, at det med forsøgspuljen er lykkedes at inddrage nye parter i forbindelse med aktiveringen af kontanthjælpsmodtagerne. Det er navnlig i de mellemstore kommuner, at dette er lykkedes (48 pct.), men derimod sjældnere i de store kommuner (20 pct.). 37 pct. af de små kommuner oplyser, at nye parter er inddraget. Også på dette punkt er der en sammenhæng med, hvor stor en del af puljebeløbet, kommunen har brugt. Over halvdelen af de kommuner, der havde anvendt mindst 1/3 af puljebeløbet (for 1994+1995) anfører, at det

med forsøgspuljen er lykkedes at inddrage nye parter i forbindelse med aktiveringen af kontanthjælpsmodtagerne.

De kommuner, der oplyste, at det med forsøgspuljen er lykkedes at inddrage nye parter i forbindelse med aktiveringen, angav hyppigere end andre, at kommunen havde forsøgt at få ideer til forsøg/projekter fra følgende personer/institutioner:

- forvaltningernes egne medarbejdere
- frivillighedscentral
- boligselskab
- private virksomheder
- idrætsforening
- kulturelle foreninger/institutioner
- andre frivillige foreninger/institutioner
- ældreråd
- lokaleråd
- erhvervsråd
- oplysningsforbund.

Det kan tyde på, at de nye parter, som er inddraget med forsøgspuljen, bl.a. omfatter ovennævnte. De ovennævnte institutioner mv. er dog inddraget i meget forskelligt omfang (jf. afsnit 2.5.2 ovenfor).

Kommunerne fik stillet et spørgsmål om, hvorvidt forsøgspuljen efter deres opfattelse havde medført en øget aktiveringsindsats. 38 pct. af kommunerne anførte, at puljemidlerne havde givet anledning til en øget aktiveringsindsats i kommunen. Flere af de mellemstore kommuner (57 pct.) end af de små (31 pct.) og store kommuner (20 pct.) angiver dette svar. Af tabel 2.16 ses, at jo større andel af puljemidlerne, der er brugt/bevilget des oftere siger kommunen, at puljen har givet anledning til en øget aktiveringsindsats.

Sammenfattende tyder kommunernes spørgeskemasvar således bl.a. på, at en væsentlig effekt af forsøgspuljen har været at med-

virke til at skabe nye ideer omkring aktivering samt inddrage nye parter i aktiveringsindsatsen.

Tabel 2.16. Andel af kommuner der angiver, at a) forsøgspuljen har medvirket til at skabe nye ideer omkring aktivering, b) at det med forsøgspuljen er lykkedes at inddrage nye parter i forbindelse med aktivering, c) at forsøgspuljen har givet anledning til en øget aktiveringsindsats, særskilt for hvor stor en del af puljebeløbet for 1994+1995, der er brugt/bevilget i foråret 1995. Procent.

	Andel af puljebeløbet brugt/bevilget				Alle kommuner
	0 pct.	1-32 pct.	33-66 pct.	Over 66 pct.	
Puljen har i høj grad eller i nogen grad medvirket til at skabe nye ideer omkring aktivering	47	69	84	78	67
Det er med puljen lykkedes at inddrage nye parter i forbindelse med aktivering	14	44	51	60	39
Forsøgspuljen har givet anledning til øget indsats på aktiveringsområdet	12	34	53	63	38
Maksimalt procentgrundlag	76	32	51	49	208

Den kvalitative undersøgelse peger i samme retning. Fx giver flere kommuner udtryk for, at Socialministeriets vejledning har givet anledning til inspiration og tanker i nye baner omkring aktiveringsindsatsen. Dette er sket både i store og små kommuner. Mange kommuner er primært blevet inspireret til at udvikle kulturelle projekter.

Ifølge den kvalitative interviewundersøgelse er det de nye samarbejdspartnere fx boligforeninger og kulturelle foreninger, der er fremkommet med ideer til aktiveringsforsøg. I nogle kommuner har kontanthjælpsmodtagere selv udviklet en idé, hvorefter kom-

munen efterfølgende har etableret et forsøg på baggrund af kontanthjælpsmodtagernes idé. Dette er dog tilsyneladende kun sket få steder. Vordingborg Kommunes teaterprojekt er et godt eksempel på, at en gruppe kontanthjælpsmodtagere selv har taget initiativ og udviklet en idé til forsøgspuljen, hvorefter kommunen efterfølgende har godkendt projektet (jf. beskrivelsen af projektet i kapitel 4).

Som nævnt ovenfor har de helt store kommuner ikke (på nær én kommune) fået nye samarbejdspartnere i forbindelse med forsøgspuljen. Dette skyldes ifølge den kvalitative undersøgelse bl.a., at de store kommuner allerede havde et samarbejde i gang med fx kunstnere omkring kulturaktivering, inden forsøgspuljen kom.

Det er formentlig ofte sådan, at personer med interesse for kunst og kultur søger til de helt store kommuner for at få mulighed for at lave kulturelle og kunstneriske aktiviteter. Flere større kommuner havde etableret kulturel aktivering, inden forsøgspuljen kom. De er derfor også af den opfattelse, at det bl.a. er deres tidligere kulturaktivering, der har inspireret til forsøgspuljens vejledning.

Kommunerne har over for os i interviewundersøgelsen gjort sig nogle overvejelser om, hvad der er det nye ved forsøgspuljen. Der er på dette punkt forskellige opfattelser især mellem store og små kommuner. En række af de store kommuner mener, at muligheden for at uddele stipendier til kunstnere på kontanthjælp og andre "kulturaktivister" er det eneste nye i forsøgspuljen. De øvrige tiltag under §30 kunne kommunerne også lave før, mener de store kommuner. Flere små og mellemstore kommuner giver udtryk for, at de opfatter §30 dels som inspiration til nye former for aktivering, dels som en paragraf, der giver kommunerne flere frihedsgrader i forbindelse med aktivering.

Både store og små kommuner er ifølge den kvalitative undersøgelse dog enige om, at forsøgspuljen har øget muligheden for kulturaktivering, men det er primært de små og mellemstore kommuner, der opfatter Socialministeriets vejledning som helt nye muligheder for aktivering inden for kulturområdet. Flere store kommuner var som nævnt allerede godt i gang med kulturaktive-

ring af kontanthjælpsmodtagere, inden forsøgspuljen kom, og kan således ikke pege på den helt store fornyelse i forbindelse med forsøgspuljen.

Også ifølge den kvalitative undersøgelse opfattes forsøgspuljen generelt som et positivt tiltag i en overvejende del af kommunerne. En del kommunale forvaltninger giver udtryk for, at forsøgspuljen har gjort det nemmere at afprøve forsøg, som hidtil lå på grænsen af, hvad kommunerne kunne aktivere kontanthjælpsmodtagere med. Kommunerne opfatter det, ikke uventet, som et positivt tiltag, når der gives mulighed for forsøg i forbindelse med aktivering, og der samtidig følger penge med. De bredere lovmæssige rammer for aktiveringen, som forsøgspuljen indebærer, kan betyde, at de kommunale forvaltninger ikke behøver at bruge så megen tid på at få formuleret en idé eller et aktiveringsprojekt, så det opfylder de krav, der stilles i lovgivningen. Er de kommunale forvaltninger i tvivl om et aktiveringsforsøgs lovlighed, tager kommunerne, ifølge den kvalitative undersøgelse, forsøgspuljen i anvendelse. Det er også blevet nemmere for de kommunale forvaltninger at "sælge" nye ideer/forsøg til kommunalpolitikere i forhold til forsøgspuljen, netop fordi kulturforsøg er blevet indarbejdet som en mulighed i lovgivningen (forsøgspuljen), og der er økonomiske midler til finansiering af forsøg.

Den kvalitative interviewundersøgelse tyder herudover på, at en del kommuner ikke hidtil har villet lade lovgivningen "stå i vejen" for forsøg med aktivering og har forsøgt at skruer aktiveringsprojekterne sammen således, at de passede til den gældende lovgivning. Ofte har kommunerne den holdning, at deres primære opgave i forhold til den samlede beskæftigelsesindsats er at få aktiveret kontanthjælpsmodtagerne, og så er det egentlig underordnet i forhold til hvilken paragraf, denne aktivering sker. Denne holdning er også gældende i forhold til forsøgspuljens anvendelse.

2.7.4. Vurdering af forsøgspuljens betydning for de aktiverede

Hovedformålet med såvel forsøg/projekter som stipendier under forsøgspuljen er selvfølgelig at forbedre kontanthjælpsmodtagernes muligheder for at blive selvforsørgende. Kommunerne blev bedt om at give deres vurdering af, om forsøgene/projekterne og stipendierne under forsøgspuljen bidrager hertil, jf. tabel 2.17 og 2.18.

Tabel 2.17. Kommuner fordelt efter deres vurdering af, i hvor høj grad kommunens projekter under forsøgspuljen vil forbedre de aktiverede kontanthjælpsmodtageres mulighed for at blive selvforsørgende. Særsålt for kommunestørrelse. Procent.

Vil projekterne forbedre de aktiveredes muligheder for at blive selvforsørgende?	Kommunestørrelse*				Alle kom. vægtet med forbrugt puljebeløb**
	Små kom.	Mellemstore kom.	Store kom.	Alle kom.	
I høj grad	14	19	20	15	40
I nogen grad	44	66	60	49	51
I ringe grad	20	6	0	17	5
Slet ikke	4	0	0	3	0
Ved ikke	18	9	20	16	4
I alt	100	100	100	100	100
Procentgrundlag	177	47	5	229	229

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

** De enkelte kommuners svar er her vægtet med det puljebeløb som frem til foråret 1995 var brugt/bevilget til forsøg/projekter. Kommuner med store forbrugte beløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små puljebeløb.

Hovedparten af kommunerne (64 pct.) mener, at forsøgene/projekterne under forsøgspuljen i høj grad (15 pct.) eller i nogen grad (49 pct.) vil forbedre kontanthjælpsmodtagernes muligheder for at blive selvforsørgende. Der er altså en tro på, at aktiveringen i forsøg/projekter bidrager til at øge de aktiveredes chancer for selvfor-

sørgelse. Denne tro er tilsyneladende særlig markant i de kommuner, der har iværksat forsøg/projekter under forsøgspuljen, hvilket fremgår af den sidste kolonne i tabel 2.17, hvor kommunernes svar er vægtet med det beløb, der er brugt/bevilget til forsøg/projekter.

Tabel 2.18. Kommuner fordelt efter deres vurdering af, i hvor høj grad stipendierne vil forbedre de deltagende kontanthjælpsmodtageres mulighed for at blive selvforsørgende. Særsomt for kommunestørrelse. Procent.

Vil stipendierne forbedre mulighederne for at blive selvforsørgende?	Kommunestørrelse*				Alle kom. vægtet med forbrugt puljebeløb**
	Små kom.	Mellemstore kom.	Store kom.	Alle kom.	
I høj grad	10	7	0	7	1
I nogen grad	48	67	80	59	28
I ringe grad	29	20	0	22	2
Slet ikke	14	0	0	7	0
Ved ikke	0	7	20	5	69
I alt	101	101	100	100	100
Procentgrundlag	21	15	5	41	41

* Små kommuner er kommuner med under 20.000 indbyggere, mellemstore kommuner er kommuner med 20.000-87.000 indbyggere. Store kommuner er kommuner med mindst 88.000 indbyggere.

** De enkelte kommuners svar er her vægtet med det beløb, som kommunerne frem til foråret 1995 havde bevilget/brugt til stipendier. Svar fra kommuner med store forbrugte beløb vægtes således mere end svar fra kommuner med små forbrugte beløb.

Anm: Kun kommuner der havde modtaget ansøgninger om stipendium indgår i tabellen.

Stipendierne antages i 2/3 af de kommuner, der havde modtaget ansøgning om stipendier, i høj grad (7 pct.) eller i nogen grad (59 pct.) at forbedre kontanthjælpsmodtagernes muligheder for at blive selvforsørgende, jf. tabel 2.18. Af tabellens sidste kolonne, hvor kommunernes svar er vægtet med brugt/bevilget beløb til stipendier, ses, at omkring 2/3 af det vægtede antal kommuner er i tvivl

om, hvorvidt stipendierne vil forbedre kontanthjælpsmodtagernes mulighed for at blive selvforsørgende. Det skal i denne forbindelse erindres, at den vægtede fordeling i høj grad er påvirket af svarene i enkelte store kommuner.

2.7.5. Forsøgspuljens udbredelse

Som tidligere nævnt er der stor forskel mellem kommunerne med hensyn til hvor stor en andel af puljebeløbet, der var brugt/bevilget i foråret 1995, og hvornår kommunerne kom i gang med at overveje anvendelsen af forsøgspuljen. Som afslutning på dette kapitel præsenteres resultaterne af nogle analyser af, hvilke forhold, der har betydning for, hvor hurtigt kommunerne gik i gang med at overveje anvendelsen af forsøgspuljen. Dette kan opfattes som en indikator på kommunernes vurdering af forsøgspuljen.

Grunden til, at en sådan analyse er interessant er også, at et af de væsentligste forhold, der har betydning for, hvor stor en del af puljebeløbet, der er brugt, er, hvornår man startede på overvejelserne i kommunen vedrørende anvendelsen af forsøgspuljen. Jo tidligere man startede på overvejelserne, des større andel af puljebeløbet er brugt/bevilget.

Som nævnt ovenfor begyndte 41 pct. af kommunerne at overveje anvendelsen af puljebeløbet allerede i de første 4 måneder af 1994, mens 21 pct. enten først var begyndt overvejelserne i 1995 eller endnu ikke var startet i foråret 1995. Der er gennemført en statistisk analyse af, hvad der karakteriserer de kommuner, der havde den største sandsynlighed for at påbegynde overvejelserne vedrørende forsøgspuljen tidligt³.

Analysen viser i overensstemmelse med det tidligere anførte, at det er kommuner, der har fået små puljebeløb (under 200.000 kr.

3. Analysen er gennemført som logistisk regression med en ordinal variabel som den afhængige variabel (hvornår man var startet på overvejelserne vedrørende forsøgspuljen i kommunen).

i alt i 1994 og 1995 efter deres egne angivelser), der er kommet sent i gang. Det kan som tidligere nævnt bl.a. hænge sammen med, at disse kommuner har fundet det hensigtsmæssigt at overføre 1994-beløbet til 1995. Det er kun kommuner med de mindste puljebeløb, der skiller sig ud. Der er ikke nogen klar tendens i øvrigt til, at jo større puljebeløb des tidligere begyndte man at overveje anvendelsen af puljen.

Som tidligere nævnt havde en del kommuner (29 pct.) i forvejen nogle af de aktiviteter, der er beskrevet i Socialministeriets vejledning om forsøgspuljen. Disse kommuner kom tidligere end de øvrige kommuner i gang med at overveje anvendelsen af forsøgspuljen. Dvs. jo mere mulighederne i forsøgspuljen ligger i forlængelse af aktiviteter, som kommunen allerede har iværksat, des tidligere begynder man at bruge forsøgspuljen.

En del kommuner (24 pct.) oplyste, at de før forsøgspuljen ikke havde kontanthjælpsmodtagere, der lavede kulturelle aktiviteter. Disse kommuner er kommet senere i gang end de øvrige kommuner. Det kan tolkes på den måde, at der i disse kommuner måske har været oplevet et mindre umiddelbart behov for forsøgspuljen.

I langt de fleste kommuner er det aktiveringsafdelingen, der har ansvaret for anvendelse af puljen. 41 pct. af kommunerne oplyser dog, at også bistandsafdelingen er involveret i forbindelse med forsøg/projekter. Der er en tendens til, at disse kommuner er kommet senere i gang med deres overvejelser. Om det skyldes bistandsafdelingernes indfaldsvinkel til arbejdet med kontanthjælpsmodtagerne, eller om det simpelthen skyldes, at flere involverede afdelinger virker "forsinkende" kan ikke afgøres ud fra materialet.

Endelig er der en tendens til, at de kommuner, der synes, at forsøgspuljen er besværlig at administrere, er kommet senere i gang. Det kan dog i denne forbindelse være vanskeligt at afgøre, hvad der er årsag og virkning. Et oplevet besvær i forbindelse med forsøgspuljen kan være en barriere for at komme i gang. På den anden side kan man forestille sig, at jo længere tid man har været i gang, des nemmere går administrationen. En nærmere

analyse af, hvilke typer administrative problemer, der hænger sammen med en sen start, viser, at det primært er arbejdspresset i forbindelse med aktivering, der har betydning. Et stort arbejdspress i forbindelse med aktivering har derfor hæmmet anvendelsen af forsøgspuljen i kommunerne. Derimod synes fx en oplevet uklarhed i lovgivningen ikke at have betydning.

De nævnte forhold, der har betydning for, hvor hurtigt kommunerne kom i gang med at overveje anvendelsen af forsøgspuljen, har ikke direkte indflydelse på, hvor stor en andel af puljen, der faktisk er brugt. Når man først er kommet i gang med overvejelserne vedrørende anvendelse af forsøgspuljen, må det derfor være andre forhold, der forklarer, hvor stor en andel af puljen, der bruges. Undersøgelsen peger på, at det tager tid for nye ideer at slå igennem i kommunerne, og at det ikke er tilfældigt, hvilke kommuner, der starter tidligt eller sent.

2.8. Sammenfatning

238 kommuner har besvaret spørgeskemaet til de kommunale forvaltninger omkring kommunernes samlede indsats i forhold til forsøgspuljen, hvilket giver en svarprocent på 87.

57 pct. af forsøgsmidlerne for 1994 er brugt og for 1995 er det tilsvarende 37 pct. Frem til undersøgelsestidspunktet i foråret 1995 er der aktiveret godt 3.900 kontanthjælpsmodtagere i projekter og 341 kontanthjælpsmodtagere har fået et stipendium.

Kommunerne har især brugt forsøgspuljen til to grupper af kontanthjælpsmodtagere: For det første de meget "tunge" og særligt udsatte kontanthjælpsmodtagere med både ledighedsmæssige og sociale problemer. For det andet har kommunerne brugt forsøgspuljen til kunstuddannede og kulturinteresserede kontanthjælpsmodtagere, der ikke har haft mulighed for at etablere sig i den kunstneriske sfære.

De store kommuner har fået mest gavn af forsøgspuljen, idet de har været gearet til opgaverne og har haft kontanthjælpsmodtagere,

der lige netop passede til forsøgspuljen, specielt stipendieordningen. De små kommuner har fået små puljemidler og har ofte overført midlerne til 1995. De små kommuner har i forsøgsperiodens første år ikke gjort så meget ud af forsøgspuljen.

Forsøgspuljen er primært blevet administreret i kommunernes aktiveringsafdelinger. Administrationen synes ikke specielt vanskelig. Kommunerne har som hovedregel ikke samarbejdet om forsøgspuljen, men forsøgspuljen har medvirket til, at kommunerne har fået en række nye samarbejdspartnere i lokalsamfundet i forbindelse med aktiveringsindsatsen. Kommunerne vurderer forsøgspuljen til at være en udmærket og ideskabende ordning. Forsøgspuljen har dog ikke generelt været savnet, men forsøgspuljen har skabt nye ideer og forsøg/projekter til aktivering af konstanthjelpsmodtagere.

Kommunernes generelle vurdering af forsøgspuljen er således positiv, om end der i en del navnlig mindre kommuner er en skepsis over for en opdeling af aktiveringsmidlerne på flere puljer.

KAPITEL 3

Projekter under forsøgspuljen

For så vidt muligt at skabe et overblik over de projekter, der er sat i gang med midler fra forsøgspuljen, er som tidligere nævnt gennemført en projektundersøgelse, hvor kommunerne i begyndelsen af 1995 blev opfordret til at udfylde (eller lade udfylde) et spørgeskema for hvert af projekterne i kommunen under forsøgspuljen. I løbet af foråret indkom i alt 270 udfyldte skemaer, som er grundlaget for den følgende beskrivelse af projekterne under forsøgspuljen. Skønsmæssigt 4/5 af alle forsøgspuljeprojekter, der er sat i gang frem til begyndelsen af 1995, er med i det følgende¹.

3.1. Projekter i omrids

75 pct. af de projekter, der er med i projektundersøgelsen, er startet i 1994, mens 8 pct., svarende til 20 projekter, er startet i 1993 eller før, heraf er de 11 påbegyndt i 1993. De resterende

-
1. Hver kommune fik tilsendt et antal skemaer og skulle så udfylde (sørge for udfyldelse af) så mange skemaer, som der var projekter, der havde fået midler fra forsøgspuljen. To metodeproblemer omkring dataindsamlingen skal fremhæves. For det første er begrebet "forsøgspuljeprojekt" ikke altid helt veldefineret, idet et projekt fx kan starte med andre midler og senere få tilskud fra forsøgspuljen, og det nogle kommuner kalder "et projekt" kan af andre evt. blive opfattet som en del af et (større) projekt. For det andet fremgår af den kvalitative undersøgelse, at nogle kommuner fandt det uoverkommeligt at indsende projektskemaer for alle projekter og således kun har udfyldt skemaer for nogle af projekterne. Af det generelle spørgeskema til kommunerne fremgår (jf. kap. 2), at der frem til foråret 1995 var bevilget midler til 324 projekter. Der er udfyldt skemaer for 270 projekter, hvilket giver en "svarprocent" på omkring 4/5.

projekter, dvs. 18 pct., er startet i 1995. Langt hovedparten af de projekter, som dette kapitel omhandler, er således iværksat i første del af forsøgsperioden.

Omkring 1/3 (34 pct.) af projekterne blev afsluttet i 1994. De afsluttede projekter omfatter næsten udelukkende projekter, der også er startet i 1994. For hovedparten af de få projekter, der blev startet tidligere, er i skemaerne ikke anført noget afslutningstidspunkt, hvilket formentlig betyder, at disse projekter stadig er i gang i 1995. Projektundersøgelsen omfatter næsten ingen projekter med et planlagt starttidspunkt efter dataindsamlingstidspunktet. Disse forhold betyder samlet, at hovedparten af projekterne (op mod 2/3) var i gang på dataindsamlingstidspunktet i foråret 1995.

Projekternes varighed er vidt forskellig. 20 pct. varer under 6 måneder og 31 pct. 6-11 måneder, dvs. at halvdelen af projekterne har en varighed på under ét år. 33 pct. varer 12-23 måneder, mens 17 pct. oplyses at vare 2 år eller længere tid.

Aktiviteten i 25 pct. af projekterne har tidligere været udført med andre midler. Det gælder de projekter, der er startet i 1993 eller før, og de projekter for hvilke der i spørgeskemaet direkte er svaret "ja" til et spørgsmål om, hvorvidt aktiviteten i projektet tidligere har været udført med andre midler. I de fleste af disse tilfælde har aktiviteten tidligere været udført i mindst 6 måneder.

For knap halvdelen af projekterne (44 pct.) oplyses, at projektet planlægges fortsat efter udløbet af bevillingen fra forsøgspuljen. For 19 pct. af projekterne er det oplyst, at projektet ikke planlægges fortsat, mens der i de resterende projekter (37 pct.) er svaret "ved ikke" til spørgsmålet: "Er det planen, at projektet skal køre videre, når bevillingen fra forsøgspuljen udløber?". Et "ved ikke" svar kan antagelig ofte tolkes som udtryk for, at man ikke ved, om det er muligt fortsat at få finansieret projektet efter udløbet af bevillingen fra forsøgspuljen. De projekter, hvor aktiviteten tidligere har været udført med andre midler, planlægges særlig hyppigt fortsat (62 pct.).

På grundlag af disse oplysninger kan forsøgspuljeprojekterne inddeles i følgende typer:

1. Videreførelse af en aktivitet	25 pct.
2. Ny aktivitet der planlægges fortsat	29 pct.
3. Ny aktivitet der måske/måske ikke planlægges fortsat	30 pct.
4. Ny aktivitet der ikke planlægges fortsat	17 pct.

Hovedparten af forsøgspuljeprojekterne (3/4) omfatter altså aktiviteter, der ikke tidligere har været udført med andre midler, og det er karakteristisk, at kun en mindre del (ca. 1/5) af de projekter, der repræsenterer nye aktiviteter, med sikkerhed angives ikke at skulle fortsætte efter udløbet af forsøgspuljebestillingen. Det kan være udtryk for, at hovedparten af projekterne eventuelt ønskes fortsat i kommunerne.

Det er især de kortvarige projekter, der ikke planlægges fortsat, eller hvor det er usikkert, om projektet skal fortsætte. Den mediane varighed af projekterne i gruppe 3 og 4 ovenfor er henholdsvis 8 måneder og 6 måneder, mens den er 12 måneder i gruppe 1 og 2 (den mediane varighed er det antal måneder, som deler projekterne i to lige store grupper med en henholdsvis større og mindre varighed end den mediane). De aktiviteter, der i udgangspunktet er kortvarige, planlægges altså sjældnere fortsat end aktiviteter, der i udgangspunktet varer længere tid.

En interessant problemstilling er, om de aktiviteter, der støttes af forsøgspuljen, under alle omstændigheder ville være blevet gennemført, hvis forsøgspuljen ikke havde eksisteret. For at belyse dette var i skemaet følgende spørgsmål: Ville projektet være blevet gennemført, hvis forsøgspuljen ikke havde eksisteret? For 12 pct. af projekterne blev svaret "ja, helt sikkert" og for 35 pct. "ja, formentlig". Dvs. at knap halvdelen af projekterne helt sikkert eller formentlig ville være blevet gennemført, hvis forsøgspuljen ikke havde eksisteret. For 40 pct. af projekterne var svaret på nævnte spørgsmål "nej, formentlig ikke" og for 13 pct. "nej, bestemt ikke". Det må heraf konkluderes, at forsøgspuljen har haft en effekt i kommunerne i den forstand, at der er blevet iværksat en række projekter, der ikke var blevet gennemført, hvis forsøgs-

midlerne ikke havde været til rådighed. Skønsmæssigt godt halvdelen af projekterne kan ses som en direkte effekt af forsøgspuljen.

At den anden halvdel af projekterne angiveligt ville være blevet gennemført under alle omstændigheder, kan ud fra et "effektsynspunkt" umiddelbart opfattes som "støttespild", dvs. støtte anvendt til aktiviteter, som ville være blevet gennemført alligevel.

Det er dog næppe en rigtig forståelse. En anden synsvinkel er at se dette forhold som udtryk for, at der lokalt i forvejen har eksisteret eller været planlagt aktiveringsprojekter, der kunne passe med vejledningen om forsøgspuljen. Med denne fortolkning kan man ikke bruge ordet "støttespild", men man kan sige, at forsøgspuljen ikke har den styringseffekt, man ellers kunne forestille sig.

Spørgsmålet, om projekterne ville være blevet gennemført under alle omstændigheder, kan relateres til den ovennævnte gruppering af projekter. 78 pct. af de projekter, der repræsenterer videreførelse af en aktivitet, ville (helt sikkert eller formentlig) være blevet gennemført uden forsøgspuljen. Det samme gælder knap halvdelen af de projekter, der repræsenterer en ny aktivitet, der fortsættes planlagt, men kun ca. 30 pct. af projekterne i de to sidste kategorier. Dvs. at jo mere projektet følger sig sammen med udviklinger før og efter forsøgspuljen, des mindre er dets gennemførelse direkte en effekt af puljen.

Det er væsentligt at se de anførte oplysninger på baggrund af, at de projekter, der er med i den foreliggende undersøgelse, som nævnt helt overvejende blev startet i 1994, altså i første del af den 2-årige forsøgspuljeperiode. Det er sandsynligt, at disse projekter, i højere grad end dem der startes senere i perioden, ville være blevet gennemført under alle omstændigheder. Undersøgelsens materiale støtter klart denne antagelse. 62 pct. af de projekter, der blev startet i 1. halvår 1994, ville (formentlig eller bestemt) være blevet gennemført alligevel. Det samme gælder for 33 pct. af projekter startet i 2. halvår 1994 og for 25 pct. af de projekter, der blev startet i 1995. Det kan tilføjes, at det især er projekter startet i første halvår 1994, der repræsenterer videreførelse af en aktivitet,

der tidligere havde været udført med andre midler. **Hovedparten af de projekter, der er startet i 1995, er således en direkte effekt af forsøgspuljen, og jo længere tid der går, des flere projekter er en effekt af puljen, hvis betydning således tiltager med tiden.** En statistisk analyse viser, at denne konklusion også holder, når der tages hensyn til projektets varighed og antal aktiverede i projektet. Atter en gang viser en evaluering således, at tiden i sig selv er en vigtig faktor: Der går et vist stykke tid, før effekten af en ny ordning slår igennem. Den foreliggende evaluering yder derfor ikke forsøgspuljeordningen helt retfærdighed, fordi dens fulde betydning formentlig først viser sig i løbet af 1995.

3.2. Aktiverede og aktivering i projekterne

Det er i spørgeskemaerne oplyst, hvor mange aktiverede konthjælpsmodtagere der i alt forventes at være i projektet. Herudover er der oplysning om, hvor mange aktiverede (fordelt efter køn og over/under 25-årige) der var på dataindsamlingstidspunktet.

Det gennemsnitlige antal aktiverede pr. projekt er 16 personer, det mediane antal aktiverede er 10 personer (dvs. at halvdelen af projekterne aktiverer under 10 personer). Der er en stor spredning i antallet af aktiverede i projekterne: godt 1/3 (35 pct.) af projekterne aktiverer under 6 personer, 20 pct. 6-10 personer, 25 pct. 11-20 personer og resten, dvs. 21 pct., mere end 20 personer. Disse tal giver formentlig et overdrevent udtryk for, hvor mange aktiverede der er i projektet på et givet tidspunkt. De projekter, der havde aktiverede på dataindsamlingstidspunktet, havde i gennemsnit 9 aktiverede, og halvdelen af projekterne havde under 7 aktiverede. Alt i alt aktiverer de projekter, der er med i undersøgelsen, knap 3.900 personer (3.882 personer), heraf aktiveres over 80 pct. i projekter med over 10 aktiverede.

I jo højere grad det vurderes, at projektet ville være blevet gennemført, selv om forsøgspuljen ikke havde eksisteret, des flere

aktiverede er der i projektet. Det gælder både, når man baserer en opgørelse på antal aktiverede i alt og antal aktiverede på dataindsamlings tidspunktet. **Det betyder, at de projekter, der mest direkte er en effekt af forsøgspuljen, er de mindste målt ved antal aktiverede. Samtidig er det også de korteste projekter.** Det mediane antal aktiverede i alt er 13 i de projekter, der (helt sikkert eller formentlig) ville være gennemført uden forsøgspuljen, men 7 i de øvrige projekter. Den mediane varighed er 3 måneder længere for den førstnævnte kategori af projekter end for den sidstnævnte (henholdsvis 12 og 9 måneder). Det indebærer blandt andet, at 65 pct. af de aktiverede er aktiveret i projekter, der (formentlig eller helt sikkert) ville være blevet gennemført, selv om forsøgspuljen ikke havde eksisteret.

Af de aktiverede på dataindsamlings tidspunktet (ca. 1.600 personer) var halvdelen kvinder, og 58 pct. var over 25 år. 20 pct. af projekterne havde kun kvindelige aktiverede (på dataindsamlings tidspunktet), og en lidt mindre andel (17 pct.) havde kun mandlige aktiverede. Over halvdelen af projekterne er således kønsblandede. Ligeledes er projekterne ofte aldersblandede. Knap 1/3 af projekterne havde kun deltagere over 25 år, mens 17 pct. kun havde deltagere under 25 år. For knap halvdelen (45 pct.) af projekterne spiller alderen ikke nogen væsentlig rolle som kriterium for afgrænsning af målgruppen for projektet, idet projektet angiveligt hverken sigter især på de under eller over 25-årige. For 1/4 (28 pct.) sigter projektet både på de over og under 25-årige. For resten af projekterne er oplyst, at de især sigter på enten de under 25-årige, men ikke over 25-årige (12 pct.) eller på de over 25-årige, men ikke de under 25-årige (16 pct.). Kontanthjælpsmodtagerens alder (over/under 25 år) synes således ikke at spille nogen væsentlig rolle ved afgrænsningen af målgruppen for projekterne, ligesom køn formentlig ikke spiller nogen større rolle.

Aktiveringen af kontanthjælpsmodtagerne i projekterne finder sted under følgende former:

Særligt tilrettelagte aktiverende forløb	52 pct. (22 pct.)
Særligt tilrettelagt jobtræning	44 pct. (19 pct.)
Særligt tilrettelagt uddannelse	26 pct. (6 pct.)
Frivillige ulønnede aktiviteter	17 pct. (6 pct.)
Jobtræning	17 pct. (6 pct.)

De førstnævnte procenttal angiver andelen af projekter, hvor den pågældende aktiveringsform findes. Procenterne i parenteserne angiver den andel af projekterne, hvor den pågældende aktiveringsform er den eneste. De hyppigste aktiveringsformer er særligt tilrettelagte aktiverende forløb og særlig tilrettelagt jobtræning. Mindst den ene af disse to aktiveringsformer findes i 80 pct. af projekterne. I de fleste (59 pct.) af projekterne findes kun én aktiveringsform, mens der i 30 pct. findes to, dvs. det er sjældent, at kontanthjælpsmodtagere aktiveres under 3 eller flere former i samme projekt.

Der er ikke nogen udtalt tendens til, at de projekter, der mest direkte er en effekt af forsøgspuljen, har en anden profil med hensyn til aktiveringsformer end øvrige projekter.

3.3. Projekternes økonomi

For 259 af de 270 projekter, der er med i nærværende projektundersøgelse, foreligger i spørgeskemaerne oplysning om, hvor stort et beløb projektet har fået fra forsøgspuljen. Det samlede beløb udgør 63,7 mio. kr. Ifølge det generelle spørgeskema til kommunerne (jf. kapitel 2) havde de (op til dataindsamlingstidspunktet i foråret 1995) i alt brugt eller bevilget 92 mio. kr. af 1994- eller 1995-midlerne til 324 projekter (herunder formentlig også projekter, der på dataindsamlingstidspunktet ikke var påbegyndt). Dvs. at projekterne i projektundersøgelsen repræsenterer 69 pct. af de forsøgspuljemidler, der i foråret 1995 var brugt eller bevilget. Ifølge projektundersøgelsen er den gennemsnitlige forsøgspuljebevilling pr. projekt 246.000 kr., mens den er noget

højere - 281.000 kr. - ifølge oplysningerne fra det generelle spørgeskema til kommunerne. Ifølge projektundersøgelsen er der stor spredning mellem projekterne med hensyn til forsøgspuljebevilningen til det enkelte projekt. 26 pct. af projekterne havde fået en bevilling på 50.000 kr. eller mindre, mens 25 pct. havde fået en bevilling på 300.000 kr. eller mere. Den mediane bevilling er 134.000 kr., dvs. at halvdelen af projekterne har fået en bevilling under dette beløb.

For det typiske forsøgspuljeprojekt gælder, at det ikke alene er finansieret af forsøgspuljen: 70 pct. af projekterne har fået midler også fra andre kilder. Det drejer sig primært om tilskud i henhold til andre bestemmelser i lov om kommunal aktivering (40 pct. af samtlige projekter) og kommunale tilskud i øvrigt (25 pct. af projekterne). Omkring 1/10 af projekterne har fået tilskud fra henholdsvis amtet (9 pct.), EU's Socialfond (11 pct.) og private fonde (11 pct.). For 17 pct. af projekterne er det oplyst, at organisationen, der står for gennemførelsen, har ydet tilskud, og for 19 pct. er anført, at andre end de nævnte kilder har ydet tilskud. Som det indirekte fremgår, har en del projekter fået tilskud fra to eller flere af de nævnte kilder, og i øvrigt tyder tallene på, at projekterne helt overvejende er finansieret af kommunerne, herunder forsøgspuljen.

I spørgeskemaet bad vi om oplysning om, hvor stort et beløb projektet havde fået bevilget fra andre kilder end forsøgspuljen. Desværre er det for kun 64 pct. af de projekter, der var samfinansierede, oplyst, hvor stort beløbet var. For de pågældende 100 samfinansierede projekter er forsøgspuljens gennemsnitlige andel 41 pct. af de samlede projektomkostninger - dog med en stor spredning omkring dette gennemsnit. I 25 pct. af de samfinansierede projekter er forsøgspuljens andel under 30 pct., i 19 pct. af projekterne 30-49 pct., andelen er 50-69 pct. i 33 pct. af projekterne og mindst 70 pct. i 23 pct. af de 100 samfinansierede projekter, hvor oplysninger foreligger. Forsøgspuljens andel af det enkelte projekts omkostninger varierer således ganske betydeligt. Andelen er 100 pct. i 30 pct. af samtlige projekter og under 50 pct. i

et betragteligt antal projekter (måske ligeledes omkring 1/3). Det er dog muligt, at disse oplysninger i et vist omfang overvurderer forsøgspuljens finansieringsandel, fordi det er sandsynligt, at omkostningerne til forsørgelse af kontanthjælpsmodtagerne ikke i alle besvarelser er medregnet under "midler fra andre kilder" for de projekter, hvor forsørgelsen ikke finansieres af puljemidler.

Af det samlede forsøgspuljebeløb til projekterne i projektundersøgelsen (63,7 mio. kr.) er 22 pct. bevilget til projekter, der angiveligt alene er finansieret af forsøgspuljen. Midlerne fra forsøgspuljen er således helt overvejende gået til at medfinansiere projekter.

Den gennemsnitlige forsøgspuljebestilling til de rent puljefinansierede projekter er mindre (184.000 kr.) end til de samfinansierede projekter (277.000 kr.). Det betyder, at de samfinansierede projekter er større (målt i omkostninger) end de rent puljefinansierede. På grundlag af de 100 samfinansierede projekter (hvor der foreligger data) kan skønnes, at det gennemsnitlige samfinansierede projekt koster 607.000 kr. - altså mere end 3 gange så meget som det gennemsnitlige rent puljefinansierede projekt. Det hænger bl.a. sammen med, at de rent puljefinansierede projekter er kortere (median: 7 måneder) end de samfinansierede (median: 12 måneder), og at de har færre aktiverede (henholdsvis 13 og 17 i gennemsnit). Herudover tyder skønsmæssige beregninger på, at standardomkostningerne (dvs. de samlede omkostninger pr. aktiveret kontanthjælpsmodtager pr. måned) er lavere i de rent puljefinansierede projekter end i de samfinansierede. De nævnte forhold betyder blandt andet, at over 3/4 af de aktiverede i projekterne er aktiveret i samfinansierede projekter.

Der er ikke nogen klar tendens til, at den gennemsnitlige forsøgspuljebestilling pr. projekt er forskellig i de projekter, der under alle omstændigheder ville være gennemført, selv om forsøgspuljen ikke havde eksisteret, og de øvrige projekter. Det, der adskiller projekterne, når de opdeles efter, i hvilken grad de må antages at have en effekt af forsøgspuljen, er først og fremmest omfanget af anden finansiering. 90 pct. af de projekter, der "helt sikkert" ville

være blevet gennemført uden forsøgspuljen, havde fået tilskud fra andre kilder end forsøgspuljen. Det samme gælder 74 pct. af de projekter, der "formentlig" ville være blevet gennemført alligevel, men kun for 65 pct. og 52 pct. af de projekter, der henholdsvis "formentlig ikke" eller "bestemt ikke" ville være blevet gennemført uden puljen. En tilsvarende variation kan konstateres med hensyn til puljemidlernes andel af de samlede projektkomkostninger. **De projekter, der mest direkte er en effekt af puljen, er altså de projekter, hvor puljemidlerne spiller den relativt største rolle i finansieringen.** Af de samlede puljemidler er 13 pct. bevilget til projekter, der "helt sikkert" ville være gennemført uden forsøgspuljen, og 33 pct. er bevilget til projekter, der "formentlig" ville være gennemført under alle omstændigheder. Dvs. at skønsmæssigt 46 pct. af puljemidlerne er gået til projekter, der alligevel ville være blevet gennemført. Af de samlede midler fra andre kilder er kun 32 pct. gået til projekter, der ikke ville være gennemført uden forsøgspuljen. Også målt i kronebeløb er strømmen af midler fra forsøgspuljen til projekter, der ville være iværksat alligevel, betydeligt større end strømmen af øvrige midler til projekter, hvis iværksættelse er en direkte følge af puljen. Samlet er disse resultater udtryk for, at det i den første del af forsøgsperioden er mere almindeligt, at eksisterende/planlagte projekter, der alligevel ville være blevet gennemført, har "trukket forsøgspuljemidler til sig", end at projekter, der er en direkte effekt af forsøgspuljen, har "trukket andre midler til sig". Det er imidlertid ikke givet, at denne tendens også vil være typisk for anden del af forsøgsperioden, jf. afsnit 3.1 ovenfor.

Midlerne fra forsøgspuljen kan benyttes til alle typer omkostninger i et projekt. I spørgeskemaet bad vi om oplysning om, hvordan bevillingen til projektet fra forsøgspuljen fordelte sig på fire udgiftskategorier, jf. nedenfor. Summen af de fire beløb er i 75 pct. af projektskemaerne præcis lig med den oplyste bevilling fra forsøgspuljen. I de resterende tilfælde er der mindre eller større afvigelser. Den samlede sum af de 4 udgiftsbeløb for alle projekterne er 65,7 mio. kr., dvs. lidt større end summen af de oplyste

bevillinger fra forsøgspuljen (63,7 mio. kr., jf. ovenfor). Der er gennemført to beregninger af, hvordan summen af de fire udgiftsbeløb fordeler sig over de fire kategorier: én beregning hvor alle projekter er indbefattet, og én beregning hvor kun de nævnte 75 pct. af projekterne er medtaget, jf. henholdsvis første og andet procenttal nedenfor:

1. Etableringsomkostninger
(byggeri, køb af transportmidler, møbler mv.) 10 pct. (9 pct.)
2. Lønudgifter til professionelle
(projektmagere, ledere der ikke er kontanthjælpsmodtagere) 39 pct. (41 pct.)
3. Lønudgifter til aktiverede
kontanthjælpsmodtagere 25 pct. (24 pct.)
4. Andre driftsomkostninger
(husleje, kontorhold, administration, transport o.l.) 26 pct. (26 pct.)

Det ses, at de to sæt procenttal er næsten identiske. Af den samlede puljebevilling til projekterne er 10 pct. anvendt til etableringsomkostninger, mens omkring 40 pct. blev anvendt til lønudgifter til professionelle. Andre driftsomkostninger (husleje, kontorhold mv.) lagde beslag på 26 pct. af puljemidlerne. Alt i alt langt hovedparten af puljemidlerne (76 pct.) er i undersøgelsens projekter således medgået til andre omkostninger end underhold af kontanthjælpsmodtagere, som tegner sig for 25 pct. af forsøgsmidlerne. I overensstemmelse hermed viser tabel 3.1, at i næsten 3/4 af projekterne er det ingen eller kun få deltagere, der er forsørget af puljemidlerne. I over halvdelen af projekterne bruges forsøgspuljen kun til projektudgifter, mens deltagerne forsørges med andre midler. Kun i en mindre del af projekterne bruges puljemidlerne til hele (17 pct.) eller hovedparten af forsørgelsesdelen (5 pct.).

Tabel 3.1. Projekter fordelt efter i hvor høj grad forsøgsmidlerne bruges til forsørgelse. Antal projekter og antal deltagere.

Forsøgsmidlerne bruges til	Pct. af projekter	Antal projekter	Antal deltagere*
Alle kontanthjælpsmodtagerne i projektet er forsørget efter § 30	18	42	365
Hovedparten af kontanthjælpsmodtagerne i projektet er forsørget efter § 30	6	13	144
Der er nogenlunde lige mange kontanthjælpsmodtagere, der er forsørget efter § 30 og kontanthjælpsmodtagere, der er forsørget på anden vis	4	10	167
Kun et mindretal af kontanthjælpsmodtagerne er forsørget med brug af § 30-midler	19	45	633
Ingen kontanthjælpsmodtagere i projektet er forsørget med brug af § 30-midler .	52	123	2.291
Ubesvaret	1	3	92
I alt	100	236	3.692

* I denne søjle er summeret antallet af deltagere i de projekter, der er talt op i søjlen umiddelbart til venstre derfor.

3.4. Hvem står for projekterne?

Forsøgspuljen åbner både mulighed for, at kommunen selv står for projekterne eller at andre, fx private organisationer, gør det. Mange forskellige institutioner kan desuden være involveret i projekterne fx som initiativtagere eller samarbejdsparter.

Af tabel 3.2 ses, at kommunens aktiveringsafdeling har været involveret som initiativtager ved omkring halvdelen af projekterne, enten alene eller sammen med andre. Hver af de øvrige anførte institutioner mv. har hver for sig kun været involveret som initiativtager i 14 pct. eller derunder af projekterne, men sammenlagt har mindst én af disse institutioner ofte været involveret som initiativtager.

Tabel 3.2. Andel projekter, hvor forskellige institutioner mv. a) er (med)initiativtager, b) står for projektet og c) involveret i projektet som initiativtager, den der står for projektet eller som samarbejdspartner. Procent*.

	Initiativ- tager	Står for projektet	Involveret i projektet
Kommunal aktiveringsafdeling	53	46	90
Kommunal bistandsafdeling	11	4	34
Kommunal kulturforvaltning	8	5	27
Anden kommunal institution	10	9	27
Anden offentlig myndighed	3	2	13
Idrætsforening	3	3	13
Kulturel forening	12	12	29
Humanitær/kirkelig forening	4	3	9
Frivillighedscentral	0,4	0,4	2
Privat erhvervsvirksomhed	2	2	9
Produktionsskole	3	4	6
Daghøjskole	5	7	13
Oplysningsforbund	3	2	8
Voksenuddannelsescenter	0,4	0,4	6
AMU-center	1	2	9
Arbejdsformidling	0,4	0,4	9
Kontanthjælpsmodtager	8	17	29
Professionel projektmager	8	8	15
Andre privatpersoner	5	7	15
Andre	14	13	25
Procentgrundlag	268	248	268

* Procenterne summer til mere end 100, fordi det var muligt at give flere svar.

En sammenligning af første og anden søjle i tabellen viser, at der kun er små forskelle mellem tallene. Det er således formentlig ofte de samme institutioner mv., der har taget initiativet, og som står for projektet. Kommunens aktiveringsafdeling figurerer dog lidt oftere som initiativtager end som den, der står for projektet, hvilket kan være udtryk for, at kommunen i nogle tilfælde overlader den praktiske gennemførelse til andre, måske kontanthjælpsmodtagere, der som det fremgår af tabellen figurerer lidt hyppigere som dem, der står for projektet end som initiativtager. Alt i alt 70 pct. af projekterne involverer institutioner uden for den kommunale

forvaltning som dem, der (evt. sammen med den kommunale forvaltning) står for projektet.

Næsten alle projekter (90 pct.) involverer kommunens aktive-ringsafdeling som enten initiativtager, som den der står for projektet eller som samarbejdspartner (jf. tabellens kolonne 3). Kommunens bistandsafdeling er på en eller anden måde involveret i omkring 1/3 af projekterne, mens afdelingen, der beskæftiger sig med kultur, er involveret i omkring 1/4 af projekterne. Det ses også af tabel 3.2, at der i et meget betydeligt antal projekter er involveret institutioner mv. uden for den kommunale forvaltning, men der er stor spredning mellem projekterne med hensyn til, hvilke institutioner mv. det drejer sig om. I alt næsten halvdelen af projekterne (47 pct.) involverer på en eller anden måde enten en kulturel forening mv. (29 pct.), en idrætsforening (13 pct.), en humanitær/kirkelig forening (9 pct.) og/eller en privat virksomhed (9 pct.). Og godt 1/4 af projekterne (27 pct.) involverer en produktionsskole (6 pct.), en daghøjskole (13 pct.), et oplysningsforbund (8 pct.), et voksenuddannelsescenter (6 pct.) og/eller et AMU-center (9 pct.).

Tabel 3.3. Projekterne fordelt efter lederens kommunale status. Projekter procentfordelt, antal projekter og antal deltagere på dem.

Leder	Pct. af projekter	Antal projekter	Antal deltagere*
En aktiveret kontanthjælpsmodtager . .	13	35	330
En "professionel" projektmager	17	41	714
En medarbejder i kommunen	21	52	781
En medarbejder i den institution, som står for projektet	35	93	1.678
Anden	15	33	352
I alt	101	254	3.855

* I denne søjle er summeret antallet af deltagere i de projekter, der er talt op i søjlerne umiddelbart til venstre derfor.

Lederen af projektet er i 35 pct. af tilfældene en medarbejder i den institution, der står for projektet (jf. tabel 3.3). I andre tilfælde

er det en medarbejder i kommunen (21 pct.), en "professionel" projektmager (17 pct.) eller en aktiveret kontanthjælpsmodtager (13 pct.). Det fremgår indirekte af tabellen, at det gennemsnitlige antal deltagere pr. projekt er mindre i de projekter, der ledes af en kontanthjælpsmodtager (9 personer) end gennemsnittet (14 personer).

3.5. Hvad drejer projekterne sig om?

De fleste projekter handler om kultur (66 pct.) og socialt arbejde (44 pct.), dernæst kommer folkeoplysning (25 pct.), turisme (23 pct.) og idræt (15 pct.). Kun få af projekterne handler derimod om byudvikling, humanitært eller kirkeligt arbejde og miljøpleje (tabel 3.4).

Tabel 3.4. Områder projekterne er knyttet til. Procent af projekter, antal projekter og antal deltagere.

Knyttet til	Pct. af projekter	Antal projekter	Antal deltagere*
Kultur	66	169	2.301
Idræt	15	39	587
Folkeoplysning	25	63	995
Socialt arbejde	44	109	1.891
Humanitært/kirkeligt arbejde	6	14	282
Turisme	23	61	690
Byudvikling	10	27	387
Miljøpleje	6	17	224
Andet	10	24	491

* I denne søjle er summeret antallet af deltagere i de projekter, der er talt op i søjlerne umiddelbart til venstre derfor.

Note: Tabellens tal kan ikke summeres lodret, da det enkelte projekt kan være knyttet til flere af de anførte områder.

Der er i spørgeskemaet spurgt om projektets hovedmål og anført forskellige svaralternativer, jf. tabel 3.5.

Tabel 3.5. Projektets hovedmål. Procent af projekter, antal projekter og antal deltagere på dem.

Hovedmål	Pct. af projekter	Antal projekter	Antal deltagere*
Ansættelse af ildsjæle blandt kontant-hjælpsmodtagere til at udvikle og etablere aktiviteter for kontanthjælpsmodtagere eller andre	24	60	594
Etablering af samarbejde mellem kommuner med henblik på at pege på opgaver og funktioner som kontanthjælpsmodtagere kan udfylde	10	24	309
Etablering af samarbejde på tværs af sektorer, foreninger og organisationer i kommunen eller lokalområdet for at pege på opgaver og funktioner, som kontanthjælpsmodtagere kan udfylde .	39	99	956
At afdække kontanthjælpsmodtagernes ønsker, behov og muligheder	56	143	2.649
At enkeltpersoner igangsætter aktiviteter for kontanthjælpsmodtagere	14	35	328
Udvikling og anvendelse af metoder med henblik på at yde særlig støtte til personer som har svært ved at leve op til kravene i de eksisterende tilbud . . .	45	117	2.272
At fremme kulturmødet mellem danskere og flygtninge	11	28	523
Andet	23	59	1.066

* I denne søjle er summeret antallet af deltagere i de projekter, der er talt op i søjlerne umiddelbart til venstre derfor.

Note: Tabellens tal kan ikke summeres, da det enkelte projekt kan have mere end ét hovedformål.

Der kunne afkrydses mere end ét hovedformål. For det største antal projekter anføres, at sigtet er at afdække kontanthjælpsmodtagernes ønsker, behov og muligheder (56 pct.). I mange andre tilfælde anføres, at det er udvikling eller anvendelse af metoder med henblik på at yde særlig støtte til personer, som har svært ved at leve op til kravene i de eksisterende tilbud (45 pct.). Et andet stort antal svarer, at formålet er etablering af samarbejde

på tværs af sektorer, foreninger og organisationer i kommunen eller lokalområdet for at pege på opgaver og funktioner, som kontanthjælpsmodtagere kan udfylde (39 pct.).

I noget færre tilfælde anføres som et hovedmål at ansætte ildsjæle blandt kontanthjælpsmodtagere til at udvikle og etablere aktiviteter for kontanthjælpsmodtagere eller andre (24 pct.), at enkeltpersoner igangsætter aktiviteter for kontanthjælpsmodtagere (14 pct.), at fremme kulturmødet mellem danskere og flygtninge/indvandrere (11 pct.) og etablering af samarbejde mellem kommuner med henblik på at pege på opgaver og funktioner, som kontanthjælpsmodtagere kan udfylde (10 pct.).

Tabel 3.6. Hvem ud over deltagerne sigter projektets aktiviteter mod at gavne? Procent af projekter, antal projekter og antal deltagere.

Projektet sigter mod at gavne:	Pct. af projekter	Antal projekter	Antal deltagere*
Andre kontanthjælpsmodtagere . .	25	62	622
Børn og unge	31	80	873
Ældre	20	50	896
Syge/handicappede	13	32	686
Flygtninge/indvandrere.	11	27	289
Beboere i lokalområdet	28	73	794
Befolkningen generelt	49	129	1.641
Andre lande	10	26	301
Andre	15	38	424
Ingen	15	37	994

* I denne søjle er summeret antallet af deltagere i de projekter, der er talt op i søjlerne umiddelbart til venstre derfor.

Note: Tabellens tal kan ikke summeres, da det enkelte projekt kan gavne flere af de anførte kategorier.

Projekter benyttes ofte til de mindre afklarede eller velfungerende kontanthjælpsmodtagere, mens de mere afklarede og velfungerende kontanthjælpsmodtagere, som ikke selv kan finde job, hellere tilbydes private løntilskudsjob eller - allerhelst - motiveres til at begynde en uddannelse. Det harmonerer med, at det almindeligste hovedmål er at afdække behov, ønsker og muligheder.

Et stort antal projekter mener respondenterne gavner befolkningen generelt, enten i kommunen som helhed (49 pct.) eller i et lokalområde (28 pct.), jf. tabel 3.6. Der er desuden mange projekter, som hævdes at gavne forskellige sociale grupper: børn og unge (31 pct.), andre kontanthjælpsmodtagere (25 pct.), ældre (20 pct.), syge/ handicappede (13 pct.) eller flygtninge/indvandrere (11 pct.). Kun 15 pct. af projekterne skal ikke sigte til at gavne andre end deltagerne selv.

Produktet af et § 30-projekt er typisk et kulturprodukt, det skal der komme ud af det i 61 pct. af projekterne. I 20 pct. skal der fremstilles et fysisk produkt, i 29 pct. en social service og i 6 pct. miljøpleje. For 16 pct. af projekterne anføres andre produkter, herunder noget med turisme, foreningsservice, kulturhus, etablering af sociale netværk, udvikling for den enkelte og øget livskvalitet.

Tabel 3.7. Projekter karakteriseret ved hvilke produkter, de sigter til at frembringe. Procent af projekter, antal projekter og antal deltagere.

Projektets produkt:	Pct. af projekter	Antal projekter	Antal deltagere*
Et kulturprodukt	61	158	2.015
Fysisk produkt	20	55	696
Social service	29	74	1.209
Miljøpleje	6	16	203
Andet	16	42	715

* I denne søjle er summeret antallet af deltagere i de projekter, der er talt op i søjlerne umiddelbart til venstre derfor.

Note: Tabellens tal kan ikke summeres, da det enkelte projekt kan sigte mod at frembringe mere end én type produkt.

En del kommuner vedlagde det besvarede spørgeskema en beskrivelse af projektet. Projektbeskrivelserne nævner alle mulige produkter, der er rigtig mange projekter med teaterforestillinger, evt. med lokal tilknytning, musikteater, børneteater, drift af teaterbygning, men også andre kunstarter såsom billedkunstprojekter, udsmykning, stenhugger, art event, videocenter, rockfestival, kul-

turuge og kulturhistoriske projekter som det gamle håndværk eller hestevognsrestauration. Mange andre eksempler kunne nævnes, men listen giver et indtryk af mangfoldigheden. Det er dog et mindretal af projekterne og ofte projekter med ret få deltagere, der lægger hovedvægten på kunstproduktionen. Den største del af aktiviteten drejer sig om kulturprojekter, hvor den vigtigste dimension er aktiveringen af kontanthjælpsmodtagerne.

I en lang række andre tilfælde finder vi § 30-projekter, som er lokalsamfundsorienterede. I projektbeskrivelserne finder vi mange forskellige former for lokal foreningsservice, netværksopbygning eller uddannelse af projektmedarbejdere og af andre lokale igangsættere på det folkelige område. Endvidere er der mange projekter på området turisme. Et projekt der går på tværs af mange kommuner - hvilket er meget atypisk - er projektet "Stop Volden".

En tredje stor gruppe projekter er projekter, der sigter på at aktivere personer, det ellers er vanskeligt at få aktiveret. Sådanne projekter er i ekstreme tilfælde væresteder, cafeer eller overlevelsesture, men mange kulturprojekter henvender sig også til denne gruppe. Ofte tjener det samme § 30-projekt flere formål. Netop når de mindst velfungerende skal aktiveres, er det vigtigt, at det handler om spændende aktiviteter, som der er et formål med.

3.6. Målgrupper og indhold

I så at sige alle forsøgspuljeprojekter vil der blive aktiveret kontanthjælpsmodtagere, hvilket jo er hovedsigtet med forsøgspuljen.

Projekterne sigter mod forskellige målgrupper som deltagere, jf. tabel 3.8. Flest projekter har dog anført, at de sigter på uafklarede eller mindre velfungerende deltagere. Således anfører 54 pct. af projekterne, at målgruppen er kontanthjælpsmodtagere, der ikke rigtig ved, hvad de vil, 53 pct. af projekterne at de sigter på kontanthjælpsmodtagere, der ikke kan finde sig til rette i de almindelige aktiveringstilbud og 33 pct. af projekterne, at de sigter til personer, der har modtaget kontanthjælp i mere end et år. 40 pct.

af projekterne har som målgruppe kontanthjælpsmodtagere, der udelukkende har interesse for at beskæftige sig med kulturel virksomhed. De fleste projekter har således ofte flere målgrupper på én gang.

Tabel 3.8. Målgrupper for projekterne. Procent af projekterne, antal projekter og antal deltagere.

	Pct. af projekter	Antal projekter	Antal deltagere*
Kontanthjælpsmodtagere, der ikke rigtig ved hvad de vil	54	132	2.523
Kontanthjælpsmodtagere, der ikke kan finde sig til rette i almindelige aktiveringstilbud	53	127	2.098
Kontanthjælpsmodtagere, der udelukkende har lyst til at beskæftige sig med kulturel virksomhed	40	98	1.258
Kontanthjælpsmodtagere med særlig interesse for beskæftigelse/uddannelse indenfor et andet område	14	36	737
Flygtninge/indvandrere	9	22	356
Personer, der har modtaget kontanthjælp i mere end et år	33	80	1.359
Kontanthjælpsmodtagere med børn . .	11	27	443
Kontanthjælpsmodtagere i bestemt bydel	4	9	93
Kontanthjælpsmodtagere med særlige ressourcer	19	49	661
Andre	12	30	292

* I denne søjle er summeret antallet af deltagere i de projekter, der er talt op i søjlen umiddelbart til venstre derfor.

Note: Tabellens tal kan ikke summeres, da det enkelte projekt kan rette sig mod mere end én målgruppe.

Det fremgår også af tabel 3.9, hvor det ses, at kun 20 pct. af projekterne alene sigter på kontanthjælpsmodtagere, der ikke har problemer ud over ledighed, og 30 pct. alene på kontanthjælpsmodtagere, der har problemer ud over ledighed. Derimod er der 50 pct. af projekterne, der sigter på at aktivere begge grupper. Vi

hører i den kvalitative undersøgelse, at der er fordele ved at kombinere disse grupper.

Tabel 3.9. Projekter fordelt efter hvilke grupper de søger at aktivere. Procent af projekter, antal projekter og antal deltagere.

	Pct. af projekter	Antal projekter	Antal deltagere*
Kontanthjælpsmodtagere der ikke har problemer ud over ledighed	20	50	414
Kontanthjælpsmodtagere der har problemer ud over ledighed	30	72	1.158
Både kontanthjælpsmodtagere med og kontanthjælpsmodtagere uden problemer ud over ledighed	50	123	2.262
I alt	100	245	3.834

* I denne søjle er summeret antallet af deltagere i de projekter, der er talt op i søjlen umiddelbart til venstre derfor.

Projekterne indeholder følgende elementer (jf. tabel 3.10): Personlig vejledning (80 pct.), undervisning (63 pct.) - og i noget færre tilfælde udslusningsforløb (48 pct.), erhvervs- og uddannelsesvejledning (48 pct.), arbejdsstræning som fx følording (40 pct.), arbejdsforløb som fx praktik på en arbejdsplads (33 pct.) eller i få tilfælde andet, som kan være alt fra kropsbevidsthed over dansk sprog til fremtidsplanlægning.

Undervisning leveres i en tredjedel af projekterne udefra, oftest fra AMU-center, daghøjskole, privat forening, voksenuddannelsescenter, oplysningsforbund og handelsskole.

Sigtet med projekterne under forsøgspuljen er ikke primært socialiserende, kvalificerende, uddannende eller på anden måde direkte orienteret mod målet at komme i arbejde. Når vi spørger om projekternes sigte, får vi derimod de højeste tal for at skabe personlige oplevelser, udvikling og vækst for kontanthjælpsmodtagerne, jf. tabel 3.11. De næsthøjeste tal finder vi for at skabe tolerance, socialt engagement og forståelse for andre.

Tabel 3.10. Indholdet i projekter. Procent af projekter, antal projekter og antal deltagere.

	Pct. af projekter	Antal projekter	Antal deltagere*
Personlig vejledning	80	204	3.391
Erhvervs- og uddannelsesvejledning	48	121	2.491
Undervisning	63	162	2.918
Arbejdstræning	40	102	1.516
Arbejdsforløb	33	87	1.556
Udslusningsforløb	48	124	2.481
Andet	16	42	662

* I disse søjler er summeret antallet af deltagere i de projekter, der er talt op i søjlen umiddelbart til venstre derfor.

Note: Tabellens tal kan ikke summeres da det enkelte projekt kan indeholde flere af de anførte elementer.

Således menes det i 79 pct. af tilfældene, at projektets sigte er at skabe personlige oplevelser, udvikling og vækst for kontanthjælpsmodtagerne, og i 59 pct. af skemaerne var anført at skabe tolerance, socialt engagement og forståelse for andre. Derimod er det kun for 39 pct. af projekterne anført, at sigtet er at vænne kontanthjælpsmodtagerne til et ordinært job, hvor de skal komme til tiden, overholde aftaler, samarbejde m.m., og for 38 pct. af projekterne, at det er at forbedre kontanthjælpsmodtagernes muligheder for at få et ordinært job efter forløbet. En smule lavere tal fås for de spørgsmål, der går på uddannelse. For 33 pct. af projekterne anføres som sigte at forbedre kontanthjælpsmodtagernes muligheder for at få en ordinær uddannelse efter forløbet, for 29 pct. af projekterne anføres som sigte at give almene kvalifikationer og for 25 pct. af projekterne anføres som sigte at give faglige erhvervs- eller uddannelsesmæssige kvalifikationer.

Tabel 3.11. Projektets sigte. Procent af projekter, antal projekter og antal deltagere.

Sigte i høj grad**	Pct. af projekter	Antal projekter	Antal deltagere*
At skabe personlige oplevelser, udvikling og vækst for kontanthjælpsmodtagerne	79	203	3.290
At vænne kontanthjælpsmodtagerne til et ordinært job (komme til tiden, overholde aftaler, samarbejde m.m.)	39	102	1.977
At give faglige erhvervs- eller uddannelsesmæssige kvalifikationer . .	25	66	1.145
At give almene kvalifikationer (fx samfundskundskab, kultur, m.m.) .	29	76	1.267
At forbedre kontanthjælpsmodtagernes muligheder for at få et ordinært job efter forløbet	38	102	1.771
At forbedre kontanthjælpsmodtagernes muligheder for at få en ordinær uddannelse efter forløbet	33	85	1.663
At skabe tolerance, socialt engagement og forståelse for andre	59	151	2.219

* I denne søjle er summeret antallet af deltagere i de projekter, der er talt op i søjlerne umiddelbart til venstre derfor.

** Svarmulighederne var: I høj grad, i nogen grad, i ringe grad.

Note: Tabellens tal kan ikke summeres da det enkelte projekt kan have mere end et sigte.

3.7. Projekter, der er et resultat af forsøgspuljen

Som nævnt ovenfor ville knap halvdelen af projekterne ifølge spørgeskemaoplysningerne "helt sikkert (12 pct.) eller "formentlig" (35 pct.) være blevet gennemført, selv om forsøgspuljen ikke havde eksisteret. Der er gennemført en analyse af, hvad der særligt karakteriserer de projekter, der ikke ville være blevet gennemført uden forsøgspuljen, sammenlignet med de projekter, der ifølge oplysningerne ville.

Der findes gennemgående ikke store forskelle mellem disse to kategorier af projekter med hensyn til de forhold, der er beskrevet

ovenfor. De projekter, der ifølge spørgeskemaoplysningerne ikke ville være blevet gennemført uden forsøgspuljen, har dog hyppigere end de øvrige projekter følgende træk (første procenttal angiver andelen af den førstnævnte kategori af projekter, der har det pågældende træk, det andet tal angiver den tilsvarende andel blandt øvrige projekter):

- Bistandsafdelingen er **ikke** involveret i projektet (74 pct. - 60 pct.).
- Daghøjskoler er **ikke** involveret i projektet (93 pct. - 81 pct.).
- En kontanthjælpsmodtager er leder af projektet (19 pct. - 8 pct.).
- En professionel projektmager er leder af projektet (20 pct. - 14 pct.).
- Projektet sigter mod "ansættelse af ildsjæle blandt kontanthjælpsmodtagerne til at udvikle og etablere aktiviteter for kontanthjælpsmodtagere eller andre" (29 pct.- 19 pct.).
- Projektet sigter mod, at kontanthjælpsmodtagere skal udføre aktiviteter til gavn for andre kontanthjælpsmodtagere (34 pct. - 17 pct.).
- Projektet sigter mod, at kontanthjælpsmodtagere skal udføre aktiviteter til gavn for beboere i et lokalområde (34 pct. - 21 pct.).
- Projektet sigter mod at frembringe et kulturprodukt (68 pct. - 57 pct.).
- Projektets målgruppe er kontanthjælpsmodtagere, der udelukkende har lyst til at beskæftige sig med kulturel virksomhed (45 pct. - 35 pct.).
- Hovedparten af kontanthjælpsmodtagerne deltager, fordi de har interesse for projektet (78 pct. - 65 pct.).
- Projektet sigter i høj grad eller i nogen grad mod at forbedre kontanthjælpsmodtagernes muligheder for en ordinær uddannelse efter projektet (86 pct. - 67 pct.).

De projekter, som ikke ville være blevet gennemført uden forsøgspuljen, er altså oftere projekter, hvor kontanthjælpsmodtagere tilsyneladende står for aktiveringen af andre kontanthjælpsmodtagere. Og det er hyppigere projekter, der skal resultere i et kulturprodukt. Målgruppen er hyppigere personer, der kun ønsker at beskæftige sig med kultur, og deltagerne omfatter sjældnere personer, der alene deltager for at bevare retten til kontanthjælp. Udslusningsmålet er oftere ordinær uddannelse, og bistandsafdelingen er sjældnere involveret i projektet. De projekter, som især ser ud til at være en effekt af forsøgspuljen, har altså på visse punkter nogle særlige træk, om end de ikke er særlig udprægede. Målgruppen er ikke karakteriseret ved at omfatte særligt stærke eller svage grupper eller især under eller over 25-årige. Men deltagerne omfatter oftere personer, der er motiveret for projektet og for kulturel virksomhed.

3.8. Sammenfatning

Tre fjerdedele af de projekter, der indgår i denne projektundersøgelse, er startet i 1994, men samtidig ved vi, at der kun er anvendt lidt over halvdelen af midlerne for dette år - resten er overført til 1995. Det betyder, at den mængde af projekter, vi her har set på, ikke kan betragtes som udtryk for, hvad forsøgspuljen som helhed vil frembringe. Det er snarere at formode, at vi i et vist omfang har fået et billede af projekter, der var planlagt i forvejen, eller som indgik i et mønster af projekter i de pågældende kommuner - og som vi har set, overvejende større kommuner.

Det typiske projekt aktiverer 7 personer ad gangen, men ser vi billedet fra deltagerens synsvinkel, finder vi de fleste deltagere på større projekter. De projekter, der mest direkte er en følge af forsøgspuljen, er de mindste, og de har desuden en større del af midlerne fra forsøgspuljen end de øvrige projekter. Der startes flere af den slags projekter i den sidste del af perioden - naturligt nok for det ville være svært at få dem i gang før. Man kunne

gætte på, at der her var tale om nogle af de primært kulturelle projekter af typen Kapriol (se kapitel 4): teaterprojekter, kunstprojekter m.m., som ikke indgår i kommunernes almindelige aktiveringsprogram, men som man benytter forsøgspuljen til at forsøge sig med.

Selv om forsøgspuljen sigter mod at frembringe nye typer af projekter, er der ikke noget mærkeligt i, at en del af projekterne er en fortsættelse af tidligere aktiveringsprojekter eller ligner disse. Der har jo hele tiden været vanskeligt aktiverbare personer under 25 år, som kommunerne har haft pligt til at aktivere, så det har været nødvendigt at udvikle projekter til denne gruppe. Det typiske for et forsøgspuljeprojekt er, at det er finansieret fra flere sider, og i de tilfælde kommer væsentlige dele af midlerne fra andre kilder end forsøgspuljen.

Det er lykkedes at få mobiliseret mange slags kræfter i samfundet for disse aktiveringsprojekter. Forskellige lokale institutioner mv. er initiativtagere i de mange tilfælde. Det sker dog også, at kontanthjælpsmodtagere er det (Kapriol i kapitel 4 er et eksempel, hvor det drejer sig om personer, som næppe var blevet kontanthjælpsmodtagere, hvis de ikke havde vidst, at de så kunne starte projektet), og, i lidt flere tilfælde, at de står for projekter, selv om de ikke selv har taget initiativ.

De fleste projekter placeres på området "kultur" og sigter mod at frembringe et kulturprodukt, men ses der på målgrupper, er det et mindretal af projekterne, der som målgruppe har personer, der udelukkende har lyst at beskæftige sig med kultur. Dette sigte kombineres som regel med andre formål, og oftest drejer det sig her om at aktivere personer, der ikke ved, hvad de vil, ikke kan finde sig til rette i andre projekter eller har været længe på kontanthjælp. Det typiske er altså, at projektet har såvel et kulturelt sigte som et socialt sigte over for deltagerne. Det ser således ud til, at de "kulturelle" personer ikke kun "forkæles" ved at få kulturprojekter, men også "udnyttes" af kommunerne til at skabe et miljø, hvor en ellers vanskeligt aktiverbar gruppe kan integreres.

Vi skal se en række af denne type "kultur-sociale" projekter i kapitel 4.

KAPITEL 4

Eksempler på projekter

4.1. Indledning

I dette kapitel skal vi give et indtryk af, hvilke projekter der kan realiseres inden for forsøgspuljens rammer.

Vi har i den forbindelse søgt efter projekter med meget forskelligt indhold, formål og deltagerkreds for at få flest muligt af potentialerne i forsøgspuljen repræsenteret. Endvidere har vi interesseret os for gode og perspektivrige projekter for at få mulighederne i disse typer af projekter med. Der er altid mulighed for, at det mislykkes at realisere en idé, selv om den er god. Vi har imidlertid ikke interesseret os for at finde fiaskoer og eventuelle grunde til dem. I kapitlet skal der gives eksempler på kulturprojekter, samfundsnyttige projekter, kirkelige projekter, projekter der sigter til at aktivere personer, det er vanskeligt at få aktiveret gennem de tidligere benyttede projekter og et "universalprojekt" i en lille kommune. Endvidere skal vi give eksempler på projekter, der kombinerer flere af disse egenskaber.

4.2. Metode

De projekter, der beskrives i dette kapitel, er udvalgt gennem kontakter med de kommuner, der blev interviewet i forbindelse med den kvalitative undersøgelse. Det er kommunernes opfattelse af, hvad der er "gode og perspektivrige" projekter, der har været lagt til grund.

Da vi skulle tilrettelægge interview i § 30-projekter, i den kvalitative undersøgelse, gik vi ud fra de tilsendte skemaer og pro-

jektbeskrivelser, samt fra oplysninger fra den telefoniske kontakt vi havde haft med en del af kommunerne. Det viste sig, at i mange af tilfældene, hvor vi havde oplysninger om, at der var igangsat et § 30-projekt, var der alligevel ikke noget, vi kunne komme ud at se og ikke nogen deltagere. § 30-projektet kunne være planlagt, eller det kunne være afsluttet. Begrebet "igangværende projekt" er dermed ikke fortolket entydigt, og resultaterne kan derfor heller ikke nødvendigvis forstås som et præcist øjebliksbillede af, hvad der er i gang. Endvidere spiller tidsfaktoren en rolle på den måde, at forskellige § 30-projekter kræver forskellig forberedelsestid. Kommunen kan selv sætte § 30-projekter i gang med det samme, og i kommuner med meget aktive miljøer er der i forvejen projekter, som ret hurtigt kan forvandles til § 30-projekter. Hvor kommunen er mindre vant til borgerinitiativer, går der længere tid, og der skal måske være synlige eksempler, før forslagene begynder at strømme ind. Det billede, vi giver af § 30-projekterne efter kun et år med forsøgspuljen, kan derfor meget vel være præget af de hurtige § 30-projekter og underrepræsentere dem, der er tungere at få i gang, ligesom det formentlig overrepræsenterer allerede eksisterende projekter, der har fået § 30-tilskud og underrepræsenterer de nye, der udspringer direkte af forsøgspuljen, og som der måske ikke har været tid til at sætte i gang, så de forelå på undersøgelsestidspunktet.

Mulighederne for at sige noget mere detaljeret om de § 30-projekter, forsøgspuljen reelt kan rumme, begrænses således af det udvalg af § 30-projekter, der var for hånden i perioden februar til maj 1995, hvor den kvalitative del af dataindsamlingen foregik. Skønt forsøgspuljen havde været introduceret i over et år, var der stadig kommuner, der ikke havde planlagt § 30-projekter. Mange planlagte § 30-projekter var stadig ikke sat i gang. Andre var startet, men ved nærmere kontakt viste det sig i en række tilfælde, at de kun var i opbygningsfasen og endnu ikke havde deltagere.

I en del tilfælde var § 30-projekter lige ved at flytte, deltagerne var netop på et kursusforløb, eller vi fik ved henvendelse til kommunen en række andre grunde til, at det ikke kunne lade sig gøre

at se på det pågældende § 30-projekt netop nu. Alt i alt viste det sig ikke helt enkelt at finde frem til de § 30-projekter, der skulle indgå i den kvalitative undersøgelse.

Det er vanskeligt at sige, hvor meget disse forhold betyder for denne del af undersøgelsen. Da sigtet med den kvalitative del af projektundersøgelsen er anderledes end med den kvantitative, betyder det forhold, at en del § 30-projekter endnu ikke er startet, formentlig mindre her. Det siger imidlertid sig selv, at de muligheder, der kan ligge i en længere tids opbygning, kun kan findes og beskrives på steder, hvor der længe inden forsøgspuljen var muligheder for at etablere og drive aktiviteter af denne slags.

Ved interviewene er vi endvidere gået ud fra vejledningens opdeling af § 30-projekter efter formål og brugertyper som et udgangspunkt, men samtidig søgt at få et billede af kommunens aktiveringsindsats som helhed, så projekterne også kunne placeres i denne lokale sammenhæng.

4.3. Generelle betragtninger

4.3.1. Filosofier

Betragtes projekterne som helhed ud fra synsvinklen, hvordan projektet indgår i opbygningen af de lokale samfundsstrukturer, viser det sig, at der kan skelnes mellem projekter/jobcentre, der virker meget erhvervsorienterede og projekter/jobcentre, der har et mere bredt dannelsesmæssigt sigte for deltageren. Vi anvender med vilje ikke ordet "kulturelt" for dette sidste for at pointere, at denne skelnen ikke har noget at gøre med, om projekterne rent emnemæssigt beskæftiger sig med kultur eller ikke.

Endvidere kan der skelnes mellem jobcentre, der gennemfører en meget målrettet og styrende politik i lokalsamfundet, og jobcentre, der ser deres rolle som mere begrænset, og eventuelt støtter initiativer og udviklinger, som i forvejen sker i lokalsamfundet.

Kombineres de to opdelinger, fremkommer fire muligheder:

Figur 4.1. Kommunale indfaldsvinkler til aktivering.

	Støtter en udvikling	Styrer en udvikling
Erhvervsorienteret	A: Løsning af samfundsopgaver	B: Samlet lokal erhvervsindsats
Dannelsesmæssigt sigte	D: Samfundsbåret lokal vækst	C: Livsorienteret lokal indsats

Som eksempler på de fire typer jobcenter-linie i forhold til projekterne under forsøgspuljen kan nævnes projekterne fra: A: Nysted, B: Skibby, C: Roskilde og D: Århus. Gennemgangen af projekterne senere i kapitlet vil vise, hvordan Nysted benytter aktiveringsprojektet til at løse nogle opgaver til gavn for kommunen, Skibby har etableret et nært samarbejde kommune - erhvervsliv, hvori aktiveringsprojekter indgår, Roskilde har opbygget sit aktiveringsområde som et uddannelses- eller udviklingssted for den gruppe, der vanskeligt kommer i arbejde, og Århus har brugt aktiveringsområdet til at stimulere en kultur- og miljømæssig sektor, der er med til at give byen sit storbypræg. Andre eksempler kunne også nævnes. For at fange ideen om en livsorienteret lokal indsats bringer vi sidst i eksempelsamlingen lidt om projekterne i Roskilde, som netop repræsenterer denne type.

Opdelingen i de fire projektyper/jobcenterlinier kan give en idé om, på hvilken måde projektet menes at bidrage til det lokale samfunds vækst og deltagernes integration i denne proces. I synsvinklen på projekterne bliver det tydeligt, at deltagernes erhvervmæssige, uddannelsesmæssige eller menneskelige udbytte og det lokale samfunds vækst hænger sammen.

Langt de fleste projekter holder sig inden for kommunegrænsen - på jobcentrene har vi da også hørt, at det er kompliceret at samarbejde mellem kommuner. Private projekter burde ikke have denne begrænsning, men ofte holder de sig alligevel inden for en kommune. Vi har dog set et eksempel på et projekt, Projektbutikken i København, som ikke tænker i kommunegrænser. Det rum-

mer et samarbejde mellem kommuner i den forstand, at der er deltagere, hvis forsørgelse dækkes af de forskellige kommuner, hvor de bor - man kunne sige et "passivt" samarbejde. Som aktiveringslovgivningen er skruet sammen, og som den forvaltes, lægges der ikke meget op til, at opgaverne løses af organisationer, der arbejder på tværs af de administrative grænser.

Forsøgspuljen giver mulighed for at etablere meget forskellige projekter. Den følgende beskrivelse af udvalgte projekter kan give et indtryk af spændvidden. Og som det vil ses, er projekterne meget forskellige, ligesom den kommunale sammenhæng de indgår i er forskellige. Der er kulturelle og sociale projekter, men det er umuligt at dele skarpt op, fordi nogle af de mest perspektivrige projekter netop ligger på grænsefladen herimellem. Der er projekter, der har til formål at gavne et lokalområde, det folkelige arbejde mere bredt eller som har et humanitært sigte. Igen er det vanskeligt at drage præcise skel, idet mange projekter har noget af dette med. Nogle projekter ligger på grænsen mellem folkeoplysning og terapi, andre på grænsen til værested, og atter andre forudsætter tværtimod særdeles velfungerende deltagere

For projekter er det altid afgørende, at der er "ildsjæle", der har forestillingsevne og kraft til at føre ideer ud i livet, såvel i jobcentre som i de enkelte projekters ledelse. Interviewene har givet et meget levende indtryk heraf og vist os en række gode eksempler. I de fleste tilfælde er der tale om en "almindelig" ild - forstået på den måde, at projektet godt kan videreføres af andre, der brænder for det eller kommer til det. To af de projekter, der omtales i det følgende, er dog meget personbundne, idet de bygger stærkt på en initiativtagers og leders personlige egenskaber. Det gælder Projektbutikken og Opgang 2.

Vi har som udgangspunkt for følgende fremstilling inddelt de 16 projekter, der skal fortælles om, i syv grupper. Denne inddeling er ikke endimensional, men bygger først og fremmest på det indtryk, vi selv har fået af projekterne. Som gennemgangen vil vise, går mange egenskaber fra den ene gruppe igen i andre:

1. Kulturprojekter (Børneteateret Kapriol, Klondike Film, Kvindemuseet).
2. Samfundsnyttige projekter (Kulturambulancen, Projektbutikken).
3. Det kirkelige område (medborgerhus).
4. Projekter der sigter til at aktivere personer, det er vanskeligt at få aktiveret gennem de tidligere benyttede projekter (Cykelprojekt, Reden).
5. Eksempel på et "universalprojekt" i en lille kommune (indeholdende: renovering af historisk bygning, naturetablering, stengærderensning, strandområdepleje, turistarbejde, pigegruppe).
6. Projekter der på én gang er kulturprojekter og samtidig tilrettelagt, så der kan aktiveres personer, det ellers har været vanskeligt at få aktiveret (Kulturgynge, Livsteateret Opgang 2).
7. Projekter der først og fremmest er båret af en idé om udvikling af kontanthjælpsmodtageren (teatergruppe, udsmykningsgruppe, træbådsbyggeri, bådudlejning, daghøjskole).

Dette kapitel bygger primært på de 16 projekter, som vi har et nærmere kendskab til. Vi har desuden gennem interview oplysninger om en snes andre projekter samt modtaget 126 skriftlige beskrivelser af projekter fra kommunerne i forbindelse med projektundersøgelsen.

Ved udvælgelsen af projekter til nærmere beskrivelse lagde vi vægt på, at forskellige typer, som var omtalt i Vejledning (1994), blev repræsenteret. Endvidere spurgte vi som nævnt efter gode, vellykkede projekter. På dette tidspunkt havde vi endnu ikke resultaterne af den kvantitative undersøgelse, som er refereret i kapitel 3, så det var umuligt for os at vurdere, hvor typisk et udsnit vi opnåede. Efterfølgende har det vist sig, at vi på mange punkter faktisk har fået et bredt udsnit. Dog er projekter, som er startet før forsøgspuljen, stærkt overrepræsenteret. Det skyldes, at de største af de repræsenterede kommuner udelukkende har udvalgt projekter, der har været i gang i en periode, og som foretages i ikke-offentligt regi.

4.3.2. Vurdering af forsøgspuljeprojekterne

Nogle projekter er blevet til på foranledning af forsøgspuljen og ville ikke være der uden. Det gælder klart for så forskellige projekter som børneteateret Kapriol med velfungerende deltagere, der formentlig for de flestes vedkommende ville være i uddannelse, eller som kunne komme i beskæftigelse, hvis deres ønsker gik i den retning, og der ikke havde været mulighed for at etablere projektet - og cykelprojektet i Greve, hvor projektet bruges til at løse et lokalsamfundsproblem samtidig med, at vanskeligt aktiverbare kontanthjælpsmodtagere tilbydes en aktiveringsplads.

Andre projekter har været i gang i længere tid og bruger paragraf 30 som en måde at leve videre på. Det gælder så forskellige projekter som projekt Nysted, der er en samlebetegnelse for alle Nysted Kommunes projekter for kontanthjælpsmodtagere, hvor man bruger de midler, der er, uanset paragraf - og projekter som Kulturgynge og Opgang 2, den type projekter der måske kan have været med til at inspirere til forsøgspuljen, idet de havde foregrebet mange af dens tanker, og som nu er i stand til at benytte det centrale politiske systems adoption af disse tanker i deres bestræbelser for at videreudvikle sig.

Nogle af projekterne er helt betalt af forsøgspuljen, og et stort antal får hovedparten af midlerne fra anden side. Nogle projekter planlægges og gennemføres af kommuner og andre myndigheder, men i mere end halvdelen er ikke-offentlige agenter med. Noget forenklet kan der tales om to idealtyper af projekter: Rent kommunale, rent forsøgspuljefinansierede på den ene side, og projekter med ikke-offentlig deltagelse og langt den største del af midlerne fra andre kilder end forsøgspuljen. Hver for sig repræsenterer de i lige høj grad forsøgspuljens "væsen": Den første type i en formel forstand, den sidste i en indholdsmæssig forstand, idet regelsættet netop lægger op til at gå ud over de offentlige rammer og skabe nye kanaler for samvirke i lokalsamfundet.

Det er vanskeligt - for ikke at sige umuligt - at vurdere projekternes succes, uden at det bliver med et holdningsmæssigt ud-

gangspunkt. Den der arbejder i det almindelige arbejdsliv til daglig og ikke har specielt kendskab til projektverdenen vil formentlig finde denne verden ret absurd. Det accepteres her, at deltagerne kommer for sent eller udebliver uden varsel gang på gang, og sanktioner er meget forskellige. Undertiden fradrag i løn, undertiden håbes det blot, at de så arbejder lidt mere en anden dag. Undertiden flyttes deltageren over på et andet projekt, måske et sådant som blandt deltagerne går under navnet "straffeprojekt". Ordet skal ikke tages særlig bogstaveligt, for kommunernes muligheder for sanktioner mod forsømmelige deltagere er stærkt begrænsede. Bistandsloven fortolkes jo sådan, at man ikke blot kan lukke for kassen.

Den arbejdsindsats, der kræves, er også ofte forskellig fra, hvad der er tilfældet i det almindelige arbejdsliv. I mange projekter er man tilfreds med, at folk kommer og deltager i den almindelige hygge på arbejdsstedet og prøver med dette udgangspunkt at motivere til, at de så også arbejder lidt. I nogle projekter med værestedskarakter er det nok, at folk kommer og tænker på andet end kriminalitet og vold. Andre steder håber man at deltagerne får struktur på deres hverdag og dermed en mulighed for at komme videre.

Når vi fx hører om projektdeltagere, der kommer så længe at de kan få det beløb, de har brug for - mest ekstremt en der kommer 4 timer hver 14. dag for at tjene nok til foder til hesten - er vi nok så langt fra det moderne arbejdsliv, vi kan komme og ovre i de historier, der blev fortalt om "de vilde" i europæiske kolonier for 100 år siden. Til gengæld havde den pågældende kommune forstået loven sådan, at efter 6 måneder på den måde skal en sådan kontanthjælpsmodtager have 3 måneder med maksimal kontanthjælp! Det er ganske forståeligt, at den pågældende kommune alligevel strækker aktivperioderne lidt ud over de 6 måneder, selv om den har den opfattelse, at dens praksis dermed ikke er helt efter loven. - Tilfældet er det mest ekstreme, men ikke det eneste, og forløbet forekommer næppe egnet til at integrere nogen i arbejdslivet.

Har man som udgangspunkt, at alle bør gives de samme vilkår og yde for at nyde, må man betegne projekterne som et uegnet middel. Selv om de givetvis giver mange mulighed for at tilpasse sig et almindeligt arbejdsliv på en blød måde, giver de samtidig mange andre mulighed for at fortsætte en tilværelse, hvor de blot møder op som forudsætning for at få deres penge. Det, som disse mennesker "lærer", øger ikke deres muligheder for at forsørge sig selv gennem almindelig stabil beskæftigelse. Det drejer sig formentlig om en tendens, som i forvejen er til stede i aktiveringsprojekter i almindelighed, men som måske særlig gør sig gældende i forsøgspuljen, fordi denne bl.a. henvender sig til personer, det er vanskeligt at aktivere i andre sammenhænge.

Har man omvendt som udgangspunkt, at samfundet bør tilbyde alle ikke alene en hjælp til underhold, hvis de ikke kan forsørge sig selv, men også en plads i det aktive samfundsliv, må man betegne forsøgsprojekterne som en succes. Som det kan ses af beskrivelserne, er der projekter for alle situationer. Fra det værestedsagtige, der henvender sig til de helt ustrukturerede, over simple funktioner som projekt Nysted eller Cykelprojektet og særlig beskyttede steder som Kulturgynge med plads for følelsesskadede deltagere eller Opgang 2, der giver dem lejlighed til at arbejde med problemer af denne karakter, videre over de fleste af de øvrige nævnte projekter, hvor deltagerne har lejlighed til at lære nye arbejdsområder i den enkeltes eget tempo og til projekter som Klondike og Kapriol, der stiller store arbejdsmæssige krav og sætter disse igennem med massivt gruppepres.

Der er således mulighed for at benytte skalaen til en personlig udvikling fra den helt ustrukturerede eller asociale tilstand til en stadig højere grad af struktur og krav. Det er imidlertid helt op til lederne i det enkelte projekt, de mennesker, der har den daglige kontakt med deltagerne, at sikre, at skalaen så også udnyttes til en bevægelse i denne retning, og at den ikke omvendt bliver en glidebane, der får en socialisering til at fremstå som mere eller mindre unødvendig for den enkelte deltager. Som det vil ses af pro-

jektbeskrivelserne, er projekternes stil og de virkemidler, man tror på rundt omkring, meget forskellige i denne henseende.

En vigtig side af den personlige udvikling er den ideologiske. Ingen af de projekter, vi har set, har intentioner om at ville påvirke deltagerne ideologisk, men flere af dem har dog dette aspekt af tilværelsen med. Mest tydeligt vel Kvindemuseet som ikke driver kvindepolitik, men alligevel gerne vil give projektdeltagerne - alle kvindelige, naturligvis - erfaringer i et kvindemiljø og således give dem lejlighed til selv at drage slutninger i denne retning. Vi bemærker dog, at de deltagere, vi taler med, forholder sig lidt skeptisk hertil. Kulturambulancen knytter sig til den lokal-aktive strømning, som vel må kaldes politisk, om end den går på tværs af partipolitik. Klondike Film udmærker sig ved i sig selv at være rent professionel, men i et enkelt tilfælde give deltagerne lejlighed til at bearbejde egne oplevelser og holdninger med baggrund i lokale begivenheder.

Er projekterne en succes i den betydning, at de giver deltagerne større chancer i arbejdslivet fremover? Det er svært at svare på. I mange af projekterne stilles for små krav til, at ambitionerne kan være så høje. Deltagerne får måske snarere endnu et halvt år til at gå i en tilværelse, der flakker fra det ene til det andet kortere forløb, eller styrkes i en illusion om, at de nok kan klare studier af en eller anden art senere engang, når de er klar til det.

Så at sige alle de projekter, der er beskrevet nedenfor, uddanner deltagerne til funktioner, der snævert betragtet ikke er meget behov for. Der er fx ikke mange museer, og de, der er, befolkes i høj grad af aktiveringspersoner o.l. Teater-, film- og videobranchen er hård, og skal man leve af billedkunst, er det om muligt endnu vanskeligere. Det samme kan siges om træskibsbygning, foreningsvirksomhed, cykelparkering og andre af de aktiviteter, der dyrkes i projekterne. Den specielle uddannelse, som deltagerne får, kan formentlig ikke bruges til meget. Men dette forhold ligger i selve forsøgspuljens idé. Når vi flere steder har hørt kritik af, at projekter inden for det kulturelle område ikke fører til varig be-

skæftigelse, fordi det drejer sig om hårde brancher, må det derfor opfattes som en kritik mod forsøgspuljen som sådan.

Det man kan tro på er så, at den generelle, personlige udvikling, der ligger i, at deltagerne beskæftiger sig med noget, der engagerer dem i et halvt år, har en betydning - i den udstrækning dette er almindeligt eller kræves, eller presses igennem i projekterne. Endvidere kan projekterne være succesrige fra en anden synsvinkel, hvor der tænkes mindre på deltagerne: Nemlig hvis der i selve projektets aktivitet og produkt frembringes noget, som man ønsker i lokalsamfundet, som kan være med til at give dette indhold og identitet og eventuelt tiltrække udvikling og virksomheder eller give turistindtægter.

4.4. Oversigt over projekterne

Børneteatret Kapriol er startet 1.9.1994 med forsøgspuljemidler. Det er planlagt til at vare 12 måneder. Fra forsøgspuljen er der bevilget 310.000 kr. i 1994 og 265.000 kr. i 1995. Der er ikke midler fra anden side. Der er plads til at aktivere 7 kontanthjælpsmodtagere, men kun 5 af pladserne bruges, idet der stilles ret store krav til deltagerne. Målgruppen for projektet er kontanthjælpsmodtagere, der er stærkt motiveret for at arbejde med børneteater. Formålet er at give kontanthjælpsmodtagerne mulighed for at afprøve, om kunstnerisk virksomhed er noget, de vil satse på som erhverv eller ej.

Kvindemuseet er startet 1.4.1994 og har fået forsøgspuljemidler fra 1994. Det er planlagt til at fortsætte. Der er en samlet bevilling fra Århus Kommune, men museet er ikke klar over, hvor meget der stammer fra forsøgspuljen. Der er plads til at aktivere 12 kontanthjælpsmodtagere og desuden 12 forsikrede ledige. Målgruppe for projektet er kvinder, som skal afklare arbejds- eller uddannelsesønsker og kan gøre det ved at arbejde på en kulturinstitution som et museum. Formålet er at tilbyde deltagerne en meningsfuld

beskæftigelse af alsidig karakter, som kan hjælpe dem til at klar-
gøre deres ønsker for fremtiden samtidig med, at museet får den
arbejdskraft, det har brug for.

Klondike Film er startet 1.9.1994. Det er planlagt til at vare til
1.6.1995. Fra forsøgspuljen er der bevilget 50.000 kr. Der er plads
til at aktivere 5-10 personer ad gangen. Formålet er at give del-
tagerne en mulighed for at starte med at arbejde professionelt
inden for filmbranchen.

Kulturambulancen er startet januar 1993 og har fået forsøgspul-
jemidler fra 1994. Det er planlagt til at fortsætte indtil videre. Fra
forsøgspuljen er der bevilget 12.000 kr., og fra anden side 360.000
kr. Der er plads til at aktivere 9 personer. Målgruppe for § 30-
delen af projektet er personer under 25 år, som kan have nytte af
at lære noget om beboerarbejde. Formålet med projektet er at
uddanne deltagerne i lokalt arbejde og samtidig give dem lejlighed
til at blive mere bevidst om, hvad de vil.

Uddannelsesprojektet ved Projektbutikken er startet 7.2.1995 med
forsøgspuljemidler. Det er planlagt til at vare 6 måneder. Fra
forsøgspuljen er der bevilget 71.000 kr., fra andre kommunale
kasser og puljer 229.000 kr. og fra anden side 158.000 kr. Der er
plads til at aktivere 14. Målgruppe for projektet er kontanthjælps-
modtagere med interesse for at engagere sig i foreningsarbejde,
projektarbejde m.m. Formålet er at give kontanthjælpsmodtagerne
en start i foreningslivet, motivere dem til fortsat arbejde og uddan-
nelse samt øge deres livskvalitet.

Medborgerhuset i Skibby er under opstart. Det er planlagt til at
fortsætte indtil videre. Fra forsøgspuljen er der bevilget 50.000 kr.
Fra andre kasser endnu intet. Der er plads til at aktivere 10-12
personer. Målgruppe for projektet er kontanthjælpsmodtagere, som
ikke kan aktiveres i kommunens andre projekter. Formålet med

projektet er at skabe meningsfuld aktivitet for deltagerne samtidig med, at der gøres en nyttig indsats i lokalsamfundet.

Cykelprojektet i Greve er startet 4.10.1994 med forsøgspuljemidler. Det er planlagt til at fortsætte indtil videre. Fra forsøgspuljen er der bevilget 53.200 kr. og fra anden side 50.000 kr. Der er plads til at aktivere 8-12 personer. Målgruppen for projektet er kontanthjælpsmodtagere, det er vanskeligt at aktivere med kommunens øvrige tilbud. Formålet er at give deltagerne en mulighed for at fungere mere struktureret og udvikle sig derved, således at de motiveres for og bliver i stand til at fungere i et arbejde eller en uddannelse.

Reden i Haslev er startet 1.4.1994 med forsøgspuljemidler. Det er planlagt til at fortsætte indtil videre. Fra forsøgspuljen er der bevilget 328.000 kr., fra andre kommunale kasser og puljer 262.000 kr. og fra anden side 75.000 kr. Der er plads til at aktivere 10 personer, hvis projektydelse også til dels betales af forsøgspuljemidler. Målgruppe for projektet er personer over og under 25 år, som ikke kan aktiveres på anden vis. Formålet er i nogle tilfælde blot at have en mere struktureret aktivitet end at gå hjemme, men om muligt motiveres deltagerne til at erhverve skolekundskaber for evt. at gå i gang med en uddannelse eller med tiden blive i stand til andre aktiviteter.

Projekt Nysted er startet januar 1992 og har fået forsøgspuljemidler fra maj 1994. Det er planlagt til at fortsætte indtil videre, men med færre deltagere. Fra forsøgspuljen er der bevilget 81.000 kr., og der er ikke midler fra anden side. Der er plads til at aktivere 3-4 personer. Forsøgspuljemidlerne bruges her også til løn til deltagerne. Målgruppe for projektet er personer over og under 25 år, der ikke kan aktiveres ved andre projekter. Formålet er at etablere aktiviteter, der er meningsfulde og samtidig gavner kommunen, samt at give deltagerne et tilbud, der har interesse.

Kulturgynge er startet august 1987 og har fået forsøgspuljemidler fra januar 1994. Det er planlagt til at fortsætte indtil videre. Fra forsøgspuljen er der bevilget 975.000 kr. og fra andre kommunale kasser og puljer 574.000 kr. Der er plads til at aktivere 50-60 personer ad gangen i projektet. Målgruppe er personer, som ikke kan aktiveres i andre projekter, og som kan fungere og eventuelt komme videre i et alternativt miljø med et meningsfuldt arbejde og stærkt engagement. Formålet er på én gang at videreføre et kulturmiljø, som er vigtigt for en stor gruppe og give særlig sårbare kontanthjælpsmodtagere et sted, hvor de kan fungere, engagere sig og eventuelt lære at fungere bedre. Projektet er i en tidligere fase beskrevet i Kristensen (1992).

Livsteatret Opgang 2 er startet 1.2.1987 og har nu fået forsøgspuljemidler. Det er planlagt til at vare indtil videre - så længe medarbejderne kan holde til det. Fra forsøgspuljen er der bevilget 100.000 kr. Der er plads til at aktivere 25 kontanthjælpsmodtagere primært i alderen 16-25 år. Som udgangspunkt i 10 måneder, men ofte med individuel varighed. Målgruppe er kontanthjælpsmodtagere, som er blokeret i deres udvikling. Formålet er at give kontanthjælpsmodtagerne en mulighed for gennem kulturproduktion at få så meget hold på dem selv og deres hverdag, at de bliver i stand til at sætte sig konkrete livsmål. I et længere perspektiv: Væk fra passiv forsørgelse. Projektet er fra et mere indre og oplevelsesmæssigt synspunkt beskrevet i Jørgensen (1992).

Teatergruppe og udsmykningsgruppe er startet 1.1.1993 og har fået forsøgspuljemidler fra 1.1.1994. Træbådsbyggeriet er startet 1.4.1993 og har fået forsøgspuljemidler fra 1.1.1994. Projekterne er planlagt til at fortsætte indtil videre. Fra forsøgspuljen er der bevilget 1.011.169 kr. til de tre projekter, fra andre kommunale kasser og puljer 1.542.049 kr. og fra EU's socialfond 750.000 kr. Der er plads til at aktivere 8-10 ad gangen i hvert af projekterne. Målgruppe for projekterne er kontanthjælpsmodtagere, der har behov for og kan få udbytte af denne type aktiviteter som et led i

deres menneskelige udvikling. Formålet er at bringe deltagerne videre rent menneskeligt, projekterne er en del af Produktions-skolen i Roskilde.

Stoppestedet er startet 1.1.1994 med forsøgspuljemidler. Det er planlagt til at fortsætte indtil videre. Fra forsøgspuljen er der bevilget 547.000 kr., fra andre kommunale kasser og puljer 1.740.793 kr. og fra EU's socialfond 524.000 kr. Der er plads til at aktivere ca. 15. Målgruppe for projektet er over 25-årige, som har behov for et højskoleforløb som led i deres menneskelige udvikling. Formålet er at bringe deltagerne videre rent menneskeligt som en forudsætning for, at de bliver bevidste og initiativtagende i deres egen tilværelse. Projektet er en del af AOF daghøjskolen i Roskilde.

4.5. Kulturprojekter

4.5.1. Børneteaterprojektet "Kapriol"

Børneteaterprojektet "Kapriol" i Vordingborg holder til i en tidligere biograf centralt i byen.

§ 30-projektet er startet ved, at nogle kontanthjælpsmodtagere selv har henvendt sig. Jobcentret tog imod dette tilbud, fordi det manglede i viften - linien var ellers meget erhvervsrettet. Kapriol er til gengæld kreativt, "så det basker", som jobcentrets leder udtrykker sig: "Det er vi ikke vant til på centret. Det er utroligt spændende - men det er også utrolig ressourcekrævende".

Aktiveringen i Vordingborg går ud over, hvad loven forlanger. Således aktiveres kontanthjælpsmodtagere i 37 timer om ugen i op til 12 måneder. Jobcentrets arbejde er tilrettelagt i samarbejde med erhvervslivet, som forlangte dette - de var ikke interesseret i, at folk blev opbevaret på fritidsjob og kunne ikke selv bruge medarbejdere på under heltid og i korte perioder. Ved løntilskudsjob indgås en kontrakt, hvor arbejdsgiveren forpligter sig til at beskæf-

tige kontanthjælpsmodtageren i 6 måneder efter de 6 måneder med løntilskud.

Jobcentret har angiveligt gode erfaringer med denne indsats. Blandt dem, der opnår dagpengeret gennem de ekstra 6 måneder betalt af arbejdsgiveren, er det et mindretal - under 30 pct. - der overhovedet kommer på dagpenge og de fleste af disse kun i kort tid efter jobcentrets opgørelser. Af de 3-400, der årligt kommer igennem kommunens aktivering, viser kommunens opgørelser mindre end 10 genaktiveringer umiddelbart efter aktiveringspausen. Kun enkelte kontanthjælpsmodtagere mener, at man flytter fra kommune til kommune. Nogle københavnere "gemmer sig" her-nede, men de flytter som regel, når de opdager, at der skal bestilles noget, siger jobcentrets medarbejdere.

I betragtning af denne næsten beskæftigelsesgaranti, der faktisk er etableret for kontanthjælpsmodtagerne i kommunen, kræves der mere end sædvanlig motivation hos deltageren for at vælge børneteaterprojektet. Det er det eneste aktiveringstilbud, hvor der kun udbetales kontanthjælp, dog med et tillæg af 1.000 kr. for at dække de udgifter, deltagerne har af deres deltagelse. Deltagerne må altså acceptere at have væsentlig mindre end dem, der går ind i et af kommunens almindelige projekter, og desuden mindre sikkerhed end dem, der går ud i et privat jobtilbud.

Ifølge jobcentrets medarbejdere har projektet fra starten bygget på et stærkt engagement fra deltageres side. Det indtryk får vi også selv, når vi taler med dem. Det var som nævnt en gruppe kontanthjælpsmodtagere, der selv kom med ideen, og de havde allerede arbejdet med børneteater i deres fritid, mens de tog bl.a. hf. Deres indsats omfattede alle sider, idé, tekst, kulisser, sange, musik og skuespil. Nu ville de gerne koncentrere sig om dette i en periode, og pjecen om § 30-forsøgsordningen kom netop som gruppen var ved at lede efter muligheder herfor. Jobcentret opfordrede dem til at foretage en brugerundersøgelse blandt institutioner, skoler (om interesse for dramaundervisning) m.m. Det gjorde deltagerne ifølge jobcentrets medarbejdere på meget overbevisende måde.

Det var fra starten meningen, at der også skulle være plads til enkelte mindre velfungerende kontanthjælpsmodtagere på projektet, og det var den gruppe, der udformede forslaget, også meget positiv overfor. Det har imidlertid vist sig vanskeligt i praksis at motivere disse på grund af den væsentlig lavere betaling. De 7 pladser på projektet har aldrig været fyldt op. Når der så kom nogen af disse mindre velfungerende ind, er de angiveligt ikke faldet til. De har forestillet sig, at det kun var at stå på scenen, men i virkeligheden er der en masse rent praktisk arbejde omkring teateret, som også skal gøres, og det er der ikke personale til.

I øjeblikket er Kapriol ved at lægge sidste hånd på en forestilling for små, "Månebussen", som handler om en lille piges drømme. Senere skal teatret deltage i Dansk Amatør Teater Sammenslutnings årsmøde og formentlig også i Midtfnysfestivalen og opføre "De transsylvanske Blodspor", som titlen antyder en uhyggelig forestilling for de lidt større. Teatret skal også deltage i institutionernes børnefestival i byen og arrangere "sjov sommer" for børnene i ungdomsskolen i skoleferien.

Kapriol har fået en leder på 20 timer, som ikke er uddannet inden for teaterområdet, men som dog har arbejdet med det i mange år. Hun opfatter sig som sparringspartner, ikke instruktør, siger hun. Det skal være kontanthjælpsmodtagernes ideer, der styrer udformningen og opsætningen af forestillingerne, som de også selv skriver.

Jobcentrets leder mener, at projektet skal slutte efter et år, og så skal nye have chancen. Det er imidlertid vanskeligt for os at afgøre i interviewet, om dette er en helt fast beslutning. Projektlederen vil helst tro, at det er det ikke og prøver at bruge vores tilstedeværelse til at føre sine synspunkter i marken. Jobcentermedarbejderne fremhæver også selv mange positive ting om Kapriol, som de gerne ser bevaret: Der er opstået en hel subkultur omkring det hus, det har sat en masse i gang. I al fald vil jobcentret se det som noget meget positivt, hvis kontanthjælpsmodtagerne selv er i stand til at videreføre børneteateret.

4.5.2. Kvindemuseet i Danmark

Kvindemuseet i Danmark har til huse i det gamle rådhus i Århus, som ligger lige ved Domkirken - som byen har udviklet sig, ville man nu sige bag kirken. Det er et smukt gammelt hus og den ideelle beliggenhed for et museum. Museet er startet i 1983. Det ejes og drives af en forening, der er stiftet i 1982 med henblik på at oprette et kvindemuseum. Foreningen har 180 medlemmer, næsten alle kvinder, men der har dog også altid været mænd blandt medlemmerne. Kvindemuseet har siden starten haft glæde af beskæftigelsesmidler, først efter lov om jobskabelse, senere er det blevet et projektsted.

Kvindemuseet er ifølge dets ledelse oprettet for at udfylde en mangel i det danske museumsbillede, hvor kvindeperspektivet generelt har været fraværende. Siden 1991 er det et statsanerkendt museum. Der er opbygget samlinger af tredimensionale genstande, der har relation til kvinders liv og historie. Her arrangeres skiftende særudstillinger og ydes i den forbindelse en vis publikumsbetjening. Dels fagligt, ved at der produceres pjecer og arrangeres rundvisninger, dels er der en café, hvor museumsgæsterne kan sætte sig ind og få en forfriskning eller et let måltid.

Kvindemuseets udstillinger er åbne for offentligheden. Her kommer undervisningshold, grupper af arbejdsløse, daghøjskoler, sprogskoler, husholdningsskoler og mange enkeltpersoner. Museet besøges af flere kvinder end mænd. Til mere almene udstillinger kommer der også skoleklasser, fx til særudstillingen om besættelsestiden. Men ved mere kvindespecifikke udstillinger opleves det, at skoledrengene fniser, så der kommer sjældent skoleklasser.

Kvindemuseet har en kollektiv ledelse, som består af tre museumsinspektører og tre projektledere. Projektlederne er lønnet for at lave jobtræning. Derudover beskæftiges til stadighed 12 langtidsledige forsikrede og 12 kontanthjælpsmodtagere, for fremtiden for en periode af 6 måneder. Det er hovedsagelig kontanthjælpsmodtagere, der beskæftiges - for tiden er den ældste 25½ år - og alle ansatte på museet såvel som deltagere er naturligvis kvinder.

Museets ledelse ser det som en fordel, at der kommer så mange kvinder gennem aktiveringsordningerne på museet. På den måde lærer mange i byen Kvindemuseet at kende, og dette kendskab går videre til deres netværk. Omvendt er der selvfølgelig ulemper ved at skulle skifte personale hele tiden.

Hver dag begynder med et fællesmøde, hvor dagens arbejde bliver tilrettelagt. Det er nødvendigt for koordinering af de daglige rutiner, anmeldte besøg og rundvisninger og for, at de mange nye kan komme ind i arbejdet og få kendskab til, hvad der foregår. En af de beskæftigede leder dette møde - noget de ofte er meget generte ved i starten, men netop lærer meget af, idet de angiveligt vænnes til at træde frem og føre ordet.

Der er meget forskelligt arbejde i Kvindemuseet, og kontanthjælpsmodtagerne får lov at være med overalt. Registreringen af genstande, transport af dem til fjernlager, opsætning af udstillinger, indgangsområdet, cafeen, administrationen. De beskæftigede får også lejlighed til at lære at vise rundt, hvis de gerne vil det. Mange synes, det er svært. Således nævner en af dem, vi snakker med, at hun viste en gruppe rundt og fortalte om besættelsestiden til mennesker, som selv havde oplevet det hele.

De aktiverede giver over for os udtryk for, at de på mange måder er med til at bestemme. Når der sættes udstillinger op, taler ledelsen med deltagerne om, hvordan det skal tage sig ud, og en del af kontanthjælpsmodtagerne har sans for dette. I cafeen er de med til at bestemme, hvad der skal serveres. Andre opgaver er mere bundne. Således skal registreringen foregå efter bestemte faglige kriterier, som er formaliseret i skemaer. Men det er ikke helt enkelt at lære at udfylde dem korrekt. Oplysningerne skal også på edb.

Stedet er udsprunget af kvindeforskningsmiljøet, men det understreges, at der ikke drives kvindepolitik her. Alligevel har ledelsen den opfattelse, at mange bliver mere kønsbevidste, mens de er her. Der er ikke den samme konkurrence, som på det kønsdelte arbejdsmarked, hvor kvinderne gør sig til for mændene, og hvor mændene altid skal løse de tekniske opgaver. Der er heller ingen

mandlig boss, men kollektiv ledelse. Af vore samtaler med deltagere fremgår det dog, at udviklingen også kan gå den anden vej: Fra at have været noget firkantet til at se sig selv som mere tolerant over for det andet køn.

Der er selvfølgelig en forpligtelse for deltagerne til at passe de 37 timers arbejde ugentlig, men i realiteten fungerer stedet på, at de fleste bliver engageret og disciplinerer sig selv. Med hensyn til at forlange mødetider overholdt er ledelsen ret large - for løs i koderne mener endog flere af de deltagere, vi taler med. Da der er mange funktioner i weekenderne og om aftenen, når nye ting skal forberedes, er der altid lejlighed til at indhente de timer, deltagerne har sovet over sig, så i realiteten bliver der aldrig trukket i lønnen.

4.5.3. Klondike Film

Klondike Film i København er et privat lille filmforetagende, som holder til i en lejlighed på Nørrebrogade. Klondike Film startede sidste år med at producere novellefilmen "Klondike" som coproduktion med Dansk Filmfond under Kulturministeriet og Mediecentret, som er et beskæftigelsesprojekt under Københavns Kommune. Klondike Films to initiativtagere fik kontanthjælpsmodtagere og udstyr fra Mediecentret, og kom dermed ind på at producere med arbejdsløse. Da Klondikes initiativtagere hørte om § 30-forsøgspuljen, søgte de Arbejdssekretariatet og fik et projekt på et år, fra november 1994. Siden har Klondike Film produceret en kampagnofilm for Støttecentret for incestofre og et dokumentarprogram om arbejdsløshed.

Det særlige ved Klondike Film som projekt er ifølge deres ledere, at disse selv har været i beskæftigelsesprojekter. Deres erfaring er, at projekter generelt skræmmer kontanthjælpsmodtagerne. De hader dem, idet de ser projekter som noget, der handler om at få kontanthjælpsmodtagerne til at stå op om morgenen, lære dem elementær edb og at skrive ansøgninger. Selv om alle

bliver dobbelt så gode til at skrive ansøgninger, er der ikke vundet noget ved det. Langt størstedelen af kontanthjælpsmodtagerne fungerer ifølge Klondikes ledere udmærket og ved godt, hvad de vil, de skal bare have mulighederne. Klondike vil give dem et tilbud om at arbejde på højt professionelt niveau.

På Klondike Film, siger ledelsen, fortæller den ikke kontanthjælpsmodtagerne, hvornår de skal komme om morgenen, men de tilbydes en arbejdsplads inden for filmbranchen, som kan engagere dem. Deltagerne bliver betalt for 20 timer, men kommer som regel 40 timer, og i perioder med optagelse måske 60-70 timer om ugen. Det foregår nøjagtig som i andre firmaer i branchen. De fleste funktioner på et filmhold er der ingen uddannelse til. Nye lærer disse job ved at arbejde ulønnet i et par år, men så kan de til gengæld gå ud og hente en pæn løn hjem, hvis de får et job. Alle, der aktiveres på Klondike, kommer gennem en hel produktion, så de kommer rundt i hjørnerne af den funktion, de lærer. Ved siden af tager deltagerne ofte selv kurser, medvirker i amatørteater m.m. De fleste har haft at gøre med film før.

Kontanthjælpsmodtagerne, der skal beskæftiges, tilbydes 6 måneders kursus - som det kaldes - på Klondike Film gennem stillingsopslag, hvor der står kort om opgaverne i en publikation, der hedder "Foreningsservice". Der er 5 deltagere ad gangen, 10 under produktionsperioder. Alderen er 21-26 år, og fordelingen på køn sørger Klondike Film for er lige - det mener de giver en bedre arbejdsplads. Kontanthjælpsmodtagerne, der kommer til job-samtaler, har en idé om, at de vil arbejde inden for film, og for halvdelen af dem, der hidtil har været igennem Klondike, er det ifølge Klondike-ledelsen lykkedes at få job inden for filmbranchen, eller de er startet på filmskolen. De får angiveligt lært noget på Klondike Film, og de får skabt de kontakter, som er meget vigtige for at fungere i branchen.

Klondike oplever sig selv som et professionelt firma og ser sig selv som meget forskelligt fra Københavns Mediecenter. Den eneste forskel fra et almindeligt firma i branchen er, efter ledelsens opfattelse, at lønningerne stammer fra ungdomsgarantien.

Produktionen er helt igennem professionel, det må ikke kunne ses, at der har været arbejdsløse med. De skal kunne komme med et produkt bagefter og sige, at "her har jeg været produktionsassistent" (eller hvad de nu har været) og få sig et job på den baggrund.

Egentlig var det tanken, at Klondike Film skulle i gang med en eventyrfilm nu, men diskussionerne med medarbejderne fra ungdomsgarantien har påvirket denne beslutning. Det er gået op for Klondike Films ledere, at de fleste af disse kontanthjælpsmodtagere var med 18. maj til gadekampene på Nørrebro, som blev de værste siden besættelsen. Baggrunden herfor ser de i frustrationen hos disse kontanthjælpsmodtagere. De har, som det udtrykkes, været nede at rode rundt på bunden af statsadministrationen og opbygget fjendebilleder. Mange af dem er også fjendtligsindede, når de kommer og skal starte på Klondike Film.

Derfor har Klondike Film besluttet at lave en større produktion om 18. maj, som de vil søge at afsætte til en af de fire danske tv-stationer. I denne skal det vises, at det ikke drejer sig om en isoleret voldsepisode, som myndighederne efter Klondike-ledelsens opfattelse helst vil se det, men at baggrunden er de oplevelser, som kontanthjælpsmodtagerne i det hele taget har med myndigheder - også på felter, som ikke har det mindste med EU at gøre. Denne produktion blev valgt, fordi det blev oplevet som en mere presserende historie, og det var oplevelsen af kontanthjælpsmodtagerne på § 30-projektet, der var afgørende for dette valg.

Det er bemærkelsesværdigt, at lederne med deres rent professionelle tilgang til projektet og helt uden politiske budskaber "i ærmerne" har givet deltagerne mulighed for således at bearbejde nogle for dem vigtige oplevelser og holdninger.

4.6. Samfundsnyttige projekter

4.6.1. Kulturambulancen

Kulturambulancen i Århus bor i nødtørftigt istandsatte lokaler tæt ved Rådhuset. Fra en smal gade skal man ind i en port og op på 3. sal i sidebygningen. Da vi kommer, er et hold netop ved at få danseundervisning, døren til lokalet står åben.

Navnet Kulturambulancen kan måske lyde underligt, mener lederen af projektet, men det henviser til, at projektet arbejder med kulturigangsætning, specielt i forhold til lokalområder. Det er altså billedet af ambulancen, der rykker ud og hjælper - men arbejdet i projektet er nu alt i alt slet ikke så akut, som ordet ambulance vil sige. Kulturambulancen består af tre enkeltdele: Folkedaghøjskolen med forløb inden for emnet lokalt beboerarbejde og kulturigangsætning, hvor 9 af pladserne fungerer som § 30-projekt. Desuden omfatter Kulturambulancen et værksted, som hjælper med layout, vejledning, database angående beboeraktiviteter osv., og kurser der kombinerer jobtræning med aktiviteter inden for kulturområdet. Disse dele får ikke § 30-tilskud og skal derfor ikke omtales nærmere her.

Daghøjskolen er en selvejende institution, som sådanne skal være, men til forskel fra de fleste er den også reelt uafhængig og er fx ikke kommunal og har heller ikke en aftenskole i ryggen. Der er en støttekreds, som mest tæller tidligere elever og gæstelærere, omkring 30 personer i alt, hvoraf 6 udgør bestyrelsen. Projektet fungerer i øvrigt i et bredt netværk af foreninger og støt-tepersoner. Århus har den fordel, ifølge lederen, at mange af de kommunale folk samtidig er engageret i foreningsarbejde og derfor er tydelige holdningsmæssigt. Kulturambulancens eget standpunkt er, at den vil styrke det frivillige arbejde i boligområder og lokal-samfund og derved styrke den enkelte i det private liv.

Daghøjskolen har i alt 30 årselevpladser. Der er to fastansatte lærere, resten af undervisningen klares af gæstelærere. De fleste af kursisterne under 25 år kommer ind på disse pladser. Det er imid-

lertid Kulturambulancen selv, der visiterer til dem. Den vil gerne sikre en bredde, fordeling i alder og køn, og så er der problemstillinger, som den ikke kan håndtere, såsom narkoproblemer. Kulturambulancen vil meget gerne sortere ansøgere med sådanne problemer fra på forhånd. Når kursisterne først er optaget, så må lærerne møde dem, hvor de er, som højskoletraditionen siger, og vil nødig give op. Derfor er visitationen vigtig.

De andre 2/3 af kursisterne er personer, der er på orlov eller forsikrede ledige, som får uddannelses tilbud. Vi fornemmer de modstridende interesser mellem beskæftigelsesforvaltningen og Kulturambulancen: Skolen vil gerne kunne optage alle, men beskæftigelsesforvaltningen vil ikke gerne give tilbud til kontanthjælpsmodtagere under 25 år. Det er derfor svært at få tilstrækkeligt mange af disse ind, så der opnås en god aldersfordeling nu, hvor kommunen sender studenterne ud at gøre rent hos pensionister. Som ofte i bureaukratiske ordninger ses absurde resultater: Kommer ansøgeren fra AF, er der størst chance for at komme ind på skolen, hvis hun eller han ved, hvad de vil med kurset. Kommer ansøgeren fra kommunen, "gælder det" tværtimod om at være mest muligt uafklaret, hvis hun eller han vil være sikker på at komme ind!

De fleste elever har efter lederens mening mange ressourcer. Det er ikke fordi, der udvælges med henblik herpå ved visitationen - der sørges der blot for at undgå de nævnte problemer, som skolen ikke kan håndtere. Der er også mange ressourcer hos kontanthjælpsmodtagerne. Det hænger sammen med situationen. I daghøjskolen er en stor del af undervisningen, hvad kursisterne lærer af hinanden, af deres forskellige livserfaring. Samfundet, kontanthjælpsmodtagerne hidtil har oplevet, indeholder mange skel: Over og under 25 år, mand og kvinde, med og uden børn osv. Efter lederens opfattelse skaber det mange blokeringer.

Daghøjskolen kan ses som et inspirationskursus til at blive projektører. Den enkelte skal ind på at se sig selv som igangsætter og lære det dertil fornødne. Fagene er formidling, personlig kommunikation, kreativ skrivning, kampagnefag, miljøarbejde, ideud-

vikling, projektansøgning og projektarbejde i samarbejde med andre lokale kræfter. Det nuværende kursus er på 4 måneder, men der planlægges et 30-ugers forløb. Skolen har fået godkendt en uddannelse på 1 år som lokal kulturigungsætter, som der netop er bevilget penge til.

Det 1-årige forløb, som Kulturambulancen også tilrettelægger, består i jobtræning i byens beboerhuse kombineret med et specielt tilrettelagt kursusforløb på daghøjskolen på 3-4 måneder. Indholdet heraf minder om det ovenfor nævnte.

4.6.2. Uddannelsesprojektet i Projektbutikken

Uddannelsesprojektet i Projektbutikken i København finder man på dennes adresse midt på Nørrebrogade på 2. sal. I år er Projektbutikken rykket ind på 350 m² fremkommet ved, at det der engang har været to herskabslejligheder er slået sammen. Der er noget i stilen, der minder om 70'ernes kollektiver, tapeterne som er malet i kraftige farver, de fine gamle træpaneler, som et sted fylder en hel væg. To stuer er slået sammen til et stort møderum, hvor et dinosaurmotiv er ved at blive malet på en endevæg. Fra trappen kommer man først ind i et ret stort rum med hjørnevindue. Ellers er kvadratmetrene mest indrettet til kontorer.

Projektbutikken drives af en forening, hvor initiativtageren er formand og medlemmerne frivillige. Foreningen har eksisteret i et par år. Formanden fik ideen til den, efter at have arbejdet nogle år med Røde Kors' ungdomstelefons, hvor unge ringer ind og kan tale med andre unge. I den forbindelse talte han med mange, unge der var alene og usikre ved at kontakte andre, og unge med mange andre problemer. Han skitserede da "Projekt Lyspunktet" og fik 120.000 kr. fra EU, plus penge fra forskellige fonde.

Det er vigtigt at forstå projektbutikkens virksomhed som en helhed, idet denne er en afgørende forudsætning for, at der kan etableres et tilbud som "Uddannelsesprojektet". Uden den mangesidede socialt-kulturelle virksomhed på stedet ville der ikke være

det miljø, som et projekt som dette forudsætter. Uddannelsesprojektet trækker på mange måder på den erfaring og de ressourcer, der er i Projektbutikken. Men det er også selv et element i dette miljø og selv med til at inspirere andre, såvel de ting som direkte igangsættes i forlængelse af uddannelsesprojektet, som de aktiviteter der foregår parallelt hermed. Fire af dem, der er uddannet i § 30-projektet, er i praktik i foreningen og arbejder med deres egne projekter.

Uddannelsesprojektet er et § 30-projekt, som projektbutikken direkte har fået penge til af kommunen. Der er 14 bistandsklienter (18-30 år) i 2 måneders uddannelse i selve projektbutikken og derpå i 4 måneders praktik i forskellige foreninger. Målet er at uddelegere ansvar og fremelske selvstændigt initiativ i løsningen af konkrete opgaver, hvor deltagerne lærer at arbejde projekt-orienteret. Undervisningsdelen består af tre faser: som indledning et fremtidsværksted, dernæst et kursus i hvordan deltagerne kan finde deres egne grænser og ressourcer og fastholde dem, samarbejdsmetoder, diskussions- og mødeteknik. Endelig følger et mere konkret projektmedarbejderkursus med introduktion til forskellige frivillige foreninger og til det offentlige, kursus i projekt- og idéudvikling, presse-mediekontakt samt en række praktiske fag.

Projektbutikken har lige fået et projekt igennem til Kulturby 96, "Open air classic", hvor der skal arrangeres koncerter med de bedste klassiske ungdomsorkestre i Danmark på Nytorv. Desuden er foreningen ved at søge penge til et projekt for selvmordstruede unge. Det er tanken, at unge, der står i en akut krise, kan komme ind at fokusere på lidt mere spændende sider af livet end der, hvor det gør ondt, arbejde med den positive side af det. Som altid vil foreningen benytte sit hovedprincip "ung til ung", som næppe kræver nærmere forklaring.

Formanden mener, det er et seriøst arbejde, der udføres, og det er derfor også nødvendigt, at de personer, der kommer, gør hvad de skal. Projektbutikkens sekretariat sikrer, at den, der skal være der 20 timer, også laver noget i 20 timer. Der er ret stramme arbejdsbeskrivelser, de aktiverede får ikke lov at drive den af.

Arbejdsdagen starter kl. 10 og det er nødvendigt, at dette overholdes. Alle er til jobsamtaler før ansættelse, og projektbutikken tager kun deltagere ind, hvis de er motiverede for denne type arbejde. Det har dog alligevel været nødvendigt at fyre 3-4 stykker. Ofte bliver arbejdet imidlertid så spændende, så de, der har pligt til 20 timer, i virkeligheden arbejder 40, og i spidsbelastning mener formanden det godt kan blive 60 timer.

Ideen for foreningen i at tage kontanthjælpsmodtagere og forsikrede ledige ind er, at der bliver frigjort en masse frivillige, så de kan lave mere af det sjove med kontakten med brugerne, frem for at sende en masse breve af sted eller tale i telefon og andre kedelige ting. Kontanthjælpsmodtagere og andre på ordninger er også med til at skabe miljøet. De kommer ikke kun fra Københavns Kommune, men også fra Frederiksberg og fra mange omegnskommuner. Projektbutikken er et helt usædvanligt billigt projektsted for disse kommuner, for det er kun Københavns Kommune der yder tilskud til § 30-projektet. De øvrige kommuner betaler ikke andet end deres egne aktiveredes løn. Projektbutikken lægger i øvrigt vægt på at være økonomisk uafhængig.

Fra mange unges synsvinkel er erhvervslivet for strømlinet, det drejer sig om karriere, uddannelse, hvad vil du med dit liv. I modsætning til det vil Projektbutikken gerne give lidt pusterum. Mange, der deltager, får angiveligt ændret deres værdinormer og lærer en mere menneskelig måde at arbejde på at kende. Ledelsen giver udtryk for, at den ikke superviserer folk, men vejleder dem, lader dem klare tingene selv og beder dem komme til lederne, hvis de har problemer. De, der kan administrere dette, lærer at tage et ansvar.

Projektbutikken vil ikke blive for afhængig af at have deltagere på forskellige kommunale ordninger. Foreningens formand giver udtryk for, det har kostet mange kræfter at få et projekt op at stå som uddannelsesprojektet efter § 30, der både er kommunalt og ikke-kommunalt, i betragtning af hvad man selv som forening har fået ud af det. Projektet bliver eksternt evalueret og resultatet heraf vil foreningen afvente. Men den har besluttet at fortsætte

med kurser i projektudvikling, mødeteknik, osv. om aftenen og i weekenden, således at alle kan deltage, folk i arbejde, studerende, arbejdsløse og bistandsmodtagere.

Projektbutikken kan ifølge formanden nærmest karakteriseres som en dynamo, hvis formål er at sætte en masse projekter i gang. En vigtig aktivitet er projektvuggen, hvor unge kan komme, hvis de har ideer til et projekt, og hvor projektbutikken så stiller en vejleder til rådighed, som følger projektet og fungerer som sparingspartner for initiativtagerne. Vejlederen er selv ung - et grundprincip for hele projektbutikken er nemlig "ung til ung". Medlemmerne er 18-32 år og brugerne 16-30 år. Desuden kan projektbutikken stille kontorplads til rådighed, computer osv. Et rum er indrettet med mange computere, der hænger sammen i et net, så den der arbejder ikke behøver bruge den samme plads hver gang. Der er et skab med en privat skuffe til hvert projekt.

Projektvuggen hjælper projekter i gang, som initiativtagerne, der kommer med dem, er optaget af, enten de kan passes ind i projektbutikken på længere sigt eller må fortsætte udenfor, efter de er hjulpet i gang. Således er en gruppe unge nu optaget af at etablere en "acid-jazz" forening - det er en aktivitet, som må fortsætte udenfor. Projektbutikkens folk sætter imidlertid også selv projekter i gang. En fællesnævner for projekterne er, at det er græsrodsprojekter på en professionel måde. Sigtet er, at det skal give de unge, der deltager, muligheder for at udvikle sig på egne betingelser og få udbytte af at have med hinanden at gøre, siger formanden.

Projekt Lyspunktet henvender sig til de stille unge, en gruppe der ofte overses, fordi de ikke giver omverdenen problemer. Mange piger har klaret gymnasiet til forældrenes tilfredshed, men er ikke i stand til at have med andre mennesker at gøre. En fortalte, at i de to år, der var gået fra hun flyttede hjemmefra, var der ikke andre end hendes forældre, der havde ringet til hende. Der er også mange isolerede drenge. De er ofte konfliktsky og reagerer ved at trække sig tilbage, når der er noget de ikke kan lide.

Lyspunktet arbejder ifølge formanden på to niveauer. Der er et mødested, hvor deltagerne kan komme hver søndag og møde andre og få venner, samt fællesarrangementer som en tur til Sverige. Og så er der selvhjælpsgrupper med igangsættere på 20-25 år. Det er efter principperne hjælp til selvhjælp og "ung til ung". Men de er alligevel meget professionelle. De unge igangsættere er udvalgt, de skal på kursus, der er supervision af en psykolog, som også arbejder som daglig leder for Støtte- og Kontaktcentret. Det er vigtigt, for når Lyspunktet skal have fat i dem, der fungerer dårligt, får det også fat i enkelte, der fungerer meget dårligt.

4.7. Det kirkelige område

4.7.1. Medborgerhuset i Skibby

Medborgerhuset i Skibby er foreslået af menighedsrådene, som rådede over en gammel lade og stald og syntes, de godt ville have det lavet til en form for medborgerhus tæt på kirken.

Skibby er i øvrigt eksempel på en kommune med en meget gennemført erhvervsrettet aktiveringslinie, hvor forsøgspuljen har betydet, at der er taget hul på et hidtil uopdyrket område. Arbejdsmarkedsafdelingen arbejder tæt sammen med det såkaldt "udvidede økonomiudvalg" - i udvidet ligger, at der er 1 fra landbruget, 1 fra arbejdsgiverne, 1 fra fagbevægelsen, 1 fra erhvervsrådet og 1 fra handelsstandsforeningen med ud over udvalgets almindelige medlemmer. De lokale repræsentanter for arbejdsmarkedets parter og erhvervslivet er med til at tilrettelægge indsatsen principielt og konkret, og der modtages rapporter om den hver tredje måned.

Skibbys projekter omfatter bl.a. et værksted, der udfører forskellig reparationsvirksomhed for kommunens institutioner mv., et syværksted, hvor der bl.a. sys kostumer til teater og til udlejning, og en genbrugscentral, der arbejder med genanvendelse af papir, flasker, flamingo m.m.

I forhold til denne markante aktiveringslinje er det helt synligt, at § 30 har bragt nye muligheder ind i billedet. Kommunen har selv taget initiativ til at benytte disse forsøgsmidler til at gøre en særlig indsats for kriminelle og kriminalitetstruede kontanthjælpsmodtagere. Forsøgspuljen giver mulighed for at tilbyde denne gruppe personer oplevelser som overlevelsestræning eller brud på forløbet såsom højskoleophold.

Det eneste borgerinitierede projekt er medborgerhuset, som er foreslået af et menighedsråd og en "professionel" projektleder. Menighedsrådet var som nævnt i besiddelse af en gammel lade og stald og foreslog, da de blev bekendt med forsøgspuljens eksistens, at kommunen gik ind og stillede kontanthjælpsmodtagere til rådighed for arbejdet med at etablere dette. Arbejdsmarkedsafdelingen har stillet sig positivt hertil på betingelse af, at projektet også kom til at indeholde undervisning af kontanthjælpsmodtagerne. Der er bevilget 50.000 kr., men foreløbig ikke sket mere i sagen.

Det er tanken, at undervisningen skal foregå ude på arbejdspladsen, men forestået af AMU-centret, således at man "flytter AMU-centret ud på arbejdspladsen", som arbejdsmarkedsafdelingens leder udtrykker det. Samtidig vil arbejdsmarkedsafdelingen gerne have erhvervslivet med på den måde, at arbejdet udbydes i licitation og det på den måde bliver et privat byggefirma, der kommer til at stå med opgaven som projektleder. Arbejdsmarkedsafdelingen venter sig meget af denne nye form for offentligt-privat samspil.

Aktiveringen sker i det hele taget med rigtigt arbejde, hvor produkterne bruges, og der indgår altid mindst 4-5 ugers undervisning på daghøjskole, VUC eller på selve projektet. Aktiviteterne i de øvrige projekter har med affaldsbehandling og genbrug at gøre. Der løses opgaver for kommunens institutioner, naturpleje og miljøopgaver som fældning af syge elmetræer, og hvor det er muligt, fås nyttige produkter ud af det, såsom brænde af elmetræerne. Den meget markedsrettede måde at arbejde på kan angiveligt

lade sig gøre, fordi de nævnte parter har check på, hvad der sker gennem det udvidede økonomiudvalg.

4.8. Projekter, der sigter til at aktivere personer det er vanskeligt at få aktiveret gennem de tidligere benyttede projekter

4.8.1. Cykelprojektet i Greve

Cykelprojektet i Greve, som man p.t. finder i et beskedent skur lige ved siden af Karlslunde S-togsstation, er et eksempel på et forsøgspuljeprojekt, der ikke kan siges at have noget kulturelt indhold, men som til gengæld sigter på at opfylde en række andre behov. Der kan aktiveres personer, som har svært ved at leve op til kravene i de øvrige tilbud. De dårligst fungerende kommer dog ikke i cykelprojektet, men anbringes fx i "ren by"-projektet. Der kan også aktiveres flygtninge og indvandrere. Dem vil kommunen nødig samle i et såkaldt "integrationsprojekt". Holdningen er, at integration forudsætter, at den aktiverede er i et dansk miljø.

Greve har hidtil aktiveret alle kontanthjælpsmodtagere inden 4 måneder, og kommunen vil nu forsøge at aktivere alle straks. I første periode starter de aktiverede med jobvejledningskursus. Derefter er der de sædvanlige muligheder, derunder projekter som generelt benyttes for de mindre velfungerende. Det er planlagt, at projektet skal udvides og flytte i egnede lokaler i forlængelse af stationens billetkontor. Skuret skal derefter bruges til forskellige former for cykelreparationsarbejde, der således vil udgøre endnu en aktivitet i forsøgspuljeprojektet.

Cykelprojektets skur er altid bemandet om dagen. Ved siden af det er indhegnet et område, med gitterlåge forsynet med systemlås, hvor kommunens borgere kan stille deres cykler for 75 kr. om året, inklusive systemnøgle. Formålet er at undgå cykeltyverier, som tidligere har været almindelige ved S-togsstationen.

Projektet fungerer også som cykelfinderkorps, der eftersøger stjålne cykler i hele kommunen. Medlemmerne af dette korps noterer stelnumre på cykler, der står forskellige steder. Det kan være mistænkelige cykler eller bare alle cyklerne i et stativ. De afleverer numrene til politiet, som checker dem. Der er ifølge projektlederen fundet mange stjålne cykler på den måde.

Endvidere planlægger kommunen i samarbejde med de lokale cykelsmede, at det skal blive muligt at aflevere sin cykel om morgenen til reparation eller lapning og hente den på vej hjem. Der er nemlig ret langt til cykelsmed fra stationen, og man mener derfor folk har et problem med at få deres cykler repareret.

Alt i alt ses det, at Cykelprojektet i Greve løser en opgave, som kommunen mener er til glæde for en del af dens borgere, cyklisterne, og specielt den del af cyklisterne, som benytter cykel som en del af deres pendling til arbejde. Samtidig løses en generel opgave i kommunen, nemlig at få begrænset mængden af tyverier. Kontanthjælpsmodtagerne, der beskæftiges i projektet, får på den måde ansvaret for en meningsfuld aktivitet.

Deltagerne i projektet er forpligtet til at møde til bestemte tider. Dette overholdes af de fleste. Hvis ikke deltagerne kan lære at passe mødetider, kan de blive tilbudt alternativ aktivering i andet projekt, som det udtrykkes kommunalt. Der sker ikke noget første gang, ud over at der trækkes i lønnen svarende til det antal timer, deltageren har forsømt. Formålet er nemlig angiveligt at vænne kontanthjælpsmodtageren til at tage forpligtelserne i et arbejde alvorligt - og den første forpligtelse er at møde op.

De fleste deltagere i projektet er glade for at kunne komme der, og alle giver over for os udtryk for, at der ikke er noget ved bare at gå hjemme eller hænge rundt omkring. Alligevel er der enkelte, som tilkendegiver, at de ikke ville møde op, hvis de ikke var nødt til det for at få deres penge.

4.8.2. Reden i Haslev

Reden i Haslev ligger centralt. En ildelugtende port på byens gågade, lige ved siden af et værtshus, fører ind i en gård, hvor projektet har til huse i en sidebygning. Gårdmiljøet kan blive helt kønt, når det er sat i stand, projektet har allerede gjort meget ved sine egne lokaler. Dette forsøgspuljeprojekt er klart af den type, der er sat i værk for at yde særlig støtte til personer, der har svært ved at leve op til kravene i de ellers eksisterende tilbud.

I Haslev aktiveres alle kontanthjælpsmodtagere uanset alder efter 1-3 måneders ledighed. Efter individuel vurdering, typisk for de svageste, udelades de 3 måneders pauser, som ellers følger efter en 6-måneders aktiveringsperiode. Ifølge jobcentrets leder vil centret ikke acceptere et tilbud som aktivering, hvis det egentlige indhold kun er at møde til tiden. Der skal også være uddannelse i det.

Jobcenterlederen var tidligere lærer og kender herfra den gruppe af elever, der allerede er bagud ved starten af 1. klasse, som møder op i skolen uden at have et egentligt sprog, de kan udtrykke sig i endnu - og vi taler om danskere. Der er problemer i hjemmet og børnene kan ikke lære noget, når de ikke kan finde ud af deres egen tilværelse, men er fulde af uforløste følelser.

Man burde finde disse børn allerede i 3-4 års alderen, mener jobcenterlederen. Hun har indtryk af, at et stort flertal af dem, der i dag aktiveres, allerede har modtaget specialundervisning i skolen. 130-150 aktiveres, de fleste i kurser, løntilskudspladser, introduktions- og vejledningsforløb og føljob. 36 aktiveres i almindelige beskæftigelseprojekter. Det er de dårligst fungerende, projekterne benyttes til. Reden med 10 pladser er et projekt, hvor der stilles færre krav og gives længere snor end andre steder - som navnet antyder.

Reden startede med en overlevelsestur til Sverige i april sidste år. Deltagerne satte derefter lokalerne i stand, og det var de færdige med 2 måneder før tiden. Nu knap et år efter (marts 1995) er

10 personer tilknyttet projektet. Der laves forskellige ting afhængigt af, hvad der er lejlighed til, og hvad deltagerne har lyst til.

For eksempel istandsættes cykler (man modtager brugte cykler, folk ikke har brug for), cyklerne kan så bruges af deltagerne selv eller af forskellige andre kommunale foretagender. Så har en del af deltagerne i projektet rensset gadekæret, det har givet en vis good-will i byen. - Folk går jo ellers ikke og praler af at arbejde her, som en deltager udtrykker det.

Der er et lokale mere med indgang fra porten, der skal sættes i stand til kondi og styrketræning, og kommunen vil leje en lejlighed ovenpå som nødbolig til en person. Længere oppe ad gaden vil Røde Kors indrette værested og café for sindslidende - som siden skal drives af deres egne frivillige - og projekt Reden vil ifølge lederen formentlig sætte lokalerne i stand til dem.

Der er også livskvalitet og oplevelser i projektet, deltagerne tager på ekskursioner, en dag på fisketur. Der er endvidere undervisning, en lærer er netop ansat til at klare den. Mange af deltagerne mangler elementære skolekundskaber, fx i læsning, skrivning og regning. En del af brugerne er kriminelle, nogle dømt for værtshusslagsmål, de fleste forhold drejer sig om berigelse. Det er et problem, for når de er vant til at kunne lave hurtige penge, føler de sig mindre afhængige af lønnen her.

Alle deltagerne i Reden snakker om tingene og støtter hinanden. Først var der kun deltagere under 25 år, men nu er der kommet et par med over 25 år, hvilket ses som en stor fordel. De kan støtte og vejlede deltagerne.

Den første leder af Reden var tidligere politibetjent med erfaring fra et projekt af samme navn i København. Der opstod imidlertid problemer, fordi han for meget blev opfattet som en repræsentant for myndighederne. Er der noget, der får denne type kontanthjælpsmodtagere til at se rødt, er det pædagoger, socialfolk og politi. Et par måneder kørte projektet dernæst uden leder.

Den nuværende leder er uddannet tømrer og bygningstekniker. Han virker på os som en stiltfærdig, men også en fast type, der gerne vil snakke stille og roligt med folk om problemerne. Men

han giver udtryk for at han ikke vil være bussemand. Der var imidlertid ikke hold på ret meget i projektet, da han tiltrådte efter et par måneder uden leder. Da han begyndte at kræve noget af folk, kom der konfrontationer, der tangerede voldelige episoder. Det var klart, at det sikkerhedsmæssigt ikke gik at være alene, hvilket blev den konkrete anledning til, at der kom endnu en person på projektet.

4.9. Eksempel på et "universalprojekt" i en lille kommune

4.9.1. Projekt Nysted

Projekt Nysted har sit udgangspunkt i en nedlagt skole i Ølle Bølle, Øster Ulsted, et sted der er præcis lige så landligt som navnet lyder. Projektet indeholder alle mulige aktiviteter. Formelt er det blevet formuleret som ét projekt, fordi det var nemmere dengang, a-kasserne skulle have projektbeskrivelser for at godkende pladserne. Så kunne jobcentret sende beskrivelsen af "Projekt Nysted" med hver gang, således at de slap for at formulere sig om den enkelte aktivitet.

Her er projektet medtaget som eksempel på en form, som er anvendt af en række mindre kommuner, "universalprojektet". Det drejer sig om kommuner, som er for små til, at de finder det praktisk at have et antal projekter kørende, fordi hvert enkelt af dem ville komme til at omfatte ret få deltagere.

Projektet indeholder en lang række delprojekter:

1. Ålholm Slot, hvor der udførtes udvendig renovering af "tehuset", som nu er afsluttet. Dette delprojekt startede som finansieret af § 26 og sluttede med finansiering fra § 30. Det såkaldte tehus er en pavillon i parken ved slottet, som vist engang har fungeret som en slags lysthus for greven. Istandsættelsen skete

af hensyn til turismen, men det indre af huset er ikke sat i stand og kan ikke benyttes.

2. Maribo Sø, hvor der er etableret et naturområde i samarbejde med andre kommuner omkring søen. Det er et eksempel på, at kommunerne i området arbejder sammen om § 30-projekter. Der er for eksempel fældet træer for at give udsigt over søen, men enkelte er ladet tilbage for at gøre landskabet mere levende. Der er også etableret stier og foretaget beplantninger af hensyn til dyrelivet.
3. Der er udført stengærderensning flere steder i kommunen, så de gamle gårde, som var helt overgroet og dermed usynlige, kunne komme til at tage sig ud igen. Også dette var først og fremmest af hensyn til turismen, men kommunens egne indbyggere havde naturligvis også glæde af det. Amtet havde egentlig lovet at holde dem ved lige med sprøjtning, men da det ikke er sket, er de allerede groet til igen.
4. "Skansen", som er et grønt område ved campingpladsen og den eneste badestrand i kommunen, holdes ved lige. Skansen blev opført på begge sider af det lille nor, som Nysted ligger i, under Napoleonskrigen for at hindre englænderne i at gå i land i Nysted. Et opslag fortæller om stedets historie.
5. Unge mennesker får lejlighed til at være på turistkontoret. Dette er et tilbud til dem, der vil lidt med sprog og kontor. Om sommeren fungerer de også som guider på hestevogne, der kører turister til Ålholm.
6. Endelig planlægges en "pigegruppe", hvor det er meningen, at medlemmerne skal skiftes til at bemande en pasningsordning for alle medlemmernes børn som forudsætning for, at gruppens medlemmer selv kan aktiveres. Der er nemlig en gruppe kvinder med småbørn på kontanthjælp, som selv tager sig af bør-

nepasningen, og som det derfor hidtil har været umuligt at finde tilbud til.

Kommunens øvrige projekter kunne også lige så godt have været under § 30 som under § 26: Det drejer sig om Middelaldercentret, som er et kulturhistorisk projekt, havehold for ældre, det såkaldte "tøseprojekt", hvor deltagerne satte stof på store skumgummiklodser til vuggestuer og børnehaver og også lavede mange andre ting, som blev solgt i stationsbygningen (den nedlagte station). De reparerede også tøj og andet for ældre i kommunen.

Endvidere reparationsprojekter, som reparerer, laver snedkeri og andet altnuligarbejde på kommunens bygninger og institutioner. Og endelig et cykelprojekt, som blev søsat, fordi mange har den undskyldning, at de ikke kan komme på arbejde, da de ikke har cykel eller andet køretøj og der ikke går busser. Dette projekt indsamler gamle cykler, sætter dem i stand og låner dem til nogle af de kontanthjælpsmodtagere, der aktiveres.

Nysted har mange kontanthjælpsmodtagere, der ikke kan finde beskæftigelse. De, der søger uddannelse, rejser fra kommunen, og efter endt uddannelse er der som regel ingen muligheder for dem i Nysted. Der er kun få arbejdspladser i kommunen i det hele taget, og der bliver sjældent pladser ledige. Til gengæld er boligerne billige, og det tiltrækker en del, især fra Københavns sydlige omegn. Det drejer sig tit om afsidesliggende huse. Kommunen er stor og tyndt befolket, og aktiviteterne tilrettelægges så vidt muligt efter busplanerne.

En del af projektdeltagerne er kontanthjælpsmodtagere, der flytter fra kommune til kommune på Lolland og lever af kontanthjælp de forskellige steder. Endvidere har kommunen en del kontanthjælpsmodtagere, som klarer sig for få midler, og som ikke kommer til projekterne mere end i det antal timer, der skal til for at tjene det højst nødvendige. På baggrund af disse eksempler kan vi ane en særlig kultur i kommunen, som hænger sammen med, at det igennem mange årtier har været et stille udkantsområde eller ligefrem et afviklingsområde.

4.10. Projekter, der på én gang er kulturprojekter og samtidig tilrettelagt, så der kan aktiveres personer, det ellers har været vanskeligt at få aktiveret

4.10.1. Kulturgynge

Kulturgynge i Århus holder til i Mejlgade, en gade fyldt med kulturaktiviteter i midtbyen. Huset blev købt midt i 70'erne af "Studerterfronten" og var en tid kendt som "Fronthuset". Det er stadig den gamle forening, som ejer bygningen, hvor projektet "Kulturgynge" har lejet sig ind. Indgangen er i porten til anden baggård, men den socialrealisme, der sikkert har været her engang, er væk - toppede brosten, blomster op ad muren og et mylder af unge giver nutidig midtbystemning.

Kulturgyngeens historie har sit udspring i det, de kalder "børne- og ungdomsmiljøerne" sidst i 80'erne. Det drejede sig om behandling af udstødte grupper som alkohol- og narkotikaafhængige, som foregik i hold på landet. Erfaringerne i dette arbejde sagde, at afvænningen lykkedes meget godt, så længe deltagerne var ude på landet, men så snart de kom tilbage til deres gamle miljø i byen gik det galt. Heraf kom ideen om også at gøre et arbejde i selve byen.

De nævnte personer tiltrækkes jo af værtshusmiljøet, og det var derfor nærliggende at etablere et slags værtshus med servering af kaffe, te, øl osv. Samtidig skulle der være aktiviteter, som konstanthjælpsmodtagerne kunne sættes til at lave her. Hovedaktiviteten er derfor blevet en restaurant, som ligger på 2. sal, hvor "Fronthuset" i sin tid havde spillested. Den har plads til 150 personer til musikarrangementer, og er med scene indrettet til det, eller plads til 80 spisende gæster.

Der er arbejdsgrupper, der står for madlavningen og for bar, salg og servering, samt en pedelgruppe, der varetager rengøring, reparation og andre praktiske funktioner. Pedelgruppen møder kl. 8 og gør rent, køkkengruppen kl. 9 og der åbnes kl. 10. Arbejdet

foregår i øvrigt i to skift, således at der er afløsning kl. 17 og det fortsætter til kl. 01 eller 03 afhængigt af, om der er arrangementer.

Grupperne er sammensat af forskellige slags mennesker, idet forskellig kultur og livserfaring sættes sammen. Der er nogle, der regnes for ressourcepersoner og andre, der har brug for hjælp. Begge slags mennesker har udbytte af sammensætningen og lærer noget af hinanden. Selv om de mennesker, der kommer, på forhånd er motiveret for at være med, finder de hurtigt ud af, at det er hårdt arbejde. Der er også et stærkt opdragende element i det, for bliver en deltager væk, må kammeraterne lave så meget mere, og det finder de sig ikke i ret længe - nøjagtig som på en almindelig arbejdsplads.

Restauranten er ret billig, men bliver alligevel ikke opfattet som konkurrenceforvridende af det øvrige værtshusmiljø i byen. Byens borgere er vant til, at der ligger et værtshus og spillested, der drives med frivillig arbejdskraft, som det skete i Fronthusets tid, og har altid accepteret det. Som spillested er det med til at stimulere miljøet som helhed, således at der ikke går noget fra de andre. En booking-afdeling nede i baggårdsporten skal sørge for, at der sker noget på det kulturelle område i restauranten.

På den anden side af gaden har projektet en afdeling, der kaldes "Kultursats", som arbejder med edb-layout. Der fremstilles månedsprogrammet og den øvrige pr, og der laves også forskelligt pr-materiale for græsrodsforeninger. Kultursats kan lave de ting billigere end et kommercielt firma. Kulturgyngens egne ting bliver trykt på et udslusningscenter for psykiatriske patienter. De indtægtsgivende opgaver går derimod til en privat trykker i byen.

En ny afdeling er Århus-City-sleep-in. Den startede med, at der blev indrettet 20 meget primitive overnatningssteder i huset. Det var meningen at udvide denne aktivitet, men naboerne satte sig imod. Nu har Kulturgyngen imidlertid overtaget det tidligere sømandshjem, der ligger ganske nær i Havnegade. Denne del af projektet er støttet af EU, idet den vil stimulere samkvemmet mellem landene.

I alt er det knap 70 personer, der får løn på Kulturgynge, og omkring 30 frivillige, der arbejder med en eller to dage om ugen. De, der aktiveres, er både under og over 25 år, men sjældent over 30 år. Det er både a-kassemedlemmer og kontanthjælpsmodtagere. Der er altid indlagt undervisningstilbud som en del af aktiveringen. Alle har mulighed for at komme på edb-kursus med tekstbehandling og grafik. Det foregår i lokaler lige ved siden af, og folk bliver taget ud af arbejdsgrupperne i den tid, de deltager der.

Økonomien i projektet er altid et problem, selv om lønnen betales af kommunen for alle ud over projektlederne og de frivillige, som ikke får noget. Restauranten tjener 1½ mio. kr. om året, men der skal findes 1 mio. kr. derudover for at stedet kan køre. Disse tilskud kommer fra Århus Kommune (beskæftigelsesforvaltningen og socialafdelingen), Socialministeriet, EU's Socialfond, Sygekassernes Helsefond og øvrige private og offentlige fonde. Selv om det skal støttes, er det et billigt projekt for kommunen. Projektlederen mener at forsøgspuljen har været afgørende for at Kulturgynge har kunnet fortsætte i en periode hvor det har været vanskeligt at skaffe midler.

Det er også et projekt, der i usædvanlig grad giver kontanthjælpsmodtagerne arbejdsmoral. Der er et enormt gruppepres for, at folk skal møde op og gøre deres del af arbejdet og være til at regne med. Samtidig får vi indtryk af det som et fleksibelt og et varmt sted, hvor det er muligt at få mange til at trives, selv de personer som stiller usædvanlig store krav til menneskelig kontakt og varme af et arbejdssted.

Ifølge projektets leder er nøgleordene integration, ansvar og ligeværd. Integration vil i denne forbindelse sige, at samtlige arbejdsgrupper sammensættes af mennesker med forskellige sociale, kulturelle og personlige baggrunde. Herved opnås et kendskab til og en forståelse for hinanden, som virker udviklende. En udvikling som er gældende for de "svage" og de "stærke", og som er vigtig i forhold til en erkendelse af de vilkår og muligheder, samfundet tilbyder.

Ansvar indebærer bl.a., at deltagerne fra første dag får nøgler til det hele og er med til at lukke ned, tælle kassen op og lægge pengene i pengeskab. Selv om der er tidligere straffede fra Kriminalforsorgen med, er der angiveligt ikke forsvundet så meget, som der gør på andre cafeer. Det kan være 10.-15.000 kr. folk på den måde har ansvaret for. I ligeværd ligger bl.a., at pedellernes arbejde er lige så vigtigt som de øvrige gruppers. Er der beskidt, kommer der ingen kunder.

Foreningen, der driver Kulturgynge, omfatter mest ansatte, tidligere ansatte og enkelte andre med interesse for stedet. Ved den årlige generalforsamling vælges en bestyrelse, som dels består af repræsentanter for de ansatte, dels eksterne personer, som ofte kommer fra andre sociale eller kulturelle institutioner i Århus. I forretningsudvalget er alle de fast ansatte medlemmer, så det er i realiteten dem, der styrer økonomien. I øvrigt gælder det princip, at mest muligt skal lægges ud i de enkelte grupper, hvor medarbejderne skal inddrages i videst mulig udstrækning.

I starten, hvor der kun var en snes medarbejdere i alt, blev beslutningerne taget på et stormøde, men efterhånden som der blev flere, blev dette for tungt, og Kulturgynge gik over til den nuværende struktur.

4.10.2. Opgang 2

Opgang 2 i Århus har fra foråret 1995 til huse i den restaurerede gamle Brobjerg Skole nær rådhuset med indgang fra den store plads foran Musikhuset.

Man kan ikke beskrive Opgang 2, uden at initiativtageren til projektet og lederen af det kommer til at stå centralt. Da han har talt som et vandfald i en time, sidder vi med et indtryk af, at han **er** projektet. Men efter at have talt med nogle deltagere bliver det tydeligt, at lederen godt nok er en, der kan skabe, men også en der kan pejle sig frem i de signaler, der kommer fra unge, der er i vildrede, og hente en klar tone frem, få de unge til at opleve, de

meddeler sig, får kontakt og bliver samtidig mere klar over, hvor de selv står og hvor de vil hen.

Opgang 2 har sin oprindelse i en ungdomsklub under DUI - Leg og Virke. Ideen med denne klub var at etablere et træfsted for unge, som går i midtbyen, selv om de som regel ikke bor der. Den var åben 2 aftener om ugen, og de unge interesserede sig i høj grad for musik. Da punken kom, blev klubben stærkt præget af denne stil og blev et tilholdssted for en gruppe unge, der skilte sig stærkt ud med medlemmer, der som regel var tynget af massive problemer.

I 1988 får Opgang 2's leder, da han hører om det såkaldte "10-punktsprogram", den tanke at udvikle noget baseret på - som han frimodigt udtrykker det - "rødder, som ikke lavede en skid, hvis fremtidsperspektiv var herfra til bistandskontoret". Han søgte penge i 10-punktpuljen og fik 400.000 kr. Sammen med en medforfatter lavede han en kabaret, video og en bog - med fællestitlen "Drengene efter pigerne" - baseret på de unges egne oplevelser. De unge fik en arbejdsdag ud af det, hvor de mødte kl. 9-15 eller på andre tider de dage, der skulle opføres. De fik en arbejdsdusør, så det blev lidt mere end bistanden, på samme måde som de nu får projektløn, som er lidt mere. Men det er ikke det, de kommer for. For mange af dem er det første gang, de går ind for noget, hvor de hidtil har været gået i stå og præget af ikke-tagen-sig-af nogen ting.

Opgang 2's målgruppe er kontanthjælpsmodtagere i alderen 17-25 år, som i samarbejde med professionelle musikere, instruktører og tekstforfattere producerer musik - lyd/billed og teaterforestillinger. Opgang 2 er pr. 1.7.1995 en selvejende kulturinstitution i hjertet af Århus med egen scene - Opgang 2's Livsteater. Opgang 2 har en driftsaftale med Århus Kommune via social- og sundhedsforvaltningen, beskæftigelsesforvaltningen og fritids- og kulturforvaltningen.

I 1991 foretoges en effektmåling, hvor det viste sig, at af de omkring 100, der havde været igennem projektet på det tidspunkt, var 2/3 kommet i gang med et eller andet: arbejde, uddannelse

eller andre projekter. Det sidste var langt fra nogen selvfølge, fordi det drejede sig om en gruppe, som erfaringsmæssigt var uhyre vanskelig at aktivere. Dette resultat gjorde indtryk på social- og beskæftigelsesforvaltningen, som sammen med kulturforvaltningen satte Opgang 2 i gang som projekt på 3½ år. I 1992 fik Opgang 2 desuden midler fra EU's Horizon for særlig udsatte grupper. Det skete i samarbejde med et projekt for hjemløse i Dublin og et børnehjem i Lissabon.

Gennem arbejdet i Opgang 2 er der defineret en genre, som ligger et sted mellem teater, højskole, bekendelsesmøde og terapi - dog lidt nærmere de to førstnævnte end de to sidstnævnte begreber. Sigtet er at lave forskellige former for udtryk baseret på de menneskers liv for dermed at sige, at livet er væsentligt. De unges problem er nemlig gået så langt, at de er nået frem til at opfatte deres liv som ligegyldigt. Tror man det, kan man ikke længere forandre sit liv. Først når man kan foretage valg, er man noget. Det er også forudsætningen for at meddele sig til andre og synliggøre de menneskers liv.

De 25 forestillinger, som hidtil er sat op, er meget forskellige, idet de er bygget op om de meget forskellige mennesker, der har været med. Der er fra monologer til større stykker. Nogen har projektlederen skrevet alene, andre sammen med nogle medarbejdere. Opgang 2 har aldrig opført "almindelige" stykker, der i forvejen var manuskript til, men alene produceret sine egne. Enkelte har direkte drejet sig om personens erfaringer, når hun eller han har haft brug for at komme ud med dem. Stykkerne kommer så til at bygge på disse erfaringer, men de bliver givet i en ophøjet form, som lederen udtrykker det. En pige på 17 år, der havde oplevet, at hendes forældre døde i løbet af ½ år, havde således brug for at komme ud og fortælle om det. Det blev til en forestilling "Frændeløs" på ca. 1 time. En professionel musiker satte musik til hendes sange.

Som regel er indholdet dog ikke så direkte personligt, men bygger mere generelt på de erfaringer, alle deltagerne mere eller mindre har gjort. Det er ifølge lederen en slags virkelighedsiscene-

sættelse, hvor det handler om de erfaringer, den enkelte gør med at blive udstødt og forladt og skulle klare sig selv, den hjælpeløshed og vildrede, mange kontanthjælpsmodtagere kommer i, når de skal ind i tyverne, om at gribe det liv, de har og gøre noget ud af det. Titlerne siger ofte noget i den retning: "Herfra til himlen", "Fodspor fra før", "Hollywood og stjernerne", "Sjælen sidder i øjet", "Zig zag i fjernsynet", "Grebet i luften", "Den blå kabaret", "For enden hænger solen", "Lyset bryder frem".

Stykkerne bruges dels af deltagerne selv til at blive klar over, hvor de står, dels kommer Opgang 2 meget rundt og opfører dem, ofte med en efterfølgende debat. Og der er altid stor interesse. Teater er måske den genre, det ligger nærmest. Projektlederen tænker som en dramatiker, siger han - og har da også bidraget med dramatik i mere almindelig forstand, bl.a. til Radioteatret - og al kunst handler om livserfaring. Alligevel er dette noget helt andet end at opføre en forestilling, som amatørteatret ellers gør det. Alt bliver til i kraft af de mennesker, der er her. Det er ikke sådan, at de spiller sig selv, men de spiller en rolle, som de kunne være. Livsteater med bund i hvad virkeligheden kan byde på, det er ifølge projektlederen den bedste karakteristik.

4.11. Projekter der først og fremmest er båret af en idé om udvikling af kontanthjælpsmodtageren

Under denne overskrift skal der redegøres for Roskilde Kommunes forsøgspuljeprojekter idet de kun kan forstås på baggrund af en bagvedliggende idé for hele beskæftigelsesarbejdet. Der er dog ikke tale om et på forhånd vedtaget grundlag, men om en linie i arbejdet, som er udviklet inden for de seneste fem år, og som er styrket ved stor politisk bevågenhed i denne periode.

Beskæftigelsessekretariatet i Roskilde vil gerne gøre noget for alle og bidrage til, at de kommer videre i den rigtige retning, hvad enten de er mere eller mindre velfungerende. Der er ikke nogen

skræk- eller strafprojekter, sådan som det opleves forskellige andre steder med en mere populistisk beskæftigelseslinje, som Roskilde-folkene udtrykker det. Er indholdet af aktiveringen fx rengøring hos pensionister, er der samtidig uddannelse i form af AMU-kurser eller lignende i det. Til den studerende, der planlægger en uddannelse, prøver beskæftigelsessekretariatet at finde en aktivitet, der peger i den retning, hun eller han dermed har valgt, eller som kan være nyttig i den forbindelse.

Til de mindst velfungerende er der på den anden side også tilbud af høj kvalitet, hvor vi andre steder har oplevet noget værestedsagtigt. § 30 projekterne kommer ind med tilbud, som på en gang er kulturelle og samtidig også henvender sig til de mindst velfungerende. Beskæftigelsessekretariatet opfatter sig selv som inspireret af den danske højskoletradition og vil gerne møde dem, der skal aktiveres, der hvor de er. Tilbudene kan anskues som trinvis forløb, hvor deltagerne kan gå ind på det trin, der passer til deres situation og fortsætte derfra.

En anden side af Roskildes aktivering er, at beskæftigelsessekretariatet gerne vil sætte ting i gang, som kan styrke lokalsamfundet og borgernes kendskab til og integration i dette. Samtidig vil det styrke byens image turismæssigt og komme ud over domkirke-syndromet, som består i, at folk tror, Roskilde kan gøres med Domkirken på et par timer. Derfor aktiviteter omkring vikingeskibsmuseet, bygning af træskibe og udlejning af dem på fjorden, dekoration af gavle med motiver, der har med fortiden at gøre, og mange andre ting, der giver deltagerne et kendskab til lokalsamfundet og dets institutioner og en identifikation med byen og dens tusindårige historie.

Det er angiveligt erfaringen, at disse højskole- og lokalkulturhistorisk inspirerede tanker for aktiveringen er velegnede til at aktivere også "Yrsa og Brian" - eller med et andet udtryk de mindre velfungerende kontanthjælpsmodtagere. Beskæftigelsessekretariatet følger resultaterne af sin virksomhed gennem spørgeskemaundersøgelser og registre, og mener at de hidtil har været meget fine.

Der gøres meget både for de over 25-årige og for de under 25 årige. Opsvinget begynder at kunne mærkes og gør selvfølgelig, at der bliver mindre behov for aktivering. Lederen af beskæftigelsessekretariatet er imidlertid bekymret ved tanken om, at kontanthjælpsmodtagerne uden uddannelse bliver "opsvingsramte". Det var bedre, hvis beskæftigelsessekretariatet kunne få de lidt ældre ud i de nye faglærte job, der kommer, og sikre de yngre kontanthjælpsmodtagere en uddannelse, så de ikke på længere sigt bliver tabere.

4.11.1. Teatergruppen, udsmykningsgruppen og træbådsværkstedet

Teatergruppen, udsmykningsgruppen og træbådsværkstedet på Produktionsskolen i Roskilde ligger i industrikvarteret Roskilde Øst, et sted der mere signalerer produktion end provinshygge. Produktionsskolen er ramme om en række projekter under § 30, som alle skal omtales i dette afsnit. Produktionsskolen er en selvejende institution og kommer således ind som en privat entreprenør, der løser projektopgaver for Beskæftigelsessekretariatet. Imidlertid omfatter produktionsskolens bestyrelse nøjagtig de samme personer som beskæftigelsesudvalget, hvilket letter samarbejdet mellem de to instanser. Bestyrelsen behøver ikke vente på en afgørelse fra kommunens beskæftigelsesudvalg, men kan på et øjeblik skifte fra det ene møde til det andet.

Produktionsskolen indeholder et antal værksteder m.m., som i reglen findes på den type institutioner, såsom metalværksted, edb-rum og et køkken, som er godkendt som uddannelsessted, der betjener skolens kantine. Der lægges vægt på, at det er nye maskiner, som de findes på rigtige arbejdspladser i dag, således den sidste nye edb-grafik og et multimedieværksted med 12-spors lydmaskine, hvor der kan komponeres musik. I et hjørne er der taget et rum fra til drenge med kasketten i nakken, som det udtrykkes, der går højt op i at lave knallerter.

De særlige § 30 projekter, der fungerer inden for rammerne af produktionsskolen, er teatergruppen, udsmykningsgruppen og træbådsværkstedet. De to førstnævnte grupper holder til i lokaler ved siden af hinanden, og det har været forsøgt at kombinere disse kreative aktiviteter. Det har dog vist sig, at de er så forskellige, at de teatermindede kun når til de første tegneøvelser før de står af, og tilsvarende kan udsmykningsfolkene synes det er sjovt at spille en smule teater, men får hurtigt lyst til at gå videre med deres egentlige område.

Der er løbende ind- og udslusning fra grupperne, hvad der kan skabe vanskeligheder, specielt hvad angår teater. Når et stykke er indstuderet, kan medvirkende forsvinde og nye må træde ind. Det drejer sig da også mere om dramaøvelser end egentlige opførelser. Det væsentlige for teatergruppens leder, mener denne, er at finde ud af, hvem det er, hun har med at gøre, og hvad de vil hver især og på det grundlag søge at bygge den enkelte op.

Det handler ikke så tit om at blive skuespiller. Dramaet fungerer mere som et led i afklaringsprocessen. For nogle drejer det sig dog om en drøm, de har gået med, og hvor det er væsentligt for dem at finde ud af, hvor meget den kan bære. Som regel finder de frem til, at skuespil alligevel ikke er det, de vil satse på rent erhvervsmæssigt. Det kan være væsentligt for dem at gøre sig det klart for at kunne komme videre.

I udsmykningsgruppen køres der på to niveauer. Et elitepræget niveau og et, hvor deltagerne laver noget mere rutinepræget og for begyndere. Nogle kan virkelig mange ting, andre vil gerne lære lidt. Projektlederne begynder med den enkelte, hvor hun eller han er hver især, og er på samme tid i gang med grafik, oliemaleri, croquistegning, akvarel, foto og skulptur. Der lægges vægt på at deltage i udstillinger med de produkter, der kan bære det, og det betyder meget for deltagerne, når de oplever, der er nogen, der vil betale for deres ting, mener lederen.

I begge grupper forlanges det, at deltagerne kommer til tiden. Dette er selvfølgelig ikke altid tilfældet, og i så fald diskuteres problemet, og der kan komme advarsler om, at de forsømmelige

kan blive smidt ud af projektet. Det hjælper som regel. Lederne snakker også med deltagerne om, hvad de vil og hjælper dem med at lave handlingsplaner. En del af deltagerne er meget uafklarede, og der er også dem, der kommer på projekterne som det mindste af alle onder.

Træværkstedet på produktionsskolen benyttes af et § 30-projekt, som bygger joller af træ og sætter sådanne i stand. Projektet har en historisk dimension, idet der findes tegninger af gamle joller og bygges nye kopier af disse. Lederen af projektet er gammel bådebygger og har valgt, at det skal være træjoller, fordi dette giver håndværksdisciplinerne, og fordi han elsker træjollerne. Dette punkt kan synes usagligt, men måske ligger noget af det væsentlige her, for det kunne jo tænkes, at kontanthjælpsmodtagerne, der skal aktiveres, har de samme følelser.

Om sommeren forvandler projektet sig til et bådudlejningsprojekt. Bådene bliver lagt ned i fjorden fra 1. maj, og projektdeltagerne kommer med og får nye funktioner. Der sker et miljøskift fra at være bådebygger til service, så nu gælder det om, at "lige-gyldigt hvordan vi har det, er vi søde og smilende" som lederen formulerer det. Projektdeltagerne må efter dansk lov ikke sejle med passagerer, men må gerne tage med som instruktører - de lærer således også lidt om nuancer gennem dette projekt. Turisten får mulighed for at leje både ved en række forskellige anløbssteder og gå ind, hvor de vil. Der står der cykler, de kan fortætte på, eller fjordheste.

4.11.2. Stoppestedet

Stoppestedet på Daghøjskolen under AOF i Roskilde må bruge hver kvadratmeter. På vej til samtalen med to lærere må vi kante os mellem grupper af kursister, der fylder den lille forhal, ivrigt optaget af diskussioner og bøger. Daghøjskolen er ramme om § 30-projektet "Stoppestedet", som startede april 1994 med tre sideløbende hold for primært over 25-årige. Det skulle foregå efter

folkeoplysningstanken, og skolen forsøgte først at lave en ordinær daghøjskole. Det viste sig hurtigt, at behovene var helt andre. Kursisterne var slet ikke motiverede for undervisning. Deres motiv for at komme var, at ellers ville kontanthjælpen ryge. Men det lykkedes at vende den, som skolens lærere siger det, og møde den nye type kursister der, hvor de nu var.

Stoppestedet er nået frem til et kursusindhold med samfundsfag og mange valgfrie kreative fag. I forløbet gøres meget ud af arbejde med handlingsplaner, som det siges med et ord, der vistnok er noget yngre end højskoletanken, men efter projektledernes opfattelse alligevel kan tolkes, så det stemmer med denne. Men samtidig må der bruges tid på at afmontere de "kontor-handlingsplaner", som deltagerne ifølge Stoppestedets lærere er blevet belastet med ved andre instanser. I Stoppestedet er det livshandlingsplaner, der er grundlaget, så må erhvervshandlingsplaner indrette sig efter dem. Der bruges 12 timer for hver kursist til individuelle samtaler herom. Sidste år blev der på den måde angiveligt lavet 117 handlingsplaner og de fleste kursister fra de hold er nu i sving med at virkeliggøre disse planer.

Daghøjskolen kan bruges på forskellig måde. Den kan indgå som 3-månedersforløb før aktivering, kombineres med AMU-kurser og andre kurser, eller der kan være tale om længere forløb. Daghøjskolens lærere giver udtryk for at de har stået fast på, at det skulle være højskole, de leverede, og dette er beskæftigelsessekretariatet meget glade for i dag - det har det lært meget af. Mange deltagere er fuldstændig "flade", når de starter kurset. Men når folk møder sig selv, sker der noget. Det gør noget ved dem. Højskolen kan ikke give det samme kursus to gange. Når læreren går ind i rummet, gælder det om at fornemme, hvor deltagerne er - og så køre derefter. For nogen hold kan en indkøring vare 14 dage, for andre 3 måneder. Man ved, hvad faget hedder, men ikke hvad der konkret skal ske i timerne, som lærerne udtrykker det.

Stoppestedet har været en udfordring, som har givet problemer: Et antal undervisere har ikke "overlevet" det, som højskolens lærere udtrykker det: Folk fra AMU-systemet med deres plankur-

ser og rammer kommer til kort. Det kræver en helt anden menneskelig indsigt at fungere her. Skolerne kan noget forskelligt, men er dog alle nødvendige. Nu er man begyndt at tale mere sammen mellem uddannelsesinstitutionerne i Roskilde, og nøglepersonerne er begyndt at kende hinanden. Det opfattes af daghøjskolens lærere som meget vigtigt for, at de rigtige tilbud kan sættes sammen.

KAPITEL 5

Deltagere i projekter

5.1. Indledning

I dette kapitel skal vi forsøge at give et indtryk af deltagere i projekter under forsøgspuljen: hvilken baggrund de har og hvilket udbytte, de får af at være med.

Vi har for at besvare dette interviewet et antal deltagere i de projekter, der blev beskrevet i det foregående kapitel. En del er interviewet individuelt, en del har vi talt med gruppevis. I alt har vi haft kontakt med op mod 100 deltagere. Nogle få spørgsmål har tjent som udgangspunkt: Hvad de har lavet før, hvordan de er kommet i projektet, hvad de har fået ud af det og specielt om det har ført til en afklaring med hensyn til, hvad de vil i fremtiden. Vi har lyttet efter, hvad den enkelte deltager havde at sige og fulgt de spor, vi har fornemmet her.

Vi har søgt at få forskellige slags deltagere med i interviewene. Der er velfungerende og mindre velfungerende, afklarede og uafklarede, begge køn er repræsenteret og forskellige aldre. Lovgivningen opererer med en grænse ved 25 år og forskellige regelsæt for over og under 25-årige, men i gruppen over 25 år er de fleste nær 25 og op til 30 år og deres situation ikke væsentlig forskellig fra de under 25-åriges. Hvad angår deltagernes situation, går grænsen et sted over 30 år, således at de, der er ældre og har været uden arbejde en årrække før de af en eller anden grund blev arbejdsløse, skiller sig klart ud fra de yngre.

Vi har selvfølgelig været begrænset af de projekter, vi har kunnet finde, og af, om der var kommet deltagere eller var deltagere til stede på projekterne, når vi kom ud i kommunen. Ganske tit viste det sig, at dette ikke var tilfældet af den ene eller anden

grund. Endvidere har vores muligheder været begrænset af, hvilke deltagere der var villige til at lade sig interviewe - som regel var dette arrangeret på forhånd af projektledelserne.

Det er ikke den enkelte deltager som person, der har interesseret os. Hovedsigtet har ikke været at tegne et billede af den typiske deltager eller at skelne mellem forskellige typer. Synsvinklen har snarere været, at vi har søgt at bruge alle disse interview til at tegne et billede af den **situation**, disse mennesker står i, specielt de 18-29-årige, som især befolker disse projekter. Hvad kan være baggrunden - eller baggrundene - for, at de ikke kan finde frem til, hvad de vil med deres liv, eller for at de ikke kan finde sig til rette med en af de traditionelle muligheder i jobtilbud eller projekter?

For nogle af dem, vi har talt med, har vi fået et sammenhængende billede - seksten af disse gives sidst i kapitlet for at illustrere de mere generelle resultater. Med andre har vi samtaler i grupper, hvor hver enkelt har bidraget med færre bemærkninger. Disse materialer danner også en del af baggrunden for det generelle billede, der tegnes på de følgende par sider. Vi har desuden stillet spørgsmål til lederne i projekterne om deltagerne og deres udbytte. Herfra fås en type oplysninger om deltagerne, som det ikke ville være muligt at få fra disse selv uden et langvarigt samvær, og samtidig fås et indtryk af, hvor forskellig lederens synsvinkel er fra deltagerens, eller hvor nær den ligger.

5.2. Generelle indtryk af deltagerne

Det, der binder deltagerne i de forskellige projekter sammen, er noget negativt - at de ikke har job eller passer ind i de almindelige aktiveringstilbud. Derfor kan deltagerne være meget forskellige. Ja, da der ofte blandes forskellige slags deltagere i projekterne, velfungerende og mindre velfungerende, afklarede og uafklarede for at få projekterne til at fungere, vil der endda være en del

deltagere, der lige så godt kunne have været i et almindeligt aktiveringsprojekt.

Formentlig højst en enkelt af de 16 deltagere der beskrives i dette kapitel ville være at finde i stabil beskæftigelse hvis projekterne ikke var der, selv med fuld beskæftigelse i samfundet. Seks af dem har flakket rundt fra den ene beskæftigelse til den anden, startet på uddannelser og flyttet fra sted til sted i en række korte forløb. En er socialt uden forudsætninger for at være et sted og indordne sig under normer, en mangler helt elementære skolekundskaber som læsning og regning. Fire melder om psykiske vanskeligheder, derunder psykosomatiske sygdomme og en periode med alkoholmisbrug. To virker velfungerende, men vil ikke andet end gøgl, teater og musik. Af de to lidt ældre er den ene kronisk syg mens den anden er rationaliseret væk og for "gammel" til at få et nyt job.

Paragraf 30 projekterne har givet et tilbud til disse mennesker. Der er tilbud til den gruppe der ikke vil andet end kultur, men langt det største antal projektpladser er beregnet for den gruppe, det er anset for vanskeligt at aktivere i de almindelige projekter. Det er tydeligt at projekterne for den sidstnævnte gruppe har opsuget personer med store personlige problemer, deraf nogle på grænsen til det behandlingskrævende, hvoraf alle vi har talt med giver udtryk for at de kan bruge projekternes tilbud til noget. En anden stor gruppe deltagere virker derimod ikke som om de selv har problemer med at tilbringe årene med en række korte forløb, derunder aktiveringsprojekter.

På baggrund heraf kan det tolkes som succes for forsøgspuljeprojekterne at også de vanskeligt aktiverbare deltagere giver udtryk for at trives og fungere godt med projekterne. Selv den mest asociale "Brian", som synes man godt kunne få "sin" kontanthjælp fuldt ud enten man mødte op eller ikke, er glad for at have projektet og vil hellere komme og deltage der end gå hjemme. Projektlederen mener, han nok skal blive socialiseret i løbet af et par måneder. Andre deltagere synes de har fået noget interessant at beskæftige sig med. En del giver udtryk for at være kommet i

gang med meget engagerende aktiviteter, eller at de er glade for at kunne afprøve om en kreativ beskæftigelse er noget for dem.

Selv om deltagerne således må karakteriseres som gennemgående meget tilfredse med forsøgspuljeprojekterne kan man alligevel stille spørgsmålet om projekterne i alle tilfælde er til gavn for deltagerne. Således kan vi stille spørgsmålet om et halvt års projekt egentlig giver så meget til den store gruppe personer, hvor baggrunden for at de er vanskeligt aktiverbare er, at de aldrig har været i stabil beskæftigelse eller andre længerevarende forløb, men stadig er flakket fra det ene til det andet. Uanset hvor interessant og lærerigt det er bliver projektet et halvt år til i det kludetæppe som deres tilværelse udgør.

Hvis de bliver så engagerede i forsøgspuljeaktiviteten at de ikke kan forestille sig at lave andet de næste ti år er de i de fleste tilfælde dårligt hjulpe. De skal være ret talentfulde og flittige for at kunne overleve med at spille børneteater, bygge træskibe, lave lokalsamfundsprojekter eller hvilke andre fantasifulde aktiviteter forsøgspuljeprojekterne nu byder på.

Den gruppe der har lullet sig ind i en forestilling om at de "engang" skal begynde en uddannelse når de er rede til det synes heller ikke at blive bragt væsentlig videre med et halvt års projekt. Deres "fremtidsplaner" synes tværtimod at blive styrket idet de her har funktionen at kunne give dem en identitet de ikke har basis for at finde i de mere konkrete sider af deres hidtidige tilværelse.

Mange der læser de følgende resultater vil givetvis finde at problemet bunder i at vi "forkæler" borgerne i dag med at give dem en sikkerhed for en indkomst uden at der reelt stilles krav om at de indordner sig under de forhold som flertallet må acceptere. Krav og udfordringer er givetvis en del af tilværelsen som mennesker ikke altid søger i det omfang de har gavn af dem. En del af projekterne kan vel også kritiseres for ikke at have nok styr på om kravene stilles i rimeligt omfang. På den anden side peger mange af vore interview på at der er tale om personer som der for mange år siden burde være stillet krav til. Personer der allerede som børn

havde behov for mere struktur på deres tilværelse i stedet for den forsømthed der ofte er deres baggrund.

En del af formålet med forsøgspuljen har været at give plads til projekter inden for områderne kunst og kultur, såvel til personer som var meget engagerede og afklarede på, at sådanne aktiviteter var dem, som til personer der var mere usikre herpå. Andre formål med forsøgspuljen var at give mulighed for projekter, der kunne være til gavn for lokalsamfundet og projekter, der havde til formål at afdække ønsker og behov hos kontanthjælpsmodtagerne. Endvidere at skabe aktiviteter til personer, der vanskeligt lod sig passe ind i de sædvanlige aktiviteter.

På baggrund heraf har vi opstillet følgende syv grupper deltagere, som vi skal give eksempler på sidst i kapitlet:

1. Personer der fra starten har været klar over, at de ville arbejde med kunst og kultur, og som nu har fået lejlighed til dette gennem et projekt i forsøgspuljen.
2. Personer som har været mere usikre, men alligevel har gået med en forestilling om, at noget kunstnerisk måske var dem, og som gennem deltagelse i et projekt er nået frem til en afklaring omkring dette.
3. Personer som gennem deltagelsen i projektet har fundet ud af, hvad de gerne vil beskæftige sig med i fremtiden, eller som er på vej til at gøre det.
4. Personer som måske har ideer om, hvad de engang vil, men det er ikke noget, de vil "lige nu".
5. Personer der på den ene eller anden måde signalerer asocial adfærd, eller overhovedet ikke vil noget.
6. Personer der kun kan fungere i et særligt trygt miljø.

7. Lidt ældre personer som fungerer som vejledere for unge.

5.3. Den verden deltagerne lever i

Vi har valgt at sammenfatte budskaberne fra de seksten deltagere der refereres senere i kapitlet og fra det større antal deltagere vi har talt med i grupper i et billede af verden som den ser ud fra deltagerens synsvinkel. Deri ligger ikke nogen teoretisk ambition, det har blot forekommet os at være en hensigtsmæssig måde at sammenfatte den information på, vi har fået, således som vi tolker den.

På baggrund af interviewene har vi fået et billede af en livssituation, der for det første kan være præget af, at deltageren selv kan være skadet følelsesmæssigt, være forsømt hjemmefra, hæmmet af konflikter i hjemmet m.m. Disse forhold kan få kontanthjælpsmodtageren til at trække sig tilbage og blive passiv, eller til mere aktivt at give udtryk for, at hun eller han er ligeglad med sin tilværelse og med sine omgivelser. Eller de kan få personen til at stille særlige krav til et kærligt og beskyttet miljø for at kunne fungere tilstrækkelig tillidsfuldt.

Projekterne gør i visse tilfælde noget specielt målrettet for at bringe deltagerne videre menneskeligt og følelsesmæssigt. Nogle af de deltagere, vi har mødt synes at være bragt videre i deres personlige udvikling og har fået mere magt over en del af de ting, der før har hæmmet dem. Men selv om projekterne ikke direkte indeholder et terapeutisk element eller direkte satser på en menneskelig udvikling af deltageren, kan det i al fald være opbyggende at komme ind i en aktivitet, der kan engagere en og give den mening, som de fleste i vores samfund finder i arbejdet.

Vi har imidlertid truffet mange deltagere i projekterne med virkelig store problemer, som vi ikke er sikre på de nogensinde vil få fod på, og hvor vi mere vil gætte på, at de vil blive ved med at have brug for et særligt miljø at fungere i, som kun kan findes i en eller anden subkultur eller andet beskyttet miljø. Det ses som

noget positivt, at de uafklarede eller helt passive deltagere begynder at sætte sig mål. Det er givetvis et positivt tegn. Undertiden har de mål, de har sat sig dog forekommet os og projektlederne lidt urealistiske. Det kan fx være uddannelsesplaner, som man kan tvivle på, om deltagerne har evner eller energi til at leve op til.

Situationen kan for det andet være præget af, at deltagernes anlæg, evner og impulser går i retninger, der ikke er så meget brug for i samfundet. Der er kreative deltagere, der ikke er så boglig-teoretisk orienterede, at de er i stand til at fungere i det skole- og uddannelsessystem, vi har udviklet. De har ofte prøvet at tilpasse sig den mere "retvinklede" verden for blot at opleve, at de har fået det dårligt eller er blevet dårlige af det.

I mange tilfælde ser vi en verden og et samfund, der er så kompliceret, at en åben søgende type mister orienteringen og får svært ved at vælge. Baggrunden for, at deltageren mister orienteringen kan i mange tilfælde være, at hun eller han først har valgt, eller måske snarere har ladet sig presse ind i, noget forkert og af den grund har mistet fornemmelsen af, hvad de egentlig vil og evnen til at vælge rigtigt. Denne fornemmelse kan være vanskelig at finde igen, men det hjælper, hvis personen i en periode kan beskæftige sig med noget virkeligt engagerende.

Mange af deltagerne synes på en eller anden måde at være blevet lukket ude af virkeligheden - måske kan denne udelukethed ses som en generel karakteristik ved ungdommen, som den er konstrueret i vores kultur. De har dannet sig deres egne forestillinger, som ikke bunder i nogen konkret udveksling med andre mennesker uden for deres isolerede børneverden med skole, forældre og kammerater og derfor ikke altid kan bruges til så meget. De er opdraget med at skulle vælge et erhverv og det, de bliver sat til - fx af jobcentret - føler de nemt er ydmygende, hvis det ligger under det, de selv havde forestillet sig, de skulle.

Tilpasning er dog altid en tosidet proces, som afhænger af egenskaber ved den enkelte såvel som af egenskaber ved samfundet og den kultur, der tales om tilpasning til. Det er bemærkelsesværdigt, at kulturprojekterne under forsøgspuljen, som vi har set,

har været i stand til at integrere ikke alene dem, der kun vil kultur, men også mange, som er belastet af problemer. Det samfund, de tidligere er søgt tilpasset til, forekommer i mange tilfælde for langt fra dem. Mange af vor tids job kan kun bruges af de absolut velfungerende. Det gælder fx ensomme, effektive funktioner eller servicefunktioner, hvor den ansatte er "på scenen" hele tiden og skal spille rollen (fx ekspedient).

Disse betragtninger gælder for aktiveringsområdet i det hele taget, men i særlig grad for forsøgspuljens område, idet dette jo omfatter de personer det er vanskeligt at aktivere i almindelige projekter.

5.4. Hvad gør projekterne for deltagerne?

I betragtning af, at deltagerne er så forskellige og står i så forskellige situationer med så forskellige problemer er det klart, at projekterne for at lykkes må søge at gøre noget meget forskelligt ved deltagerne. Det er selvsagt ikke muligt ud fra undersøgelsen at sige, om forsøgspuljens projekter alt i alt er vellykkede eller ikke vellykkede, om de giver deltagerne et skub videre og kommer til at betyde noget for dem. Men vi kan sige, at vi har set eksempler på, at dette menes at lykkes, og vi kan sige noget om, hvad det er for en slags eksempler.

I nogle tilfælde giver projekterne deltagerne en mulighed for at arbejde med den kunststart eller kulturelle/mediemæssige aktivitet, som de brænder for og derved måske en mulighed for at etablere sig inden for deres felt og fortsætte i et almindeligt job eller uddannelsesforløb her. I andre tilfælde giver det dem en oplevelse af, om en kulturel aktivitet er sagen for dem og afliver måske en drøm, som hidtil har luret i baggrunden og hindret dem i at engagere sig til anden side.

I atter andre tilfælde vænner projekterne deltagerne til at møde krav fra omgivelserne, lærer dem at det kan være noget værd at leve op til sådanne krav, at dette ikke nødvendigvis behøver at

være ydmygende, sådan som en del af dem på forhånd oplever det. Projekterne kan vænne deltagerne til, at der er konsekvenser, såsom at deltagerne kun får løn for de timer, de kommer. Det gælder selvfølgelig kun i de tilfælde hvor der er sådanne konsekvenser i projekterne. Der er eksempler på projekter og deltagere, hvor kombinationen betyder en lejlighed til at opleve engagement, opslugthed af aktiviteterne og glæde ved at være med til at nå et resultat sammen med andre.

Når det drejer sig om de mindst velfungerende personer, ser vi eksempler på, at projekterne giver dem omgivelser, de er i stand til at fungere indenfor, eller når ambitionerne ikke er så store eller problemerne måske til gengæld er meget store, at projekterne i det mindste giver dem en struktureret hverdag, som er et bedre alternativ for dem end bare at være hjemme eller strejfe om på må og få.

Endelig ser vi eksempler på deltagere, der trænger til en menneskelig udvikling, og projekter, der sætter sig som mål at give dem dette, og søger at møde deltagerne på det punkt, hvor de er, for at starte processen der. De helt passive og isolerede bliver vækket til live og får igen mod på at ønske sig noget og forestille sig noget.

De mere "firbenede" projekter satser især på at give deres deltagere en struktureret hverdag og noget meningsfuldt at beskæftige sig med, som kan engagere dem mere eller mindre. Det tager imidlertid ofte et par måneder at lære alle at komme til tiden. I den tid mister de forsømmelige en del af aflønningen, men det ser ikke ud til at påvirke dem meget i sig selv. Når det som regel lykkes at socialisere dem til en arbejdstid, har det formentlig snarere sin grund i den menneskelige påvirkning, der ligger i et arbejdsmiljø, hvor der er brug for den enkelte og indsatsen værdsættes. Med dette være antydnet, at selv det "primitive" projekt, der blot satser på at socialisere med straf- og belønningsmekanismer i virkeligheden benytter sig af en kulturel socialisering foretaget af forstandige medarbejdere nær deltageren.

Kontanthjælpsmodtageren uden arbejde er i en situation, hvor uafhængighed og stolthed betyder meget. Det er derfor ikke sikkert, hvordan hun eller han vil reagere på, at jobcentret trækker nogle timers løn ved for sent fremmøde. Reaktionen kan sagtens blive, at så må man indrette sig med det lavere beløb. Mange projektdeltagere - vi tænker på de tidligere kriminelle - kender desuden betydelig lettere måder at skaffe sig de sidste penge på end ved at møde til tiden hver dag.

Erfaringen fra de projekter vi har set og deltagere vi har talt med i forsøgspuljeprojekter peger på, at forsøgspuljens sammenknytning af kulturaktiviteter og aktiviteter for vanskeligt aktiverbare personer har været en god idé. Meget tyder på, at en gruppe personers vanskeligheder kan tolkes som en afstand mellem den kultur, mange danske børn først socialiseres ind i i hjem, institutioner og skolesystem hvor vi motiverer og spørger hvad den enkelte vil - og den arbejdskultur og samfundskultur, vi senere forventer dem tilpasset til hvor det ofte forudsættes, at den enkelte affinder sig med de muligheder der er. Det er bemærkelsesværdigt, at alternative miljøer som det århusianske kulturmiljø eller Roskildes vikingeverden under visse betingelser kan integrere, engagere og opbygge mange af de personer, som samfundets dominerende subkultur har gjort til tabere.

Kultur-sociale projekters succes beror formentlig på, at de er i stand til at møde de enkelte, hvor de er og med dette udgangspunkt give dem nye perspektiver, ny viden og dermed nye ønsker og behov. Dermed kan de vende den uheldige kædeproces af negative sanktioner fra den enkeltes omgivelser og passiv tilpasning til disse fra deltagerens side. I et projekt, der ikke er medtaget i kap. 4, mente lederen, at "vi kan kun have én Brian her", men jobcentermedarbejderen bemærkede hertil: så skulle han se sagerne, der var mindst fem! På de følgende sider gives en række eksempler på deltagere i projekterne Kapriol, Opgang 2, Kulturgyngen, Kapriol, Opgang 2, Opgang 2, Kulturgyngen, Cykelprojektet, Kvindemuseet, Kvindemuseet, Kvindemuseet, Cykelprojektet, Kulturgyngen, Reden, Cykelprojektet og Reden, jf. kap 4.

(navne og betydningsløse detaljer er ændret af hensyn til anonymiteten).

5.5. Konkrete eksempler på deltagere

5.5.1. Personer, der fra starten har været klar over, at de ville arbejde med kunst og kultur, og som nu har fået lejlighed til dette gennem et projekt i forsøgspuljen

Morten er 19 år, og da vi kommer, er han midt i prøven i rollen som en pige, der oplever fantastiske ting i drømme - i en børneteaterforestilling naturligvis. Der er ikke publikum på, men Morten kan selv indflette de replikker fra salen - nogen gange råb i kor - der kommer, når publikum består af små børn, som indgår som en væsentlig del af forestillingen. Han gør det, så vi som tilskuere fornemmer atmosfæren.

Morten havde ellers ikke tænkt sig at skulle spille teater, men var som hf-studerende først med i amatørteater, senere en børneteatergruppe med et par studiekammerater, hvor han spillede og sang og skrev sange til stykkerne. Efter hf ville gruppen gerne fortsætte, og den foreslog selv at starte teaterprojektet.

Selv om han aldrig havde forestillet sig at spille teater, har han fået meget ud af det. Nu har han 8 roller i deres forestillinger, samtidig med at han stadig tager sig af musik og sange. I en lille gruppe er det vigtigt, at den enkelte er fleksibel og kan udfylde forskellige funktioner, derunder at ingen er for fine til at være med i alle de praktiske gøremål.

Projektet har nu ikke ændret Mortens fremtidsplaner, han forestiller sig stadig at søge ind på musikkonservatoriet.

Annett er 22 år. Hun tog 10. klasse på en teaterefterskole. Derefter flyttede hun til Århus og arbejdede 10 måneder i en farvehandel. Hun giver udtryk for at det var en noget depressiv arbejds situa-

tion, men formålet var at spare op til at læse hos en skuespiller og søge ind på skuespillerskolen. Senere havde hun forskellige små-job.

Gennem fritidsundervisning - ligeledes relateret til teater - fik hun kontakt med det teaterprojekt, hvor hun nu er i gang med henblik på at søge ind på teaterskolen igen. Hun ser optimistisk på sine muligheder. Sidst hun søgte ind, arbejdede hun jo i farve-handlen hver dag og gik til teater 1 time om ugen. Nu øver hun hver dag og har allerede lært meget af de stykker, hun har været med til at sætte op.

Annett ser teaterprojektet som et springbræt til at komme videre med teater, som altid har været hendes ønske. Op til næste prøve til teaterskolen vil hun igen tage timer hos skuespillerinden.

Joop på 19 år er vokset op i udlandet, hans farfar har været klovn i en tysk cirkus og en lærer i skolen lærte ham at jonglere. Siden har han øvet sig hver dag, og nu kan han klare 5 bolde. Han har gøglet i forskellige lande, men blev hængende, fordi han fik en kæreste. Nu taler han flydende dansk. Han vil godt være cirkusartist.

I den forbindelse vil han gerne på gøglerskolen, men det kræver, at han har været på bistand i 6 måneder. Han har nu talt med sin sagsbehandler og beskæftigelsesvejleder om det, og de vil godt støtte, at han kommer ind på næste hold.

Nu er han 20 timer om ugen på projektet, hvor de driver et booking-kontor. Hans arbejde er at sætte plakater op og andre praktiske ting, det foregår om formiddagen. Derefter går han ned på cirkuspladsen, hvor han har mulighed for at øve sig 4 timer hver eftermiddag. Det er nemlig vigtigt at øve hver dag, specielt når man ikke har lyst. På den måde har han noget at lave hele dagen.

Joop er godt klar over, at fremtiden som artist er usikker. Nogle kører til Tyskland og jonglerer, de kan få 50 kr. den ene dag og 500 kr. den næste. Det er svært. Som klovn er det også vigtigt at kunne se grænsen, når man gør grin med folk, har han iagttaget.

5.5.2. Personer, som har været mere usikre, men alligevel har gået med en forestilling om, at noget kunstnerisk måske var dem, og som gennem deltagelse i et projekt er nået frem til en afklaring omkring dette

Det er karakteristisk for disse personer, at de har prøvet forskellige ting, men haft det dårligt med aktiviteter, som ikke er tilstrækkelig ekspressive.

Thomas er 23 år, student og har læst arkæologi i et år på universitetet. Det var alligevel ikke det rigtige, så han fik lyst til at komme væk, tog til Bornholm og prøvede mange forskellige ting. Han ville gerne noget med børn og var medhjælper i en børnehave i en periode, men arbejdet i børnehaven fandt han alt for stressende.

Det var lidt tilfældigt, han så kom til den lille by, hvor han nu er med i et børneteaterprojekt, men det er den første aktivitet, han har fundet helt ideel, hvor han kan give sig selv helt og fuldt uden at blive tømt for energi - der er tværtimod en opbyggende virkning af arbejdsindsatsen, mener han.

Thomas er ret ny i projektet, hvor der har været lidt udskiftning, således at det nu er nødvendigt at indstudere stykkerne forfra. Han var med til en opførelse lige for nylig og følte sig rigtig stolt over det. Selv om han ikke er helt afklaret med hensyn til, hvad han vil med sin fremtid, ved han i al fald, at dette er noget, han vil fortsætte med lang, lang tid endnu.

Pernille er 21 år, har taget 10. klasse, været i USA som au-pair og senere arbejdet i en tøjbutik der, kom derefter tilbage til Danmark og startede på hf. Efter et år var hun tilbage i USA om sommeren, og fordi hun blev der længere end beregnet, droppede hun ud af hf.

Derefter havde hun ikke noget at lave og kom på forskellige kommunale projekter, først noget med båndværksted, senere blev hun sendt ud at gøre rent. På grund af en angstneurose blev hun

sendt til psykiater og derefter på højskole, hvor hun begyndte at beskæftige sig med at spille teater. Hun mener selv, at det eneste der har været i vejen er, at hun ikke var i gang med noget, hun kunne lide. Da hun begyndte at engagere sig i teatervirksomhed, gik det meget bedre.

Da Pernille startede på det nuværende teaterprojekt, havde hun det dog stadig lidt skidt. Den socialrådgiver, der var knyttet til projektet sendte hende (og et par andre) til en drømmetyder, og det, han kunne fortælle om meningen med hendes drømme, gav hende virkelig noget. Hun synes virkelig, hun har fået noget ud af projektet, hun bliver bedre og bedre til at spille. Føler sig virkelig bakket op her.

Det nuværende stykke har de opført 40 gange, og nu skal de lave det på engelsk og til Irland med det. Det er en udfordring i sig selv at spille et stykke så mange gange og stadig holde gejsten oppe. Efter det skal hun spille en soloforestilling.

Pernille har søgt ind på teaterskolen en gang, men blev afvist. Hun vidste godt, hvad der var galt og har arbejdet med det. Hun vil nu søge ind igen.

Ken er 23 år og har oplevet meget siden socialforvaltningen overtog forsørgerpligten, da han var 13 år. Han har haft mange op- og nedture. Hver gang han var ved at få det bedre, skete der noget drastisk. Han har været på efterskole og haft 3 højskoleophold. Siden havde han fast arbejde som chauffør, men blev fyret, da han fik mavesår - psykosomatisk, mener han selv.

Højskoleopholdene har givet ham meget og har afklaret nogle ting for ham. De tre ophold har drejet sig om musik, natur og kultur. Ken har endvidere været i Civilforsvaret som kommunal værnepligtig og er fortsat med som frivillig.

Det var lidt tilfældigt han kom med i et teaterprojekt. Da han ikke kunne stave, gik han til specialundervisning i dansk, hvor han mest sad og skrev digte på en computer. Der var 4 forskellige lærere gennem to måneder og aldrig noget fast forløb, "nøjagtig

som på socialkontoret" som han formulerer det. Der hørte han så om projektet.

Først var han lige ved at gå igen, for folk havde øringer i næsen og alle mulige steder. Men han kom med i et stykke og begyndte hurtigt at tale med projektlederen om, at han ville lave et stykke, der handlede om selvmord - noget han havde oplevet flere gange på nært hold. Mange græder efter en forestilling og fortæller ham bagefter om deres problemer. Men - han er jo ikke terapeut og kan ikke tage sig af dem.

Ken oplever meget stort behov for sit stykke, som altid giver anledning til engageret debat. Det er et emne, vi normalt ikke tør tage hul på. Det lykkes ham gennem stykket at distancere sig lidt fra oplevelserne. Det er lidt humoristisk. Han føler ikke, han er sig selv, når han står på scenen, men skaber afstand ved at være en figur i et stykke.

Ken er nu nået frem til, at han vil prøve at komme ind på skuespillerskolen, og hvis han ikke kommer ind, vil han prøve igen. Hans storesøster er skuespiller. Skulle det ikke lykkes, vil han være hypnotisør. Han har for mange år siden lært at hypnotisere og har arbejdet sammen med en hypnotisør i en periode.

5.5.3. Personer, som gennem deltagelsen i projektet har fundet ud af, hvad de gerne vil beskæftige sig med i fremtiden, eller som er på vej til at gøre det

Bibi er 25 år og uddannet kok, men har ikke brudt sig om det arbejde og har derfor arbejdet med alt muligt andet. Så har hun fået to børn, som hun har været hjemme og passet i fem år, mens hun har modtaget bistandshjælp. Lige før hun kom i projektet, søgte hun arbejde som pædagogmedhjælper, men der var flere hundrede ansøgere.

Hun har spurgt, om hun kunne få revalideringshjælp til at gå på pædagogseminariet, men fået at vide, at det har hun ikke fysisk-

psykiske problemer nok til. I stedet er hun kommet på et projekt, hvor hun har lejlighed til at lave alt muligt praktisk arbejde.

Bibi mener selv hun har fået meget ud af at være på projektet. Hun synes, hun var kommet "helt ud af det" ved at gå hjemme med børnene, det er en helt anden tilværelse. Projektet giver hende lejlighed til at tilpasse sig forholdene på en arbejdsplads igen. Hun synes det er et meget fint sted, alle er enormt søde og der bliver taget utrolig meget hensyn. Hun finder det muligt at fungere, selv når hun har det dårligt.

Bibi synes ikke, hun har råd til at søge ind på seminariet, men efter projektet vil hun godt have et rigtigt arbejde og i a-kasse, for hun er træt af bistandssystemet. Hun planlægger imidlertid ikke at gå på understøttelse senere, for hun synes ikke, der er noget at gå hjemme for nu, hvor børnene er i børnehave. Hun vil helst have et job som pædagogmedhjælper eller på et børnehjem.

Jann er 21 år, efter skolen har han gået ½ år på efg. Der brød han sig imidlertid ikke om miljøet. Han har været på kontanthjælp i godt 2½ år og har i den forbindelse været i forskellige kommunale aktiveringer. Han har på et tidspunkt aftjent sin værnepligt og søgte da job i militæret. Desværre kom de kun med et tilbud, som skulle accepteres på stedet, det syntes han ikke han kunne, da han havde kone og barn.

Jann har endnu ikke haft et almindeligt job. Efter militærtjenesten blev han aktiveret 5 + 5 måneder i samme børnehave. Han vil dog ikke starte på en pædagoguddannelse, da han ikke kan klare sig med SU. Et privat jobtilbud i et malerfirma med industrilakering var ikke noget han trivedes med. De ansatte snakkede overhovedet ikke sammen der, det var der ikke tid til.

Han er nået frem til et ønske om at komme på grundkursus for vagtfunktionærer. Han har nu deltaget i projektet i 3 måneder og kan godt lide det. Det er dejligt frit, der er ikke spor stress på og han møder op hver dag. Hans ønsker og planer: Sikkerhedsvagt, politiet, fragchauffør fx i 3 x 34.

Trine er 20 år. Hun flyttede til København og arbejdede i en græsrods-miljøorganisation, hvor de lavede undervisningsmapper til skolerne. Der var ikke nogen ledelse, hun måtte finde ud af det selv, hvad der passede hende godt. Men hun fik hjemve og flyttede hjem.

Her kom hun gennem kommunens aktivering på en daghøjskole, hvor de beskæftigede sig med billedkunst og så museer - det var helt i orden efter hendes mening. Hun synes, det er sjovt, og har et lille atelier sammen med nogle andre, hvor hun regner med at kunne komme i gang nu.

Det nuværende projekt har hun været på i 7 måneder og hun skal være på det to måneder mere. Det er hun glad for, og hun er træt af, at hun ikke kan blive her. Det drejer sig om museumsarbejde.

Efter projektet søger *Trine* ind på hf. Det er hun helt sikker på - hun har godt nok meldt fra en gang tidligere, men nu er hun helt sikker. Derimod har hun ingen idé om, hvad hun vil fortsætte med efter hf. Det må gerne være noget kreativt eller i al fald noget med udfordringer.

5.5.4. Personer, som måske har ideer om, hvad de engang vil, men det er ikke noget, de vil "lige nu"

Stine er 23 år, har hf og har så været på højskole. Hun arbejdede en tid på et feriested i Norge, men syntes det var for meget med ferie og tog derfor hjem. Hun har været i et andet projekt før dette. I dette projekt har hun prøvet mange forskellige funktioner - det er efter hendes mening fordelene ved det, at det er muligt at pejle sig ind på, hvad man vil. Hun er mest glad for at arbejde i caféen.

Her er det sådan, at de der arbejder i caféen og laver mad er med til at bestemme, hvad der skal laves. *Stine* kan godt lide den måde, caféen kører på, fordi de aktiverede er med til det hele: lave maden, sælge den, servere, rydde op, og der er kontakt med gæ-

sterne, så hun oplever deres tilfredshed. Projektet har hjulpet hende til klarhed over, hvad det præcis er, hun vil lave. Hun kunne fx ikke tænke sig at lave mad på et plejehjem.

Hun har forlængst besluttet, at det er et arbejde i denne retning, hun vil ende i, siger hun. Men når hun har prøvet en konkret ting en tid, bliver hun alligevel træt af det. Hendes største drøm er at læse ernæring, husholdning eller biologi. Men hun synes ikke, lysten til at læse helt er kommet endnu. Men det gør ikke spor. Jo ældre, jo bedre mener hun, hun er glad for, hun ikke fik hf for tidligt, for så havde hun ikke fået meget ud af det.

Nu synes hun, det er fint at arbejde 37 timer, men senere, når hun får børn, vil hun foretrække et halvtidsjob. Både for at få mere tid med børnene og for at få tid til sig selv, fx til at lave keramik.

Thilde er 21 år og flyttede til en lidt større by, da hun blev student. I de par år der er gået siden har hun hverken haft almindelig beskæftigelse eller været i gang med nogen uddannelse, men har udelukkende været i forskellige kommunale aktiviteter. Hun startede på kunstmuseet som "ung i arbejde", hvor aktiviteten bestod i at gå som kustode og en gang imellem var hun i administrationen for at lukke kuverter. Dernæst var hun på daghøjskole.

Efter hun var ude at rejse i sommer, er hun blevet interesseret i etnografi. Hun har været på det nuværende projekt i 7 måneder. Det er hun meget glad for, det er meget sjovere end kunstmuseet, som aktiveret får hun lov til at lave alt muligt. Det er sjovere, fordi der er så mange jævnaldrende med. Og så er hun glad for, at det er 37 timer, det er nemlig træls at skulle vende hver krone.

Thilde vil gerne læse på et tidspunkt, men har ikke travlt. Hun vil gerne vente et år mere. Sidste år fik hun afslag. Hun vil gerne se lidt mere, men har dog ikke lyst til at rejse lige nu. Hendes kæreste er desuden i gang med sin uddannelse, så de bliver nødt til at blive her.

5.5.5. Personer, der på den ene eller anden måde signalerer asocial adfærd eller overhovedet ikke vil noget

Brian er 18 år. Han blev smidt ud af skolen uden eksamen som 17-årig og har siden deltaget i forskellige kommunale projekter. Venter nu på sessionspapirer og vil gerne ind som soldat. Har søgt på AMU-kursus i metal-auto, hvor han kan få 9. klasse. Hertil siger hans sagsbehandler imidlertid nej, fordi han ikke passer mødetiderne på projektet.

Projektlederen vil tale med sagsbehandleren om det, men, siger han, Brian kan hjælpe ham ved at komme regelmæssigt hver dag. Det kan Brian nu ikke se nogen grund til at gøre, det kommer han ikke videre af, siger han.

Han kan godt lide at være i projektet, det er det bedste, de har, men alligevel siger han, at han kun kommer for at få sine penge - og, tilføjer han, på grund af de mennesker der er her. Hvis der ikke var noget ved det, ville han have sagt til sin sagsbehandler, at hun skulle sætte ham i et andet projekt.

Projekt ren by er det mest ydmygende projekt, kommunen har, efter Brians mening. Han bærer i øvrigt til stadighed en kasket trukket helt ned, så vi kun undtagelsesvis ser hans øjne, og giver i det hele taget indtryk af at være en person, som andre mennesker ikke umiddelbart når så langt med.

5.5.6. Personer, der kun kan fungere i et særlig trygt miljø

Caroline er 23 år og har haft mange forskellige job og deltaget i projekter før det nuværende, hvor hun har været i 3½ år. Hun kom hjemmefra som lille pige, fortæller hun, og har været på mange institutioner. Hun har i perioder siddet hjemme og syntes, det var synd for hende, alt bliver lige meget og det ligger nær at begynde at drikke - noget hun kom ind på, da hun arbejdede meget i barer.

Hun havde rigtig mange problemer, men synes virkelig godt om at være i det nuværende projekt, hvor hun synes, folk passer så godt på hinanden. Hun har haft forskellige funktioner i projektet, men er nu på hotellet, hvor hun skal fortsætte det næste år.

Her er rart, og hun har lyst til at være her, selv lyst til at gå på arbejde. Det er rart, fordi de aktiverede får meget ansvar. De får nøglerne, og det er ret mange penge, de har ansvaret for. Af den grund er det ikke sådan, at du føler dig lille her, anfører hun. Alle begår jo brøler, men det er der plads til.

Caroline har 10. klasse og har i et par år lavet pr for bands og lignende. Disse ting vil hun gerne gå videre med på et tidspunkt og læse til kulturmedarbejder - en forsøgsuddannelse på universitetet. De kræver 11 points for at komme ind, og hun har allerede 9 af dem. Når hun har fået de to næste, vil hun se, om hun er parat og om de vil have hende. Lige nu føler hun sig imidlertid ikke klar til at sidde på skolebænken.

Sarah er 21 år. Hun var meget genert og forsagt, da hun startede i projektet, syntes selv hun var umoden og vidste ikke, hvor hun stod, men hun mener, det har hjulpet meget at være med. Hun har tidligere været på efterskole og herefter ledig i 1 år. Så blev hun sendt på skovarbejde i et kommunalt projekt - i en anden lille landkommune, hvor hun boede før.

Skovarbejdet kunne hun imidlertid ikke tåle, så hun måtte afbryde og var derpå ledig i 2 år. Så kom hun på kursus, var derpå ledig ½ år og kom så på kommunens sy-projekt. Efter det var hun med på en overlevelsestur til Sverige, som blev optakten til det nuværende projekt.

I den tidligere kommune var de ligeglade med, om hun lavede noget for kontanthjælpen, mener Sarah, men det er helt anderledes her. I det hele taget er det bedre at være her. Der kendte hun ingen, her har hun allerede fået en masse venner og er meget glad for at være.

Nu vil hun gerne på handelsskole, og som forudsætning skal hun have en hel del skolekundskaber. I projektet er der ansat en

lærer, idet mange af deltagerne mangler elementære skolekundskaber, og hun skal nu bl.a. tage sig af Sarah.

5.5.7. Personer, fx i fyrrerne, som fungerer som vejledere for yngre - eller ligefrem som projektledere

Carlo er omkring fyrrer år, blev arbejdsløs på grund af indskrænkninger i hans firma og efterhånden langtidsledig. Da han skulle have et jobtilbud af kommunen, viste det sig, at han var god til at sætte de yngre deltagere i gang i projektet hvor han kom ind.

Nu er han ved at blive ansat på almindelige vilkår i kommunen for at lede et af projekterne. Det drejer sig om et projekt, som mest er beregnet for de personer, det har vist sig særlig vanskeligt at aktivere i de almindelige projekter.

Gurli er i fyrrerne og har måttet opgive sit arbejde på grund af en dårlig skulder. Hun har flere gange presset på over for kommunen for at få en revalidering. Det mener sagsbehandleren imidlertid ikke er realistisk, såvidt *Gurli* har opfattet det, fordi der sandsynligvis vil blive flere end 120 sygedage i et evt. senere job på grund af den dårlige skulder.

Gurli er glad for projektet, når hun nu ikke kan få en egentlig omskoling, for så er der noget at stå op til. Alternativet er jo at gå hjemme eller gå på værtshus, det er der ikke meget indhold i. Der er et fællesskab, og de unge piger er glade for, at hun er her.

KAPITEL 6

Stipendiemodtagerne

6.1. Indledning

Forsøgspuljen giver kommunerne mulighed for at etablere aktiviteter inden for bl.a. det kulturelle område, herunder for at give stipendier til kontanthjælpsmodtagere, således at disse i en periode kan udføre kulturel virksomhed uden at skulle stå til rådighed for arbejdsmarkedet.

I dette kapitel belyses stipendiernes art samt stipendiemodtagerenes baggrund og holdninger til stipendieordningen.

Kapitlet bygger på postspørgeskemasvar fra i alt 297 stipendiemodtagere. Socialforskningsinstituttet bad i begyndelsen af 1995 kommunerne om at oplyse CPR-numre på de personer, der havde fået bevilget et stipendium i perioden 1.1.1994 og frem til begyndelsen af 1995. I alt blev indrapporteret 377 stipendiemodtagere, som fik tilsendt et spørgeskema i foråret 1995. Heraf besvarede 297 (svarende til 79 pct.) skemaet.

De 297 personer fordeler sig over i alt 39 kommuner. 58 pct. (172 personer) bor i Københavns Kommune og yderligere 19 pct. (56 personer) i Århus, Odense, Ålborg, Frederiksberg eller Helsingør Kommune. De øvrige 33 kommuner tegner sig hver især for 5 eller færre stipendiemodtagere (svarende til i alt 23 pct. af stipendiemodtagerne). Stipendiemodtagerne er således i udpræget grad koncentreret i de største kommuner, herunder primært i København.

34 pct. af stipendiemodtagerne er under 25 år, 19 pct. mellem 25 og 30 år, og knapt halvdelen (47 pct.) af stipendiemodtagerne er over 30 år. Kun få er 50 år eller mere (5 pct.) og 10 pct. er 40-49 år. Gennemsnitsalderen er 31 år. Stipendiemodtagerne er der-

med formentlig gennemgående ældre end projektdeltagerne i forsøgspuljeprojekterne, idet de fleste projektdeltagere antagelig er under 30 år. 37 pct. af stipendiemodtagerne er kvinder, og 63 pct. er mænd. Der er ikke nævneværdig forskel på aldersfordelingen blandt kvinder og mænd. Stipendiemodtagernes gennemsnitsalder er nogenlunde den samme i København (31 år) som i resten af landet (30 år), men 72 pct. af stipendiemodtagerne fra København er mænd, mod kun 50 pct. af de øvrige stipendiemodtagere.

På dataindsamlings tidspunktet var 61 pct. af stipendiemodtagerne fortsat i gang med deres stipendium, mens 39 pct. havde afsluttet deres stipendium på dette tidspunkt.

Langt de fleste stipendiemodtagere påbegyndte deres stipendier i 1994. 12 pct. af stipendiemodtagerne har påbegyndt stipendiet i foråret 1995, mens 79 pct. har påbegyndt deres stipendium i 2. halvår af 1994.

6.2. Stipendierne

Stipendierne varer typisk enten 6 mdr. (58 pct. af stipendierne) eller 12 mdr. (19 pct.). 10 pct. varer efter stipendiemodtagernes oplysninger under 6 mdr., og samme andel varer 7-11 mdr. 4 pct. af stipendiemodtagerne oplyser, at deres stipendium forventes at vare mere end 12 mdr. Hovedparten af stipendierne (87 pct.) varer således 6-12 mdr. Den gennemsnitlige varighed er 7,5 mdr. Der er ikke nogen markant forskel på stipendiernes varighed hverken mellem kvindelige og mandlige stipendiemodtagere eller mellem stipendiemodtagere i forskellige aldersgrupper.

Stipendiemodtagerne blev spurgt, hvor meget de fik i stipendium pr. måned til at leve for. Af besvarelserne fremgår, at en del af stipendiemodtagerne har anført et beløb, der var mindre end kontanthjælpen til trods for, at stipendiebeløbet mindst bør svare til den kontanthjælp, som de pågældende ellers ville være berettiget til. En del af stipendiemodtagerne har formentlig opfattet stipendiebeløbet som det beløb, de modtager ud over kontant-

hjælpen. På grundlag af oplysningerne fra det generelle spørgeskema til kommunerne (jf. kapitel 2) kan anslås, at den gennemsnitlige forsøgspuljebevilling pr. stipendium er godt 52.800 kr. Hvis en gennemsnitlig varighed på 7,5 mdr. lægges til grund, fås, at stipendiemodtagerne i gennemsnit får godt 7.000 kr. pr. måned i samlet stipendiebeløb (dvs. inkl. evt. beløb til materialer mv.).

85 pct. af stipendiemodtagerne oplyser, at de ud over beløb til dækning af leveomkostninger også - som en del af stipendiet - modtager beløb til enten køb af materialer mv. (70 pct.), leje af lokaler mv. (36 pct.) eller andre udgifter, fx transport (20 pct.). På den måde bidrager stipendierne således til, at stipendiemodtagerne får bedre økonomisk mulighed for at dyrke og udvikle deres kulturelle aktiviteter. Det er især de over 25-årige, der har fået beløb til leje af lokaler mv. (andelen er 39 pct. blandt de over 25-årige mod 29 pct. blandt de under 25-årige). Ellers er der ikke forskelle mellem aldersgrupperne eller mellem mandlige og kvindelige stipendiemodtagere med hensyn til, om man som en del af stipendiet har fået midler til de nævnte formål.

Ved en telefonisk rundspørge til landets største kommuner om, hvor meget de udbetaler i stipendium, viste det sig, at de alle udbetaler kontanthjælp, samt et beløb ud over til materialer. Det typiske beløb til materialer mv. er 1.000 kr pr. måned. Beløbet til materialer mv. kan dog variere fra kommune til kommune, idet flere kommuner vurderer dette beløb individuelt.

Med til billedet af stipendiemodtagernes økonomiske situation hører også, om de (ud over stipendiet) tjener penge på deres kulturelle virksomhed i stipendieperioden. Knap 1/3 (32 pct.) har svaret ja til et spørgsmål herom. Denne andel er større blandt de 25-30-årige (45 pct.) end blandt de under 25-årige (29 pct.) og over 30-årige (27 pct.). Den typiske stipendiemodtager tjener således tilsyneladende ikke penge ved sin kulturelle virksomhed i stipendieperioden.

Stipendierne gives med henblik på, at kontanthjælpsmodtagere kan udføre kulturel virksomhed uden at skulle stå til rådighed for arbejdsmarkedet i stipendieperioden. Tabel 6.1 giver en oversigt

over, hvilke former for kulturel virksomhed, stipendierne omfatter. De anførte kategorier var fortrykte i spørgeskemaet. Omkring halvdelen (54 pct.) af stipendiemodtagerne valgte én af de anførte grupper i tabellen til at karakterisere det kulturelle område i stipendiet, hvilket betyder, at en del stipendier falder inden for 2 kategorier (27 pct.), 3 kategorier (11 pct.) eller mindst 4 kategorier (8 pct.).

Tabel 6.1. Stipendiemodtagerne fordelt efter den form for kulturel virksomhed, som stipendiet omfatter. Særskilt for køn og alder. Procent¹.

Form for kulturel virksomhed	Køn		Alder			Alle stipendiemodtagere
	Kvinder	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Male/tegne	64	45	41	58	56	52
Billedhugger	17	17	7	19	23	17
Kunsthåndværk	16	3	7	8	8	8
Design	8	2	5	5	4	4
Arkitektur	1	0	0	0	1	0
Sang	7	12	13	18	5	11
Udøve musik	9	30	38	25	9	23
Komponere musik	3	25	26	18	10	17
Skrive digte/noveller mv.	6	13	9	13	10	11
Fotografere	6	9	9	8	8	8
Film/video	4	8	7	5	7	7
Instruere film	0	1	0	2	1	1
Spille teater	4	3	5	6	1	3
Andet ²	19	16	16	18	18	17
Procentgrundlag ³	109	182	97	67	128	292

1. Procenterne summer til mere end 100 pct., da det var muligt at give flere svar.
2. Andet omfatter en lang række forskellige typer aktiviteter, herunder CD-produktion, tegneserier, installationskunst, udstilling, cirkus og foredrag.
3. For én person er det uoplyst, om det var en mand eller en kvinde. Derfor er summen af antal mænd og kvinder én mindre end det samlede antal stipendiemodtagere.

De hyppigst nævnte enkelte former for kulturel virksomhed er:

Male/tegne	52 pct.
Billedhugger	17 pct.
Udøve musik	23 pct.
Komponere musik	17 pct.
Sang	11 pct.
Skrive digte/noveller/romaner	11 pct.

Hertil kommer "andet" kategorien (17 pct.), der omfatter en lang række forskellige typer aktiviteter.

De kvindelige stipendiemodtagere har primært fået stipendium til områderne male/tegne, billedhugger og kunsthåndværk, mens de mandlige stipendiemodtagere i højere grad har fået stipendium til at arbejde med musik. Det er endvidere især de unge stipendiemodtagere under 25 år, der har valgt at udøve musik, mens de lidt ældre stipendiemodtagere over 25 år især udøver billedkunst mv.

Hvis stipendieområderne i tabel 6.1 opdeles i fem hovedområder: billedkunst mv. (kategorierne: male/tegne, billedhugger, kunsthåndværk, design og arkitektur), musik (kategorierne: sang, udøve musik og komponere musik), skrivende virksomhed (kategorierne: skrive digte, noveller, roman mv.), teater/film (kategorierne: fotografere/grafik, film/video, instruere teater/film) og andet, viser der sig følgende fordeling:

Billedkunst mv.	61 pct.
Musik	26 pct.
Skrivende virksomhed	11 pct.
Teater/film	15 pct.
Andet	17 pct.

Summen af procenterne bliver mere end 100, idet flere af stipendiemodtagerne har fået stipendium, der omfatter flere af hovedområderne. De fleste stipendiemodtagere har således fået stipendium til at udøve billedkunst mv. og musik.

Næsten alle stipendiemodtagere giver udtryk for, at stipendiet skal munde ud i en eller anden form for formidling, jf. tabel 6.2.

Den hyppigst anførte form for formidling er "udstilling", hvilket naturligvis hænger sammen med, at billedkunst mv. er den dominerende aktivitet i stipendierne.

Tabel 6.2. Stipendiemodtagere fordelt efter om de har tænkt sig, at stipendiet skal munde ud i formidling. Særskilt for køn og alder. Procent.

Skal stipendiet munde ud i formidling?	Køn		Alder			Alle stipendiemodtagere
	Kvinder	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Ja, udstilling	58	45	33	53	61	50
Ja, koncert	8	21	27	20	6	16
Ja, teater	4	4	5	8	2	4
Ja, oplæsningsarrangement	3	2	0	3	3	2
Ja, bog eller pjece	15	14	10	14	18	14
Ja, film/video	3	10	9	5	8	7
Ja, andet ¹	39	46	53	42	38	44
Nej	5	7	2	6	9	6
Procentgrundlag ²	107	181	94	66	129	289

1. Andet dækker over bl.a. CD-produktion, undervisning og udsmykning.

2. Se note 3 til tabel 6.1.

Anm.: Procenterne summer til mere end 100, fordi stipendiemodtagerne kunne benytte flere ja-svar.

Henved halvdelen af stipendiemodtagerne arbejder sammen med andre omkring den kulturelle virksomhed i stipendieperioden. De unge stipendiemodtagere under 25 år har hyppigst samarbejde med andre (71 pct.), hvorimod de lidt ældre stipendiemodtagere over 30 år ikke har så udbredt et samarbejde med andre inden for det samme kulturelle område (38 pct.). Denne forskel hænger antagelig bl.a. sammen med, at de unge hyppigere arbejder med musik end de lidt ældre stipendiemodtagere.

Stipendiemodtagernes mulighed og behov for at få faglig vejledning i stipendieperioden fremgår af tabel 6.3. 42 pct. af stipendiemodtagerne giver udtryk for, at de ikke har mulighed for at få faglig vejledning i forbindelse med det kulturelle arbejde under

stipendiet, heraf ville knap 1/3, svarende til 15 pct. af alle stipendiemodtagerne, gerne have "professionel" vejledning. Noget over halvdelen (58 pct.) af stipendiemodtagerne har mulighed for faglig vejledning i forbindelse med stipendiet, men det er i de færreste tilfælde, at kommunen har stillet den faglige vejledning til rådighed. De fleste stipendiemodtagere skal således selv sørge for faglig vejledning, hvis de har behov herfor.

Tabel 6.3. Stipendiemodtagere fordelt efter om de har mulighed for at få faglig vejledning i forbindelse med det kulturelle arbejde i stipendieperioden. Særskilt for køn og alder. Procent.

Mulighed for faglig vejledning	Køn		Alder			Alle stipendiemodtagere
	Kvinder	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Ja, kommunen giver mulighed for det	6	3	5	2	5	4
Ja, men jeg må selv sørge for det	55	53	65	56	43	54
Nej, men ville gerne have vejledning fra en "professionel"	13	16	16	22	11	15
Nej, og ønsker ikke vejledning fra en "professionel"	27	28	14	20	41	27
I alt	101	100	100	100	100	100
Procentgrundlag ¹	104	177	95	64	123	282

1. Se note 3 til tabel 6.1.

Kommunernes mulighed for at yde faglig vejledning kan formodentlig forbedres lidt, hvis de kommunale forvaltninger (primært kultur- og beskæftigelsesforvaltninger) blev bedre til at arbejde sammen omkring forsøgspuljen. Det er imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at flere kulturelle forvaltninger ikke er særligt store, og derfor er det ofte begrænset, hvor meget faglig vejledning, kommunerne har mulighed for at give stipendiemodtagerne. Dette gælder bl.a. for den del af stipendiemodtagerne, der kommer

fra de mindre kommuner. Der er samtidig ingen tvivl om, at kultur- og beskæftigelsesforvaltningerne har forskellige typer af tankesæt, men ifølge den kvalitative interviewundersøgelse har det givet positive resultater i flere kommuner, hvor forvaltningerne arbejder sammen for at realisere tankerne bag forsøgspuljen; dette gør sig bl.a. gældende i flere af de store kommuner med magistratsordninger, hvor kultur- og beskæftigelsesforvaltninger er underlagt samme magistrat. Nogle store kommuner har bevidst fravalgt en faglig vejledning til stipendiemodtagerne, fx Københavns Kommune, der selv angiver, at det er fordi stipendierne administreres i Arbejdssekretariatet, og her er medarbejderne ikke uddannet til at give en faglig vejledning inden for det kulturelle område.

6.3. Stipendiemodtagernes vej til stipendium

I dette afsnit belyses stipendiemodtagernes vej til stipendierne: hvorfra de har hørt om stipendieordningen, hvilken rådgivning de har fået fra kommunerne, og hvilke motiver de har haft for at søge stipendium.

Tabel 6.4 viser, hvordan stipendiemodtagerne hørte om muligheden for at søge om stipendium. Stipendiemodtagerne har hørt om stipendieordningen, dels fra kommunernes job- og bistandsafdelinger (henholdsvis 17 pct. og 31 pct.), dels fra venner, familie (31 pct.) og pressen, dvs. radio og tv (17 pct.) og lokalavisen (18 pct.). Kommunerne har spillet en rolle i informationen om stipendieordningen til stipendiemodtagerne, men mange stipendiemodtagere har hørt om stipendieordningen på andre måder. Flere kommuner siger herom, at de ikke har opfattet det som deres opgave at informere alle kontanthjælpsmodtagere om stipendieordningen. Nogle kommuner har kun informeret kontanthjælpsmodtagere, når kommunerne har vurderet, at et stipendium ville være en god ide for de pågældende.

Tabel 6.4. Stipendiemodtagere fordelt efter hvordan de hørte om muligheden for at få stipendium. Særsilt for køn og alder. Procent.

Hørte om stipendium fra:	Køn		Alder			Alle stipendie- modtagere
	Kvin- der	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Medarbejdere på bistandskontoret	27	33	21	36	36	31
Medarbejder fra jobafdelingen	16	17	17	12	19	17
Pjece, plakat m.m.	9	7	12	8	4	7
Venner og familie	33	29	37	34	25	31
Radio og tv	18	16	25	15	12	17
Lokalavisen	15	20	18	18	19	18
Andet ¹	7	7	7	10	5	7
Procentgrundlag ²	111	184	100	67	129	296

Anm.: Procenterne summer til mere end 100, fordi stipendiemodtagerne kunne benytte flere svarmuligheder.

1. Andet dækker over kollegaer, Kulturministeriet, lovgivning og bibliotek.
2. Se note 3 til tabel 6.1.

Tabel 6.5 viser, at kommunerne i noget under halvdelen (41 pct.) af tilfældene opfordrede stipendiemodtageren til at søge stipendium. Kommunerne har tilsyneladende især opfordret de over 25-årige til at søge stipendium. Tabellen viser også, at over halvdelen (61 pct.) fik rådgivning fra kommunen i forbindelse med udarbejdelsen af ansøgning. Det ses endvidere, at knapt halvdelen (40 pct.) af stipendiemodtagerne har fået udarbejdet en handlingsplan, hvor stipendiet indgår. Det er især de over 25-årige stipendiemodtagere, der har fået udarbejdet en handlingsplan, hvilket hænger sammen med, at lovgivningen pålægger kommunerne at udarbejde handlingsplaner for de over 25-årige efter et vist antal måneders kontanthjælp. 29 pct. af de unge stipendiemodtagere under 25 år har også fået udarbejdet en handlingsplan, hvor stipendiet indgår. Dette kunne tyde på, at en del af kommunerne er begyndt at udarbejde handlingsplaner for de under 25-årige, selv om kommunerne ikke er forpligtet hertil.

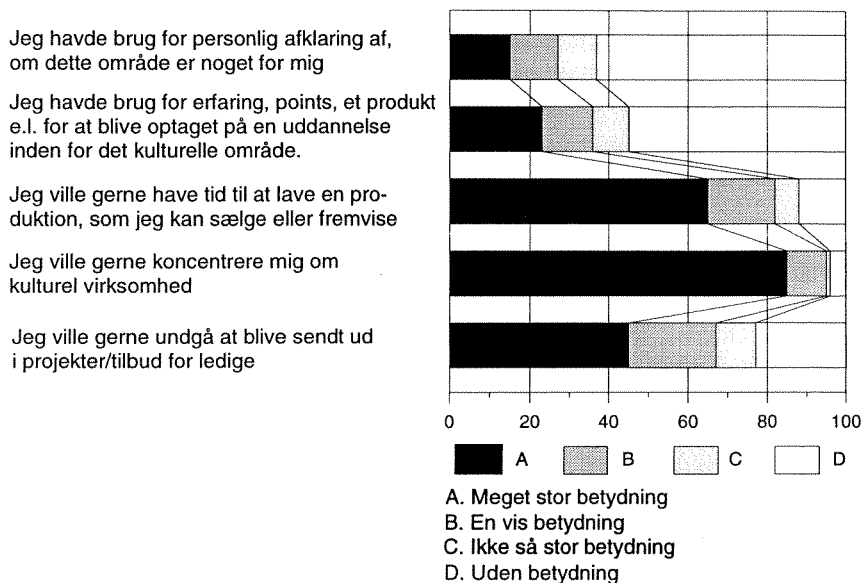
Tabel 6.5. Andel af stipendiemodtagerne der angiver, at de blev opfordret af kommunen til at få stipendium, at de fik rådgivning fra kommunen i forbindelse med ansøgningen, og at de har fået lavet en handlingsplan, hvor stipendium indgår. Særskilt for køn og alder. Procent.

	Køn		Alder			Alle stipendie- modtagere
	Kvin- der	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Blev opfordret af kom- munen til at få stipendium	43	40	34	50	43	41
Fik rådgivning fra kom- munen i forbindelse med ansøgningen	57	63	56	65	63	61
Har fået lavet en hand- lingsplan, hvor stipendium indgår	46	37	29	46	47	40
Maksimalt procentgrundlag	111	184	100	66	129	295

Af den kvalitative interviewundersøgelse fremgår ligeledes, at mange kommuner er begyndt at udarbejde en samlet aktiveringsplan for kontanthjælpsmodtagerne uden hensyntagen til deres alder.

Stipendiemodtagernes motiv for at søge stipendium fremgår af figur 6.1. Figuren viser, at stipendiemodtagernes væsentligste motiver til at søge stipendium er, at de gerne vil koncentrere sig om kulturel virksomhed, og at de gerne vil have tid til at lave en produktion, som de kan sælge eller fremvise. For en del (over 40 pct.) spiller ønsket om at undgå at blive sendt ud i projekter/tilbud for ledige også en betydelig rolle. Et mindretal (godt 1/5) peger på ønsket om at forbedre chancerne for at blive optaget ved en kulturel uddannelse som et væsentligt motiv. Hovedindtrykket af figuren er, at stipendiemodtagerne overvejende er meget målrettede og afklarede. Det fremgår også af figuren, at kun få (ca. 1/6) nævner, at et behov for personlig afklaring med hensyn til kulturel virksomhed havde stor betydning som motiv for at søge stipendium.

Figur 6.1. Stipendiemodtagerne fordelt efter forskellige motivers betydning for at søge stipendium. Procent.

6.4. Stipendiemodtagernes baggrund

6.4.1. Ledighed, arbejde og uddannelse

Knap halvdelen af stipendiemodtagerne har været på kontanthjælp i mellem 1 og 3 år før de fik stipendiet, jf. tabel 6.6. 21 pct. har modtaget kontanthjælp i over 3 år (12 pct. i 4-5 år og 9 pct. over 5 år). I 32 pct. af tilfældene har kommunerne givet stipendium til kontanthjælpsmodtagere, der har været på kontanthjælp i under 1 år. Hovedparten af stipendiemodtagerne har således været uden (tilstrækkelige) indtægtsmuligheder i relativt langt tid. Det er især de unge stipendiemodtagere under 25 år, der har været i kontanthjælpssystemet i under 1 år (41 pct.), de lidt ældre stipendiemodtagere over 25 år har været længere tid i kontanthjælpssystemet.

Det skal bemærkes, at tabel 6.6 drejer sig om kontanthjælpsperioden umiddelbart før stipendiet, og vi kan derfor ikke sige noget om, hvor lang tid stipendiemodtagerne har været på kontanthjælp i alt i deres tilværelse.

Tabel 6.6. Stipendiemodtagere fordelt efter hvor længe de har modtaget kontanthjælp umiddelbart før stipendiet. Særskilt for køn og alder. Procent.

Hvor længe modtaget kontanthjælp:	Køn		Alder			Alle stipendiemodtagere
	Kvinder	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Under 13 måneder	33	31	41	32	24	32
13-36 måneder	52	45	52	46	44	47
37-60 måneder	8	14	8	9	16	12
Over 60 måneder	8	10	0	12	15	9
I alt	101	100	101	99	99	100
Procentgrundlag ¹	107	182	101	65	124	290

1. Se note 3 til tabel 6.1.

Omkring halvdelen af stipendiemodtagerne oplyser, at de har deltaget i projekter/tilbud for ledige, jf. tabel 6.7. Heraf har halvdelen, svarende til godt 1/4 af samtlige stipendiemodtagere, deltaget i aktiveringstilbud med kulturelle aktiviteter. Det er især de yngste stipendiemodtagere under 25 år (41 pct.), der har deltaget i denne type aktiveringstilbud og i aktivering i det hele taget. De over 30-årige stipendiemodtagere har typisk ikke deltaget i aktivering (68 pct.).

Omkring 4/5 af stipendiemodtagerne har på et eller andet tidspunkt haft ordinært (lønnet) arbejde, jf. tabel 6.8. For en del ligger erhvervserfaringen dog nogle år tilbage. Over 1/3 af stipendiemodtagerne havde senest haft arbejde i 1991. Det betyder, at over halvdelen (55 pct.) enten aldrig har haft ordinært (lønnet) arbejde eller ikke har haft det i mindst 3 år. I aldersgruppen over 30 år er denne andel næsten 2/3. Hovedparten (86 pct.) har været uden arbejde i mindst et år.

Tabel 6.7. Stipendiemodtagere fordelt efter om de har deltaget i kurser, projekter eller tilbud for ledige. Særskilt for køn og alder. Procent.

	Køn		Alder			Alle stipendie- modtagere
	Kvin- der	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Stipendiemodtagernes deltagelse i kurser mv.						
Ja, kurser, projekter eller tilbud med kulturelle aktiviteter	32	24	41	27	15	27
Ja, andre kurser, projekter eller tilbud	23	26	35	19	21	26
Nej	51	55	34	55	68	53
Procentgrundlag ¹	111	182	100	67	127	294

Anm.: Procenterne summer til mere end 100, fordi stipendiemodtagerne kunne benytte begge de to første svarmuligheder.

1. Se note 3 til tabel 6.1.

Tabel 6.8. Stipendiemodtagere fordelt efter hvornår de sidst havde haft almindeligt arbejde. Særskilt for køn og alder. Procent.

	Køn		Alder			Alle stipendie- modtagere
	Kvin- der	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Har sidst haft alminde- ligt arbejde:						
1995	4	1	3	0	2	2
1994	13	11	19	9	7	12
1993	17	18	19	17	16	17
1992	9	16	16	17	11	14
1991 eller før	36	37	17	42	49	36
Har aldrig haft almindeligt arbejde	21	17	26	15	15	19
I alt	100	100	100	100	100	100
Procentgrundlag ¹	107	183	100	65	126	291

1. Se note 3 til tabel 6.1.

Tabel 6.9 viser, at over halvdelen (54 pct.) af stipendiemodtagerne har fra 8 års skolegang til studentereksamen som højeste uddan-

nelse, dvs. at godt halvdelen af stipendiemodtagerne ikke har en erhvervsuddannelse. 31 pct. har studentereksamen som højeste uddannelse (56 pct. af de under 25-årige og 17 pct. af de over 30-årige stipendiemodtagere).

Tabel 6.9. Stipendiemodtagere fordelt efter højeste uddannelse. Særskilt for køn og alder. Procent.

Højeste uddannelse	Køn		Alder			Alle stipendie- modtagere
	Kvin- der	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
8 års skolegang	2	5	1	5	5	4
9-10 års skolegang	14	21	24	18	15	19
Student, hf, hhx, htx . . .	35	28	56	23	17	31
Lærlinge/efg-uddannelse	7	14	3	13	17	11
Kort videregående ud- dannelse	12	7	11	8	7	9
Mellemlang videregående uddannelse	9	3	3	6	6	5
Lang videregående ud- dannelse	21	21	1	26	33	21
Andet	1	1	1	2	1	1
I alt	101	100	100	101	101	101
Procentgrundlag	102	173	88	62	125	275

Tabellen viser endvidere, at 35 pct. af stipendiemodtagerne har en videregående uddannelse. 21 pct. har en lang videregående uddannelse. Det er især de over 25-årige, der har en lang videregående uddannelse.

Alt i alt har stipendiemodtagerne en forholdsvis solid uddannelsesmæssig baggrund. Godt 3/4 har som højeste uddannelse enten en erhvervsuddannelse (hyppigst en videregående uddannelse) eller studentereksamen (eller tilsvarende).

Det kan antages, at mange af stipendiemodtagerne har været på kontanthjælp, fordi deres interesser inden for den kulturelle sfære ikke har været i stand til at gøre dem selvforsørgende, eller fordi

de ikke har været interesseret i at fortsætte i det "almindelige" uddannelsessystem, men snarere har været interesseret i at udøve kulturel virksomhed - en interesse der imidlertid ikke umiddelbart har kunnet realiseres i det "almindelige" uddannelsessystem.

6.4.2. Kulturel baggrund

Ud over skole- og erhvervsuddannelse blev stipendiemodtagerne også direkte spurgt, om de havde en "kulturel uddannelse", jf. tabel 6.10.

Godt 1/3 svarede bekræftende (37 pct.). Næsten 2/3 af stipendiemodtagerne oplyser, at de har deltaget i kurser mv. (herunder højskoleophold) med forbindelse til stipendieområdet. Alt i alt har næsten 4/5 af stipendiemodtagerne (78 pct.) modtaget en eller anden form for uddannelse eller undervisning med relation til kulturel virksomhed. Det er især de over 30-årige, der har en egentlig kunstnerisk eller kulturel uddannelse, mens de under 30-årige hyppigst har taget kurser mv. inden for det kulturelle område. Stipendiemodtagerne har således typisk erhvervet kvalifikationer inden for kulturel virksomhed gennem undervisning, for manges vedkommende endda i betydeligt omfang.

Halvdelen af de stipendiemodtagere, der ikke har en kunstnerisk eller kulturel uddannelse, har søgt om optagelse ved en sådan uddannelse inden for de sidste 3 år. Af de under 30-årige uden kunstnerisk eller kulturel uddannelse drejer det sig om mere end 60 pct. Der er således en udbredt uddannelsesmotivation blandt de under 30-årige stipendiemodtagere. Det ses endvidere af tabel 6.10, at det især er de kvindelige stipendiemodtagere, der har søgt optagelse ved en kunstnerisk eller kulturel uddannelse.

De stipendiemodtagere, der har en kunstnerisk eller kulturel uddannelse, er i tabel 6.11 fordelt efter uddannelsens art (kunstnerisk område) henholdsvis varighed. 72 pct. er uddannet inden for billedkunst mv., mens de øvrige kategorier i tabellen hver for sig kun omfatter små andele af stipendiemodtagerne. Næsten halvde-

len (47 pct.) af de gennemførte uddannelser har en varighed på mindst 5 år. Mere end 2/3 (69 pct.) har en varighed på mindst 3 år. Det er altså typisk forholdsvis langvarige uddannelser, der her er tale om.

Tabel 6.10. Stipendiemodtagernes uddannelse og uddannelsessøgning inden for det kulturelle område. Særsilt for køn og alder. Procent.

	Køn		Alder			Alle stipendie- modtagere
	Kvin- der	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
1. Har en kunstnerisk eller kulturel uddannelse	38	37	20	29	50	37
2. Har deltaget i kurser, højskoleophold eller andre former for undervisning med forbindelse til stipendieområdet . .	70	61	79	72	49	65
3. Enten 1 eller 2	80	77	81	82	74	78
4. Har søgt optagelse ved en kunstnerisk eller kulturel uddannelse inden for de seneste 3 år	44	25	52	38	13	32
5. Enten 1 eller 4	66	52	60	62	53	58
6. Har søgt optagelse ved en kunstnerisk eller kulturel uddannelse inden for de seneste 3 år i pct. af dem, der ikke har en sådan uddannelse . . .	72	37	64	60	26	50
Maksimalt procentgrundlag (linie 1-5) ¹	111	182	101	66	127	294
Procentgrundlag (linie 6)	65	112	75	40	62	177

1. Se note 3 til tabel 6.1.

Af tabel 6.11 fremgår også, at de mest langvarige uddannelser dominerer blandt de over 30-årige, mens de yngres uddannelser er

knap så langvarige. Endvidere fremgår, at de over 25-årige hyppigere er uddannet inden for billedkunst mv. end de under 25-årige, som til gengæld oftere har en uddannelse inden for "musik".

Tabel 6.11. Stipendiemodtagere med en kunstnerisk eller kulturel uddannelse, fordelt efter uddannelsens art henholdsvis varighed. Særskilt for køn og alder. Procent.

	Køn		Alder			Alle stipendie- modtagere
	Kvin- der	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
<i>Uddannelsens art:</i>						
Billedkunst mv.	69	73	44	72	80	72
Musik	3	11	28	4	4	8
Skrivende virksomhed . .	0	2	0	0	2	1
Teater/film	6	3	6	12	0	4
Tekstil	11	0	0	8	4	4
Andet*	11	11	22	4	11	11
I alt	100	100	100	100	101	100
Procentgrundlag	37	65	18	25	59	102
<i>Uddannelsens varighed:</i>						
Under 1 år	8	9	33	4	3	9
1-2 år	24	22	50	16	17	21
3-4 år	30	17	11	48	14	22
Mindst 5 år	38	52	6	32	66	47
I alt	100	100	100	100	100	99
Procentgrundlag	37	65	18	25	59	102

* Andet omfatter bl.a. udenlandske studieophold.

Ud over kunstnerisk eller kulturel uddannelse drejer stipendiemodtagernes "kulturelle baggrund" sig også om, hvorvidt og hvor længe stipendiemodtagerne tidligere (dvs. før stipendiet) har udført kulturel virksomhed.

Af tabel 6.12 fremgår, at så godt som alle (98 pct.) stipendiemodtagere tidligere har udført én eller flere former for kulturel virksomhed. Af tabellen ses, at det hyppigst drejer sig om male/-

tegne, billedhugger og musik. Billedet i tabellen minder om fordelingen hvad angår de uddelte stipendier, jf. ovenfor.

Tabel 6.12. Andel af stipendiemodtagere, der tidligere har udført forskellige former for kulturel virksomhed. Særsilt for køn og alder. Procent.

Form for kulturel virksomhed:	Køn		Alder			Alle stipendiemodtagere
	Kvinder	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Male/tegne	77	54	55	61	67	62
Billedhugger	28	30	21	36	32	29
Kunsthåndværk	29	9	10	21	19	16
Design	23	11	14	22	13	15
Arkitektur	5	4	3	3	6	4
Sang	19	20	26	24	12	20
Udøve musik	16	41	45	36	20	32
Komponere musik	6	29	28	24	14	21
Skrive digte mv	15	20	19	21	16	18
Fotografer	23	24	19	27	26	24
Film/video	11	25	22	19	18	20
Instruere teater	5	3	5	6	2	4
Spille Teater	9	10	13	13	5	9
Andet ¹	17	18	13	19	20	18
Mindst én form for kulturel virksomhed	100	97	99	98	97	98
Procentgrundlag ²	111	185	101	67	129	297

1. Andet omfatter primært installationskunst, lokalradio og lokalt tv.

2. Se note 3 til tabel 6.1.

Anm.: Procenterne summer til mere end 100, fordi stipendiemodtagerne kunne benytte flere svarmuligheder.

Af tabel 6.13 ses, at ligeledes så godt som alle (94 pct.) stipendiemodtagere har deltaget i (givet et personligt bidrag til) én eller flere formidlingsaktiviteter i forbindelse med den tidligere kulturelle virksomhed, fx udstillinger af forskellige slags, udgivelser, koncerter, film/video, teater eller anden type kulturelt arrangement.

De anførte oplysninger tyder på, at stipendierne hyppigt repræ-

senterer en fortsættelse af en kunstnerisk/kulturel aktivitet, som stipendiemodtagerne i forvejen har været i gang med.

Tabel 6.13. Andel af stipendiemodtagere der tidligere har medvirket i (givet et personligt bidrag ved) formidlingsaktiviteter. Særsklit for køn og alder. Procent.

Formidlings- aktivitet:	Køn		Alder			Alle stipendie- modtagere
	Kvin- der	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Maleriudstilling	61	42	39	55	54	49
Fotoudstilling	11	12	7	15	13	12
Kunstudstilling	45	43	28	44	56	44
Oplæringsarrangement	12	9	9	12	10	10
Udgivelse	12	31	22	21	26	24
Koncert	21	41	44	36	24	34
Udsmykningsarrangement	32	19	16	35	23	23
Film/video	14	28	24	21	23	23
Teaterforestilling	18	23	24	27	16	21
Anden performance	19	21	19	27	19	21
Andet kulturelt arrange- ment	20	13	16	17	18	17
Mindst én aktivitet	95	93	92	95	94	94
Procentgrundlag ¹	111	183	100	67	128	295

Anm.: Procenterne summer til mere end 100, fordi stipendiemodtagerne kunne benytte flere svarmuligheder.

1. Se note 3 til tabel 6.1.

Tabel 6.14 synes at styrke en sådan antagelse. Det fremgår heraf, at stipendiemodtagerne typisk har udført kulturel virksomhed i adskillige år. Over 80 pct. oplyser, at de har udført kulturel virksomhed i mindst 4 år. Det ses, at jo ældre aldersgruppe, man betragter, des længere tid har stipendiemodtagerne gennemgående udført kulturel virksomhed. Tallene tyder på, at en stor andel af stipendiemodtagerne har udført kulturel virksomhed i en meget betydelig del af deres voksne tilværelse.

Dette synes at harmonere med, at stipendiemodtagerne typisk betragter deres kulturelle virksomhed som et "arbejde", hvilket

fremgår af, at 9/10 svarede nej til følgende spørgsmål: "Betragede du mest af alt de kulturelle aktiviteter som en hobby, før du fik stipendium?". For langt hovedparten af stipendiemodtagerne må den kulturelle/kunstneriske aktivitet antages at være noget centralt og betydningsfuldt i deres tilværelse. Stipendiemodtagernes oplysninger om deres fremtidsplaner bestyrker dette indtryk, jf. det følgende afsnit.

Tabel 6.14. Stipendiemodtagere fordelt efter hvor længe de har udført kulturel virksomhed, inden de fik stipendiet. Særsilt for køn og alder. Procent.

Hvor længe udført kulturel virksomhed:	Køn		Alder			Alle stipendie- modtagere
	Kvin- der	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Under 6 måneder	2	4	3	2	4	3
Mellem 6 måneder og 1 år	4	2	7	0	0	2
1-3 år	17	10	24	12	5	13
4-10 år	45	38	52	51	28	41
Mere end 10 år	32	46	14	36	63	40
I alt	100	100	100	101	100	99
Procentgrundlag ¹	111	183	100	67	128	295

1. Se note 3 til tabel 6.1.

Som tidligere nævnt har godt 1/3 af stipendiemodtagerne en kunstnerisk eller kulturel uddannelse. 84 pct. af denne gruppe oplyser, at de tidligere (før stipendieperioden) har tjent penge ved deres kulturelle virksomhed, men åbenbart har de til trods herfor ikke kunnet blive selvforsørgende. 63 pct. af de stipendiemodtagere, der ikke har en kunstnerisk/kulturel uddannelse, oplyser, at de før stipendieperioden har tjent penge ved deres kulturelle virksomhed. De kunstuddannede har således hyppigere end de ikke-uddannede tjent penge ved deres kulturelle virksomhed. Alt i alt har 71 pct. af stipendiemodtagerne i et eller andet omfang tjent penge ved deres kulturelle virksomhed før stipendiet.

Stipendiemodtagerne blev spurgt om, i hvilke situationer de tidligere havde udført kulturel virksomhed, jf. tabel 6.15. Tallene i tabellen summer til mere end 100, fordi det var muligt at give flere svar. Knap 4/5 af stipendiemodtagerne oplyser, at de har udført kulturel virksomhed, mens de modtog kontanthjælp. Omkring 1/5 har udført kulturel virksomhed som led i et projekt/tilbud for ledige. 30 pct. oplyser, at de har udført kulturel virksomhed som del af et lønnet arbejde og 71 pct. siger, at de har udført kulturel virksomhed "i fritiden". Da langt hovedparten (69 pct.) af stipendiemodtagerne ikke har haft ordinært arbejde i mindst 2 år før stipendiet (jf. afsnit 6.4.1 ovenfor), må det antages, at kontanthjælpen har spillet en meget betydelig rolle som forsørgelsesgrundlag for stipendiemodtagerne under deres udøvelse af kulturel virksomhed i det mindste i en periode på omkring 2 år før stipendiet. Formentlig er der i vidt omfang tale om, at de pågældende i stipendieperioden fortsætter med den kulturelle aktivitet, de tidligere udførte på kontanthjælp.

Tabel 6.15. Andel af stipendiemodtagere der før stipendieperioden har udført kulturel virksomhed i forskellige situationer. Særsilt for køn og alder. Procent.

Har før stipendieperioden udført kulturel virksomhed:	Køn		Alder			Alle stipendiemodtagere
	Kvinder	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Under modtagelse af kontanthjælp	76	78	82	87	69	78
Som led i projekt/tilbud for ledige	25	20	35	15	14	21
Som en del af et lønnet arbejde	26	32	27	31	32	30
I fritiden	75	68	88	60	62	71
Som led i en uddannelse	41	34	33	42	36	37
På anden måde	34	26	28	25	37	28
Maksimalt procentgrundlag ¹	110	183	101	67	126	294

Anm.: Procenterne summer til mere end 100, fordi stipendiemodtagerne kunne benytte flere svarmuligheder.

1. Se note 3 til tabel 6.1.

6.5. Stipendiemodtagernes fremtidsplaner og vurdering af ordningen

De forrige afsnit tegner et billede af forholdsvis ressourcestærke og overvejende målrettede stipendiemodtagere med stor kulturel interesse. I tråd hermed ønsker næsten alle stipendiemodtagerne (90 pct.) at fortsætte med at udføre kulturel virksomhed efter stipendiet, og målet for næsten alle (97 pct.) uanset alder og køn er, at de kan komme til at leve af deres kulturelle virksomhed.

Tabel 6.16. Andel af stipendiemodtagere med forskellige typer fremtidsplaner. Særskilt for køn og alder. Procent.

Fremtidsplaner:	Køn		Alder			Alle stipendie- modtagere
	Kvin- der	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
1. Søge optagelse på kunstnerisk/kulturel uddannelse	47	33	65	48	12	39
2. Søge optagelse ved anden slags uddannelse	9	7	13	9	2	7
3. Søge arbejde inden for det kulturelle område .	50	47	53	49	43	48
4. Søge en anden slags arbejde	11	12	16	10	9	12
5. Forsøge at tjene penge ved kulturel virksomhed	81	85	80	93	82	85
6. Deltage i projekter/tilbud for ledige inden for det kulturelle område .	22	23	22	25	21	23
7. Udføre kulturel virksomhed på anden vis	49	50	38	64	51	50
8. Andet	28	17	22	24	19	21
Maksimalt procentgrundlag ¹	110	184	100	67	128	295

1. Se note 3 til tabel 6.1.

Tabel 6.16 støtter dette indtryk og viser desuden, at kun få af stipendiemodtagerne har planer om at søge arbejde eller uddannelse

uden for det kulturelle område. Langt hovedparten af stipendiemodtagerne (85 pct.) vil forsøge at tjene penge ved kulturel virksomhed. Knap 40 pct. vil søge optagelse ved en kunstnerisk eller kulturel uddannelse, og knap halvdelen vil søge arbejde inden for de kulturelle områder. Det er især de yngste stipendiemodtagere, der gerne vil i gang med en kunstnerisk/kulturel uddannelse. Billedet er således meget entydigt: stipendiemodtagerne er primært motiveret for at fortsætte deres kulturelle virksomhed. Kun få (og hyppigst de yngste) angiver at have ønsker om arbejde/uddannelse inden for et andet område.

Stipendiemodtagernes vurdering af stipendieordningen er belyst i flere henseender, herunder om selve stipendieperioden giver bedre muligheder for at udføre kulturel virksomhed.

Stipendiemodtagerne blev bedt om at tage stilling til, hvilket af følgende to udsagn, de var mest enige i:

1. Jeg havde stort set lige så gode muligheder for at udføre kulturel virksomhed før stipendieperioden som under stipendiet.
2. Jeg har klart bedre muligheder for at udføre kulturel virksomhed i stipendieperioden end før stipendiet.

Langt hovedparten (82 pct.) var mest enige i udsagn nr. 2. Stipendiet giver således som hovedregel stipendiemodtagerne **bedre** muligheder for at udføre kulturel virksomhed efter deres **egen** opfattelse. Det hænger formentlig sammen, dels med at **stipendiet** giver en form for arbejdsro og legitimitet i forbindelse med **den** kulturelle virksomhed, dels måske med at den offentlige **yde**lse under stipendiet er højere end kontanthjælpen. Det er især de **un**ge (under 25-årige), der mener, at stipendiet har givet dem **bedre** muligheder for at udføre kulturel virksomhed.

Én ting er, at stipendierne giver stipendiemodtagerne **bedre** muligheder for i en periode at udføre kulturel virksomhed. Noget andet er, om stipendierne på sigt øger de pågældendes **muligheder** for at få arbejde eller uddannelse inden for det kulturelle område.

Hovedparten (godt 3/4) mener, at dette i høj grad eller i nogen grad er tilfældet, jf. tabel 6.17. Igen fremgår det, at det er de unge (under 25-årige), der har den mest positive bedømmelse. Man kan naturligvis ikke vide, om stipendiemodtagerne har ret i deres vurdering, men det forhold, at stipendiemodtagerne gennemgående synes meget målrettede, kunne dog tale for, at stipendierne har en positiv betydning for stipendiemodtagernes fremtidsmuligheder.

På baggrund af ovenstående kan det ikke undre, at langt de fleste af stipendiemodtagerne har en generelt positiv vurdering af stipendieordningen. Over halvdelen (60 pct.) mener, at stipendieordningen har været en "virkelig god" ordning, jf. tabel 6.18, mens 1/3 mener, at det er en "god ordning". Kun 1/20 mener, at det er en "mindre god" eller en "dårlig" ordning. Også her fremgår, at de unge (under 25-årige) er de mest positive. Men hovedparten af de over 30-årige finder dog, at der er tale om en "virkelig god" (48 pct.) eller "god" (44 pct.) ordning. Den positive vurdering er således dominerende i alle aldersgrupper.

Tabel 6.17. Stipendiemodtagere fordelt efter om de mener, at stipendieordningen øger deres muligheder for at få arbejde eller uddannelse inden for det kulturelle område. Særskilt for køn og alder. Procent.

Øger stipendiet mulighederne for at få arbejde eller uddannelse inden for det kulturelle område?	Køn		Alder			Alle stipendiemodtagere
	Kvinder	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
I høj grad	42	39	52	33	36	40
I nogen grad	41	33	35	48	30	36
I ringe grad	10	13	8	8	18	12
Slet ikke	6	11	4	12	12	9
Ved ikke	1	3	1	0	5	2
I alt	100	99	100	101	101	99
Procentgrundlag ¹	110	181	99	67	126	292

1. Se note 3 til tabel 6.1.

Tabel 6.18. Stipendiemodtagere fordelt efter deres mening om stipendieordningen. Særskilt for køn og alder. Procent.

Mening om ordningen	Køn		Alder			Alle stipendie-modtagere
	Kvin-der	Mænd	Under 25 år	25-30 år	Over 30 år	
Virkelig god	65	58	72	64	48	60
God	29	37	27	28	44	34
Mindre god	6	3	1	6	6	4
Dårlig	0	1	0	0	1	0
Ved ikke	1	1	0	2	2	1
I alt	101	100	100	100	101	99
Procentgrundlag ¹	110	185	101	67	128	296

1. Se note 3 til tabel 6.1.

Der er gennemført en analyse af, hvilke forhold der har betydning for stipendiemodtagernes vurdering af stipendiets betydning for mulighederne for at få arbejde/uddannelse inden for det kulturelle område. Stipendiemodtagernes køn og uddannelsesmæssige baggrund (om man har en kulturel uddannelse eller ej) samt længden af den tid, hvor man har udført kulturel virksomhed, synes ikke at have betydning. Stipendierne virker, ifølge stipendiemodtagerne, lige godt, uanset disse to mål på stipendiemodtagernes kulturelle baggrund.

Derimod viser analysen i overensstemmelse med tabellerne ovenfor, at stipendiemodtagernes alder har betydning: de yngste har den mest positive vurdering. Om dette hænger sammen med en generel ungdommelig optimisme, eller om stipendierne faktisk kan antages at virke bedre for de unge er vanskeligt at sige.

For det andet har det betydning, hvor længe man har modtaget kontanthjælp før stipendiet: jo kortere tid, man har modtaget kontanthjælp, des mere positiv er vurderingen af stipendiets betydning for fremtidsmulighederne.

For det tredje er det sådan, at jo længere stipendiet varer og des større stipendiebeløb, des mere positiv er vurderingen af stipendiets betydning for fremtidsmulighederne. Det kan måske tolkes

på den måde, at jo bedre muligheder stipendiet giver for at koncentrere sig om kulturel virksomhed, des større er chancen for, at det fremmer mulighederne på længere sigt.

6.6. Sammenfatning

Denne undersøgelse bygger på svar fra 297 stipendiemodtagere, svarende skønsmæssigt til 4/5 af samtlige uddelte stipendier i 1994 og frem til begyndelsen af 1995. Stipendiemodtagerne er i udpræget grad koncentreret i de største kommuner, herunder navnlig København.

Stipendiemodtagerne beskæftiger sig med mange forskellige former for kultur/kunst, hyppigst billedkunst og musik. Et gennemsnitsstipendium har en varighed på 7,5 måneder.

Stipendiemodtagerne deler sig i to grupper. For det første de kunstuddannede ofte med lange videregående kunstuddannelser, der ikke har været i stand til at etablere sig som kunstnere efter endt uddannelse (godt 1/3). For det andet en gruppe af meget kulturinteresserede kontanthjælpsmodtagere (knap 2/3), der altid har beskæftiget sig med kunst/kultur, og hvoraf nogle via stipendieordningen forsøger at samle kvalifikationer til at blive optaget på en kunstuddannelse. Stipendiemodtagerne er primært motiverede for kulturel virksomhed og meget afklarede herom. Næsten alle ønsker at fortsætte med at udføre kulturel virksomhed, og de ønsker at leve af dette.

Stipendiemodtagerne repræsenterer således ikke den traditionelle opfattelse af kontanthjælpsmodtagere, men er kunst/kulturinteresserede, der formentlig "blot" har som problem, at de ikke har nogen beskæftigelse. Stipendiemodtagerne fremstår som rimeligt ressourcestærke med forholdsvis gode uddannelsesmæssige kvalifikationer. Disse grupper af stipendiemodtagere er personer, som mange kommuner ikke hidtil har vidst, hvad de skulle stille op med ud over at udbetale kontanthjælp til dem. Kommunerne

har via forsøgspuljen fået et redskab til beskæftigelse af disse personer.

LITTERATUR

Jørgensen, Martin (1992)

Drengene efter pigerne. Århus: Forlaget Opgang 2.

Kristensen, Ole Steen (1992)

At komme igang igen. Århus: Psykologisk Institut, Aarhus Universitet.

Vejledning (1994)

Lov om kommunal aktivering af 17. januar 1994. København: Socialministeriet.

SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTETS UDGIVELSER

SIDEN 1.1. 1994*

Rapport

- 94:1 Juul, S., Troest, A. & Anker, J.: Kommunerne og de sindslidende. 1994. 254 s. ISBN 87-7487-472-1. Kr. 150,00.
- 94:2 Christensen, E.: Når mor eller far drikker... Interview med børn og forældre i familier med alkoholmisbrug. 1994. 185 s. ISBN 87-7487-477-2. Kr. 110,00.
- 94:3 Binder, M.: Der er brug for alle. En evaluering af aktiveringsindsatsen i syv kommuner. 1994. 144 s. ISBN 87-7487-479-9. Kr. 80,00.
- 94:4 Bertelsen, O.: Abort eller fødsel. 1994. 107 s. ISBN 87-7487-481-0. Kr. 70,00.
- 94:5 Thaulow, I.: At måle det udviklende lønarbejde - en empirisk analyse af udbredelsen og betydningen af det udviklende lønarbejde. 1994. 116 s. ISBN 87-7487-482-9. Kr. 75,00.
- 94:6 Fridberg, T.: Kultur- og fritidsaktiviteter 1993. 1994. ISBN 87-7487-489-6. Kr. 160,00.
- 94:7 Pederen, L.: Løndannelse og løntransmission - en analyse af arbejderlønninger i Danmark. Økonomisk Institut, Københavns Universitet, Licentiatafhandling. 1995. 317 s. ISBN 87-7487-488-8. Kr. 190,00.
- 94:8 Holt, H.: Forældre på arbejdspladsen - en analyse af tilpasningsmulighederne mellem arbejdsliv og familieliv i kvinde- og mandefag. Institut for Statskundskab, Københavns Universitet, Licentiatserien 1994/3. Ph.D.-Afhandling. 1994. 383 s. ISBN 87-7487-493-4. Kr. 200,00.

* En fuldstændig liste over instituttets udgivelser kan fås ved henvendelse til Socialforskningsinstituttet (se adressen side 4).

- 95:1 Olsen, H.: Tallenes talende tavshed. En kundskabsrejse om sprogforståelse og hukommelse i surveyundersøgelser. 1995. 200 s. ISBN 87-7487-496-9. Kr. 120,00.
- 95:2 Andersen, D.: Skolebørns fritid. De 7-15-åriges levkår og fritidsanvendelse i 1993 sammenlignet med 1987. 1995. 150 s. ISBN 87-7487-497-7. Kr. 100,00.
- 95:3 Anker, J. & Koch-Nielsen, I.: Det frivillige arbejde. With an English Summary. 1995. 128 s. ISBN 87-7487-500-0. Kr. 90,00.
- 95:4 Bonke, J.: Arbejde, tid og køn - i udvalgte lande. With an English Summary. 1995. 227 s. ISBN 87-7487-503-5. Kr. 125,00.
- 95:5 Hestbæk, A-D: Forældreskab i 90'erne. With an English Summary. 1995. 259 s. ISBN 87-7487-507-8. Kr. 190,00.
- 95:6 Kjær Jensen, M.: Hjemløse med og uden egen bolig. 1995. 120 s. ISBN 87-7487-508-6. Kr. 85,00.
- 95:7 Pedersen, L.: Den latente efterspørgsel efter forbrugsservice. 1995. 101 s. ISBN 87-7487-510-8. Kr. 80,00.
- 95:8 Hansen, E.J.: En generation blev voksen. Den første velfærdsgeneration. 1995. 318 s. ISBN 87-7487-511-6. Kr. 135,00.
- 95:9 Andersen, D. & Appeldorn, A.: Tiden efter tres. De 60-74-åriges deltagelse i foreninger, frivilligt arbejde og private netværk. 1995. 153 s. ISBN 87-7487-513-2. 90,00 Kr.
- 95:10 Csonka, A.: Når virksomheder rekrutterer. With an English Summary. 1995. 157 s. ISBN 87-7487-515-9. Kr. 100,00.

Pjece

- 40 Just Jeppesen, K.: Minoriteter og det sociale system. De fremmede i Danmark 4. 1994. 80 s. ISBN 87-7487-474-8. Kr. 80,00.
- 41 Just Jeppesen, K.: Etniske minoriteter i boligområder. De fremmede i Danmark 5. 1994. 72 s. ISBN 87-7487-485-3. Kr. 70,00.

- 42 Holt, H. & Thaulow, I.: Familievenlige arbejdspladser. 1995. 30 s. ISBN 87-7487-520-5. Kr. 40,00.

Andre publikationer

Ploug, N. & Kvist, J.: Social tryghed i Europa. Udvikling eller afvikling? Social tryghed i Europa 1. 1994. 110 s. ISBN 87-7487-495-0. Kr. 70,00.

Ploug, N. & Kvist, J.: Overførselsindkomster i Europa. Systemerne i grundtræk. Social tryghed i Europa 2. 1994. 334 s. ISBN 87-7487-494-2. Kr. 150,00.

Ploug, N. & Kvist, J. (eds.): Recent Trends in Cash Benefits in Europe. Social Security in Europe 4. 1994. 150 s. ISBN 87-7487-492-6. Kr. 90,00.

Gregersen, O.: Kommunernes pensionspraksis. Rangordning af kommunerne efter antal førtidspensioneringer, korrigeret for en række objektive forhold - et metodestudie. 1995. 107 s. ISBN 87-7487-498-5. Kr. 100,00.

Nørregaard, C., Platz, M. & Nord-Larsen, M.: Fagbevægelsens seniorer og pensionister. 1995. 91 s. ISBN 87-7487-505-1. Kr. 85,00.

SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTETS BØGER
KAN KØBES HOS BOGHANDLEREN.

Alle priser er inkl. 25 pct. moms.

Følgende arbejdsnotater kan rekvireres (begrænset oplag) ved henvendelse til Institutet (adressen er anført på side 4).

Arbejdsnotat

- 1994:1 Csonka, A., Jepsen, A.M., Christensen, B. & Friis, B.: Virksomhederne og uddannelsesloven. 1994. 59 s.

- 1994:2 Bengtsson, S.: Valgfrihed og konkurrence i svensk ældrepleje. 1994. 56 s.
- 1994:3 Binder, M.: Skattetryk og strukturledighed i Danmark - en makroøkonomisk analyse. 1994. 45 s.
- 1995:1 Just Jeppesen. K.: Etniske minoriteter - ved vi nok? De fremmede i Danmark 6. 1995. 28 s.
- 1995:2 Bengtsson, S. & Henius, C.M.: Arbejde trods handicap. Revalideringens muligheder fra 1950'erne til i dag. 1995. 81 s.
- 1995:3 Andersen, D. & Høgelund, J.: Arbejdsgiveres betaling af dagpengedagtgørelse for 1. og 2. ledighedsdag. 1995. 89 s.
- 1995:4 Nygaard Christoffersen M.: Sandsynlige sociale konsekvenser af arbejdsløshed. 1995. 55 s.

Fremmedsproget udgivelse

- f.u.9 Bruun-Vierø, I.M.: Annual Report 1991, 1992 and 1993. Catalogue of Projects 1994. 1994. 63 s. ISBN 87-7487-484-5.
- f.u.10 Bengtsson, S.: Ist das Gras beim Nachbarn grüner? Deutsche und dänische Sozialpolitik in der Praxis. 1994. 64 s. ISBN 87-7487-486-1.
- f.u.11 Bengtsson, S.: Deux sortes de solidarité. Les services sociaux d'une ville française et d'une ville danoise. 1995. 83 s. ISBN 87-7487-499-3.
- f.u.12 Christensen, E.: My Parent is an Alcoholic ... 1995. 28 s. ISBN 87-7487-504-3.
- f.u.13 Hjorth Andersen: Lifemode Analyses in Surveys. 1995. 37 s. ISBN 87-7487-516-7.

Social Forskning er instituttets nyhedsblad. Det udkommer fire gange om året og orienterer i en lettilgængelig form om resultaterne af instituttets arbejde. Lejlighedsvis udkommer Social Forskning som udvidet tema-nummer med bidragydere udefra.

Abonnementet er gratis og kan tegnes ved henvendelse til instituttet.

Tema-nummer af Social Forskning:

Den ungdom. Januar '95. 84 s. (Udgået).

Velfærdssamfundets fremtid. August '95. 114 s.